

ציוני דרך

התפתחות נשמת האדם במעגל השנה

הקדמה

אחרי שנים רבות של לימוד על פנימיות החגים לפי חכמת הקבלה, מצאנו לנכון לקבץ ולכרוך יחד את קטעי המקור הנבחרים בנושא, מאת גדולי המקובלים של כל הדורות, בראשם הרב יהודה לייב אשלג "בעל הסולם", ובנו בכורו וממשיך דרכו, מורי הרב ברוך שלום הלוי אשלג (הרב"ש).

"ציוני דרך" נועד לסלול דרך לכל חברינו, תלמידי קבלה ברחבי העולם, השואפים להיות "ישראל", "יֵשֶׁר-אֵל", כלומר מכוונים ישר אל הכוח העליון, כוח ההשפעה והאהבה.

משמעות המילה "חג" היא לחוג, להסתובב. כמו מחוג של שעון שכל הזמן מסתובב וחוזר על אותם סיבובים, כך גם עלינו לעבור מצבים רוחניים בתהליך מחזורי – החל מיציאת מצרים שאנו חוגגים בחג הפסח, המסמל לנו את תחילת התהליך, ועד לגמר התיקון בחג הפורים. כל חג ומועד במעגל השנה מסמלים שלב חשוב בהתפתחות הנשמה, כמו נקודות ציון לאורך הדרך. בעזרתם נלמד ונכיר את עצמנו, נבנה את עצמנו ונחווה את התהליך הרוחני אפילו יותר מפעם אחת.

אני מודה לתלמידיי המסורים שליקטו את האסופה שלפניכם עבור אלו שפוסעים בדרך ואלו שעוד יבואו בה, ואני מקווה שקריאה בה תעזור לכולנו לקדם את העולם לגאולה.

חג שמח!

הרב ד"ר מיכאל לייטמן

תוכן העיניינים

א. ראש השנה.....	8
1. חטא עץ הדעת.....	9
2. אתם עשיתם אותי.....	9
3. אני לדודי ודודי לי.....	10
4. דעת בעלי בתים הפוכה מדעת תורה.....	11
5. ראש השנה.....	11
6. הדין שדנים את העולם.....	12
7. בניין המלכות.....	12
8. אגודה אחת.....	14
9. יום טוב שהוא יום דין.....	15
10. מלכויות, זכרונות ושופרות.....	16
11. כתיבה וחתימה טובה.....	16
12. שנהיה לראש ולא לזנב.....	19
13. מלאים מצוות כרימון.....	20
ב. יום הכיפורים.....	23
1. ימי סליחות וכפרת עוונות.....	24
2. חטאים ועבירות.....	25
3. תפילה.....	28
4. תשובה.....	29
5. אין לנו מלך אלא אתה.....	31
6. שערי הדמעות.....	32
7. תפילת הנעילה.....	34

ג. סוכות 35

1. סוכה היא סכך 36
2. דפנות הסוכה 38
3. סוכה היא דירת עראי 38
4. ארבעת המינים 39
5. אושפיזין 40
- אושפיזין אברהם – ספירת חסד 41
- אושפיזין יצחק – ספירת גבורה 45
- אושפיזין יעקב – ספירת תפארת 48
- אושפיזין משה – ספירת נצח 52
- אושפיזין אהרן – ספירת הוד 58
- אושפיזין יוסף – ספירת יסוד 63
- אושפיזין דוד – ספירת מלכות 68
- דוד הוא בחינת מלכות 68
- דוד הלך בדרכי התורה 70
- אני מעורר השחר, ואין השחר מעורר אותי. 71
- תפילה לדוד 72
- דוד המלך הוא כללות ישראל 74
- הרחמן הוא יקים לנו סוכת דוד הנופלת ... 75
- תהילים נבחרים 76

ד. חנוכה 80

1. עניין חנוכה 81
2. יוונים נקבצו עליו, אזי בימי חשמנים 82
3. ופרצו חומת מגדליי 83
4. נר חנוכה 85
5. נס חנוכה 86
6. פך השמן 89
7. מעוז צור ישועתי, לך נאה לשבח 90
8. נס חנוכה ונס פורים 91

ה. ט"ו בשבט.....	93
ו. פורים.....	96
1. האור של פורים.....	97
2. דרך מרדכי.....	98
3. דרך המן.....	98
4. אורות דהמן בכלים של מרדכי.....	99
5. עד דלא ידע.....	101
6. מגילת אסתר.....	102
7. ישנו עם אחד.....	103
8. משנכנס אדר מרבין בשמחה.....	103
9. גמר התיקון.....	104
ז. פסח.....	105
1. הירידה למצרים.....	106
שאלת אברהם – במה אדע כי אירשנה.....	106
יוסף ואחיו – את אחיי אנוכי מבקש.....	109
2. גלות מצרים.....	110
גלות מצרים.....	110
קליפת מצרים.....	115
עברי ומצרי.....	116
פרעה מלך מצרים.....	117
• פרעה.....	117
• ויקום מלך חדש על מצרים.....	119
• בוא אל פרעה.....	120
• ופרעה הקריב.....	125
• מי שחיזק ליבו.....	127
• שאלות מי ומה.....	128
ערי מסכנות פיתום ורעמסס.....	131
• ערי מסכנות.....	131
• עבודת פרך.....	133

135	• מלאכת אנשים לנשים
136	• חומר ולבנים
137	• מקוצר רוח ומעבודה קשה
141	• שעבוד מצרים
141	• וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים
143	• מגלות לגאולה
148	• כל הבן היילוד, היאורה תשליכוהו
150	• משה
150	• מְשִׁיתִיהוּ מִן הַמִּיִּם
150	• הרועה הנאמן
152	• משה פונה אל העם
153	• טענות העם למשה
155	• טענות משה לבורא
157	• ביד חזקה ישלחם
158	• משה מכה את המצרי
159	• הסנה הבוער
160	• אותות ומופתים
160	• מטה ונחש
163	3. יציאת מצרים
163	• עניין יציאת מצרים
164	• נס יציאת מצרים
165	• וימות מלך מצרים
167	• וייאנחו מן העבודה
169	• ויזעקו, ותעל שוועתם
173	• שאלת כלים מהמצרים
175	• יצאו ברכוש גדול
176	• קורבן פסח
177	• דילוג ופסיחה
178	• בחיפזון
179	• אני ולא שליח
181	• לא תישאר פרסה
181	• ערב רב: יראי ה', עבדי פרעה

184	קפיצת נחשון.....
184	קריעת ים סוף.....
186	מכות מצרים.....
186	• במה שהבורא מכה, הוא מרפא.....
189	• עשר מכות מצרים.....
199	ח. ל"ג בעומר.....
204	ט. יום ירושלים.....
209	י. שבועות.....
210	1. חג השבועות.....
211	2. כאיש אחד בלב אחד.....
213	3. ויתייצבו בתחתית ההר.....
214	4. ערבות הדדית.....
216	5. נעשה ונשמע.....
218	6. הכנה לקבלת התורה.....
220	7. מתן תורה.....
222	יא. ט' באב.....
223	1. שבירת הכלים.....
226	2. תיקון השבירה.....
230	3. צער השכינה.....
235	4. להקים שכינה מעפר.....
239	5. בין המצרים.....
246	יב. ט"ו באב.....
247	1. ט"ו באב.....
250	2. ארבע מידות של אהבה.....
251	3. ספר הזוהר על אהבה.....

ראש השנה

חטא עץ הדעת

1. צריכים להאמין, שיש מנהיג בעולם, וגם הוא משגיח בהשגחה של טוב ומטיב. ובזמן שאין להאדם אמונה כזאת, זה גורם לו כל החטאים שאדם עושה. כי מכח העוון הראשון של אדם הראשון, נמשך, שהאדם הוא בבחינת אהבה עצמית. וממילא אין הוא מסוגל לקבל על עצמו את עול האמונה. נמצא, שהכל נמשך מהכשלות הראשון, שאדם הראשון נפל לבחינת אהבה עצמית. וזה גרם להדורות הבאים אחריו, שיש להם כבר עבודה של ענין אמונה בפשטות. היות שבזמן שהאדם נמצא באהבה עצמית, חל עליו הצמצום וההסתר, שאין אור עליון יכול להאיר לו. ומשום זה אין האדם יכול להאמין בה, אלא למעלה מהדעת

(הרב"ש. מאמר 2 "מהו ענין כשלון, בעבודה" 1990)

2. הכשלות שהיה לאדם הראשון בחטא של עץ הדעת, גרם לנו, שאין לנו אמונה. וממילא מזה באים לכל החטאים. לכן אין עצה אחרת, אלא לזכות לבחינת אמונה, שיהיה להאדם הרגשת אלקות באופן פרטי. שלא יהיה נצרך להכלל, שתהיה לו אמונה מבחינת הכלל ישראל. אלא האדם צריך לעשות תשובה בשיעור שיהיה "עד ה' אלקיך", שפירוש, שהוא ירגיש, שה' הוא אלקיך באופן פרטי. ואז יתוקן הפגם של חטא של עץ הדעת.

(הרב"ש. מאמר 2 "מהו ענין כשלון, בעבודה" 1990)

אתם עשיתם אותי

3. הנה ידוע ש"מלא כל הארץ כבודו", וכך צריך כל אדם להאמין, כמו שכתוב: "את השמים ואת הארץ אני מלא". אלא שהקב"ה עשה את ההסתרה שלא יכולים לראות את זה מטעם כדי שיהיה מקום בחירה, ואז יש מקום אמונה - להאמין שהקב"ה "ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין". ולאחר שהאדם עוסק בתורה ומצוות ומקיים את מצות הבחירה, אז מגלה הקב"ה את עצמו לאדם ואז רואה שהקב"ה הוא השולט על העולם.

נמצא, שאז עושה האדם את המלך שישלוט עליו, זאת אומרת שהאדם מרגיש את הקב"ה שהוא השולט על כל העולם, וזה נקרא שהאדם עושה את ה' למלך עליו.

(הרב"ש. אגרת ע"ו)

4. כשנחרב בית המקדש כתיב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". הכוונה על הנקודה שבלב, שצריך להיות מקום מקדש, שאור ה' ישכון בתוכה, כמו שכתוב "ושכנתי בתוכם". לכן על האדם להשתדל לבנות בנין הקדושה שלו.

והבנין צריך להיות מוכשר, בכדי שיכנס בו השפע עליון, שנקרא שפע המושפע מהמשפיע להמקבל. אבל לפי הכלל, צריך להיות השתוות הצורה בין המשפיע להמקבל כידוע, שגם המקבל צריך להיות בכוונה דעל מנת להשפיע, כדוגמת המשפיע.

וזה נקרא בחינת עשיה, כמו שכתוב "ועשו לי מקדש", שהעשיה חלה על הכלי ולא על האור. כי האור שייך להבורא ורק המעשה שייך להנבראים.

(הרב"ש. ש. 940. "נקודה שבלב")

אני לדודי ודודי לי

5. כתוב "בטל רצונך מפני רצוני". היינו לבטל את הרצון לקבל שבך, מפני הרצון להשפיע, שהוא רצוני של ה'. זאת אומרת, שהאדם יבטל אהבה עצמית מפני אהבת ה', שזה נקרא שיבטל את עצמו לה', שזה נקרא בחינת דביקות. ואח"כ ה' יכול להאיר בתוך הרצון לקבל שלך, מפני שהוא כבר מתוקן בבחינת מקבל בעמ"נ להשפיע.

וזה שאומר "כדי שיבטל רצוני מפני רצונך". שפירושו, שה' מבטל את רצוני, היינו סוד הצמצום, שהיה מטעם שינוי צורה. מה שאין כן עכשיו, שכבר יש השתוות הצורה, לכן יש עכשיו התפשטות האור להרצון של התחתון, שקבל תיקון בעל מנת להשפיע, כי זהו מטרת הבריאה להטיב לנבראיו, ועתה יכול זה לצאת לפועל.

(בעל הסולם. "שמעתי". מ"ב. "מהו, שראשי תיבות אלול 'אני לדודי ודודי לי' מרמזת בעבודה")

6. כתוב "אני לדודי". כלומר בזה שה-אני מבטל את הרצון לקבל שלי לה', בבחינת כולו להשפיע, אז הוא זוכה "ודודי לי". זאת אומרת, ודודי, שהוא הקב"ה, לי, שהוא משפיע לי את הטוב והעונג, שישנו במחשבת הבריאה. כלומר, מה שהיה מקודם בחינת הסתר וצמצום, נעשה עכשיו לבחינת גלוי פנים, היינו שנתגלה עתה מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

(בעל הסולם. "שמעתי". מ"ב. "מהו, שראשי תיבות אלול 'אני לדודי ודודי לי' מרמזת בעבודה")

דעת בעלי בתים הפוכה מדעת תורה

7. הנה כעת חודש אלול ומקובל בעולם שגם אנשים פשוטים דהיינו בעלי-בתים זאת אומרת שיש להם דעת בעלי-בתים - גם כן עוסקים בעניני תשובה. ומהו ההבדל בין בעלי-בתים לבני תורה. ההבדל הוא בזה: "בעל הבית" נקרא מי שרוצה להרגיש את עצמו שהוא בעל-בית בעולם, היינו שתתגדל מציאותו בעולם, דהיינו שהוא עצמו יזכה לאריכות ימים וגם שהרכוש שלו יתגדל ויתרבה, המכונה קיום מציאות. ויש בחינת "בני תורה", שהם עוסקים רק בענין ביטול המציאות. שהוא עצמו רוצה להבטל לה' וכל זכות קיומו בעולם הוא רק מחמת שה' רוצה בכך, והוא מצידו רוצה להבטל, וכן כל קניני רכושו גם כן הוא רוצה להביא קרבן לה' ומה שהוא עוסק בהשגת רכוש הוא מטעם שרצון ה' הוא בכך. וזה ענין שאומרים שדעת בעלי-בתים הפוכה מדעת תורה. שדעת תורה הוא ביטול המציאות ודעת בעלי-בתים הוא קיום המציאות.

.....
(הרב"ש. אגרת ס"ה)

ראש השנה

8. ענין ראש השנה הוא התחלה חדשה, היינו שהאדם מתחיל לבנות בנין מחדש. וזהו כמו שאמרו חז"ל: "לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי. עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות. עבר עבירה אחת, אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה".

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ד)

9. "ראש השנה" נקרא תחילת יצירתו של האדם, היינו כמו שאמרו חז"ל שמכריזים על הטיפה חכם, טיפש וכו'. "גשמים", היינו כוחות הגשמיים שלו, זאת אומרת אם יהיה לו מוח קטן או גדול, לב קטן או לב גדול, רצון קטן או רצון גדול, וכדומה. ואם האדם הולך בדרך הטוב, כשנתגדל להוסיף עליו אי אפשר, היינו לעשות לו מוח ורצון יותר גדול, מטעם שכבר נקצב לו בעת יצירתו, אלא שכל שכלו וכל מרצו משתמש בהם רק במקום הקדושה והצורך. וזה כבר מספיק לו להגיע לידי מדרגה שיוכל לזכות לגילוי אור ה', ולהדבק בו באמת, ולקבל כחלקו בעולם הבא.

.....
(הרב"ש. 882. "ראש השנה")

הדין שדנים את העולם

10. ראש השנה הוא זמן הדין שדנים העולם, בין לטוב או חס ושלום להיפוך. וראש נקרא בחינת שורש, שמשורש זה יוצא הענפים. ותמיד הענפין נמשכים לפי מהות השורש, כי משורש של תפוחי זהב לא ימשך ענפים של תפוחי-עץ. והשורש והראש שהאדם מסדר לעצמו בתחילתו, כן הולך וממשיך את סדר החיים שלו, שהשורש הוא כל היסוד שעליו נבנה כל הבנין. וענין הדין שדנים את האדם בראש השנה, היינו האדם בעצמו הוא השופט והדיין, והוא והמוציא לפועל. כי האדם הוא הדיין, ומוכיח, ויודע ועד. וזה על דרך שאמרו חז"ל, יש דין למטה אין דין למעלה.

.....
(הרב"ש. אגרת כ"ט)

11. האדם הוא השופט והוא צריך לדון ולהכריע עם מי הצדק. היינו, שהיצר הרע טוען כולו שלי, שכל הגוף שייך לו, שהאדם צריך לדאוג ולעשות מעשים שיהיה רק לטובת היצר הרע; וכמו כן היצר-טוב טוען כולו שלי, שכל הגוף שייך לו, שהאדם צריך לדאוג ולעשות מעשים שיהיה רק לטובת היצר-טוב. ובזמן שהאדם רוצה לעשות את הדין ולבחור בטוב - אז נשאלת השאלה למה הוא צריך לבחור בהטוב ולומר שהצדק עם היצר הטוב? ואין לומר שבשביל שיקבל שכר בעולם הבא, הלא אמרו: "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס". אלא האדם צריך לבחור בטוב שבביל גדלותו של ה' יתברך [...]

היוצא מזה שבזמן שהאדם עושה את הדין הוא מוכרח לעסוק ברוממות ה', נמצא שעל ידי הדין מתגבה הקב"ה. ואז לאחר שהאדם כבר עשה את הבחירה בטוב - לא מטעם שכר, הקב"ה כבר יכול לתת לו כל מתנותיו ולא יהיה נהמא דכסופא, ואז הקב"ה משרה את קדושתו, היינו שנותן כבר להרגיש את הקדושה.

.....
(הרב"ש. אגרת מ"ט)

בניין המלכות

12. ראש השנה, הנקרא "ימים נוראים", כמו שאומר האר"י הקדוש, שראש השנה הוא ענין בנין המלכות, הנקראת "מידת הדין". ו"מלכות" נקראת, שכל העולם הולכים לפי בחינתה, היות שמלכות נקראת "כנסת ישראל", שבה כלולים כל השישים רבוא נשמות ישראל. שכל עבודת של ראש השנה היא לקבלת עול מלכות. לכן אנו מתפללים "מלוך על כל העולם כולו בכבודך".

כלומר, שהמלכות שצריכים לקבל ולהמליך עלינו את מלכותו ית', שלא תהיה לה צורה של שכינתא בעפרא, אלא צורה של כבוד. לכן אנו מתפללים בראש השנה "וכן תן כבוד לעמך". היינו, שאנו מבקשים, שה' יתן לנו, שנרגיש בחינת כבוד שמים. היות שראש השנה היא בחינת מלכות שמים, שהיא בבחינת שכינתא בעפרא. לכן ראש השנה הוא הזמן, שאנו צריכים לבקש מה', שנרגיש את הכבוד שמים, כלומר שמלכות שמים תהיה בכבוד אצלנו.

(הרב"ש. מאמר 45 "מהו 'הנסתרות לה' אלקינו' בעבודה" (1990))

13. בזמן שאנו רוצים לבקש את המלכות שמים, שתהיה מגולה על כל העולם, היינו שתהיה "מלוא כל הארץ כבודו", מורגש בכל העולם, כמו שכתוב "ויאתיו כל לעבדיך". ותפלה זו נוהגת הן בכלל והן בפרט. זאת אומרת, היות ש"האדם הוא עולם קטן", אם כן הוא נכלל מכל העולם. שאז אנו מבקשים, שלא תישאר בתוך הגוף שלנו שום בחינת רצון לעבוד בשביל תועלת עצמו. והן בכלל העולם, היינו שיהיה "מלוא הארץ דעה את ה'". ועל דרך זו נוהג כל התפלות של ראש השנה, הן תפלות כלליות.

(הרב"ש. מאמר 45 "מהו 'הנסתרות לה' אלקינו' בעבודה" (1990))

14. אנו אומרים בתפילת ראש השנה "ובכן תן כבוד ה' לעמך". ולכאורה זה קשה מאוד להבין, איך מותר להתפלל על כבוד. הלא חז"ל אמרו "מאוד מאוד הוי שפל רוח". ואיך אנו מתפללים, שה' יתן לנו כבוד.

ויש לפרש, שאנו מתפללים, שה' יתן כבוד ה' לעמך. היות שאין לנו כבוד ה', אלא "עיר אלקים מושפלת עד שאול תחתיה", שזה נקרא "שכינתא בעפרא", ואין לנו את החשיבות האמיתית בענין "עשה לך רב", לכן ב"ראש השנה", שאז הזמן לקבל על עצמנו מלכות שמים, אז אנו מבקשים מה', שיתן לנו "כבוד ה' לעמך", ש"עם ישראל" ירגישו את כבוד ה'. ואז נוכל לקיים את התורה ומצות בשלימות. לכן יש לומר "ובכן תן כבוד ה' לעמך". זאת אומרת, שהוא יתן כבוד ה' לעם ישראל. ואין הפירוש, שיתן כבוד ישראל לעם ישראל. אלא שה' יתן כבוד ה' לעם ישראל. כירק זה חסר לנו, שנרגיש את חשיבותו וגדלותו, את ענין הדיקות בה'.

(הרב"ש. מאמר 1 "עשה לך רב וקנה לך חבר-א" (1985))

אגודה אחת

15. צריך האדם לעורר לבבו דוקא לתשובה ולהכניע עצמו מפני בוראו, לקבל עול מלכותו עליו באהבה רבה, ועל ידי זה מתעורר אהבת העליון עליו, כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי" וזה הוא בראש השנה, שהעליון רחוק מישראל מצד המשפט, והאדם רחוק מצד הפירוד. אמנם האדם אינו יכול לעמוד על זה בעצמו בימי המשפט, רק בתוך כלל ישראל, וכשיכלול את עצמו בתוך הכלל, כי דבר זה זכות היא לישראל, מה שנראים לפניו ית' בכלל "ואהבת עולם אהבם ומושך חסד עליהם". אבל אדם פרטי שאינו כולל עצמו בתוך כלל ישראל, אינו מושפע ממרום מאהבת הכלל. ועל זה אמר הכתוב "ואהבת לרעך כמוך" ממש, כי אהבת ישראל מושפע משפע אהבת המקום לישראל, ובפרט בימי הדין ומשפט. ואם לא יכלול את עצמו בתוך כלל ישראל, יכול להיות ח"ו בסכנה. ולזה אמרה השונמית "בתוך עמי אנכי יושבת" כמבואר בזוה"ק, דאיתו יום ראש השנה היה.

.....
("קול שמחה". אגרות)

16. אומרים בתפילת ראש השנה: "ויעשו כולם אגודה אחת" - אזי יהיה יותר בנקל "לעשות רצונך בלבב שלם".

כי בזמן שאין אגודה אחת אזי קשה לעבוד בלבב שלם, אלא חלק מהלב נשאר לתועלת עצמו ולא לתועלת הבורא. כמו שמובא במדרש תנחומא: "אתם נצבים היום - מה היום מאיר פעמים ומאפיל פעמים, אף אתם כשאפילה לכם עתיד להאיר לכם אור עולם, שנאמר: והיה לך ה' לאור עולם. אימתי? בזמן שתהיו כלכם אגודה אחת, שנאמר: חיים כלכם היום. בנוהג שבעולם, אם נוטל אדם אגודה של קנים, שמא יכול לשברם בבת אחת? ואילו נוטלן אחת אחת אפילו תינוק משברן. וכן את מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת, שנאמר: בימים ההמה ובעת ההיא נאום ה' יבואו בני ישראל המה ובני יהודה יחדיו וכו'. כשהן אגודים מקבלין פני שכינה". הבאתי את לשון המדרש בכדי שלא תחשבו שענין "חבורה" הוא ענין של חסידות, אלא זהו דרשת חז"ל, שהם ראו כמה נחוץ אגוד הלבבות שיהיו חבורה אחת לענין קבלת פני השכינה.

.....
("הרב"ש. אגרת ל"ד)

17. הוקבע יום הדין בתשרי, להיותו ימי רצון, אשר נתרצה הקב"ה למשה רבינו ע"ה, ואותו הרצון מתעורר עלינו בעת הזאת בכל שנה ושנה. עם כל זאת הוא זמן המשפט,

וצריך להתעורר לתשובה שלימה יותר ויותר מכל השנה. ועיקר התשובה, להתאחד עם כל אחד ואחד באהבה ובלב אחד, לעבוד ה' ולהטות שכם אחד, ועל ידי זה מתעורר עולם התשובה ועולם הרחמים ועולם הרצון. וזה רמז באומרו "וכלם נסקרים בסקירה אחת". פירוש, שצריך להתדבק ולהתקשר זה לזה, ושנהיה נסגרים זה לתוך זה בלב כל אחד, שנהיה לאגודה אחת לעבוד ה' בכל לב.

.....
("מאור ושמש". פרשת כי תצא)

18. העיקר הוא התחברות ואהבה וחיבה באמת בין החברים, זה גורם כל הישועות והמתקת הדינים. שתתאספו ביחד באהבה ואחוה וריעות, ועל ידי זה מסולקים כל הדינים ונמתקים ברחמים, ונתגלה בעולם רחמים גמורים וחסדים מגולים, על ידי התחברות.

.....
("מאור ושמש". פרשת דברים)

19. קודם תקיעת שופר בבכיה רבה ובצעקת הלב, שיהיו כולם באחדות. ואמר "עלה אלקים בשופר", שמדת הדין מתעלה מהם ולא יחול ח"ו על ישראל כלל. ובמה? - בתרועה. אם יהיו כל ישראל - בריעות וחבורה אחת, יהיו הדינים מתמתקים בשרשם.

.....
("קול שמחה". אגרות)

יום טוב שהוא יום דין

20. ראש השנה ויום הכיפורים למה נקרא בחינת יום טוב, אף על פי שהוא דין. שעיקר הדין הוא מצד השלימות שמתגלה בזמנים הללו, ויש חשש לחיצונים, היינו שלא יבוא לקבלה עצמית בבחינת מוחא וליבא, לכן צריכים להרבות בהתעוררות לתשובה. שענין תשובה הוא השבת את רצון לקבל לרצון להשפיע, שעל ידי זה חוזרים ומתדבקים במקורם העליון, וזוכין לדביקות הנצחי. ואזי יכולים לקבל את השלימות המתגלה בימים הנוראים, מפני שמזונותיו קצובים בראש השנה, היינו שמתגלה את אור החכמה והשלימות והבהירות.

אלא שצריכין להכין כלים שיהיו מוכשרין לקבל, היינו את בחינת אור דחסדים שצריכים להמשיך, שזהו בחינת תשובה והתעוררות הרחמים, בסוד "מה הוא רחום אף אתה רחום". שכן אזי נוכל לקבל את כל השלימות על צד הטהרה. וזה ענין שנקרא יום טוב מסיבת התגלות השלימות.

.....
("הרב"ש. אגרת כ"ג)

מלכויות, זכרונות ושופרות

21. על מלכויות זכרונות שופרות דרשו חז"ל, "מלכות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שתעלה זכרונותיכם לפני, ובמה?- בשופר" [...] ענין "מלכות, היינו שתמליכוני עליכם", היינו שפעולת שאנחנו נתפעל מזה, זאת אומרת שאנחנו נקבל על עצמנו קבלת עול מלכות שמים. אבל אנחנו רואים, שתיכף אחרי הקבלה אנחנו שוכחין מהקבלה. אזי נותנין לנו עצה, "כדי שתעלה זכרונותיכם לפני", היינו לפני ה'. זאת אומרת, כל הזכרון שיש לנו צריך שיפעול רק לזכור את ה'. זאת אומרת שגם זכרונות הוא כמו מלכויות, היינו שאנחנו צריכים להתפעל. "ובמה, בהשופר". בטח ידוע לכם שהאר"י מפרש שופר, היינו שופרא דאמא, שופרא דבינה. שופרא פירושו יופי, ויופי מפרש אאמו"ר זצ"ל, שהוא בחינת חכמה הנמשך מבינה השבה להיות חכמה. שעל ידי זה שהאדם מאמין שכל היופי והחשיבות יש בבחינת חכמה, שבה נכללים כל התענוגים, אלא מה שחסר רק תיקונים, אזי בדבר טוב האדם רוצה לזכור.

.....
(הרב"ש. אגרת י"א)

כתיבה וחתימה טובה

22. בעבודת ה' נקרא "כתיבה" שחור על גבי לבן, היינו מה שהאדם עוסק בתורה ומצוות נקרא שהוא כותב על לוח לבו, זאת אומרת שהמעשים מה שהאדם עושה נכתבים.

ורוצים שהכתיבה תהיה "לטובה", היינו מעשים טובים. והחתימה, היא הכוונה המעידה על עצם המכתב, היינו שהכוונה מעידה על מצוות של מי הוא מקיים. פירוש, אם כוונתו בקיום המצוות הוא לשם שמים, או חס ושלום לא.

נמצא, שהכתיבה, היינו המצוות ומעשים טובים, זה נקרא כתיבה טובה, היינו שיכול להיות להיפך, שעושה מעשים רעים חס ושלום. נמצא מקודם צריכים להיות מעשים טובים, שהם קיום תורה ומצוות בתכלית הפשטות.

ואחר כך בא ענין של הכוונה, הנקרא לכוון שהכל יהיה לשם שמים. כי בלי תשומת לב, עוד לא ידע האדם לשם מי ולצורך מי הוא מקיים תורה ומצוות, יכול להיות שכל כוונתו היא שלא לשם שמים. לכן אומרים, "כתיבה וחתימה טובה", היינו מקודם צריך להיות מעשה, המכונה "גוף", ואחר כך כוונה הנקראת "נשמה".

.....
(הרב"ש. 879. "כתיבה וחתימה טובה")

23. האדם בעצמו צריך לומר באיזה ספר הוא רוצה שירשמו את שמו, אם בספרן של צדיקים, היינו שרוצה שיתנו לו את הרצון להשפיע, או לא. היות שיש לאדם הרבה בחינות בענין של הרצון להשפיע. כלומר, יש לפעמים האדם אומר: "נכון אני רוצה שיתנו לי את הרצון להשפיע, אבל לא לבטל לגמרי את הרצון לקבל". אלא שהוא רוצה ב' עולמות לעצמו, כלומר שגם הרצון להשפיע הוא רוצה להנאתו. אולם בספרן של צדיקים נרשמים רק אלו, שיש ברצונם להפוך את כל הכלי קבלה שלו, שיהיו רק בבחינת השפעה, ולא לקבל לעצמו כלום. וזה בכדי שלא יהיה לו מקום לומר, אם היה יודע שהרצון לקבל מוכרח להתבטל, לא הייתי מתפלל על זה. לכן הוא צריך לומר בפה מלא מה כוונתו, בזה שירשמו אותו בספרן של צדיקים.
(בעל הסולם. "שמעתי". מ"ב. "מהו, שראשי תיבות אלול 'אני לדודי ודודי לי' מרמזת בעבודה")

24. יש לדעת שבדרך עבודה "ספרן של צדיקים" ו"ספרן של רשעים" נוהג באדם אחד. כלומר שהאדם בעצמו צריך לעשות בחירה, ולדעת בבירור גמור, מה שהוא רוצה. כי ענין "רשעים" ו"צדיקים" מדברים בגוף אחד. לכן האדם צריך לומר, אם הוא רוצה, שירשמו אותו בספרן של צדיקים, שיהיה לאלתר לחיים, היינו להיות דבוק בחיי החיים, שהוא רוצה לעשות הכל לתועלת ה'. וכמו כן כשהוא בא להרשם בספרן של רשעים, ששם נרשמים כל אלה, שהם רוצים להיות בחינת מקבלים לתועלת עצמו, הוא אומר, שירשמו שם לאלתר למיתה, היינו שהרצון לקבל לעצמו יתבטל אצלו, ויהיה אצלו כאילו הוא מת.
(בעל הסולם. "שמעתי". מ"ב. "מהו, שראשי תיבות אלול 'אני לדודי ודודי לי' מרמזת בעבודה")

25. לפעמים האדם מפקפק, כלומר שהאדם לא רוצה, שבפעם אחת תיכף יתבטל אצלו הרצון לקבל, כלומר שקשה לו להחליט בפעם אחת, שכל ניצוצי קבלה שלו יהיו לאלתר למיתה. היינו שאינו מסכים שיתבטלו אצלו כל הרצונות של קבלה בפעם אחת. אלא הוא רוצה, שיתבטלו הניצוצי קבלה לאט לאט, ולא לאלתר בפעם אחת, כלומר קצת יפעלו הכלי קבלה וקצת כלי השפעה. נמצא, האדם הזה אין לו דיעה חזקה וברורה. ודעה חזקה היא, שמצד אחד הוא טוען "כלו שלי", היינו כלו לצורך הרצון לקבל. ומצד השני טוען "כלו לה". זה נקרא דיעה חזקה.

רק מה האדם יכול לעשות, אם הגוף לא מסכים לדעתו, מה שהוא רוצה שיהיה כולו לה? אז שייך לומר, שהאדם עושה כל מה שבידו, שיהיה כלו לה. היינו שמתפלל לה,

שיעזור לו, שיהיה בידו להוציא לפועל, שיהיה כל רצונותיו בפועל כולו לה'. ועל זה אנו מתפללים "זכרנו לחיים וכתבנו בספר החיים".

(בעל הסולם. "שמעתי". מ"ב. "מהו, שראשי תיבות אלול 'אני לדודי ודודי לי' מרמזת בעבודה")

26. מבואר בשולחן ערוך, שהדין, שהאדם צריך לחזור ולעין בהתפילות של ימים נוראים, מסיבת, כשיבוא זמן התפילה, אזי כבר יהיה זקן ורגיל בתפילה. והענין הוא, שתפילה צריך להיות בלב, שהוא סוד עבודה שבלב. היינו, שהלב יסכים למה שהאדם מדבר בפה, ואם לאו, נקרא זה רמאות. היינו, שאין פיו ולבו שוים. לכן בחודש אלול צריך האדם להרגיל את עצמו בהעבודה העצומה. והעיקר הוא, שיכול לומר "כתבנו לחיים". היינו בזמן שאומר כתבנו לחיים, שגם הלב יסכים, שלא יהא כחונף, שיהיו פיו ולבו שוים, "כי האדם יראה לעינים, וה' יראה ללב".

(בעל הסולם. "שמעתי". קכ"ב. "להבין מה שמבואר בשולחן ערוך")

27. בזמן שהאדם צועק "כתבנו לחיים", שפירוש "חיים" הוא בחינת להתדבק בחיי החיים, שהוא דוקא על ידי זה, שהאדם רוצה לעבוד בבחינת כולו להשפיע, וכל מחשבותיו עבור הנאה עצמית יהיו בביטול גמור. ואז, כשמרגיש, מה שהוא מדבר, אזי לבי יכול לפחד, שמא חס ושלום יתקבל תפילתו. היינו שלא יהיה לו שום רצון עבור עצמו. ולגבי הנאת עצמו מצטייר מצב, בדומה שהוא עוזב את כל תענוגי עולם הזה ביחד עם כל הבריות, והחברים, ובני ביתו, וכל קניניו ורכושו. ופורש את עצמו ללכת למדבר, אשר אין שם שום, רק חיות רעות. ואף אחד לא ידע ממנו וממציאותו. ונדמה בעיניו, כאילו אובד את עולמו בפעם אחת, ומרגיש שמאבד עולם מלא חדוות חיים, ומקבל על עצמו מיתה מעולם הזה, ומרגיש שהוא כעת מאבד עצמו לדעת, בזמן הרגשת הציור הזה. ויש לפעמים, שהס"א עוזרת לו לצייר את מצבו עם כל הצבעים השחורים, אז הגוף בועט בתפילה זו. ונמצא, שאי אפשר שיתקבל תפילתו, מסיבת שהוא עצמו לא רוצה שתתקבל תפילתו.

לכן צריך להיות הכנה להתפילה, שירגיל את עצמו לתפילה, כאלו שיהיו פיו וליבו שוים. וזה יכולין לבוא שהלב יסכים ע"י ההרגל, שיבין שבחינת קבלה נקרא פירוד, ועיקר הוא דביקות בחיי החיים, שהוא סוד השפעה.

(בעל הסולם. "שמעתי". קכ"ב. "להבין מה שמבואר בשולחן ערוך")

שנהיה לראש ולא לזנב

28. אנחנו מבקשים מה' ועושין סימן בליל ראש השנה ואנו אומרים: "יהי רצון שנהיה לראש ולא לזנב". היינו שהישראל שבנו יהיה הראש והרשע יהיה הזנב. ואז נזכה לחיים ארוכים ולבחינת הטוב שהוא בכוונת הבריאה, שהוא בחינת להיטיב לנבראיו.
(הרב"ש. אגרת ס"ז)

29. כתוב "הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשואלים". כלומר בזמן שהגוף בא עם השאלות של מי ומה, אל תענה לו עם בחינת ראש, היינו בשכל ובתוך הדעת, אלא "והוי זנב לאריות". כי אריה נקרא בחינת חסד, כי במרכבה העליונה יש אריה ושור, שהם חסד וגבורה ונשר, שהוא בחינת תפארת. והוא אומר להשועלים היות שהשאלות מה שהם שואלים הם בבחינת השכל, ושועל נבחן לפקח, לכן הם נקראים שועלים. והאדם צריך להשיב, אין אני משיב לכם בבחינת ראש, היינו עם שכל, אלא אני נמשך אחרי האריות, כזנב הנמשך אחר הראש, ולי - אין לי ראש, אלא אני נמשך אחר מדת החסד, שהוא בחינת חסדים מכוסים. היינו אף על פי שהוא לא רואה שהם חסדים, היינו שמכוסה ממנו, מכל מקום הוא מאמין, למעלה מהדעת, שהם חסדים.
(הרב"ש. מאמר 1 "מהו ענין שנהיה לראש ולא לזנב בעבודה" 1990)

30. "והוי זנב לאריות" פירוש שהוא אומר, אני נמשך אחר מדת החסד שהוא רק להשפיע. והאדם צריך לומר, היות שהוא מאמין למעלה מהדעת, שהבורא משגיח על העולם במדת טוב ומטיב, לכן הוא מאמין שגם מה שהוא רואה את ההסתרה על השגחה, היינו שלפי ראיית עיני האדם היה צריך להיות אחרת, מכל מקום הוא מאמין שהבורא רוצה שכך יהיה יותר טוב לטובת האדם, אם יהיה ביכולת האדם לקבל הכל באמונה למעלה מהדעת, כי על ידי זה יהיה מקום לאדם לצאת מאהבה עצמית, ולעבוד לתועלת ה'.

(הרב"ש. מאמר 1 "מהו ענין שנהיה לראש ולא לזנב בעבודה" 1990)

31. אנו אומרים, יהי רצון שנהיה לראש ולא לזנב. היות שידוע שיש סדר של מטרות הבריאה, וסדר של תיקון הבריאה. לכן בסדר של תיקון הבריאה, שצריכים להשיג כלים להשפעה, אחרת אי אפשר לקבל את הטוב והעונג, אז הסדר הוא "הוי זנב לאריות" שאז הסדר הוא הכל למעלה מהדעת.

ואח"כ, כשזוכה ע"י לכלים דהשפעה, אז זוכים לבחינת ראש דקדושה, הנקרא "דעת דקדושה", כמ"ש בדברי הזה"ק, "שהדעת ממלא אידרין ואכסדרין", כלומר שהדעת דקדושה בהאדם הזוכה הנקרא בחינת ראש. לכן כשאנו מבקשים מה', ואומרים "יהי רצון", אז אנו מבקשים להגיע למטרת הבריאה שהיא בחינת דעת וראש. וזהו "שנהיה לראש ולא לזנב", היינו שלא נשאר בבחינת זנבא דס"א, היינו שאין להם שום דעת, כמו שכתוב: "אל אחר אסתרס ולא עביד פירא". אלא שאנו כן נזכה לבחינת דעת, שהם בחינת פירות שמשיגים אחר העבודה של השגת כלים דהשפעה, שהם כלים המוכשרים לקבל את הטוב ועונג, שישנו ברצונו להטיב לנבראיו.

(הרב"ש. מאמר 1 "מהו ענין שנהיה לראש ולא לזנב בעבודה" 1990)

32. צריכים ללכת למעלה מהדעת, אין מקום לשאלות, כלומר אסור להיות ראש לשועלים, כלומר לתרץ את הקשיות עם בחינת ראש היינו עם דעת ושכל על השאלות של מי ומה אלא הוי זנב לאריות, היינו שצריך לומר שהשכל הוא כמו שהגוף אומר, אבל אנו הולכים למעלה מהדעת. ועל ידי זה זוכים אח"כ לבחינת דעת דקדושה, שהוא הבחינה "שנהיה לראש ולא לזנב", היינו שזוכים לראש דקדושה.

(הרב"ש. מאמר 1 "מהו ענין שנהיה לראש ולא לזנב בעבודה" 1990)

מלאים מצוות כרימון

33. אמרו חז"ל "שאפילו הרקנין שבך מלאין מצות כרימון" (עירובין י"ט). "רימון" הוא מלשון רוממות, שהוא סוד למעלה מהדעת. ויהיה הפירוש "שהרקנין שבך מלאים מצות". ושיעור המלוי הוא, כפי שהוא יכול ללכת למעלה מהדעת, שזה נקרא רוממות. שענין ריקנות אינה שורה אלא על מקום שאין שם ישות (בסוד "תולה ארץ על בלימה").

נמצא, כמה הוא השיעור של המלוי של מקום הריקון? התשובה הוא: לפי מה שהוא רומם את עצמו למעלה מהדעת. זאת אומרת, שהריקנית צריכים למלאות עם רוממות, היינו עם בחינת למעלה מהדעת. ויבקש מה', שיתן לו את הכח הזה. ויהיה הפירוש, שכל הריקנית לא נברא, היינו שלא בא לאדם שירגיש כך שהוא ריקן, אלא בכדי למלאות זה עם רוממות ה', היינו שיקח הכל למעלה מהדעת.

וזהו מה שכתוב "והאלקים עשה שיראו מלפניו". כלומר, שזה שבא לאדם, אלו המחשבות של ריקות, הוא בכדי שהאדם יהא לו צורך לקבל על עצמו אמונה למעלה

מהדעת. ולזה צריכים את עזרת ה'. היינו, שהאדם מוכרח אז לבקש מה', שיתן לו את הכח, שיוכל להאמין למעלה מהדעת.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". י"ג. "ענין רמון")

34. "אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון", יהיה פירוש "אפילו שמלאים מצות" הם מרגישים עצמם לריקנים, משום שרואים שהם כרמון, מלשון הכתוב "קראתי למאהבי המה רמוני" (איכה א'), היינו בחינת מרמה, שכל עבודתם בתורה ומצות היתה רק לתועלת עצמם ולא לתועלת ה'. ומי היה הגורם לידע זאת. דוקא זה שהוא מלא במצות, זה גרם לו לראות, שאל ישלה עצמו לחשוב, שהוא יכול להגיע להיות בחינת "ישראל", אלא שהוא רואה עכשיו, שהוא "פושעי ישראל".

נמצא, שאי אפשר להגיע לידיעה אמיתית, מה דרגתו ברוחניות. אלא רק לאחר שהוא מלא במצות, ואז הוא רואה, שמצבו, שהיה עד עכשיו, היה ברמאות. והוא עכשיו דרגת של "פושעי ישראל". מה שאין כן בלי מצות, נקרא זה "בלי אור", אז לא יכולים לראות את האמת, שהוא נצרך להבורא, שיעזור לו להיות בחינת ישראל.

.....
(הרב"ש. מאמר 33 "פושעי ישראל" 1985)

35. דוקא אלו, שרוצים ללכת בבחינת להשפיע, הם מרגישים את הריקנות שבהם, והם זקוקים לגדלות ה', והם יכולים למלאות את הריקנית הזו, דוקא עם רוממות, הנקרא מלאים מצות, כשיעור, שהם מבקשים, שה', שיתן להם כח, שיוכלו ללכת למעלה מהדעת, שזה נקרא רוממות. היינו, שהם מבקשים, שה' יתן להם כח ברוממות, שהיא למעלה מהדעת, בגדלות וחשיבות ה', ולא רוצים שה' יתן להם זה להשיג, היות שהם רוצים להכניע את עצמם, בכניעה ללא תנאי, רק שמבקשים עזרה מה', בשיעור זה הם יכולים למלאות את המקום של ריקנות עם מצות. וזהו "מלאים מצות כרמון".

.....
(הרב"ש. מאמר 7 "מהו אדם ומהו בהמה, בעבודה" 1991)

36. "אשרי איש שלא ישכחך, ובן אדם יתאמץ בך" (מוסף לר"ה). הנה בזמן שהאדם הולך בבחינת לבן, צריך לזכור תמיד, שכל מה שזכה הוא רק מסיבת שקבל עליו את בחינת השחרות. וצריך להתאמץ בבחינת "בך" דוקא. על דרך "וכל מאמינים שהוא אל אמונה", אף על פי שלא רואה עכשיו שום מקום שיצטרך לעבוד בבחינת אמונה, היות שהכל גלוי לפניו - ומכל מקום הוא צריך להאמין בבחינת למעלה מהדעת, שיש עוד מקום להאמין בבחינת אמונה.

וזה סוד: "וירא ישראל את היד הגדולה... ויאמינו בה", היינו אף על פי שזכו לבחינת "וירא", שהוא סוד ראייה, מכל מקום היה להם הכח עוד להאמין בבחינת האמונה. ועל דבר זה צריכים להתאמצות יתירה, אחרת נופלים ממדרגתן. כעין לבני ושמעי. זאת אומרת, שאם לא כן משמע שדוקא בזמן שיש לבנונית, יכול לשמוע לתורה ומצוות, שזהו כעין תנאי. אלא צריכים לשמוע ללא תנאים. לכן בזמן הלבנונית צריכים להזהר שלא לפגום בבחינת השחרות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". רל"ח. "אשרי איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך")

יום הכיפורים

ימי סליחות וכפרת עוונות

1. הימים של עשרת ימי תשובה נקראים ימי סליחות וכפרת עוונות. שהכל הוא בכדי שתהיה לו לאדם ההזדמנות להכנס שוב בעבודת ה' אע"פ שהיה כל כך מרוחק מהעבודה. ועיקר העבודה היא תפילה, כי רק על ידי תפילה האדם מסוגל לצאת מרשות הרבים ולהכנס לרשות היחיד. כי בענין התפילה קטן וגדול שוים. ואדרבא, מי שמרגיש יותר את קטנותו הוא מסוגל יותר לתת תפילה אמיתית מעומקא דליבא, כי יודע בעצמו שאין הוא מסוגל על ידי מעשיו העצמיים להחלץ מן המיצר.

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ד)

2. ראש השנה ויום הכיפורים למה נקרא בחינת יום טוב, אף על פי שהוא דין. שעיקר הדין הוא מצד השלימות שמתגלה בזמנים הללו, ויש חשש לחיצונים, היינו שלא יבוא לקבלה עצמית בבחינת מוחא וליבא, לכן צריכים להרבות בהתעוררות לתשובה. שענין תשובה הוא השבת את רצון לקבל לרצון להשפיע, שעל ידי זה חוזרים ומתדבקים במקורם העליון, וזוכין לדביקות הנצחי.

.....
(הרב"ש. אגרת כ"ג)

3. כל החטאים באים רק מהרצון לקבל לעצמו. נמצא, שעל מלכות שורה בחינת דין. לכן צריכים לעשות תשובה, בשיעור שהמלכות יתקרב לבחינת ז"א, הנקרא "השתוות הצורה" ובחינת "דביקות". היינו, כמו שז"א משפיע, כמו כן גם מלכות תקבל תיקון כזה, שעל ידי זה שעושים תשובה, שאומרים, שמכאן ולהבא כל המעשים יהיו בעל מנת להשפיע, שנקרא "רחמים", כמו ז"א. נמצא, שהתשובה גורמת, שהמלכות הנקראת "מידת הדין" לפני התיקון, לאחר התיקון היא נעשית רחמים, כמו ז"א. ובזה יש לפרש "שובה ישראל", היינו שהתשובה שהאדם צריך לעשות, הוא, שיעשה מן מלכות, הנקרא "אלקין", שהיא מידת הדין, שיהיה בחינת ה', שהוא בחינת רחמים. שעל ידי היחוד הזה נתקן כל הקלקולים שהעוונות גורמו, שתהיה התרחקות בין קוב"ה ושכינתה, נתקן עתה. נמצא, שעל ידי היחוד נתכפרו כל העוונות.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו שעל ידי יחוד קוב"ה ושכינתה כל העוונות מתכפרים" 1990)

4. מטרם שהאדם הולך לבקש סליחה, צריך מקודם לתת לעצמו חשבון נפש על עיקר החטא. ואח"כ הוא יכול להסתכל על החטאים, שנגרמו על ידי עיקר החטא. והאדם צריך לדעת, שעיקר החטא, במה שהאדם פוגם, שמסיבה זו נמשכו כל החטאים,

הוא שאין האדם משתדל, שיהיה לו אמונה בקביעות. ורק אם יש לו אמונה חלקית, כבר הוא מסתפק בזה. וזהו כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (אות י"ד), שאם היה לו אמונה בקביעות, אמונה הזו לא היתה נותנת לו לחטוא. זאת אומרת, שהוא מבקש סליחה מה', היות שהוא רואה הסיבה האמיתית לכל החטאים, היא בזה, שחסרה לו אמונה בקביעות. אי לזאת, הוא מבקש מה', שיתן לו את הכח הזה, היינו שתהיה לו האפשרות, שתמיד יהיה נקבע בלבו את האמונה. וממילא הוא לא יבוא לעשות חטאים ולפגוע בכבוד ה'.

(הרב"ש. מאמר 36 "הכנה לסליחות מהו" 1986)

5. כיון שאין לו ההרגשה בגדלות ה', ומשום שאין הוא יודע איך להעריך את הכבוד שמים, ולא לפגוע בו. אי לזאת, הוא מבקש סליחה מה', שיעזור לו, שיתן לו כח לקבל על עצמו את עול מלכות שמים למעלה מהדעת. היינו, שיהיה לו כח התגברות, ולהתחזק באמונת ה'.

(הרב"ש. מאמר 36 "הכנה לסליחות מהו" 1986)

6. אם הוא מוכן לעשות מעשים אך ורק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. או רק בשיעורים קטנים הוא מוכן לעשות לשם שמים. היינו, שחש ושלום לא יפגום באהבה עצמית, אחרת אין בכוחו לעשות שום דבר. נמצא לפי זה, שאז הוא המקום, שיכול לראות האמת, את שיעורו האמיתי באמונת ה'. ומזה הוא יכול לראות כל החטאים, הנובעים הוא רק מסיבה זו. ועל ידי זה הוא יקבל הכנה והכשרה, בזמן שהולך לבקש מה', שיסלח לו על עוונותיו. אז יוכל לשער את שיעורו האמיתי של הפגם, היינו במה שהוא פגם בכבודו של המלך, וידע מה לבקש מה', היינו על איזה חטאים שחטא. והוא צריך לתקן אותם, בכדי שלא יחטא עוד הפעם.

(הרב"ש. מאמר 36 "הכנה לסליחות מהו" 1986)

חטאים ועבירות

7. "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע" (תפלת יום כיפור). ויש לשאול, הלא כל עבירות באות על ידי יצר הרע. ויש לפרש שהחטא הוא בזה, שאומר שיש יצר הרע. אלא "אין עוד מלבדו". כי אם האדם אינו ראוי, משליכים אותו מלמעלה. וזה בא על ידי התלבשות ברצון לקבל, הנקרא יצר הרע. וזהו "כי יצר לב האדם רע מנעוריו",

כלומר שהבורא ברא אותו כך, כי הרצון לקבל הוא עיקר הכלי, אלא שצריכים לתקן אותו.

.....
(הרב"ש. 890. "צער השכינה - ב")

8. דרש ר' אלעזר בן עזריה (ויקרא טז, ל), מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר, עד שירצה את חבירו.

.....
(תלמוד בבלי. מסכת יומא)

9. צריכים להאמין, שיש מנהיג בעולם, וגם הוא משגיח בהשגחה של טוב ומטיב. ובזמן שאין להאדם אמונה כזאת, זה גורם לו כל החטאים שאדם עושה. כי מכח העוון הראשון של אדם הראשון, נמשך, שהאדם הוא בבחינת אהבה עצמית. וממילא אין הוא מסוגל לקבל על עצמו את עול האמונה. נמצא, שהכל נמשך מהכשולון הראשון, שאדם הראשון נפל לבחינת אהבה עצמית.

.....
(הרב"ש. מאמר 2 "מהו ענין כשולון, בעבודה" 1990)

10. בזמן שהאדם נמצא באהבה עצמית, חל עליו הצמצום וההסתר, שאין אור עליו יכול להאיר לו. ומשום זה אין האדם יכול להאמין בה', אלא למעלה מהדעת, שהרצון לקבל גורם לו בחינת כפירה. נמצא, שהכשולון שהיה לאדם הראשון בחטא של עץ הדעת, גרם לנו, שאין לנו אמונה. וממילא מזה באים לכל החטאים. לכן אין עצה אחרת, אלא לזכות לבחינת אמונה, שיהיה להאדם הרגשת אלקות באופן פרטי. שלא יהיה נצרך להכלל, שתהיה לו אמונה מבחינת הכלל ישראל. אלא האדם צריך לעשות תשובה בשיעור שיהיה "עד ה' אלקיך", שפירוש, שהוא ירגיש, שה' הוא אלקיך באופן פרטי. ואז יתוקן הפגם של חטא של עץ הדעת.

.....
(הרב"ש. מאמר 2 "מהו ענין כשולון, בעבודה" 1990)

11. האדם גורם על ידי חטאו ירידת קדושה בקליפה. נמצא, שזה נבחן, שגורם בשורש נשמתו פירוד בין קוב"ה ושכינתה. זאת אומרת, המלכות אינה בהשתוות הצורה עם ז"א. שז"א נקרא "המשפיע", בחינת קוב"ה, ומלכות היא המקבלת, שהיא ההיפך מן המשפיע. כלומר, שכל החטאים באים רק מזה שהאדם רוצה למלאות את הרצון לקבל לעצמו. נמצא, שגורם פירוד למעלה בשורש נשמתו, שהוא במלכות.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו שעל ידי יחוד קוב"ה ושכינתה כל העוונות מתכפרים" 1990)

12. חטאו של אדם הוא בזה, שלא ביקש עזרה מה'. כי אם היה מבקש עזרה, בטח היה מקבל העזרה מה'. אלא אם האדם אומר, שביקש עזרה וה' לא נתן לו, על זה באה התשובה, שהאדם צריך להאמין, שהקב"ה הוא שומע תפלות. כמו שכתוב "כי אתה שומע תפלות כל פה". ואם היה מאמין באמת, היתה תפלתו שלימה. וה' שומע תפלה שלימה, היינו שהאדם משתוקק בכל לבו, שה' יעזור לו.

(הרב"ש. מאמר 4 "מהי התפלה על עזרה ועל סליחה, בעבודה" 1988)

13. "אלמלא לא חטאו ישראל, לא היה בהם אלא ספר תורה" וכו', שפירושו, שעל ידי זה שהרגישו שהם חוטאים, אז "ויזעקו לה" שיושיע להם. וכל עזרה הוא על ידי אור תורה. נמצא, שכל חטא, שהרגישו, ובקשו עזרה, ניתוספו תמיד אור תורה מלמעלה. נמצא, שהארה נתרבה להם על ידי שהרגישו חטאים, שיש בהם. מה שאין כן מי שאינו מרגיש חטא, אינו זקוק לעזרה מה', וממילא אין לו פריה ורביה בתורה, משום שאינו זקוק לתורה, שיעזור לו.

(הרב"ש. 664. "הרגשת החטא מרבה האור")

14. כתוב (תהילים, קמ"ז) "הרופא לשבורי לב". ויש להבין, מהו שה' רופא לשבורי לב. והענין, כי ידוע שעיקר אצל האדם הוא הלב, כמאמר חז"ל "רחמנא ליבא בעי". ש"לב" הוא הכלי המקבל את הקדושה מלמעלה. וזהו כמו שאנו לומדים בשבירת הכלים, שענינו הוא, שאם הכלי שבור, כל מה שנותנים בתוכו, הכל הולך לחוץ. כמו כן אם הלב שבור, היינו שהרצון לקבל הוא השולט על הלב, נמצא, שלא יכול שם לכנס שפע, מסיבת שכל מה שהרצון לקבל מקבל, הכל יוצא להקליפות. וזה נקרא "שבירת הלב".

(הרב"ש. מאמר 2 "מהו, שובה ישראל עד ה' אלקיך, בעבודה" 1991)

15. אם תפלתו אינו שגורה בפיו, שהפירוש הוא, שאין לו האמונה אמיתית, שה' יכול לעזור לו, ושה' שומע את כל מי שמבקש ממנו, ושלפניו קטן וגדול שוים, דהיינו שעונה לכולם. נמצא, שהתפלה אינה שלימה, לכן הוא צריך לבקש סליחה על החטאים שלו, בזה שלא ביקש עזרה הדרושה מה'. והגם בבחינת הפשט יש תירוצים אחרים, אבל בבחינת עבודה, שהאדם רוצה ללכת בדרך של השפעה ולא בבחינת קבלה, עיקר החטא הוא, בזה שהאדם לא מבקש מה', שיעזור לו לנצח את הרע. ועל זה הוא מבקש סליחה. ומכאן ולהבא הוא מבקש עזרה.

(הרב"ש. מאמר 4 "מהי התפלה על עזרה ועל סליחה, בעבודה" 1988)

תפילה

16. זה שהקב"ה הודיעו, שיתפלל, יהיה הפירוש, שנתן לו כח להתפלל. זאת אומרת, אם אין הקב"ה נותן כח להתפלל, אין האדם מסוגל להתפלל. נמצא לפי זה, שגם זה שהאדם מתפלל לה, שימחול לו על חטאיו, גם זה בא מצד ה', שה' נותן לו כח ורצון להתפלל. נמצא כנ"ל, שהכל עושה ה'. כלומר, אפילו זה שהאדם מתפלל לה, שימחול לו על חטאיו, גם על זה רמזו כנ"ל "אין קדוש כה" מטעם "כי אין בלתך", שיהיה לו כח של קדושה. אלא הכל בא מה.
.....
(הרב"ש. מאמר 26 "מהו, 'אין קדוש כה' כי אין בלתך, בעבודה" 1990)

17. מאחר שמשמים אינם נותנים חצי דבר לכן מוכרח האדם להתפלל לה' שיתן לו עזרה שלמה. זאת אומרת שהאדם בזמן תפילתו שאז הוא מסדר מה שבליבו, כי תפילה היא עבודה שבלב, מוכרח האדם אז להחליט בעצמו שרוצה שה' יתן לו רצון להבטל אליו מכל וכל, היינו לא להשאיר תחת רשותו שום רצון אלא שכל הרצונות שבו יהיו רק לעשות כבוד שמים. וכשהחליט בלבו על ביטול שלם, אז הוא מבקש לה' שיעזור לו שיוציא זה מכח אל הפועל - בבחינת כח. זאת אומרת הגם שבבחינת כח המחשבה והרצון הוא רואה שאין הגוף מסכים לזה שיהיה מבטל כל רצונותיו לה' ולא לטובת עצמו, אז הוא צריך להתפלל לה' שיעזור לו שירצה להבטל אליו עם כל הרצונות ולא להשאיר לעצמו שום בחינת רצון. וזה נקרא תפילה שלמה.
.....
(הרב"ש. אגרת ס"ה)

18. יש ג' תנאים בתפילה:
א. להאמין, שהוא יכול להושיע לו, אף על פי שיש לו תנאים הכי הגרועים מכל בני דורו, מכל מקום "היד ה' תקצר מלהושיע לו". שאם לא כן, הרי, חס ושלום, "אין בעל הבית יכול להציל את כליו".
ב. שכבר אין לו שום עצה. שמאי שהיה אפשר בכוחו לעשות, כבר עשה, ולא העלתה רפואה למכתו.
ג. שאם לא יעזור לו, טוב לו מותו מחייו. שענין תפילה הוא אבודה שבלב. שעד כמה שהוא בבחינת אבוד כך גודל התפילה. שבטח, שאין דומה למי שחסר לו מותרות, או למי שיצא פסק דינו למות, וחסר רק הוצאה לפועל. והוא כבר כבול בכבלי ברזל,

והוא עומד ומתחנן לבקש על נפשו. שבטח לא ינום, ולא ישן, ולא מסיח דעת, אף רגע מלהתפלל על נפשו.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ר"ט. "ג' תנאים בתפילה")

19. אנו מבקשים שה' יתן לנו את הכח, שאנו נוכל לעשות את כל מעשינו בשבילך, היינו לתועלת ה'. אם לא, היינו אם אין אתה תעזור לנו, אז יהיו כל מעשינו רק לתועלת עצמנו. וזהו הפירוש, אם לא, כלומר, שאם אין תעזור לנו, תהיו כל מעשינו רק למעננו, לתועלת עצמינו, כי אין לנו כח התגברות על הרצון לקבל שלנו. לכן תעזור לנו, שנוכל לעבוד בשבילך. לכן אתה מוכרח לעזור לנו. וזה נקרא, עשה למענך, היינו שתעשה עשיה זו, שתיתן לנו את הכח של רצון להשפיע. אחרת, היינו, אם לא, אנחנו אבודים. זאת אומרת, שאנחנו נשאר ברצון לקבל לתועלת עצמנו.

.....
(הרב"ש. מאמר 5 "מהו מעשים טובים של צדיקים הם התולדות, בעבודה" (1991)

20. בכדי לצאת מהטבע שהבורא ברא, אין האדם מסוגל לצאת, כי ה' ברא את הטבע הזה. אי לצאת, אין עצה אחרת, אלא לבקש מה', שהוא יתן לו טבע שני, שהוא הרצון להשפיע. וכל הבחירה שאנו מתייחסים להאדם, היא רק בבחינת התפלה, היינו שהאדם יבקש מה', שהוא יעזור לו, שיתן לו את הטבע השני. ומשום זה, כשהאדם רוצה לעשות תשובה, הוא צריך רק לבקש מה', שהוא יעזור לו, היינו לצאת מאהבה עצמית לאהבת הזולת. לכן אנו מבקשים מה', ואנו אומרים ומתפללים "השיבנו אבינו".

.....
(הרב"ש. מאמר 31 "אין אדם משים עצמו רשע" (1985)

תשובה

21. תשובה נקרא מה שהאדם הראשון לפני החטא היה דבוק ונתרחק מחמת החטא. לכן כל אחד ואחד, כיון שהוא חלק של נשמת אדם הראשון, צריך שוב לשוב ולהתקרב להרוחניות.

.....
(הרב"ש. 244. "תשובה")

22. מהו ענין של תשובה. זאת אומרת, מה האדם צריך להשיב ש"תשובה" פירושה, שקבל משהו והוא צריך (להחזיר) מה שקבל? והענין הוא כנ"ל, היות שהאדם נולד עם טבע שהוא רצון לקבל לתועלת עצמו, לכן האדם רוצה לעבוד רק לתועלת האדם,

היינו שהוא רוצה שה' ימלא את הכלי קבלה שלו. ועל דבר זה האדם צריך לעשות תשובה, היינו לעשות הכל לשם שמים, כלומר מה שהוא מקבל אין הוא רוצה לקבל לתועלת עצמו, אלא כל מה שהוא מקבל הוא בכדי לתת להבורא נחת רוח, היות שהבורא רוצה שהאדם יקבל, כמו שכתוב "רצונו להטיב לנבראיו".

.....
(הרב"ש. מאמר 33 "מהו שהקב"ה נושא פנים, בעבודה" 1991)

23. "תשובה" הוא חזרת והשבת הדברים לשרשן ומקורן, הרומזים על ספירת בינה שנקראת תשובה, שבה נכללים עשר ספירות שנקראין "עשרת ימי תשובה", שהם שורש ומקור שמהם נשתלשל שנה. והשנה, בכל שנה ושנה עם כל ימיה, ישוב ויחזרו למקורן לשרשן, בסוד הבינה. ומפני כן, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ויום כפורים, יכול האדם לתקן מה שעוות כל השנה. ובסוף עשרת ימי תשובה שהוא יום העשירי, הוא היום המקבץ והכולל כל ימות השנה עם תשעת ימי התשובה השייכים לו, שהוא יום הכפורים, שהוא בינה בעצמה עם תשע ספירות התשובה שבה, שאליה רומז יום הכפורים, שהוא חותם ומקור לכל השנה, יום שבייתה ומנוחה. ועל כן כל אדם, קודם בואו לפני המקור הגדול, לראות פני האדון ה' צבאות, יתקן את אשר עיוות בעשרת ימי תשובה, ואם לא תיקן ח"ו, יתקן על כל פנים ביום כפור, כי הוא חותם לכל, והוא מקור לכל המקורות.

.....
("תולדות אדם". כ"ד)

24. כשהאדם עושה תשובה. ומהו התשובה. שהאדם מקבל על עצמו, הוא שהאדם אומר, שמהיום והלאה הוא יעשה הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמו, היינו שכל המעשים יהיו בעל מנת להשפיע, שזה נקרא "השתוות הצורה". נמצא, שעל ידי התשובה, הוא גורם שבשורש נשמתו, במלכות, יהיה גם רק להשפיע. כדוגמת ז"א שהוא המשפיע, הנקרא בחינת קוב"ה. וזה נקרא "יחוד קוב"ה ושכינתה". היינו, כמו שהקב"ה הוא המשפיע, כמו כן מלכות, הנקראת בחינת "שכינתה", היא בעל מנת להשפיע. ממילא הקב"ה יכול להשפיע למלכות, ואז השפע נמשך למטה. נמצא, שעל ידי החטא נעשה פגם למעלה, שגרם פירוד. ועתה על ידי התשובה נתקן הפירוד, ונעשה בחינת יחוד. וזה נקרא, שעל ידי היחוד עברו העוונות, היינו הקלקולים מה שהוא גרם, על ידי מעשיו נתקנו.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו שעל ידי יחוד קוב"ה ושכינתה כל העוונות מתכפרים" 1990)

25. כתוב "שובה ישראל עד ה' אלקיך", זה נאמר בכדי שהאדם לא ירמה עצמו, לומר, אני לא רואה בעצמי שום חטא. אלא הוא יכול להבין, אולי מספק יש לו עבירות שצריך לתת עליהם תשובה. לכן אומר לנו הכתוב "שובה ישראל". ואם אתה תשאל, עד היכן שיעור התשובה, בכדי שאני אדע בוודאות, שאני צריך לעשות תשובה. על זה בא הכתוב ואומר לנו "שובה ישראל עד ה' אלקיך". שאם הוא רואה, שעדיין יש לו שתי רשויות, היינו שהוא רוצה, שה' יתן לו טוב ועונג לרשותו של אדם, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", אז הוא יודע בודאי, שהוא מרוחק מה', שהוא נעשה חלק נפרד מהכל. וצריך לעשות כל מה שבידו, בכדי לחזור למקורו ושורשו. היינו שיחזור למקומו, שזה נקרא "ה' אלקיך". הכוונה, שאין יותר מרשות אחד, שהוא רשותו של הקב"ה, וזהו שנאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", היינו רשות אחד.

(הרב"ש. מאמר 2 "עד כמה שיעור התשובה" 1988)

26. "אמר רבא, יידע אדם בנפשו אם צדיק גמור הוא או לא" שענין התשובה נקרא שהאדם צריך לחזור למקורו. היינו היות שעיקר הבריאה הנקרא אדם, הוא הרצון לקבל, והבורא הוא המשפיע, והאדם כששב למקורו, נקרא תשובה. ואיך היא התשובה. כמו שאומר הרמב"ם, "עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד". והעדות הזו מתגלה בהאדם רק לאחר שעשה תשובה, אז הוא משיג את נועם העליון, היינו שה' יתברך משרה שכינתו עליו. האדם ששב, היינו שזוכה לדביקות. וזה ענין "יידע אדם בנפשו", היינו אם רוצה לידע אם כבר עשה תשובה, יש לו הברור, אם כבר זכה לנועם ה' זה סימן ששב, היינו שהוא כבר בחינת "להשפיע".

(הרב"ש. אגרת י"ד)

אין לנו מלך אלא אתה

27. כתוב "אין לנו מלך, אלא אתה". כי אין בנו כח התגברות, שנוכל לקבל על עצמנו. ושאתה תהיה לנו למלך. ואנחנו נעבוד לך, רק מטעם חשיבות המלך. ובשבילנו לא נעשה שום עשייה, אלא רק מה שיצמח מזה נחת לך. זה רק אתה יכול לתת לנו, את הכח הזה, היינו הטבע השני, שהוא "הרצון להשפיע".

(הרב"ש. מאמר 1 "מהו, אין לנו מלך אלא אתה, בעבודה" 1991)

28. אומרים מקודם "אבינו מלכנו, חטאנו לפניך". כלומר, שאין האדם יכול לומר, אין לנו מלך אלא אתה. היינו, שרק הבורא יכול לתת הכח הזה. ומאיפה האדם יודע,

שאין זה ביכולתו. לכן מקודם האדם צריך לעשות כל מה שבידו, כמו שכתוב "כל אשר בידך ובכוחך לעשות, עשה". ואז האדם מגיע לידי מצב, שהוא מרגיש, איך שהוא מרוחק מה'. כלומר, שאין בידו לעשות שום דבר לטובת ה'. אז האדם מרגיש, אף על פי שהוא מקיים תו"מ, מכל מקום הוא נקרא "חוטא", משום שהוא רואה, שאין הוא עובד לשם שמים. לכן האדם צריך לומר מקודם "אבינו מלכנו, חטאנו לפניך", אף על פי שהוא מקיים תו"מ. ומכל מקום מרגיש, שהוא חוטא, בזה שאין הוא עושה שום דבר לשם שמים. אחר זה הוא אומר בפה מלא "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה". היינו, שרק הבורא יכול לעזור, שיהיה לנו המלך, שנוכל לעבוד מטעם, שהוא משמש את המלך. וזה הוא השכר שלו. שיש לו זכיה, שהוא משמש המלך.

(הרב"ש. מאמר 1 "מהו, אין לנו מלך אלא אתה, בעבודה" 1991)

29. אם אין הבורא נותן לו את הכח הזה, שירגיש, שיש לנו מלך גדול, אין כח בידו לעשות לשם שמים. כי הגוף טוען "מה יהיה לך, מזה שאתה תשפיע לה?". היינו, שכל זמן שהרצון לקבל שולט, אין לאדם שום עצה. שיש לפעמים, שהוא תוהה על הראשונות. היינו שאומר, שעכשיו הוא רואה, שעבד בחינם, ולא הרויח כלום, מזה שנתן יגיעה. ועתה הוא רואה ממש, שכל יגיעתו היתה לריק. לכן כשהבורא עוזר לו, ונותן לו את הרצון להשפיע, והוא מרגיש, שיש לו מלך גדול, זה רק הבורא יכול לתת. וזה שכתוב "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה". שרק אתה יכול לתת לנו, שנרגיש, שיש לנו מלך גדול, וכדאי לעבוד בשבילו, לעשות לו נחת רוח.

(הרב"ש. מאמר 1 "מהו, אין לנו מלך אלא אתה, בעבודה" 1991)

שערי הדמעות

30. כתוב "ששערי התפלה ננעלו, שערי דמעות לא ננעלו". שהפירוש "מתי שערי הדמעות לא ננעלו", בזמן שהאדם כבר עבר על כל השערים, והוא רואה, שהכל ננעלו עבורו, אז במצב כזה האדם מתפרץ מתוך לבו הבכיות והדמעות האלו שנתגלו אצל האדם, לאחר שהוא ראה שכל השערים ננעלו, ואין לו שום תקוה להגיע להתקרבות ה'. הדמעות האלו פועלים, ששערי הדמעות לא ננעלו. מה שאין כן סתם דמעות, מטרם שהאדם ראה, שכל השערים ננעלו, אין הדמעות האלו יכולים להתקבל בשער הדמעות. לכן נגדו כן השער הדמעות ננעלו, היות שעדיין אין לו חסרון אמיתי, שירצה

שה' יקרב אותו, אלא הוא חושב, שגם מכוחו עצמו הוא יכול להתקרב לקדושה. אם כן, אין תפלתו שלימה, שיהא באמת נצרך לה', שיעזור לו.

(הרב"ש. מאמר 3 "מהו השינוי שבשער הדמעות משאר שערים" 1989)

31. הנה בעת שההסתרה גברה על האדם, והגיע לידי מצב, שאין הוא מרגיש שום טעם בעבודה, ואין בידו לצייר ולהרגיש בחינת אהבה ויראה בשום אופן, ואין הוא מסוגל לעשות שום דבר בקדושה, אז אין לו שום עצה, רק לבכות לה', שירחם עליו ויעביר מעליו את המסך מעל עיניו ולבו.

(בעל הסולם. "שמעתי". י"ח. "מהו, במסתרים תבכה נפשי, בעבודה - א'")

32. בזמן שהאדם כבר יודע שהוא רשע בבחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים", שכבר בא לידי הכרה, שזה שהוא מונח תחת שליטת הרצון לקבל, אם כן הוא נפרד מחיי החיים, ועל זה הוא דופק עכשיו ורוצה לעשות תשובה. כלומר, שהוא רוצה עזרה, שיתנו לו מלמעלה, שתהיה לו היכולת לצאת מאהבה עצמית, ותהיה בידו היכולת לאהוב את ה' בכל לבבך. נמצא, שהוא מרגיש שהוא רשע, היות שבמקום שצריכים לאהוב את ה', הוא אוהב את עצמו. נמצא, שהדפיקות שלו, מובן לנו, שהוא עושה מה שביכולתו, שה' יקרב אותו, ולהוציאו משליטת הרע שלו, זה נקרא "דמעות אמיתיות". וזהו, "פתח לנו שער בעת נעילת שער". היינו היות שרואה, שכל השערים הם סגורות, ואז הוא מתחיל לדפוק.

(הרב"ש. מאמר 3 "מהו השינוי שבשער הדמעות משאר שערים" 1989)

33. כשהאדם מתפלל לה', ואומר "אתה מוכרח לעזור לי, כי אני יותר גרוע מכולם, מסיבת שאני מרגיש, שהרצון לקבל שולט בלבי, ובגלל זה אין שום דבר שבקדושה יכול לכנס בתוך לבי, ואיני רוצה שום מותרות, אלא פשוט שאני אוכל לעשות משהו לשם שמים, ואין לי שום אפשרות לזה, לכן רק אתה יכול להושיע לי". ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהילים, ל"ד) "קרוב ה' לנשברי לב". פירוש, אלו אנשים, שמבקשים מה', שיעזור להם, שהלב שלהם לא יהיה שבור, אלא שיהיה שלם. וזה אפשר להיות רק אם האדם זכה לרצון להשפיע. לכן הוא מבקש מה', שיתן לו את הרצון להשפיע. כי הוא רואה, שלא חסר לו שום דבר בעולם, אלא שתהיה בידו יכולת לעשות מעשים לשם שמים. נמצא, שהוא מבקש רק קרבת ה'. ויש כלל "מידה כנגד מידה". לכן ה' מקרב אותו. וזה שכתוב "קרוב ה' לנשברי לב".

(הרב"ש. מאמר 2 "מהו, שובה ישראל עד ה' אלקיך, בעבודה" 1991)

34. ענין הבכיה הוא דבר חשוב וגדול. וזה כמו שאמרו חז"ל: "כל השערים ננעלו חוץ משערי הדמעות". ועל זה מקשין העולם, אם שערי הדמעות לא ננעלו, בשביל מה צריכים בכלל שערים? ואמר, שזה דומה לאדם, המבקש מחבירו איזה דבר נחוץ. ודבר זה נוגע עד לבבו, והוא מבקש ומתחנן לפניו בכל לשון של תפלה ובקשה. וחבירו אין שם לב לכל זה. ובעת שהוא רואה, שאין כבר מקום לתת תפלה ובקשה, אז האדם מרים את קולו בבכיה, ועל זה אמרו: "כל השערים ננעלו חוץ משערי הדמעות". כלומר, מתי שערי דמעות לא ננעלו, דוקא בזמן שכל השערים ננעלו, אז יש מקום לשערי דמעות, ואז רואים שהם לא ננעלו.

(בעל הסולם. "שמעתי". י"ח. "מהו, במסתרים תבכה נפשי, בעבודה")

35. "שערי הדמעות לא ננעלו". "שערי" מלשון סערות, שזה ענין התגברות. "דמעות" מלשון המדמע, היינו שיש עירוב של רצוניות אחרות, ורק באמצע הרצוניות יש שם לרגע קט רצון של התגברות לאהבה ויראת שמים. "לא ננעלו", אלא שהרגע הזו מצטרף לחשבון גדול, וכשהחשבון מתמלא אז גם האדם מתחיל להרגיש את ההלבשה הרוחנית. וזה ענין חשיבות של הדמעות, היינו אפילו שהוא נמצא בשפל המצב, היינו שיש לו רצוניות שפלים, ומכל מקום יש באמצע כח התגברות, שמנקודת לבבו חושק וכוסף לה, אזי הכח הזה חשוב מאד.

(הרב"ש. אגרת י"ד)

תפילת הנעילה

36. כתוב (בתפלת נעילה) "ורוצה אתה בתשובת רשעים, ואין אתה חפץ במיתתם, אם אחפוץ במות הרשע, כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה". פירוש, שבזמן שהאדם עושה מעשים טובים, היינו שהוא רוצה להגיע לדביקות ה', אז מגלין לו מלמעלה את הרע שיש בו, ומגיע לדרגת רשע, כנ"ל. אז האדם רוצה לברוח מהמערכה, ואומר שהעבודה זו אינו בשבילו, מטעם שהאדם רואה כל פעם את האמת, איך שהרצון לקבל מצד הטבע הוא אינו מסוגל להסכים שהאדם יזרוק אותו ולקבל במקומו את הרצון להשפיע. ומי גילה לו את המצב הזה, שהוא רשע, הלא ה' גילה לו את זה. ונשאלת השאלה, לשם מה גילה לו ה'. וכי בכדי שימות רשע. הלא אין הבורא רוצה במות רשע. אלא בשביל מה גילה לו שהוא רשע, זהו רק בכדי "שיעשה תשובה". זהו שכתוב "כי אם בשובו מדרכו וחיה".

(הרב"ש. מאמר 3 "מהו, רשע יכין וצדיק ילבש, בעבודה" 1991)

סוכות

סוכה היא סכך

1. סוכה הוא מלשון סכך, שסוכה את השכל, כי אמונה נקרא דווקא למעלה מהדעת.

.....
(הרב"ש. ש. 284. "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה")

2. ענין סכך הוא בחינת צילא דמהימנותא, הנקרא בחינת אמונה למעלה מהדעת, שהוא בהפכיות להדעת. שהדעת מביאתו לידי פסולת ולידי גורן ולידי יקב. היינו מצד הדעת, כפי שהענינים הגשמיים רואים יש מקום לפסולת גורן ויקב. ומזה בעצמה הוא עושה צל, ויושב תחתיה. היינו שעושה לעצמו ישיבה מכל אלו הדברים הנמוכים והגרועים ביותר, ומקיים על ידי הפסולת מצות סוכה. ועיקר שיש לו שמחה ממצוה זה, כי אמונה למעלה מהדעת נקראת "שמחה של מצוה". נמצא שכל הקושיות והשאלות שישנם במציאות בעולם הם מתתקנים בסוכה, היינו כי בלעדיהם אי אפשר לעשות בחינת סכך.

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ו)

3. ענין הסכך המכונה צל נעשה דווקא מפסולת גורן ויקב. וזה ענין מה שאנו אומרים בתפילה שבתוך הסוכה, "ולחסות מזרם וממטר", היינו שהאמונה מציל את האדם מכל המזיקים. כי ענין מזיקים הוא ענין מחשבות זרות ודיעות זרות, והאמונה נבנית דווקא על פסולת, ורק באופן כזה הוא החסיה מזרם וממטר, אחרת האדם נמשך עם זרם העולם.

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ו)

4. ענין מטר הוא דבר המחיה את האדמה, כי אנשים שהם מבחינת הדומם הם אינם ניזונים, אלא מבחינת הדעת, ורק הדעת יחיה אותם. ובמקום שאין הדעת מגיע, הם אינם מסוגלים להחזיק מעמד. והדעת הזה משאיר אלה אנשים בבחינת הדומם. מה שאין כן מי שרוצה להיות בבחינת צומח, אסור לו לקבל את הדעת הזה לסמיכה. כי המטר הזה אינו מסוגלת למי שרוצה ללכת בדרך האמת. ואם האדם נכשל, ולוקח לעצמו איזה סמיכה מהדעת הזה, תיכף הוא מקבל ירידה ונפילה לשאול תחתיות. מה שאין כן לבחינת הדומם יש בידו לקיימם, ולא מקבלים שום נפילות, לכן הם מחפשים תמיד בחינת דעת שיסמוך את עבודתם. ובכדי לא להכשל בהדעת הזה הנקרא מטר יש סגולה בהסכך, וזה שאנו אומרים "ולחסות מזרם וממטר".

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ו)

5. סוכה היינו סכך, שהיא "פסולת גורן ויקב". וסכך נקרא צל. וצל נקרא הסתרת פנים. ובכדי שלא יהיה נהמא דכסופא יש לנו מקום עבודה, היינו שיכולים לעסוק בתורה ומצוות אע"פ שלא מרגישים שום טעם וחיות - וממילא אנחנו יכולים לקבל אח"כ את החיות ולא לפגום במתנה, היינו שהמתנה לא תהיה נפגמת מחמת הבושה הנוהגת במקבל.

.....
(הרב"ש. אגרת י"ב/ב')

6. סוכה הוא בחינת צילא דמהימנותא [צל האמונה], ומצד הדין צריך "צלתה מרובה מחמתה". וזה ידוע, שחמה מרומז לבחינת ידיעה, ולבנה מרומזת לבחינת אמונה. והוא על דרך שאמרו חז"ל, "ישראל מונין ללבנה, ואומות העולם מונין לחמה". היינו, שבכל פעם שרואין שיש בחינת חמה, ושהוא מרובה מצילתה, אזי צריכים לכסות יותר, בכדי שצלתה יהיה יותר מרובה.

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ו)

7. אם האדם בעל זוכה, ואין הוא מוסיף מעצמו בחינת צל, אז מהשמים מרחמים עליו ומכסים את החמה עבורו. ואז האדם נעשה ברוגז, היות שהאדם מבין אחרת. האדם לפי שכלו, אם יש לו בחינת חמה אזי רוצה שיוסיפו לו בחינת חמה, אבל "לא מחשבותי מחשבותיכם", ומוסיפים לו בחינת צל. ואם האדם מתגבר על הצל נותנים לו בחינת חמה. ואז האדם צריך להוסיף בחינת צל. ואם אינו מוסיף, אזי מוסיפים לו בחינת צל מהשמים, וחוזר חלילה. עד שזוכה לדביקות לנצחיות.

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ו)

8. צריכים להתאמץ בהתאמצות יתירה לקבל את הצל, ולאמור שזה צל קדוש, שכל הצל הזה בא משמים ולא מהסטרא אחרא, שנתנו לו זה בכדי שיהיה לו מקום לקבל על עצמו את האמונה, ואז זה נקרא צילא דמהמנותא [צל האמונה], וזה קדוש. ועל דרך "כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בה ופושעים יכשלו בה".

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ו)

9. סוכות הוא בחינת שמחה, שהוא בחינת גבורות המשמחות, שהוא סוד תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". צ"ז. "ענין פסולת גורן ויקב")

דפנות הסוכה

10. הסוכה נעשית מד' דפנות וסכך. אבל המקום של הסוכה הוא מהמוכן שהאדם יכול לעשות סוכתו על הקרקע שהוא בחינת החומר ועל החומר הזה עושים צורה, היינו צורת סוכה. ויש להבין ענין דפנות וענין הסכך שהוא פסולת גורן ויקב. ידוע הכלל שיש ד' צדדים ומעלה ומטה, הנקרא חג"ת ומלכות ונצח למעלה והוד למטה. [...] למטה הוא בחינת הקרקע, שהוא האדם, שאם עושה סוכה כשירה הוא בחינת "הוד" הנקרא "נוי סוכה" ואם לאו חס ושלום ה"הוד" הפך "לדוד". היינו, על מקום הארץ לא צריכים שום דבר לרמז, אלא מה שהוא ממשיך ומכוון בכל החמשה בחינות, כך באותו הצורה מתראה בארץ שהוא בחינת האדם הנמשך משורש המלכות, הנקרא לית לה מגרמה ולא מידי, היינו מבחינתה עצמה אין לה שום דבר אלא מה שיהבין לה, היינו זה תלוי בצורת הסוכה.

..... (הרב"ש. 892. "מאמר לסוכות")

סוכה היא דירת עראי

11. סוכות הוא דירת עראי. היינו, מי שכבר זכה לדירת קבע, וכבר אין לו מה לעשות, אז העצה שיצא לדירת עראי. כמו שהיה בזמן, שהלך בדרך להגיע לבית ה', מטרם שהגיע לדירת קבע. שאז היה לו כל פעם צורך להגיע להיכל ה'. והיה לו אושפיזין, היינו בזמן שעבודתו היתה בבחינת אורח עובר. ועתה הוא יכול להמשיך מזמן עבודה שעבר, שהיה אז תמיד מודה ומשבח את ה', בזה שהקב"ה היה מקרבו בכל פעם, ומזה היה לו שמחה. השמחה שהיה לו אז, הוא יכול להמשיך עכשיו, בסוכות. וזהו רמז של דירת עראי. לכן אמרו: "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי".

..... (בעל הסולם. "שמעתי". צ"ו. "מהו פסולת גורן ויקב, בעבודה")

12. המצוה, "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי". כלומר, כי תדע, כי רק דירת ארעי הוא, וח"ו לא ידח ממנו נדח. עד"ש ז"ל: "אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, היה בעיניך כרשע", וז"ס הכתוב "והיית אך שמח". ועל כן נקרא חג האסיף זמן שמחתנו, ללמדך שהאדם צריך לשבת בצל סוכה בשמחה גדולה, בשוב ממש כמו בבית המלך, ויושבים ראשונה במלכות, "תשב"ו" כעין "תדורו", בלי שום הבדל כלל וכלל. ועם כל זה ידע שיושב בצל סוכה, דהיינו, פסולת גורן ויקב, אלא ש"בצלו חמדתי

וישבתני", להיותו שומע דברו "צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי". ואלו ואלו דברי אלקים חיים. ואז יציאתו הנאה לו כביאתו.

(בעל הסולם. אגרת נ"א)

13. ענין המצוה "תשב", כמו תדורו, פירוש, ע"ד שדוד המלך ביקש "שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה'". כי "בית ה'", זו השכינה הקדושה כנודע [...] וכשזוכים ביותר, אז תהיה לו כמו בית, בקביעות לנצחיות. והיה ברצון השי"ת לומר לעבדיו, "צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי", דהיינו, רק בצלו ית' לבד, שה"ס מצוה קלה, מצות סוכה, שהאדם יושב בצל פסולת גורן ויקב, שהוא ממש צל השי"ת, ואע"ג שהם תרתי דסתרי, שהרי בעינים הגשמיים ובידים הגשמיים, אנו רואים וממשמשים שהצל מכח פסולת בא. ובאמת הוא השי"ת בכבודו ובעצמו, אלא מצד המקבל בהכרח שיתרשמו בו ב' הצורות ההפכיות הללו.

(בעל הסולם. אגרת נ"א)

ארבעת המינים

14. פרי עץ הדר. ארבעה מינים הללו, יש מהם שיש בו טעם וריח, כמו האתרוג, והוא כנגד הצדיקים, שיש בהם רוח תורה וטעם של מעשים טובים. באילן שבו גדל הלולב יש בו טעם ולא ריח, וכנגדו הבינונים של ישראל, שיש בהם טעם של מצוות ואין בהם רוח תורה. ההדס יש בו ריח ולא טעם, והוא כנגד אותן, שיש בהם רוח תורה ואין בהם מצוות. וערבה אין בה לא טעם ולא ריח, וכנגדן עמי הארץ, שאין בהם לא רוח תורה, ולא טעם של מצוות. ואנו אוגדין הארבעה ביחד, רמז שאין הקדוש ברוך הוא מתרצה לישראל עד שיהיה כולן לאגודה אחת.

(הרב"ש. 893. "פרי עץ הדר")

15. כתוב "ולקחתם לכם ביום הראשון, פרי עץ הדר, כפות תמרים, וענף עץ עבות, וערבי נחל". ויש לפרש: ענין "כפות" פירושו כפיה, שהאדם מקבל מלכות שמים על דרך הכפיה, כלומר אפילו שהדעת אינו מסכים. והוא הולך למעלה מהדעת, וזה נקרא "זווגין על דרך הכפיה". "תמרים" מלשון מורא, שהיא בחינת יראה (שזהו בחינת "אלקים עשה שיראו מלפניו").

ומשום זה נקרא "לולב", כלומר, שמטרם שאדם זוכה יש לו ב' לבות. וזה נקרא "לא לב", היינו שהלב שלו לא היה מיוחד לה'. וכשזוכה לבחינת לו, שפירושו "לה' לב", וזהו "לולב".

וכמו כן צריך האדם לומר: "מתי יגיע מעשי למעשי אבותי", שעל ידי זה זוכים להיות בחינת "ענף לאבות הקדושים", שזה סוד "וענף עץ עבות", שהם ג' הדסים. ויחד עם זה צריך להיות גם בחינת "ערבי נחל", שאין להם טעם וריח. וצריך להיות בשמחה מעבודה זו, אע"פ שאין לו טעם וריח בעבודה זו. ואז נקרא עבודה זו בשם "אותיות שמך המיוחד", שעל ידי זה זוכים ליחוד ה' בכל השלמות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ה. "מהו, פרי עץ הדר, בעבודה")

16. אנו רואים באתרוג, שההידור נמצא בו דוקא טרם שראוי לאכילה. מה שאין כן בזמן שהוא ראוי לאכילה, כבר אין בו הידור וזה בא לרמז לנו על ענין עבודה ד"ראשון לחשבון עונות". כלומר, שדוקא בזמן עבודה דבחינת "ולקחתם לכם", היינו העבודה בזמן קבלת עול מלכות שמים, שהגוף מתנגד אז לעבודה זו, אז יש מקום לשמחה של הידור. היינו, שבזמן עבודה זו ניכר ההידור. כלומר, אם יש לו שמחה מעבודה זו, זהו מטעם, שהעבודה זו הוא אצלו בבחינת הידור ולא בזיון.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". י"ט. "מהו, שהקב"ה שונא את הגופים, בעבודה")

17. ערבות שבלולב, רומזות שהעבודה צריכה להיות אפילו בבחינת ערבות. אף על פי שבערבות אין בהם טעם וריח, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל על מה שכתוב (בהושענות), "בערבי נחל לשעשעך". היינו שאפילו שהוא אינו מרגיש טעם בעבודה, אלא שהם כערבי נחל, שאין בהם טעם וריח, יהיו אצל האדם בעת העבודה, כמו שעשועים גדולים. וזה נקרא, כניעה ללא תנאי. וזהו מה שכתוב, "ועלזו לפניו", היינו שיהיו בשמחה כמו שיש להם השגות הגדולות. וזהו שעשועים לפני ה', וכך להאמין.

.....
(הרב"ש. מאמר 22 "מהי שושנה בין החוחים, בעבודה" 1991)

אושפיזין

18. ענין "אושפיזין" אאמו"ר זצ"ל פירש, שזהו ענין המובא בזהר הקדוש, אורחא למעברי ביה, שאור החכמה אינו יכול להאיר בקביעות.

וזהו ענין "מזל", שבני חיי מזוני - במזלא תליא מילתא, כמובא בתלמוד עשר הספירות (חלק י"ג), שהוא מלשון "יזל מים מדליו", שענין נוזל, שהוא רק בבחינת טיפין טיפין, היינו שאינו מאיר, אלא בהפסקות. מה שאין כן קילוח זה שמאיר בלי הפסק. לכן האורחין אוהבים שיהיה לו מקום רחב. מה שאין כן כשהם באים והמקום הוא צר, אין הם יכולים להכנס.

והכוונה היא, שאור החכמה אינו יכול להאיר, אלא בהתלבשות החסדים. וחסדים נקרא רחב, כמבואר בתלמוד עשר הספירות. ואור החכמה נקרא בחינת אושפיזין, כנ"ל. לכן, אם אין לו חסדים, אין הוא יכול להתלבש.

.....
(הרב"ש. ש. 624. "ענין אושפיזין")

19. כל אלו ד' המינים הם האורחים, שבע ספירות חג"ת נהי"מ, שהעם הקדוש הזמינו אותם ביום הזה, על דרך שמתפללים בימי הסוכות קודם הסעודה, ואומרים, עולו אושפיזין עילאין, בואו אורחים עליונים. שצריכים למצוא אותם, מאחר שהזמין אותם, ובהם מתפלל האדם תפילתו אל המלך. וע"י ד' המינים, שרומזים לאלו הספירות, הוא משיג אותם.

.....
("זוהר לעם". ויחי. מאמר "ד' מינים", סעיף 227)

אושפיזין אברהם – ספירת חסד

1. אברהם הוא שורש החסד שבנשמות ישראל, כי הוא תיקן השכינה הקדושה לבחינת בית קבול לאור החסד, וקבלה החסדים בעד כל נשמות ישראל בכל מלואן. ואם היה נשאר כן, היו כל ישראל דבקים בהשי"ת דבקות תמידית, והשכינה הקדושה היתה בית מלכות המלא כל טוב ועונג, ולא היה שום איש רוצה להפרד ממנה אפילו לרגע. אמנם כל תיקונו של אברהם היה, בסוד שעשה בית קבול שלם, לבלי שום אפשרות של פגם, לאור החסדים, דהיינו שהעלה אותה לבחינת השפעה ונ"ר ליוצרנו ית', ולא לקבל להנאת עצמנו כלום, כי זהו המדה ובית הקבול של אור החסד. כמ"ש חז"ל על מדת האומר שלי שלך ושליך חסיד (אבות פ"ה), שאינו דורש להנאת עצמו אף משהו.

.....
("זוהר לעם". הקדמת ספר הזוהר. מאמר "תורה ותפילה", סעיף 184)

2. אברהם נקרא אב האמונה, היינו בחינת חסדים. אזי ידע, שכל מי שירצה להתקרב אליו ית', הוא מוכרח לקבל מקודם בחינת ימין, היינו בחינת אמונה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קע"ט. "ענין ג' קיין")

3. אברהם הלך בימין, תיקון מדת החסד, היינו שהוא רוצה בחסדים. לכן מבחינת חסדים הוא ממשיך בחינת דביקות בחיי החיים.

.....
(הרב"ש. 316. "בחינת אדם הראשון - ב'")

4. מי לנו בעולם גדול מאברהם, שעשה חסד לכל הבריות.

.....
(זוהר לעם". הקדמת ספר הזוהר. מאמר "שמח במועדים ואינו נותן לעניים", סעיף 177)

5. ואהבת, מי שאוהב את המלך, עושה חסד ביותר, עושה חסד עם הכול. חסד יותר, נקרא חסד של אמת, שאינו רוצה שכר בעד מעשיו, אלא עושה משום אהבת המלך, שאוהב אותו ביותר. וע"כ באהבת המלך תלוי חסד. וע"כ נקרא, אברהם אוהבי, שמשום שאהב אותו ביותר, הרבה חסד בעולם.

.....
(זוהר לעם". ואתחנן. מאמר "ד' פרשיות התפילין", סעיף 47)

6. צריכים לפרש את מה שדורשים "בהבראם", היינו שעל ידם יקיימו המטרה של הבריאה. ובלעדם אין מקום שיכולה לבוא מטרת הבריאה על שלימותה. לכן זה שפירש "באברהם" היינו חסד, הוא, שע"י שהם יתעסקו במידת החסד, הם יכולים לבוא לידי מידת השפעה, שמזה יוכלו אח"כ לקבל קבלת התענוג, והקבלה הזו תהיה נקראת השפעה.

.....
(הרב"ש. מאמר 4 "ענין החסד" 1986)

7. אי אפשר לזכות לאמונה שלימה מטרם שזוכה להשתוות הצורה, כמו שמובא במאמרים הקודמים ומובא בהקדמת ספר הזוהר (דף קל"ח ובהסולם שם), לכן יש אלו התיקונים, כמו שכתוב לעיל בדרשת בהבראם:

א. שע"י מידת החסד יבואו להשתוות הצורה, שהיא בחינת אברהם,

ב. אומר, שהוא בחינת ה', היינו שכינה, היינו מה שמלכות קבלה לתוכה מידת הרחמים, שעל ידי יזכו לבוא לידי בחינת השפעה. ואז יקויים את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

.....
(הרב"ש. מאמר 4 "ענין החסד" 1986)

8. אברהם, הצטיין בעיקר בהכנסת אורחים ובחסד, וכל ימיו היה עומד בפרשת דרכים, להזמין אורחים.

.....
("זוהר לעם". הקדמת ספר הזוהר. מאמר "שמח במועדים ואינו נותן לעניים", סעיף 178)

9. הראה הקב"ה לאברהם את האהבה, בזה שבא אליו על ידי כריתת ברית שהיתה ביניהם, כמו שכתוב, "זכרות עמה ברית". וכן אברהם הראה, בטענתו להקב"ה, את האהבה אליו, שרוצה לעבוד אותו בשלא על מנת לקבל פרס. ומשום זה היה אברהם משתוקק לעבודה, המכונה הכנסת אורחים.

.....
(הרב"ש. מאמר 5 "מהו היתרון שיש בעבודה יותר משכר" 1987)

10. אברהם נקרא "איש החסד", שמסר את כוחו לעשות חסד עם אנשים. יצחק נקרא "עמוד עבודה", שמסר נפשו על המזבח. ויעקב נקרא "עמוד התורה", כמו שכתוב "תתן אמת ליעקב", ותורה נקראת תורת אמת, וכמו שכתוב "איש תם יושב אוהלים", ופירש רש"י אוהל של שם ואוהל של עבר ועוסק בתורה. והנה כל אדם צריך להגיע לאלו ג' עמודים. ומקודם אלו הג' עמודים נתגלו בזה אחר זה על ידי אבותינו הקדושים, שכל אחד מהם גילה עמוד אחד. ואחר שנתגלו אלו הג' עמודים, כבר יש בכוחנו גם כן ללכת באותן הדרכים שאבותינו סללו לנו.

.....
(הרב"ש. 357. "אברהם הוליד את יצחק")

11. אברהם אהב את יצחק, יצחק את אברהם, שהיו מתחבקים זה עם זה. יעקב, שניהם היו אחוזים בו באהבה ובאחוה, ונותנים רוחם זה בזה. החברים צריכים להיות כמוהם, ולא לעשות בהם פגם. שאם יחסר בהם האהבה, פוגמים בערכם למעלה, באברהם, יצחק, יעקב, שהם חסד, גבורה, תפארת.

.....
("זוהר לעם". כי תשא. מאמר "ועתה הניחה לי", סעיף 54)

12. ואהבת לרעך כמוך – כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותן לאחרים [...] והוא החוק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה. מאכיל עובדי דרכים ומשקה אותן ומלווה אותן.

.....
("משנה תורה". ספר שופטים)

13. גמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחברו לא היה נמצא כמו באברהם, שהרי היה אב המון גויים, והוא מאחד ועושה שלום בין כל הנבראים.

.....
("גבורות השם". פרק ו')

14. עיקר עבודת אברהם היתה להמשיך חסדים מלמעלה למטה ועי"ז איחה את כל באי העולם ומגייר את האנשים, ושרה היתה עיקר עבודתה מלמטה למעלה להמשיך את תשוקת התחתונים לעליונים, וזהו שהיתה מגיירת את הנשים. הצד השווה שבהם שהיו מחברים את העליונים והתחתונים יחד ושניהם זכו למערת המכפלה שהיא מקום החיבור.

.....
("שם משמאל". פרשת חיי שרה)

15. אברהם היה איש חסד והיה משפיע חסד לכל באי עולם.

.....
("דגל מחנה אפרים". פרשת מצורע)

16. כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, וכל שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו.

.....
(תלמוד בבלי. מסכת ביצה)

17. כל ימיו היה רודף לעשות חסד אמת, לגמול חסד עם כל באי עולם, להאכילם ולהשקותם, ואחר כך טרח ויגע ללמדם דרך ה', שגם המה יכירו את בוראם.

.....
("באר מים חיים")

18. האהבה המעולה הוא להתקשר בשם המיוחד וההתייחד בו באמונה אמיתית והיא העבודה הנאמנה והיא היתה עבודת אברהם אבינו ע"ה ראשון הנבראים שעבד מאהבה, ולזה היתה מדתו מדת החסד שהיא סוד האהבה באמרו ואהבת חסד, והיא מדה ראשונה בבנין, ולפי שעבד מאהבה נקשר בסוד מדת האהבה כי נשמתו דרך שם נשתלשלה ובאה, ולפיכך היה עובד באהבה הורה באהבתו כי אם באה נשמתו וחלה בגוף לא נפרדה ממקום חיבורה, ותמיד מגמת פניה לשוב אליו, ולכן היו פעולותיו וכל עבודותיו מכוונות אל החסד והאהבה, ולפי שנקשר באהבה נקרא "אברהם אוהבי", ומגדר האהבה שהאוהב האמיתי יקח בידו אומנות אוהבו, ויתעסק

במלאכתו ויעשה בה תמיד באין הפסק, להדמות בה אל אוהבו ולהניחו, והם החיים שחי אברהם אבינו ע"ה.

.....
("עבודת הקודש". חלק א')

אושפיזין יצחק – ספירת גבורה

1. אברהם הלך בימיו, תיקון מדת החסד, היינו שהוא רוצה בחסדים. לכן מבחינת חסדים הוא ממשיך בחינת דביקות בחיי החיים. אבל יצחק הלך בקו שמאל, שנקרא גבורה, לעבוד בבחינת התגברות על כלים דקבלה, שיהיה בעל מנת להשפיע.

ומכיון שעוסק בשמאל, היינו לראות את מצבו בבחינת הדעת, אז הוא רואה את החסרונות, ואז המצב של פירוד, כי האדם במצב השמאל במצב חסרון והבורא הוא נקרא שלם, ו"אין ארור מתדבק בברוך".

לכן יצחק היה צריך להיות נכלל מאברהם, לכן כתוב "אברהם הוליד את יצחק". הלא כולם יודעים זה, אלא ללמדנו שבבחינת יצחק, שהוא שמאל, נכלל גם כן בחינת ימין, שהוא חסד, ומשם מקבל חיים. ויעקב הוא קו אמצע, ובודאי שהוא נכלל מחסדים.

.....
(הרב"ש. 316. "בחינת אדם הראשון - ב'")

2. סוכות הוא בחינת שמחה, שהוא בחינת גבורות המשמחות, שהוא סוד תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות. ואז אפילו גורן ויקב נכנסים לקדושה. וזה סוד שעיקר בחינת סוכות הוא יצחק.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". צ"ז. "ענין פסולת גורן ויקב")

3. שרוצים לעבוד ה' במסירות נפש כמו יצחק. אבל הגוף לא מסכים לזה, ומכל מקום זה שיודעים, שצריכים לעבוד כמו יצחק, הם שמחים בזה, ומבורכים לה' על זה.

.....
(הרב"ש. מאמר 16 "מהו היסוד שהקדושה נבנית עליו" 1988)

4. הכל זוכין רק על ידי התגברות הנקרא כוחות, וכל כח וכח שהאדם מוציא מצטרפין לחשבון גדול. היינו אפילו שהאדם מתגבר באיזה פעם ובא לו מחשבה זרה, וטוען הלא אני כבר בדוק ומנוסה שעוד מעט לא יהיה לי את החשק הזה לעבודה, ומה

אני ארויח אם אתן עכשיו מעט התגברות. ואז הוא צריך לענות, שפרוטה ופרוטה מצטרפות לחשבון גדול, היינו לחשבון הכללי, בין לשורש נשמתו, ובין לכלל כולו.

.....
(הרב"ש. אגרת י"ד)

5. "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק", רבי יהודה אומר, זו גבורה. רבי נחמיה אומר, זו ברכה.

יש להבין:

א. איך אפשר לומר שאחד מוסר להשני בחינת גבורה, הלא אין זה דבר הניתן מיד ליד.

ב. מהי המחלוקת, שזה אומר דווקא גבורה וזה אומר ברכה, במאי נחלקו. ויש לפרש ששניהם לדבר אחד נתכונו, ואלו ואלו דברי אלקים חיים. היינו שמסר לו שילך בדרך הגבורה, כמו שכתוב, "וישבע בפחד יצחק אביו". היינו על ידי מדת הגבורה, שזו הכוונה את כל אשר לו, שאברהם מסר לו הדרך ללכת בה. ואשר היה מוטל עליו להשלימה, על ידי זה זכה לבחינת ברכה, היינו "ויברכהו ה'". היינו על ידי התגברות בתורה ועבודה זכה לתשובה מאהבה, שזדונות נעשו כזכויות. נמצא שעבודתו עשתה פרי מלא.

.....
(הרב"ש. 354. "ויתן אברהם את כל אשר לו")

6. הבנים באים לתקן מה שההורים לא הספיקו להשלים לכן כשאברהם השלים רק מדת חסד, נולד אחר כך יצחק להשלים חסרונו. ואחר כן, כשיצחק לא השלים רק מדת הגבורה, נולד אחר כך יעקב, שהוא מדת התפארת, שהשלים את קו האמצעי.

.....
(הרב"ש. 356. "ברא מזכה אבא")

7. מי שאין לו בנים נקרא בחינת מת, זאת אומרת שכבר אין לו מקום חסרון על מה שיצטרך להמשיך חיים חדשים. לכן מסר לו בחינת הגבורה, אשר על ידי התגברות תמיד בתורה ומצוות הוא ימשיך את השלימות הגמורה, כי דרכי בן אדם שמתקן את מעשיו על ידי תשובה.

יש תשובה מאהבה, ויש תשובה מיראה. ויש צדיקים כוללים, אפילו מצד פרטיותו כבר זכה לתשובה מאהבה, אבל לטובת הכלל לא תיקן את התשובה מאהבה. וזו היתה מדתו של יצחק, כמו שכתוב "ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים", היינו בשיעור מלא ומושלם.

.....
(הרב"ש. 355. "מי שאין לו בנים")

8. ביום הראשון של החודש, ברה"ש, הייתה התחלת הדין בכל העולם, ויצחק, קו שמאל, קם לכיסא הדין לדון העולם. ובהושענא רבה ישב יצחק לעורר דינים ולסיים הדינים. ויחפור את בארות המים, כלומר, להשפיע גבורות לכנסת ישראל, המלכות, הבאר, לעורר את המים, הארת החכמה, כי המים בגבורות יורדים לעולם, שאין הארת חכמה נמשכת אלא עם דינים ביחד.

.....
("זוהר לעם". צו. מאמר "ד' מינים והושענא רבה", סעיף 116)

9. "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". הנה אברהם נקרא "איש החסד", שמסר את כוחו לעשות חסד עם אנשים. יצחק נקרא "עמוד עבודה", שמסר נפשו על המזבח. ויעקב נקרא "עמוד התורה", כמו שכתוב "תתן אמת ליעקב", ותורה נקראת תורת אמת, וכמו שכתוב "איש תם יושב אוהלים", ופירש רש"י אוהל של שם ואוהל של עבר ועוסק בתורה. והנה כל אדם צריך להגיע לאלו ג' עמודים. ומקודם אלו הג' עמודים נתגלו בזה אחר זה על ידי אבותינו הקדושים, שכל אחר מהם גילה עמוד אחד. ואחר שנתגלו אלו הג' עמודים, כבר יש בכוחינו גם כן ללכת באותן הדרכים שאבותינו סללו לנו. ומשום זה נקראים אנו בשם "עם סגולה", כי לנו יש הסגולה מירושת אבות לקיים את ג' עמודים, שעל ידם יש קיום עולם, היינו שעל ידם יתקיים העולם להגיע להמטרה שבשבילה נברא העולם.

.....
("הרב"ש. ש. 357. "אברהם הוליד את יצחק")

10. יצחק אבינו היתה מידתו מידת גבורה ודין.

.....
("מאור ושמש". רמזי יום ב' של סוכות)

11. הנה ידוע שהסוכה מרמזת לענני כבוד שהם שבעה כנגד השבעה אבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן יוסף דוד, שהם כל אחד המשיכו אור אלהותו יתברך לעולמות התחתונים, על ידי שדבקו עצמן בהשבע מדות, אברהם במידת החסד ויצחק במידת גבורה וכו' שהם הז' יומין עילאין, ועל ידי שאנו מקיימין מצות סוכה אנו ממשיכין הה' חסדים שיתכללו בהצדיק ומשפיע להכנסת ישראל וימתקו כל הגבורות.

.....
("מאור ושמש". רמזי יום א' של סוכות)

אושפיזין יעקב – ספירת תפארת

1. יעקב הוא בחינת קו אמצעי, שמתפקידו הוא לתקן את הקו שמאל, הנקרא "פחד יצחק". מה שאין כן להקו ימין אין במידותיו של יעקב לתקן. כי מבואר בהסולם שקו אמצעי נוטה לחסד. לכן אין לנו מה להוסיף להקו ימין. מה שאין כן יצחק, שהוא בחינת דין, אז בא יעקב ומתיישב את עצמו בקו שמאל, בכדי לתקן אותו עם מדת הרחמים.

.....
(הרב"ש. 378. "וישב יעקב בארץ מגורי אביו")

2. יעקב נקרא מדת הרחמים, שרחמים מראים על שלימות. היינו שעל ידי הסתלקות הג"ר דחכמה הוא יקבל עכשיו שלימות, היינו חכמה המלוכשת בחסדים. וזה נקרא שלימות, שאין כאן מחסור לא מחסדים ולא מחכמה. וזה קו אמצעי, שהוא כלול מחכמה ומחסדים. לכן נקרא יעקב נורא, היינו יראה, ונקרא גם כן רחמים, ונקרא שלימות, כי אין כאן שום מחסור.

.....
(הרב"ש. 494. "אין יראה אלא במקום שלמות")

3. מפרש הזה"ק, "כי יעקב היה כלול מג' קוין", היות שיעקב נקרא קו האמצעי, הנכלל מימין ושמאל. ולפיכך חשק הקב"ה בתפלתו, בהיותה בכל השלימות, מכל ג' הקוין, כמו תפלת רבים.

.....
(הרב"ש. מאמר 7 "חשיבותה של תפילת רבים" 1986)

4. ידוע מספרים הקדושים, שהבנים באים לתקן מה שההורים לא הספיקו להשלים, לכן כשאברהם השלים את מדת החסד, נולד אחר כך יצחק, בכדי להשלים את הב' קוים אחרים. וכשיצחק לא השלים אלא קו הגבורה, בא יעקב והשלים את מדת התפארת, שהוא קו האמצעי. וכן הלאה, כל הדורות משלימים מה שלא השלימו הדורות הראשונים.

.....
(הרב"ש. 689. "ענין אב ובן")

5. מדתו של יעקב הוא בחינת תפארת, שהוא מחזה ולמעלה, שהוא בחינת עולם הבא.

.....
(הרב"ש. 378. "וישב יעקב בארץ מגורי אביו")

6. מהו הפירוש שאומר, שהתורה ניתנה בשלישי, שהיא תפארת, שהוא סוד "איש תם יעקב", שהוא סוד תפארת, ש"תם" הוא שלימות. ושאלנו "מהי השלימות, שיעקב נקרא "איש תם". והתשובה היא, היות שתורה היא בחינת קו אמצעי, כנ"ל, ויעקב הוא בחינת קו אמצעי, הנכלל מימין ומשמאל, לכן יש שלימות. היינו, שיש התכללות מחכמה וחסדים ביחד, היינו שבעבודה יהיה הפירוש, שהאדם צריך להיות נכלל הן ממעשים, הנקרא "חסדים", והן מחכמה. כי אסור להיות "חכמתו מרובה ממעשיו".

(הרב"ש. מאמר 19 "מהו שתורה נקראת קו אמצעי, בעבודה - ב" (1990)

7. יעקב היה כלול מכלל ג' הקוין. ולפיכך חשק הקב"ה בתפלתו, בהיותה בכל השלימות, מכל ג' הקוין כמו תפלת רבים. ועל כן כתוב "וירא יעקב מאוד ויצר לו, כי הקב"ה סבב לו את זה, כדי שיתפלל, מטעם שחשק בתפלתו". אנו רואים כאן בדברי הזה"ק, שמפרש "תפלת רבים" על אדם יחיד, שאומר, שיעקב היה נכלל מכלל ג' הקוין.

(הרב"ש. מאמר 7 "חשיבותה של תפילת רבים" (1986)

8. היות שיעקב זכה לשלימות, היינו, שמכל הירידות הוא זכה להגיע לשלימות, שתוכל העזרה מלמעלה לבוא, מטעם שכבר נתגלה אצלו כל הרע, נמצא, שהירידות, שהם הבגידות, הם נקראים בחינת זדונות. וכאשר על ידם נתגלה האור, רואים עכשיו, שהזדונות נעשו כזכויות, שלולי הירידות, לא היה יכול להגיע לשלמות.

(הרב"ש. מאמר 9 "מהו ריח בגדיו, בעבודה" (1991)

9. כשבא לשלימות, תיכף ומיד צריך להשתדל למצוא חסרון. ואז הוא עובר לבחינת "מה טובו אהליך יעקב", שהוא אהלה של תורה. ואז הוא במדרגת "יעקב", שהוא קטנות, וכשגמר את המילוי על ידי התורה, הוא עובר לשלימות, שהיא בחינת משכן. וחוזר חלילה, עד שבא לתכלית השלימות. ותחילת היציאה היא מיציאת מצרים. ויציאה מתחלת לאו דווקא כשכבר יצא, אלא אם רק רוצה לצאת ממצרים, או אפילו שרוצה לצאת ואינו יכול, ויש לו כח להתפלל לה' שיוציאו ממצרים, כבר אז מתחיל ללכת על דרך האמת.

(הרב"ש. 434. "מה טובו אהליך יעקב - ב")

10. "מה טובו אהליך יעקב", היינו שהאדם צריך לראות, ולהשתדל להחשיב ולתת תודה לה' בזמן שהוא נמצא בתוך "אוהל יעקב", היינו במצב של עקביים, שהיא בחינת סוף דקדושה, ולומר "מה טובו", היינו שאין לו שכל מספיק להחשיב את

המצב הזה, ולומר שהוא מצב טוב, ולתת תודה לה, ואח"כ ע"י זה שהוא מחשיב את "אוהל י-עקב", הוא יזכה לבוא "למשכנותיך ישר-אל", שישראל כבר נקרא בחינת ראש, נמצא, שע"י מדרגת י-עקב יזכה לבחינת גדלות וראש המדרגה, הנקרא בחינת "משכנותיך ישראל".

(הרב"ש. מאמר 18 "מהו, שצריך להרים יד ימין על שמאל, בעבודה" (1991))

11. בזמן שאדם בא ואמר, שהוא נתן יגיעה גדולה, בזה שקיים תו"מ, אמר לו הקב"ה "לא אותי קראת יעקב", היינו לא החבילה שלי לקחת, אלא החבילה זו שייך למי שהוא אחר. היות שאתה אומר, שיש לך הרבה יגיעה בתו"מ, בטח שהיה לך בעל בית אחר, שבשבילו עבדת. לכן לך אליו, שהוא ישלם לך. וזה שכתוב "כי יגעת בי ישראל". זאת אומרת, מי שעובד אצל הבורא, אין לו שום יגיעה אלא להיפך, תענוג והתרוממות רוח.

(בעל הסולם. "שמעתי". ה. "לשמה זהו אתערותא דלעילא. ולמה צריכים אתערותא דלתתא?")

12. השם ישראל, מקורו הוא באבינו יעקב, שכפי הכתוב, הוא נקרא כן על ביטוי של שררה וכבוד: "לא יעקב יאמר עוד שמך, כי אם ישראל, כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל". ועל שמו אנו נקראים "ישראל".

(בעל הסולם. "האומה")

13. אברהם אע"ה נעשה מרכבה למדת אהבה, ויצחק אבינו ע"ה למדת הפחד, שב' מדות אלו הם ב' הפכים, כי האוהב אינו מתירא, ובוטח תמיד על אוהבו, ועל כל פשעים תכסה אהבה, והמתירא אינו בוטח, כי אם היה בוטח לא היה מתירא כל עיקר, אבל יעקב אבינו בחיר שבאבות נעשה מרכבה למדות הרחמים, דהיינו, אלו ב' הפכים בנושא אחד, אהבה ויראה ביחד, שזה עיקרו של מדה זו כנודע.

(בעל הסולם. "אחור וקדם צרתני")

14. אמר ביאור על מה שאומר הזה"ק על פסוק "כי יעקב בחר לו יה". מאן בחר למאן [מי בחר את מי]. והשיב הזה"ק: "כי ה' בחר ליעקב" (בראשית קס"א ע"ב). ואמר, שאלת הזה"ק הוא, אם ה' בחר ליעקב. נמצא, שיעקב לא עשה שום דבר, אלא הכל בהשגחה פרטית. ואם יעקב בחר, פירושו שיעקב הוא העושה, היינו ענין של שכר ועונש. והשיב, שבתחילה צריך האדם להתחיל בדרך של שכר ועונש. וכשהוא גומר את השלב הזה של שכר ועונש, אז זוכים ורואים, שהכל הוא בהשגחה פרטית "שהוא

לבדו עושה ויעשה לכל המעשים". אבל מטרם שהאדם משלים את עבודתו בשכר ועונש, אי אפשר להבין את השגחה פרטית.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ז. "שבת שקלים")

15. כל הדינים והסתירות לא באו, אלא לגלות את הרוממות ה'. לכן ביעקב, שהוא איש חלק, בלי שערות, לא היה יכול לגלות את הרוממות ה', מטעם שלא היה לו גורם וצורך להמשיכן. ומסיבה זו לא היה ליעקב יכולת לקבל הברכות מיצחק. מטעם שלא היה לו כלים, ואין אור בלי כלי, לכן יעצה לו רבקה, שיקח את בגדי עשו. וזה סוד "וידו אוחזת בעקב עשו". זאת אומרת, הגם שלא היה לו שום שערות, אבל הוא לקח זה מעשו. וזהו מה שראה יצחק ואמר "הידים ידי עשו". אבל "הקול, קול יעקב". היינו שמצא חן בעיני יצחק התיקון הזה, מה שעשה יעקב. ומזה נעשו לו כלים על הברכות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ל"ג. "ענין גורלות, שהיה ביום כפורים, ואצל המן")

16. כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר, אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביר, וגו'. לא כאברהם, שכתוב בו, קום התהלך בארץ לארכה, וגו'. ולא כיצחק, שכתוב, כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות. אלא כיעקב, שכתוב בו, ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה".

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קכ"ה. "המענג את השבת")

17. ידוע שכל זמן, שהאדם חי נקרא "הולך", שעל ידי עסקו בתורה ומצוות הוא הולך בכל יום ממדרגה למדרגה. אך לאחר מותו הוא נקרא "עומד", כי "למתים חופשי" וכל. אבל יעקב גם לאחר מותו נקרא הולך, כי כל מה שישראל עוסקים בתורה ומצוות בכל דור ודור עולה על ידיהם, כי שהוא הוריש להם המידות. וזה שכתוב, "יעקב לא מת". ויעקב מצד תפארת מטתו שלימה.

.....
(הרב"ש. 771. "ענין הליכה")

18. והיום ההוא, יעקב, ת"ת, הוא ראש אל השמחה, וכל שאר האורחים, אברהם יצחק משה אהרן יוסף דוד, שמחים עימו. וע"כ כתוב, אשריך ישראל, מי כמוך. וכתוב, ויאמר לי, עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר.

.....
(זוהר לעם. "אמור. מאמר "שמיני עצרת", סעיף 289)

אושפיזין משה – ספירת נצח

1. משה נקרא רעיא מהימנא, שהוא היה הרועה של האמונה, כי משה נקרא בחינת תורה, כמו שכתוב "זכרו תורת משה עבדו". לכן, כשדבוקים במשה, אז לוקחים כוחות על אמונה.

.....
(הרב"ש. 604. "מדוע חכה עד מלחמת עמלק")

2. משה הוא בחינת נצח, וכמו כן הוא בחינת דעת. אלא שחושבים תמיד את מדרגתו עצמו ולא ממה שהוא נכלל. היינו אפילו שיש לו כל הבחינות, מכל מקום באיזה בחינה הוא משתמש, על זה התורה (אומרת) כי מבחינת הנבואה הוא היה הגדול.

.....
(הרב"ש. 711. "לא קם נביא כמשה")

3. ידוע, שמשה נקרא "רעיא מהימנא". ופירש אאמו"ר זצ"ל, שמשה היה מפרנס את ישראל עם בחינת האמונה, שאמונה נקראת "מלכות". היינו, שהוא הכניס יראת שמים, הנקראת "מלכות שמים", לעם ישראל. ומשום זה נקרא משה "רעיא מהימנא", "רועה נאמן", על שם האמונה. כמו שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". היינו, על מה שמשה הכניס בתוכם אמונת ה'.

.....
(הרב"ש. מאמר 9 "גדלות האדם תלויה בשיעור אמונתו בעתיד" 1987)

4. ידוע שמשה נקרא בלשון הזה"ק "משה רעיא מהימנא". ופירש אאמו"ר זצ"ל, שהוא היה מפרנס את עם ישראל עם האמונה. ואמר, שלא חסר להאדם שום כוחות, בכדי שיהיה בידו לקיים תו"מ בכל השלימות, אלא בחינת אמונה. וכפי שיעור האמונה שיש לו, בשיעור זה הוא מסוגל לתת כוחות עבודה.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו רועה העם הוא כל העם, בעבודה" 1988)

5. כתוב "כבד פה וכבד לשון אנכי", הנאמר אצל משה רבנו עליו השלום. היות שמשה נקרא "רעיא מהימנא", היות שבחינת משה נקראת "אמונה". ובאמונה אין שם "פה ולשון", כי "פה ולשון" משמע, שמסביר את הדברים בשכל ובדעת. ובחינת משה היא בחינת אמונה למעלה מהדעת.

.....
(הרב"ש. מאמר 25 "כובד ראש בעבודה מהו" 1987)

6. בזמן שהוא מתגבר על הדעת שלו, מה שהוא רוצה להבין, ולוקח הכל באמונה למעלה מהדעת, זה נקרא "שיפלות, שאין למעלה הימנה במדת האנושית". נמצא, בשיעור שיש לו תביעה, לדעת יותר, ולוקח את זה באמונה למעלה מהדעת, נמצא שהוא בשיפלות יותר. ובזה נבין מה שפירשו על הפסוק "והאיש משה עניו מאד" ענוותן וסבלן, שפירושו שהיה סובל את השיפלות במידה שאין למעלה הימנה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ב. "אין עבירה מכבה מצווה")

7. אמונה למעלה מהדעת אין האדם סובלתו, כי טבע הוא שהאדם מחשיב מה שמושג אצלו בשכל, בזמן שהדעת מחייבת אותו. מה שאין כן ללכת נגד השכל, עשיה כזאת מבוזה היא, כי זה נקרא פתי, כמה שאמרו חז"ל על הפסוק "מי פתי יסור הנה" - זה משה, שהכונה היא על בחינת האמונה. כי משה רבנו עליו השלום נקרא משה רעיא מהימנא, שהוא בעל האמונה, שהוא נטע את האמונה בכלל ישראל.

.....
(הרב"ש. 159. "צורך וחשיבות לימוד האמונה")

8. "שקול היה משה נגד כל ישראל". ולמדנו מזה "כי רועה העם, הוא ממש כל העם", כי האמונה שיש באדם זהו כל האדם. כלומר, אם יש לו בחינת משה, הנקראת אמונה, כבר כל העם צדיקים. זה שאומר, אם הוא זכה - כל העם צדיקים. כי זכה נקרא, שרועה שלו הוא בחינת אמונה, הנקרא משה.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו רועה העם הוא כל העם, בעבודה" 1988)

9. אמרו חז"ל "שקול משה כנגד ששים ריבוא" (שיר השירים א'), היינו שמשה רבנו עליו השלום, היה זוכה לשיעור התגלות אלקות, מה שהיה מוכן להתגלות לכלל ישראל. וזה מה שכתוב, "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה", היינו שמשה זכה להתגלות הכללי, הנקרא שכינה.

.....
(הרב"ש. 17. "ענין שכינה")

10. "משה עבדו", נקרא "אמונת חכמים". כל מה שחכמים אומרים נקרא "ויאמינו בה" ובמשה עבדו", שמאמינים שמשה קיבל תורה מפי הקדוש ברוך הוא. ואתפשוטיה דמשה הוא בכל דרא ודרא. לכן אמונת חכמים נמשכת על המשכיות ד"משה עבדו". וזה נקרא תורה שבעל פה. וכל רב מוסר להכלל מה שקיבל מרבו.

.....
(הרב"ש. 199. "תורה שבעל פה")

11. כתוב אצל משה "ויסתר משה פניו", היינו שראה כל הסתירות, והחזיקם ע"י התאמצות בכח האמונה למעלה מהדעת. וכמו שאמרו חז"ל "בשכר ויסתר משה פניו כי ירא מהביט, זכה לתמונת ה' יביט".

(בעל הסולם. "שמעתי". ל"ג. "ענין גורלות, שהיה ביום כפורים, ואצל המן")

12. כתוב "אין להקב"ה בבית גזיו, אלא אוצר של יראת שמים בלבד". אמנם יש לפרש מהו יראה, שזהו הכלי, שמהכלי הזו עושים אוצר, ומכניסים לתוכו כל הדברים החשובים. אז צ"ל אמר, יראה הוא כמ"ש אצל משה, שאמרו חז"ל "בשכר ויסתר משה פניו כי ירא מהביט, זכה לתמונת ה' יביט". וענין יראה הוא, שמתירא מפני התענוג הגדול שיש שם, ולא יוכל לקבלו בעל מנת להשפיע. ובשכר זה, שהיה לו יראה, בזה עשה לעצמו כלי, שיוכל לקבל בתוכו השפע עליונה. וזהו עבודתו של אדם, וחוץ מזה אנו מתיחסים הכל להבורא.

(בעל הסולם. "שמעתי". ל"ח. "יראת ה' הוא אוצרו")

13. כשבא ישראל לקבל התורה, ויוליך משה לתחתית ההר, כמ"ש "ויתיצבו בתחתית ההר", (הר פירוש הרהורים), שמשה הוליך לסוף המחשבה, והבנה, ושכל, שאין מדרגה למטה הימנו. ורק אז, שהסכימו על מצב כזה, ללכת בו בלי שום נדנוד ותנועה, אלא להשאר במצב כזה, כאילו היה להם גדלות הכי גדולה, ולגלות על זה שמחה. שזה סוד "עבדו ה' בשמחה". היינו, כי בזמן הגדלות, לא שייך לומר, שנותן להם עבודה שיהיה בשמחה. כי בזמן הגדלות, השמחה בא מאליו. אלא על הזמן הקטנות ניתן להם עבודה של שמחה. ואז, בזמן הקטנות, שיהיה להם שמחה, אעפ"י שהם מרגישים קטנות. זהו עבודה גדולה. וזה נקרא "עיקר אצילות של המדרגה", שהוא בחינת קטנות. ובחינה זו צריך להיות בקביעות. והגדלות הוא רק תוספת. וצריכים להשתוקק על העיקר, ולא על התוספות.

(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ג. "ענין הגבלה")

14. "תסתפק לעליונים ולא ימסרו ביד משה". שיתן התורה בזמן שהאדם במעלה. ולא ימסרו ביד משה, שמשה נקרא רעיא מהימנא, שידי משה נקרא בחינת אמונה. אז השטן מקטרג ואומר, שאין זה באפשרות, שהתורה תתקבל בזמן שאין האדם ראוי לה, אלא העצה היא - בידי משה יש יכולת להתקבל, היינו בבחינת אמונה, שאז הוא למעלה מדעת, ושם אינו נוהג שום קושיות, כי כל הקושיות הוא רק בתוך הדעת.

(הרב"ש. 691. "תורה ניתנה בחשאי")

15. לשם איזה צורך ערך השי"ת את כל הכבודה הזאת? אלא הוא כדי להעלותו למדרגה יותר נכבדה וחשובה, שירגיש את אלקיו, כמו הרגשה האנושית שכבר מוקנית לו. וכמו שיודע ומרגיש את רצונותיו של חברו, כן ישיכל בדרכי השי"ת וכל, כמו שכתוב אצל משה רבינו ע"ה: "ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו". וכל אדם יכול להיות כמשה רע"ה כנודע. ובלי ספק כלל וכלל, לכל מי שמסתכל על ההתפתחות שבבריאה שלפנינו, יבין ויתברר לו העונג הגדול של הפועל, אשר פעולתו, הולכת ומתפתחת, עד שנקנה לו ההרגשה הנפלאה הזו, שיוכל לדבר ולהתעסק עם אלקיו, כאשר ידבר איש אל רעהו.

.....
(בעל הסולם. "תורת הקבלה ומהותה")

16. האדם צריך ליחד הכל לה', היינו, אפילו היציאות נמשך ממנו ית'. וכשזוכה, אזי הוא רואה, שבין היציאות ובין ההכנסות, הכל ממנו יתברך. ועל ידי זה הוא מוכרח להיות עניו. כיון שהוא רואה, שהכל השם ית' עושה, בין היציאות ובין ההכנסות. וזה ענין הנאמר אצל משה ענותן וסבלן, שצריכים לסבול את השופלות. היינו, שבכל מדרגה ומדרגה הוא צריך להחזיק את השופלות. וברגע שעוזב את השופלות, תיכף נאבד ממנו כל המדרגות "משה", שכבר השיג. ודי למבין. וזה ענין סבלנות. שענין שופלות יש אצל כל אחד ואחד, אלא לא כל אחד מרגיש את שופלותו לדבר טוב. נמצא שלא רוצים לסבול. מה שאין כן משה רבינו עליו השלום, סבל את הענוות. לכן נקרא עניו. היינו, שהיה לו שמחה מהשופלות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קכ"א. "היתה כאניות סוחר")

17. כתוב: "ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי, וכו' כי יאמרו לא נראה אליך ה'". פירוש, דכיון שפה דקדושה היה בגלות, בסוד "כי כבד פה וכבד לשון אנכי". לכן היה משה רעיא מהימנא [הרועה הנאמן], טוען לפני השי"ת "והן לא יאמינו לי", כי אם אפילו אקשר את ישראל עמי ואוריד להם איזה השפעה, הלא קלי' פרעה מוצצת וחומסת אותה מעמהם. ואע"ג שדביקים עמי, עם כל זה לא ישמעו בקולי. פירוש, שבעוד שיש להם שליטה לקליפת פרעה, ופה ודבור בגלות, מכל מקום אם היו מאמינים ברעיא מהימנא כראוי, היו יכולים בני ישראל לשמוע בקולו של משה, שהוא למעלה מפה ודבור, ואם היו מתחזקים בזה, ודאי היו נצולים מקליפת פרעה.

.....
(בעל הסולם. אגרת י')

18. בזמן שהאדם מרגיש את שפלותו, הוא צריך להאמין שזה בא לו מצד הקדושה, וזהו כעין שכתוב אצל משה (שמות שלישי), "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, וירא כי אין איש".

ובדרך עבודה יש לפרש, דוקא בזמן שיש להאדם בחינת משה, הנקרא, בחינת תורה, הוא יכול לראות איך איש מצרי, היינו הרצון לקבל לעצמו, הוא אומר, שהוא נקרא, איש, ועם הכח הזה הנקרא, בחינת תורה, הוא רואה שמכה את איש עברי, היינו שאצל עברי, איש נקרא, דוקא שאינו עושה מעשה בהמה, כלומר שאיש נקרא, שאין הוא משתמש עם הרצונות של בהמות, וזה שכתוב, "וירא כי אין איש", היינו שאף פעם לא תצא ממנו איש מכח עצמו. וזהו מטעם שיש להאדם בחינת משה, שהוא בחינת רעיא מהימנא, (שהוא בחינת רועה את האמונה לכלל ישראל), הכח הזה מעורר את האדם לראות את האמת, שאף פעם האדם לא ישיג בחינת איש מכח עצמו, וזה שכתוב, "וירא כי אין איש", זה גורם לו שיבקש מה' שיתן לו בחינת אמונה בה', שע"י זה הוא יבוא לידי דביקות בה'.

(הרב"ש. מאמר 17 "מהו כי אני הכבדתי את לבו, בעבודה" 1991)

19. אמר אאמו"ר זצ"ל על הפסוק, שאמר הקב"ה למשה (שמות, חמישי) "ויאמר אליו ה', מזה בידך. ויאמר, מטה. השליכוהו ארצה, ויהי לנחש. וינס משה מפניו". ואמר, שידיים של משה נקראים בחינת אמונה. וזה הוא בחינת מטה בחשיבות. כי האדם משתוקק רק לידיעה, ובמקום שהוא רואה, שמצד השכל אין הדבר הזה, שהוא רוצה להשיג, אין לו שום מציאות להשיג את הדבר. כי הוא טוען, שכבר הוא השקיע בעבודה זו, שנוכל לעשות הכל לשם שמים, הרבה יגיעה, ולא זז כמלא הנימא. אם כן, הגוף אומר לו, תייאש עצמך מדבר זה, ואל תחשוב, שיהיה פעם, שאתה כן תוכל להשיג אותה. לכן כלך מדרך הזה. אז אמר לו הקב"ה, השלכהו ארצה, היינו שכך אתה תעשה לפני העם ישראל

(הרב"ש. מאמר 35 "חמשה עשר באב" 1986)

20. אם כוונתו בזה היא בכדי להגיע לשם שמים ולא לתועלת עצמו, מזה הוא יכול לזכות לבחינת "מושיען של ישראל", הנקרא בחינת משה, כמו שאמרו חז"ל "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא". ואם הוא יזכה לבחינת משה, הנקרא מושיען של ישראל, שהוא יושיען לצאת ממצרים, לכן צריכין לראות מראש, בכדי למנוע אותו שלא יגיע למצב שיצא מגלות מצרים.

אבל מאיפה יכולים להודע שהוא הולך בעל מנת להשפיע, כי עדיין הוא נמצא בתוך מצרים, שהיא בחינת לתועלת עצמו ולא בעל מנת להשפיע. אלא הוא רוצה לזכות עכשיו לזה, ועל זה אמרו סימן מסר להם, "זכר פניו למטה, ונקבה פניה למעלה".
.....
(הרב"ש. 923. "ויאמר בילדכן את העבריות")

21. "וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה'".
צריך להבין, מה משמיענו האמירה הזו. וכנראה זה מכון על שאלת משה רבנו עליו השלום שנאמר בסוף פרשת שמות, שכתוב "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת לעמך".
שענין שאלת משה היה, שבזמן שאמר להם שצריכין לעבוד בבחינת לשמה, וכולם חשבו שעבודתן יהיה ביתר שאת וביתר עוז. והעובדא היתה להיפך, שנחלשו מהעבודה.
אם כן צעקו למשה, איזה טוב עשית לנו, שהבטחת לנו שנצא מגלות מצרים, היינו שהדעת שלנו היא בגלות, ועל ידי הדרך שאתה נותן לנו שנעבוד לשמה, אזי אנחנו נצא לחרות משעבוד הגוף הנקרא פרעה. ולמעשה אין לנו חמרי דלק. אם כן הדעת שלנו מחייבת שהמטרה הנשגבה שיש בידך אין אנחנו יכולים לקבל.
ולזה באה התשובה, "וידבר אלקים אל משה". אלקים הוא בחינת טבע, שמבחינת הטבע, אתם צודקים, שאין לכם חמרי דלק שתוכלו להמשיך בעבודתכם. "ויאמר אליו אני ה'", ה' הוא מדת הרחמים, שמבחינת רחמיו יתברך יכולים להמשיך כוחות וחמרי דלק שלמעלה מהטבע ולמעלה מהדעת, שעל זה אין להם כבר מה להתוכח. משום שכל הויכוחים שהאדם יכול להסתייע הוא רק מה שהדעת מחייבתו. מה שאין כן למעלה מהדעת הכל יכול להיות, רק שצריכים להתגבר בבחינת אמונה, שהשם יתברך יכול לעזור בבחינת למעלה מהטבע. ובעצם אי אפשר לקבל משהו מלמעלה מהטבע, מטרם שהאדם בא לידי החלטה שאין הדבר יכול להיות בתוך הטבע. ורק לאחר שבא לידי יאוש מבחינת הטבע, אז הוא יכול לבקש עזרה מן השמים, שיעזרו לו למעלה מהטבע.

.....
(הרב"ש. 924. "וידבר אלקים אל משה")

22. מטרם שבא משה לעם ישראל בשליחות מה, שהוא רוצה להוציא אותם ממצרים, היה עם ישראל עוסקין בעבודת ה', אלא שהיו משועבדים לפרעה מלך מצרים. שענין פרעה מלך מצרים הוא הרצון לקבל שיש בהנבראים, שהוא לא מסוגל לעשות שום

דבר, אלא לתועלת עצמו. והוא השולט בכל הנבראים, והוא מיצֵר לכל אלה שרוצים לצאת מרשותו, היינו לעבוד לטובת הזולת.

ומשה בא לעם ישראל, ואמר להם שה' רוצה להוציא אתכם מתחת שליטת פרעה, היינו להוציא כל אחד ואחד מעם ישראל מתחת שליטת פרעה שלו, הנמצא באופן פרטי אצל כל אחד ואחד.

ולפי זה כל אחד מבין, ששליחותו של משה שצריכים לכנס בעבודה דלשמה, אז השכל מחייב, שעתה אם מתחילין ללכת בדרך האמת, היינו לטובת ה', שהוא שיהיה לכל אחד בעת עשיית עבודת ה' כונה בעל מנת להשפיע, אז בטח שכל אחד ואחד יתחיל עכשיו את עבודתו ביתר שאת ובהתלהבות גדולה. והתשוקה תהיה כל כך גדולה עד שיהיה קשה לו לפרוש את עצמו לרגע קט, בכדי שיחשוב גם על צרכי גשמיים, הנחוצים ביותר, מסיבת שעכשיו הוא עוסק רק לשם שמים. והגם שעוד לא נכנס בעבודה זו, שיהיה לו הרגשה כזו שעובד לשם שמים, מכל מקום היות שהוא רוצה ללכת על דרך האמת, בטח שהגוף יסכים לו יותר מכפי שהיה עובד שלא על דרך האמת, היינו לשמה.

אבל במציאות הוא להפך. כי דוקא בזמן שרוצים ללכת בדרך לשמה, אז הגוף מתחיל להתנגד, ואז מתחיל כל הטענות שלו, היינו טענת פרעה מלך מצרים, שהוא טענת "מי ה' אשר אשמע בקולו" וכו', וכן טענת הרשע שטוען, "מה העבודה הזאת לכם". ואז מתחיל העבודה ללכת בכבדות, וכל פעם הוא צריך להתגברות יתירה.

.....
(הרב"ש. 877. "ג' תפילות - ב'")

אושפיזין אהרן – ספירת הוד

1. בא וראה, אהרן היה זרוע ימין של הגוף, שהוא תפארת, ועל כן כתיב, מוליך לימין משה זרוע תפארתו, ומי הוא - אהרן, שהוא זרוע הימין של תפארת" (זהר). הנה אהרן ידוע שנקרא שושבינא דמטרוניא. היינו בכדי לקבל על עצמם עול מלכות שמים, היו צריכים למדתו של אהרן, הנקרא חסד, שהוא בחינת "כי חפץ חסד". שפירוש, שבאיזה מצב שהוא נמצא, הוא שבע רצון, מטעם שקבלת עול מלכות היא מצד החסד, ולא מצד החכמה, אלא למעלה מהדעת.

.....
(הרב"ש. 474. "וישמע הכנעני מלך ערד")

2. צריכים לדעת, כי "זרוע ימין" נקרא בחינת חסד, שהוא בחינת כלי דהשפעה. היינו שהוא רוצה רק לעשות חסד ולהשפיע, ואהרן בכוחו המשיך הכח הזה לעם ישראל.

ומשום זה אף אחד לא היה יכול להילחם עם ישראל. כי דרך הגוף, שבא לאדם, ונותן לו להבין, שאם ישמע בקולו, אז הוא יתן לו הרבה תענוגים. מה שאין כן אם הגוף שומע, שכל רצונו הוא אך ורק להשפיע, אז הוא רואה, שאין כח לדבר עמו. וכח השפעה קבלו מאהרן הכהן, שהוא מידת החסד, והיו דבוקים בו. לכן הם היו תחת שליטתו. לכן כשמת אהרן, נאבד לו הכח של השפעה, ואז התחילה המלחמה של קבלה עצמית, שהגוף כבר מצא בו מקום להתווכח עמו.

.....
(הרב"ש. מאמר 1 "וילך משה" 1986)

3. כל עיקר היגיעה מתחיל בזמן, שהאדם רוצה ללכת למעלה מהדעת, והכח הזה הוא צריך לקבל מלמעלה. שזה בא להם מכח מידתו של אהרן. ועתה הוא בעצמו צריך להמשיך הכח הזה, היינו שיבקש מה', שהוא יעזור לו. ואז מתחיל שני בחינות, להבחין בין:

א. מי שמחכה, שה' יעזור לו לקבל הכח הזה, ועומד ומצפה לזה, ב. ובין מי שאין לו סבלנות לחכות, שה' יעזור לו, אלא הוא מתחיל בעבודה, ואח"כ צועק ומבקש מה', ואומר, "כי באו מים עד נפש". וכיון שהוא כבר בא לידי ידיעה ברורה, שרק ה' יוכל לעזור לו, ואז הוא מקבל העזרה.

.....
(הרב"ש. מאמר 1 "וילך משה" 1986)

4. אהרן: הוא מלשון הרהור, והוא קודם וגורם למשה, והוא בבחי' אתערותא דלתתא הקודמת לאתערותא דלעילא הנק' משה, ולפיכך נק' משה בשם שושבינא דמלכא, ואהרן בשם שושבינא דמטרוניתא, אכן שניהם שוים בנבואה, כי שפתי כהן ישמרו דעת כי מלאך ה' צבאות הוא, וע"כ אהרן ובניו מקריבי כל הקרבנות שבעולם, והוא משום שלום, ובידיו סוד ברכה המשולשת.

.....
(בעל הסולם. "אור הבהיר", אות י"ז)

5. האדם בעצמו אי אפשר לו להרגיש. וזה ענין שכל אחד זקוק לרב, שידריך אותו. והאדם צריך להאמין, שכל מה שהרב אומר לו, הוא על פי ה', אחרת האדם לא יסכים לעזוב את מקומו, ולקבל על עצמו טלטול הדרך. וסדר היציאות והנסיעות, הוא דווקא על ידי משה ואהרן. כי משה נקרא שושבינא דמלכא, ואהרן שושבינא דמטרוניתא. כי אהרן הוא מטיב את הנרות, היינו תיקון המידות, שיהיה מסוגלים ומוכשרים לקבל

את השפע, שזה נקרא שמכין את הכנסת ישראל. ומשה נקרא, בחינת המשכת האור תורה, שזה ענין שושבינא דמלכא, היינו המשכת השפע להכלים המתוקנים.

.....
(הרב"ש. ש. 743. "מסעי בני ישראל")

6. כדי להכניע לכל אלו הבאים מצד שמאל, צריכים למטה אהרון, משום שאהרון בא מימין, שהוא כוהן, והשמאל נכנע אל הימין.

.....
(זוהר לעם". וארא. מאמר "קח את מטך", סעיף 117)

7. כתוב אצל אהרן, "וישא אהרן את ידו, חסר יוד, שהמשמעות יד אחד, והוא משום שצריך להרים הימין על השמאל". ושאלנו, מה בא זה ללמדינו בעבודה, ובהנ"ל יש לפרש, זה שהאדם צריך ללכת בשמאל, האדם צריך להיזהר, שתמיד יהיה הימין יותר למעלה מהשמאל, שפירוש, שבעת שהוא הולך בשמאל, ומסתכל את הציור של העבודה, אם היא בשלימות או לא, הוא צריך להיזהר שיוכל תיכף לחזור לימין, היינו שהימין יהיה תמיד רק למעלה בחשיבות, והשמאל אין הוא צריך, אלא בכדי שיעזור לימין, היינו כנ"ל, שיהיה לו מקום שיוכל להיות תמיד בשלימות, ועל דרך האמת, היינו כנ"ל, שיהיה שמח בחלקו, שזהו נקרא כח המעכב.

.....
(הרב"ש. מאמר 18 "מהו, שצריך להרים יד ימין על שמאל, בעבודה" 1991)

8. אהרון זכה בנבואה עליונה על כל שאר הכוהנים, וזכה בכהונה עליונה, על כולם, כי היה כוהן גדול.

.....
(זוהר לעם". תרומה. מאמר "משה אהרון ושמאל", סעיף 404)

9. אמר משה: "והם לא יאמינו לי", שפירוש, שלא ירצו לקבל עליהם את הדרך לעבוד בבחינת אמונה למעלה מהדעת. אז אמר לו ה': "מה זה בידך מטה?" השליכה ארצה. אז תיכף "ויהי לנחש". היינו שבין מטה לנחש אין מצב של בנתיים. אלא שהוא בכדי לדעת, או שהוא נמצא בקדושה, או בהס"א. נמצא, ממילא שאין להם עצה אחרת, אלא לקבל עליהם את בחינה אמונה למעלה מהדעת, הנקרא "מטה". והמטה הזה צריך להיות ביד, ולא לזרוק את המטה. וזה ענין מה שכתוב "ופרח מטה אהרן", היינו שכל הפריחות, שהיה לו בעבדות ה', היה על בסיס מטה אהרן דוקא.

שזה ענין, שרצה לתת לנו סימן, בכדי לדעת, אם הוא הולך על דרך האמת, או לא חס ושלום. נתן לנו סימן להכיר רק בהיסוד של העבודה, היינו על איזה בסיס הוא עובד.

אם היסוד שלו הוא מטה, זהו קדושה. ואם הבסיס שלו הוא בתוך הדעת, אין זו דרך להגיע לקדושה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ט. "ענין מטה ונחש")

10. כתוב "וידי משה כבדים", היינו שהיה קשה וכבד לישראל להחזיק את החשיבות, את הידים של משה. זאת אומרת שהיה מרגישים בחינת כבידות באמונה, שהיה להם לעול ולמשא לתת עליהם את עול האמונה.

"ויקחו אבן וישימו תחתיו". אבן הוא מלשון הבנה. ופירושו שלקחו את כל הבנות והשכליות וישימו תחת משה, היינו תחת האמונה. שעניינו הוא, שהאמונה, הנקראת בחינת משה, תרכב על השכל, הנקרא הבנה ואבן.

ואהרן וחור תמכו בידו, היינו באמונה, שהם עזרו לישראל להרים את ידו של משה, היינו שהם נתנו כח לעם ישראל להרים את האמונה. וזה פירוש "ויהיו ידיו אמונה עד בא השמש", היינו שלקחו עליהם את האמונה עד השיעור של ביטול כל כח השכל, הנקרא שמש.

.....
(הרב"ש. 907. "וכאשר יניח ידו וגבר עמלק")

11. אם עבודתו הוא על יסוד הארציות, יכול הוא תמיד להיות בסדר. מה שאין כן אם היסוד של עבודתו הוא על בחינת השפעה ולמעלה מהדעת, הוא צריך תמיד להתאמצות, שלא יפול לשורשו של קבלה ולתוך הדעת. ואסור להסיח דעת לרגע, אחרת הוא נופל לשורשו של ארציות, המכונה בחינת "עפר", כמ"ש "כי מעפר באת ואל עפר תשוב". וזה היה לאחר חטא עץ הדעת. ונותן בירור, אם הוא הולך בקדושה או חס ושלום להיפוך, הוא כי "אל אחר אסתרס ולא עביד פירי". סימן זה נותן לנו הזה"ק, שדוקא על בסיס של אמונה, הנקרא בחינת מטה, זוכים לפריה ורביה בתורה, כנ"ל. וזה סוד "ופרח מטה אהרן", שהפריחה והגדילה באה דוקא ע"י המטה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ט. "ענין מטה ונחש")

12. בזמן שמשה ואהרן באו לבני ישראל, כמו שכתוב (שמות ד' כ"ט) "וילך משה ואהרן ויאספו את כל זקני בני ישראל, וידבר אהרן את כל הדברים, אשר דבר ה', אל משה ויעש האתות לעיני העם, ויאמין העם וישמעו".

מכאן אנורואים, שתיכף, שבאו משה ואהרן לבני ישראל, קיבלו עליהם את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה באמונה למעלה מהדעת. וכל, מה שהמצרים היו נותנים להם

להבין עם כל השאלות וקשיות על אמונת ישראל, לא עלה בשם, כי הם הלכו למעלה מהדעת. ומשום זה, זה שהיו בגלות כל הזמן, לא היה יכול עכשיו לפעול בהם כלום.

(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" 1986)

13. בענין שאילת כלים אצל המצרים, שה' אמר למשה, שיבקש מישראל, שישאלו כלים אצל המצרים. ושאלנו, מדוע היה ה' צריך לבקש מישראל דבר זה. ומדוע לא ירצו עם ישראל ללוות הכלים האלו. והתשובה היא, היות שעם ישראל, בזמן שמשה ואהרן באו בשליחות ה', שיוציאו אותם מהגלות, כתוב "ויאמן העם וישמעו", היינו באמונה למעלה מהדעת, ולא צריכים לשום דבר, ואין להם שום צורך למדרגות גבוהות, אלא מספיק להם בזה שיוכלו לעסוק בתורה ומצות בלי שום הפרעה מצד המצרים.

(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" 1986)

14. איך אפשר לומר שטרם שבאו משה ואהרן לעם ישראל בשליחות ה' - לא היו אז כל כך בשערי הטומאה, אלא דוקא לאחר שבאו משה ואהרן וראו את כל האותות והמופתים אשר היו במצרים אז נפלו כל כך לשערי הטומאה. אלא הענין הוא, כי כל דבר תלוי בהרגשה, כי אין האדם מסוגל להרגיש שום מציאות אמיתית מצד עצמו, כמו שאמרו חז"ל: "אין אדם רואה נגעי עצמו", ו"אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ", וממילא אי אפשר לו לראות את האמת כמו שהיא. אלא זוהי עזרה משמים שיוכל לראות את האמת.

לכן, מטרם שבאו משה ואהרן לא ראו את האמת. אלא אחר כך שראו את כל האותות וכו' זכו לראות את האמת כמו שהיא, היינו שראו שהם כבר נמצאים בדיוטא התחתונה במ"ט שערי טומאה. ואז זכו לגאולה, היינו לאחר שהרגישו את המרירות, אז היה בידם לתת תפילה אמיתית על מצבם שבו הם נמצאים. נמצא שגם המרור הוא עזרה מה', היינו על ידי משה ואהרן והאותות והמופתים שהראה להם הקב"ה.

(הרב"ש. אגרת ע"ב)

15. לפי דרך בעל הסולם זצ"ל יוצא, שעיקר לצאת מתועלת עצמו, היינו שאדם יכול לעשות מעשים של מסירות נפש גם כן על בסיס של תועלת עצמו. לכן כשראה שהוא מוותר על תועלת עצמו על ידי מעשה של צדקה לכן יודע שכל המסירות נפש שלו היא על יסוד של על מנת להשפיע, לכן אמר "מחלקך יהיה חלקי"

וכל. אין הכוונה על מעשה הצדקה בלבד, אלא גם על המעשים שיושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות ברבים, כיון שהכל היה על בסיס של על מנת להשפיע. וזה פירוש "מלמד שלא שינה אהרן", כיון שעשית המנורה היא מדרגה גדולה, שהתענוג הוא גדול ביותר, וכל מה שהתענוג גדול ביותר, יותר קשה לעשות על בעל להשפיע. וזה פירוש, שלא שינה, אלא הכל היה על בסיס "כאשר צוה ה' את משה".

.....
(הרב"ש. ש. 417. "ויעש כן אהרן")

16. זאת משחת אהרן ומשחת בניו. זא"ת, המלכות, המשחה של אהרן. כי אהרן נמשח מחכמה, והביא משמן המשחה העליון מלמעלה, שהוא חכמה, והמשיך אותו למטה, למלכות. וע"י אהרן נמשחה המלכות, ממשחת קודש להתברך. וע"כ כתוב, זאת משחת אהרן ומשחת בניו.

.....
("זוהר לעם". צו. מאמר "זאת משחת אהרן", סעיף 162)

17. ענני כבוד בזכות אהרן, שהוא מרכבה לחסד, כמ"ש, אשר עין בעין נראה אתה ה', ועננך עומד עליהם. וכתוב, וכיסה ענן הקטורת. וכמו שבקטורת שבעה עננים, אף כן בכתוב, ועננך עומד עליהם, הם ג"כ שבעה עננים. כי בקטורת היו שבעה עננים מקושרים יחד, ואהרן הראש לכל שבעת העננים. כי שבעה עננים הם חג"ת נהי"מ, ואהרן מרכבה לחסד, הוא ספירה ראשונה מהם, והוא קשור בו לשישה עננים אחרים, גבורה ת"ת נהי"מ, בכל יום. וע"כ נחשבים העננים בזכות אהרן, להיותו חסד, ראש העננים, וכולל אותם.

.....
("זוהר לעם". אמור. מאמר "מן, באר, ענני כבוד", סעיף 260)

אושפיזין יוסף – ספירת יסוד

1. נחשב יוסף הצדיק לספירה שביעית, כמו בספירות דז"א. וכמו שברא זה בעולם העליון, כך ברא זה בעולם התחתון, שישה צדיקי אמת, אברהם יצחק יעקב דוד משה אהרן. ואחד, השביעי, יוסף.

.....
("זוהר לעם". זוהר חדש. וישב. מאמר "מכירת יוסף", סעיף 13)

2. ע"י צדיק, יוסף, ניזון העולם. כמ"ש, ויוסף הוא המשביר לכל עם הארץ. מה הוא משביר? בתחילה הוא שובר מעולם העליון, כמ"ש, עיני כל אליך ישברו, ואח"כ משביר לעולם התחתון. יוסף נקרא כל, כמ"ש, ויכלכל יוסף. ע"כ נקרא יוסף הצדיק,

ויסוד העליון, בשם כל, מפני שהוא מכלכל העולם, כי ממנו יוצאת הכלכלה למלכות, וממלכות לכל העולמות. כל, מלשון כלכלה. כמ"ש, משם רועה אבן ישראל, שהמלכות הנקראת אבן ישראל, מקבלת המזון מיוסף, היסוד. וע"ש זה נקרא כל.
(זוהר לעם". זוהר חדש. ויישב. מאמר "מכירת יוסף", סעיפים 22-24)

3. (שמעתי באושפיזא דיוסף) בפסוק "ולקחתם לכם פרי עץ הדר". היינו בחינת צדיק שנקרא "עץ עושה פרי", שזהו כל ההבדל בין קדושה לס"א, ש"אל אחר אסתרס ולא עביד פירי [אל אחר נסתרס ואינו עושה פירות]". מה שאין כן צדיק נקרא הדר, משום שהוא עושה פרי, שהוא דר באילנו משנה לשנה. לכן כתוב אצל יוסף "הוא המשביר לכל עמי הארצות", שהוא שובר אותם ע"י הפירות שהיו לו. ולהם לא היה פירות. בזה כל אחד הרגיש את מצבו, אם הוא מסטרא דטוב או להיפוך.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ק"ב. "ולקחתם לכם פרי עץ הדר")

4. ועיקר הגילוי הוא מחזה ולמטה, שהם בחינת נה"י. ועיקר הוא הקו האמצעי הנקרא יסוד, שהוא בחינת יוסף. לכן נאמר "וישראל אהב את יוסף". ויש קו אמצעי למעלה, הנקרא תפארת, שהוא המכריע בין חסד לגבורה. וקו אמצעי שהוא מחזה ולמטה, הנקרא יסוד, המכריע בין נצח להוד. ועיקר עבודה הוא להכניע את הקו שמאל, שדוקא הקו אמצעי מכניעו.

.....
(הרב"ש. 378. "וישב יעקב בארץ מגורי אביו")

5. "עולם הזה" ידוע שנקרא מלכות, שהיא כלי של קבלה. ו"עולם הבא" נקרא בינה, שהיא כלי דהשפעה. אם כן לא דיין שהם עוסקים בכלים דהשפעה בעל מנת להשפיע, אלא רוצים לזכות בקבלה בעל מנת להשפיע - זה נקרא, "קפץ עליו רגזו של יוסף", שהוא בחינת קו האמצעי דספירות דנה"י, הנקרא נה"י דכלים וג"ר דאורות, שהוא היה ברוגז, שעדיין לא זכה לבחינת נה"י המגולים, הנקרא יסוד, שהוא בחינת יוסף.

.....
(הרב"ש. 675. "בחינתו של יוסף")

6. צורת יוסף הוא יסוד ברית. כי הוא בחינת צדיק יסוד.

.....
(הרב"ש. 501. "מדת האמת - א'")

7. כתוב, בן פורת יוסף, בן פורת עלי עין. כי אין בכל איברי הגוף מי שיעשה פירות, אלא צדיק יסוד עולם זה. ע"כ נקרא יוסף, שהוא יסוד, בן פורת, מלשון פרה ורבה.

.....
("זוהר לעם". זוהר חדש. ויישב. מאמר "מכירת יוסף", סעיף 15)

8. "וימצאהו איש, והנה תעה בשדה. וישאלהו האיש לאמור, מה תבקש. ויאמר, את אחי אנכי מבקש, הגידה נא לי איפה הם רועים" (וישב).

הנה, האדם תועה בשדה, הכוונה על מקום שמזה צריך לצאת תבואת השדה, כדי לפרנס את העולם. ועבודת השדה היא חרישה, זריעה, וקצירה. ועל זה נאמר "הזורעים בדמעה, ברינה יקצורו". וזה נקרא "שדה, אשר ברכו ה'".

כשאדם תועה בשדה. פירש בעל הטורים, שהוא בחינת "אדם" תועה מדרך השכל, היינו שלא יודע את הדרך האמיתית, שהיא מובילה להמקום, ששם הוא צריך להגיע, כמו מלשון "חמור תועה בשדה". והוא בא לידי מצב, שהוא חושב, שאף פעם לא יגיע להמטרה, שהוא צריך להגיע.

"וישאלהו האיש לאמור, מה תבקש". היינו, במה אני יכול לעזור לך. "ויאמר, את אחי אנכי מבקש", שעל ידי זה שאני אהיה בצוותא חדא עם אחי, זאת אומרת, על ידי זה שאני אהיה בקבוצה, שיש שם אהבת חברים, אז אני אוכל לעלות על המסילה, העולה לבית ה'.

והמסילה זו היא הנקראת "דרך של השפעה", שדרך זו היא נגד הטבע שלנו. ובכדי שנוכל להגיע לזה, אין עצה אחרת, אלא אהבת חברים, שעל ידי זה כל אחד יכול לעזור לחבירו.

"ויאמר האיש, נסעו מזה". ופירש רש"י, הסיעו עצמן מן האחוה, היינו שאינם רוצים להתחבר עמך. וזה גרם בסופו של דבר, שעם ישראל נכנסו לגלות מצרים. ובכדי לצאת ממצרים, עלינו לקבל על עצמנו לכנס בקבוצה, שרוצים להיות באהבת חברים, ועל ידי זה נזכה לצאת ממצרים ולקבלת התורה.

.....
(הרב"ש. מאמר 3 "אהבת חברים - א" 1984)

9. יוסף היה שתי פעמים בבור:

א. על ידי אחיו, כמו שכתוב "וישליכו אותו הבורה".

ב. על ידי שר הטבחים, כמו שכתוב "ויריצוהו מן הבור".

ועל דרך המוסר יש לומר, ש"בור", היינו בית הסוהר, שזה מה שהאדם נמצא תחת שליטת היצר הרע, שהוא אסור אצלו ואין להאדם שום יכולת לצאת מרשותו.

הנה יוסף, שעל ידי שקיים מצות כבוד אב, אז על ידי הארת המצוה ראה, שהוא נמצא בבית הסוהר, כי בזמן החושך לא רואים את האמת. אבל אז היה רק על ידי אחיו, שהם ישראלים, היינו שרואה שהוא הולך בדרך ה', רק שהסיבה שמחייבת אותו לעבודה היא על ידי הסביבה, שהוא נמצא בסביבה ישראלית.

נמצא שהוא בבית האסורים של הסביבה, היינו שמוכרח לעסוק בתורה ועבודה מצד הסביבה. ובזמן שהאדם זוכה לאור יותר גדול, אז הוא רואה את האמת, ורואה שאין הוא נמצא בבית הסוהר של ישראל, אלא שהוא נמצא ברשות הקליפה ממש.

וזוהו שזכה על ידי המעשה, שזכה להקרא בשם צדיק, אז הוא רואה שפוטספר נתן אותו לבית הסוהר, וראה שהוא קליפה ממש. אז יש מקום לתפלה, שה' יתיר אותו מבית אסורים.

כי עד כמה שהאדם רואה, שנצרך לה' שיעזור, לא למותרות רק להכרחיות, אז התפילה היא יותר אמיתית. לכן היא מקובלת למעלה, וה' מוציא את האדם מבית האסורים, וזוכה להיות בין מקבלי פני השכינה.

(הרב"ש. 703. "מקץ")

10. תחילת גלות מצרים והשעבוד מתחיל מהכתוב: "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף", פירוש, שנתגלה שליטה חדשה במוחם של כל אחד ואחד, שליטה חדשה מקרוב, כי נפלו ממדרגתם הקדומה, וכמ"ש "שתלמיד שגלה מגליו רבו עמו", וממילא לא ידעו את יוסף, כלומר, שלא השיגו אותו אלא כפי מה ששיערו בלבם. ולכן ציירו בלבם תמונת יוסף כמוהם עצמם, ומכיון שכן "לא ידעו את יוסף" והתחיל השעבוד, שאם לא כן, ודאי היה הצדיק מגין עליהם, ולא היה מצוייר להם כלל בחינת גלות ושעבוד.

(בעל הסולם. אגרת י')

11. בחינת בוקרו של יוסף, כמ"ש "הבוקר אור והאנשים שולחו, המה וחמוריהם". כלומר, שכבר זכה להאור השורה על הסתירות האלו. היות כי על ידי הסתירות, הנקרא בקורת, וכשהוא רוצה להתגבר עליהם, זהו על ידי המשכת אור עליהם. וזה כמ"ש "הבא לטהר מסייעין אותו". וכיון שכבר המשיך האור על כל הבקורת, ואין לו עוד מה להוסיף, כי כבר נשלם אצלו את כל הבקורת, אז הבקורת והסתירות כלין מאליהם. וזהו לפי הכלל, שאין שום פעולה לבטלה, היות שאין פועל בלי תכלית. ובאמת יש לדעת, מה שנתדמה להאדם, דברים שהם בסתירה להשגחת טוב ומטיב, הוא רק בכדי שהאדם יהיה מוכרח להמשיך אור עליון על הסתירות, בזמן שהוא רוצה

להתגבר על הסתירות. אחרת אי אפשר לו להתגבר. וזוהי נקרא רוממות השם ית', שממשיך בזמן שיש לו הסתירות, הנקרא דינין. כלומר, שהסתירות יכולים להתבטל, אם הוא רוצה להתגבר עליהם, רק אם הוא ממשיך רוממות ה'. נמצא, שהדינין האלו הם הגורמים להמשכת רוממות ה'.
.....
(בעל הסולם. "שמעתי": ל"ג. "ענין גורלות, שהיה ביום כפורים, ואצל המן")

12. כשראה את כל האלופים, אז תמה יעקב איך הוא יכול לכבוש אותם. ועל זה תירצו, שניצוץ אחד יוצא מיוסף, כי יוסף הוא בחינת צדיק, הנקרא משפיע. ובזמן שהוא לוקח לעצמו את מדת השפעה, אז יש לו עצה, שלא יוכלו להכנס, כי תכף נשרפו עם הכוונה על מנת להשפיע. אבל אם יתן להם להכנס, כבר לא יוכל להתגבר עליהם.
.....
(הרב"ש. 646. "תולדות יעקב יוסף")

13. "בית יוסף להבה". כי להבה, זה לא דבר תמידי אלא שלהבת עולה בבחינת עליות וירידות. לכן כשכל פעם שבא הקושיות של עשו, תכף הוא מתגבר ומתלהב בכוח של הרצון להשפיע ולא נותן אותם האלופים להכנס בתוך לבו, ומריבוי שלהבת נעשה אחר כך בחינת אש תמידי, שזהו בחינת יעקב. היינו שעל ידי זה שמלהב כל פעם בעליות וירידות, הוא זוכה אחר כך לאש תמידי.
.....
(הרב"ש. 646. "תולדות יעקב יוסף")

14. יעקב צוה לבנו יוסף: שיעשה חסד של אמת. כי תחילת העבודה היא, שצריכים להגיע לשמה, שזה נקרא "משפיע בעמ"נ להשפיע", ולא דורשים שום תגמול על העבודה. וזהו פירוש מה שרש"י מפרש, החסד שעושים עם המתים, הוא שאינו מצפה לשום תגמול. רק שעושים חסד, היינו מעשים של השפעה בעמ"נ להשפיע, שהוא לא מצפה לתשלום גמול.
.....
(הרב"ש. מאמר 8 "ההבדל בין חסד ואמת, לחסד שאינו אמת" 1987)

15. "ויקרא לבנו ליוסף, ויאמר לו... ועשית עמדי חסד ואמת" וכו'. ופרש רש"י, חסד של אמת זהו שאינו מצפה לתשלום גמול. הקשה, מדוע שלא קרא אלא ליוסף. והשיב, משום שבידו היכולת.
.....
(הרב"ש. 505. "חסד של אמת")

16. יעקב אבינו, שהוא מדת האמת, צוה לפני מותו, היינו שנתן צוואה ליוסף שיעשה חסד של אמת. היינו שעל ידי זה יזכה למדת אמת, היינו שיהיה כולו להשפיע, וזה היה לכל בניו, וצוה דווקא ליוסף, היינו לאחר פטירתו, שלא יעשה יוסף חשבון של מכירת יוסף עם אחיו.

ואף על פי שיוסף רואה שאחיו פגמו עם המכירה, מכל מקום הוא צריך רק לעסוק במדת האמת, היינו להשפיע. וענין הפגם לתקן, זה שייך לה' לבדו.

.....
(הרב"ש. אגרת כ"ז)

17. יש בחינת:

א. משיח בן יוסף,

ב. ומשיח בן דוד.

ושניהם צריכים להתאחד. ואז יש בהם השלימות האמיתי.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קפ"ג. "בחינת משיח")

18. האר"י הקדוש היה משיח בן יוסף. לכן היה יכול לגלות כל כך חכמה, משום שהיה לו הרשות מעלמא דאתגליא.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ק"ב. "ולקחתם לכם פרי עץ הדר")

19. יוסף הוא סוד גאולה, על דרך "ולא יכול יוסף להתאפק", וגילה לו את המוחין. וזה פירוש "ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו". ובזמן שה' מגלה את עצמו, אז "ולא עמד איש", אז האדם בטל מבחינת ישותו, ואז הוא מתחיל ללכת בדרך האמת.

.....
(הרב"ש. 365. "ויגש אליו יהודה - א'")

אושפיזין דוד – ספירת מלכות

דוד הוא בחינת מלכות

1. דוד המלך הוא בחינת מלכות, שעליה היה צמצום. ודוד נקרא "כללות המלכות", שצריכה לקבל תיקון, שכל בחינת רצון לקבל שיש בכלי קבלה, שיתקן. לכן הוא היה צריך להכלל מכלים שיש בהם בחינת כלים דהשפעה, שע"י זה גם מלכות הכללית

תתוקן. וזה נקרא "גמר התיקון". כלומר, שמלך המשיח נקרא גמר התיקון, שפירושו, שמלכות הכללית תתוקן בעל מנת להשפיע.

(הרב"ש. מאמר 10 "מהו, שאמרו חז"ל, שדוד המלך לא היו לו חיים, בעבודה" 1990)

2. ידוע ש"דוד" נקרא בחינת מלכות, היינו מלכות שמים, שהנבראים צריכים לקבל על עצמם עול מלכות שמים על הכוונה שלא על מנת לקבל פרס, אלא "בגין דאיהו רב ושלטי", ולא לשם תועלת עצמו. ולדבר זה כל העולם מתנגדים, ושונאים לעשות הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמם. לכן היות שקדושה היא כולו להשפיע, היינו לתועלת ה', כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני ה'". כלומר, כמו שהבורא הוא רק משפיע להנבראים, כמו כן הנבראים צריכים להשפיע לה', כי זה נקרא "השתוות הצורה", שהיא בחינת דביקות בה'.

(הרב"ש. מאמר 13 "מהו" מסרת גבורים ביד חלשים" בעבודה" 1991)

3. ידוע ש"דוד" נקרא מלכות, שהיא מלכות שמים. שמלכות דקדושה היא הרצון להשפיע, והלעומתה היא הרצון לקבל לעצמו, שזה נקרא "סטרס אחרא", שהיא ההיפוך דקדושה, והיא השונא דקדושה, כמו שכתוב "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", פירוש, שהרצון לקבל רוצה להרוג את הרצון להשפיע. אז דוד, שהוא המרכבה למלכות דקדושה, התפלל, שהשונא שלו, שהוא הרצון לקבל, והוא רוצה להרוג את הרצון להשפיע, שהוא קדושה, שהבורא יקדים את ישועתו, בכדי שהרצון לקבל, היינו השונא, לא תוכל לשלוט עליו. וזה שכתוב "אלקי חסדו יקדמני". היינו שהבורא יקדים לעשות לי חסד.

(הרב"ש. מאמר 45 "מהו" הנסתרות לה' אלקינו' בעבודה" 1990)

4. היות שהאדם נולד בבחינת רצון לקבל לעצמו, בבחינה זו אין חיים. נמצא, שבחינת דוד המלך, שהיא הנקודה שבלב, אין לה חיים. היינו, שאור החיים אינו יכול להאיר שמה. לכן נעשה "שיתוף מידת הרחמים בדיון". וזה שכתוב, ש"מבחינת הימין, שהיא בחינת השפעה, שנשתתף בבחינת דוד המלך, מזה תקבל המלכות, שהיא מידת הדין, חיים. ולכן מבחינת אברהם יעקב יוסף, שהם בחינת חסד ורחמים, ניתן בבחינת דוד המלך. ולא מיצחק, שהוא בחינת שמאל, שהיא כלי קבלה".

(הרב"ש. מאמר 10 "מהו, שאמרו חז"ל, שדוד המלך לא היו לו חיים, בעבודה" 1990)

5. דוד שבחינתו מלכות, בחינת משיח, שעליה היה הצמצום וההסתר, אינה יכולה לקבל שום אור על בחינתה עצמה. אלא היא צריכה לקבל מזעיר אנפין בעלה, שפירושו שהיא נבנתה ממלכות דזעיר אנפין, שהיא בחינתה חלל הפנוי. לכן קבלה מהם, היינו מאברהם, יעקב, יוסף, שהם למעלה מהמלכות, לכן קבלה הארה מהם.
.....
(הרב"ש. 316. "בחינת אדם הראשון - ב'")

6. כינור היה תלוי למעלה ממיטתו של דוד, אשר כינור הוא המלכות, שהיא כינור דוד, המנגן מאליו, למלך הקדוש העליון.
.....
(זוהר לעם". שלח לך. מאמר "הציצית", סעיף 342)

דוד הלך בדרכי התורה

7. "דוד הלך בדרכי התורה", היינו, שע"י דרך התורה תיקן את עצמו וזכה לכלים דהשפעה. שבכלים האלו מושפע השפע מלמעלה והאדם זוכה לבחינת טוב ומטיב, היינו שמשיג אז את השם האמיתי של הקב"ה, הנקרא "טוב ומטיב", מסיבה שהוא קבל את הטוב ע"י שתיקן את עצמו ע"י דרכי התורה. וזה הפירוש "ויעש דוד נֶשִׁים", שפירוש, שדוד זכה להשיג את השם של הקב"ה, הנקרא "טוב ומטיב".
.....
(הרב"ש. מאמר 30 "מהו שחוק ומשפט הוא השם של הקב"ה, בעבודה" 1990)

8. "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי". אמר, שדוד המלך, אף על פי שזכה כבר לשלימות, מכל מקום היה משתוקק לבחינת תורה, משום שתורה היא יותר גדולה וחשובה מכל שלימות שבעולם.
.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ק"מ. "מה אהבתי תורתך")

9. כמו מגדל דוד, שהוא מגדל חזק, אף המתעסקים בתורה, צריכים חיזוק ובניין חזק. מגדל דוד, כמו דוד שהיה מתגדל בתורה יותר מכל בני דורו, כך המתעסקים בתורה, צריכים להתגדל בתורה ושלא יתבטלו ממנה. כמו דוד, שהיה עוסק בתורה לילה ויומם, כך צריך האדם להתעסק בתורה לילה ויומם. ובעוד שיתעסקו בה, יתגדלו בה, כמגדל דוד הצוואר בנוי, בניין חזק וגדול.
.....
(זוהר לעם". זוהר חדש. ויצא. מאמר "והנה סולם מוצב ארצה", סעיפים 58-59)

10. דוד המלך אמר, ה' אלקי ישועתי, יום צעקתי, בלילה נגדך. דוד המלך היה קם בחצות לילה ועסק בתורה בשירות ובתשבחות לשמחת המלך והגבירה. וזהו שמחת האמונה בארץ, משום שזהו שבח של האמונה, השכינה, הנראית בארץ.
.....
("זוהר לעם". יוגש. מאמר "שישים נשימות", סעיף 48)

אני מעורר השחר, ואין השחר מעורר אותי

11. אמר דוד, "אני מעורר השחר, ואין השחר מעורר אותי". כי הוא מעורר את ההסתלקות ולא ההסתלקות מעוררת אותו לניסיון.
.....
(הרב"ש. ש. 590. "ההולכים לארץ ישראל")

12. אמרו חז"ל "אֲדֹלָא אַבִּידְנָא, בְּחִישָׁנָא" (שבת קנ"ב), היינו מטרם שאני מאבד את מצבי, שבו אני נמצא, מתחיל אני לחפש, על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל על דוד המלך שאמר "אעירה השחר", ודרשו חז"ל, אני מעורר השחר ואין השחר מעורר אותי. אי לזאת, עיקר השמירה הוא בזמן העליה, ולא בזמן הירידה. ובזמן עליה צריכים להמשיך בחינת יראה, שחס ושלוש לא נהיה נדחה לחוץ חס ושלוש. אבל אחרי כל אלה, אין לנו - לצעוק אל המלך ולבקש ממנו שירחם עלינו אחת ולתמיד.
.....
(הרב"ש. ש. אגרת ע"ז)

13. אמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שאמרו חז"ל על דוד, שאמר "אני מעורר השחר, ואין השחר מעורר אותי", שהפירוש, שדוד המלך לא חיכה עד שהשחר, הנקרא שחור, שהוא בחינת חושך. כלומר, שהחושך מעורר אותו, אלא הוא בעצמו מעורר את החושך. ומתפלל עליו, שה' יאיר לו את פניו, וממילא הוא מרויח זמן מזה שיש לו ההכנה להחושך, אז יותר קל לתקן אותו.
.....
(הרב"ש. מאמר 10 "מהו, שהמלך עומד על שדהו, כשהתבואה עומד בכרי, בעבודה" 1991)

14. דוד המלך אמר, שהוא לא מקבל "שחר", מלשון "שחור וחושך", שבא אליו, והוא מתעורר מהשחור, אלא "אני מעורר השחור", אלא שהוא, בזמן שמרגיש שהוא בסדר, אז הוא בעצמו מעורר השחור".
.....
(הרב"ש. מאמר 16 "מהו היסוד שהקדושה נבנית עליו" 1988)

תפילה לדוד

15. מקודם מתקבלת תפילת עני. היינו, ראשית כל הוא צריך לזכות לבחינת מלכות שמים הנקרא בחינת "עניה ודלה". שזהו בחינה הראשונה, שהאדם צריך להכנס בעבודה. ואח"כ בא מדרגה שניה שהיא תפלה לדוד, היינו שהמלכות שמים שלו, לא יתפסק, ואח"כ באה מדרגה שלישית, שהיא, תפילה למשה; שהיא בחינת תורה.

(הרב"ש. 436. "ג' תפילות - א'")

16. מקודם האדם צריך לקבל בחינת כח מלמעלה, שיהיה לו טבע שני, שהוא רצון להשפיע. ואחר כך הוא יכול לבקש מדרגה שניה, שהיא בחינת "דוד", היינו בחינת "מלכות שמים". נמצא, שתפלת העני מאחרת לכל התפלות. זאת אומרת, שמטרם שקבל העני את מבוקשו, אין הוא מסוגל לקבל מדרגות יותר גבוהות. לכן כתוב "תפלה לעני כי יעטוף", כנ"ל. ואחר זה באה תפלה שניה, שהיא "תפלה לדוד", שהיא בחינת מלכות שמים, שהוא מבקש, שתהיה לו אמונה, שירגיש את הפועל, מה שהוא פועל עם השגחתו על כל העולם, כי עכשיו כבר יכול להשיג את הבורא כפועל טובות, כנ"ל בהסולם, כיון שיש לו כבר כלים דהשפעה, אז הוא כבר יכול לראות, איך שהוא פועל טובות.

(הרב"ש. מאמר 30 "ג' תפילות" 1985)

17. דוד הוא מלכות. לפעמים עני, ולפעמים בעשירות על הכול. ומשום זה היה אומר, צעיר אנוכי ונבזה. ועכ"ז, פיקודיך לא שכחתי. כעין זה יש לאדם להיות נבזה בעיניו, ולהשפיל עצמו בכל, שיהיה כלי, שהקב"ה רוצה בו.

("זוהר לעם". פקודי. מאמר "לפעמים משבח עצמו ולפעמים משפיל", סעיף 235)

18. דוד המלך תמיד היה משפיל עצמו אל הקב"ה, שכל מי שמשפיל עצמו לפני הקב"ה, הקב"ה מגביה אותו על הכול. ומשום זה הקב"ה רצה בדוד בעוה"ז ובעוה"ב. דוד הוא מלך בעוה"ז, ודוד יהיה מלך לעוה"ב. וע"כ אמר, אבן מאסו הבונים הייתה לראש פינה.

("זוהר לעם". פקודי. מאמר "לפעמים משבח עצמו ולפעמים משפיל", סעיף 233)

19. אושפיזא דדוד המלך ע"ה, שהיה לו תמיד צעקה גדולה בלבו, מפני שנדמה בעיניו תמיד שעדיין הוא עומד בחוץ.

(פרי צדיק". חג הסוכות)

20. כתוב (תהילים, קכ"א) "אשא עיני אל ההרים, מאין יבוא עזרי, עזרי מעם ה', עשה שמים וארץ". שיש להבין, שדוד המלך היה שואל, "מאין יבוא עזרי". ואח"כ נתוודע לו, ש"עזרי מעם ה'". הלא כל יהודי מאמין, הוא אומר, שהאדם אין לו מקום אחר לקבל עזרה, אלא מעם ה'.

.....
(הרב"ש. מאמר 20 "מהו השכר בעבודה דלהשפיע" (1988))

21. ודע שאין הקב"ה מקבל תפילתו של אדם למקצת, כי אין מקצת נוהג ברוחניות, אלא בו בשעה שהאדם גמר כל תפילותיו אז יענהו ה'. וז"ס כלו תפילות דוד בן ישי: דהיינו שהשי"ת כבר ענהו על כל משאלותיו, ואין לו עוד על מה לבקש ולהתפלל. וזסו"ה כי אתה שומע תפלת כל פה, דהיינו רק אחר שהפה כבר גילה לפניו כל תפילותיו שומע ה' בבת אחת.

.....
(בעל הסולם. "אור הבהיר", ד' החושבים)

22. אמר דוד המלך (תהילים קט"ו) "לא לנו ה', כי לשמך תן כבוד, על חסדך על אמתך, למה יאמרו הגוים, איהנא אלקיהם, ואלקיננו בשמים, כל אשר חפץ עשה". ולפי הנ"ל יש לפרש, שאנו מבקשים לה', שיעזור לנו לצאת מהגלות, שזה שאומרים "לא לנו" הכוונה על הרצון לקבל שלנו. זאת אומרת, שאנו רוצים, שהמחשבות והרצונות והמעשים לא יהיו עבור הרצון לקבל שלנו, שזה נקרא, שכל החשיבות היא לאומות העולם. אלא "לשמך תן כבוד", שלא תהיה שכינתא בגלותא ושתהיה בבחינת עפר, אלא שיהיה מגולה הכבוד שמים.

.....
(הרב"ש. מאמר 15 "ויסב חזקיהו" (1985))

23. כתוב (תהלים ע"ח) "ויבחר בדוד עבדו, ויקחהו ממכלאות צאן, מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו". שיש לפרש, זה שבחר בדוד עבדו, מה היו המעלות שלו יותר מאחרים. על זה אומר "ויקחהו ממכלאות צאן". "ממכלאות" יש לפרש, שהוא ענין מאכלות. כלומר, שהמאכלים שלו, ממה היו המזונות שלו, הוא אומר, צאן. שענין "צאן", פירש אאמו"ר זצ"ל, הוא ענין יציאות. זאת אומרת, זה שהאדם מרגיש, שיצא מבחינת עבודת ה', שהוא מרגיש בחינת ירידה, הוא לא התפעל מזה. אלא אדרבא, זה נותן לו מקום להתפלל לה', שיוציאו משליטת הרע ולקרב אותו אליו. לכן כל יציאה ויציאה, שהיתה לו, מזה היו לו חומרי

דלק על מה להתפלל. מה שאין כן בזמן שהאדם נמצא תמיד בזמן עליה, אין לו צורך להתקדם. וזה שכתוב "ויקחהו ממכלאות צאן".

(הרב"ש. מאמר 45 "מהו שהדיין צריך לדון דין אמת לאמיתו, בעבודה" 1991)

דוד המלך הוא כללות ישראל

24. דוד המלך ע"ה, הוא כללות הנפש דכלל ישראל, ועל-כן היה תמיד משתוקק ומתאוה ונכסף לדביקות האמיתית בו ית'.

.....
(בעל הסולם. אגרת י"ט)

25. כל מי שמזכך, ומטהר את נפשו להיות ראוי להמשיך גילוי המלכות לעולם, יהיה נקרא דוד המלך ממש. וזה סוד (ר"ה כה.). "דוד מלך ישראל חיוקים", כי לא מת כלל, וכלי שלו נמצא בכל נפש ונפש מישראל.

.....
(בעל הסולם. "ששים רבוא נשמות")

26. אמר דוד "אני שלום", זאת אומרת, שאני משיג לכולם ואני אוהב את כולם, "וכי אדבר, המה למלחמה".

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ק"ב. "ולקחתם לכם פרי עץ הדר")

27. כתוב (תהילים ל"ד) "דרשתי את ה', וענני". ופירש הרד"ק "דרשתי, כי בהיותו בין ידיהם, היה בלבו דורש את ה', ומתחנן לפניו בלבבו, שיצילו מידם". ועל דרך עבודה יש לפרש, שדוד ראה, כי בהיותו בין ידיהם, היינו תחת שליטתם של המחשבות ורצונות של הרצון לקבל, היה בלבו דורש את ה'. כלומר, שהגם שראה שהם שולטים עליו, ומכל מקום היה בפניות הלב דורש את ה', שיצילו מידם. כלומר, הגם שבחיצוניות הם היו שולטים עליו, אבל בפנימיות הלב היה מוחה על מה שהם שולטים עליו, והיה מתחנן לה' שיצילו מידם. ומכל מקום בפנימיות הלב היה דורש ומתחנן לה', שיצילו מידם, ולא היה מתייאש, מזה שבחיצוניות הם שולטים עליו. וזהו על דרך שאמרו חז"ל (ברכות י') "אפילו חרב חדה מונחת לו על צוארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים". כנ"ל, שגם הירידות גורמים למילוי חסרון.

.....
(הרב"ש. מאמר 19 "מהו קומה ה' ויפוצו אויביו, בעבודה" 1991)

28. מזמור לדוד, ה' רועי לא אחסר. ה' רועי, הרועה שלי. כמו שהרועה מנהיג את הצאן ומוליך אותם למרעה טוב, למרעה שמן, במקום נחלי מים, מיישר הליכתן בצדק ובמשפט, אף הקב"ה, כמ"ש, בנאות דשא ירביציני על מי מנוחות ינהלני, נפשי ישוב. ("זוהר לעם". שמות. מאמר "ומשה היה רועה", סעיף 371)

הרחמן הוא יקים לנו סוכת דוד הנופלת

29. כתוב "קומה ה' ויפוצו אויביו". שאנו מתפללים, שה' יהיה בבחינת "קומה", על דרך שאנו מתפללים ואומרים "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת", ש"סוכת דוד" נקראת בחינת מלכות, שהיא בחינת שכינתא בעפרא. ואנו מבקשים, שה' יקים אותה מנפילתה, ושתהיה בבחינת "קומה", בקומה זקופה.

(הרב"ש. מאמר 19 "מהו קומה ה' ויפוצו אויביו, בעבודה" 1991)

30. יש להבין זה, מדוע השכינה היא בצער, אין הקב"ה מקים אותה מעפרא. אלא אנחנו צריכים לבקש מה' שהוא יקים לה, ובלי התפלה שלנו אין הוא מקים אותה, כמו שכתוב, "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת". משמע שהוא צריך שאנחנו נבקש.

(הרב"ש. מאמר 19 "מהו כסף, זהב, ישראל, שאר עמים, בעבודה" 1988)

31. כתוב "הרחמן הוא יקים לנו סוכת דוד הנופלת". וזה נקרא לאוקמא שכינתא מעפרא. שענין נפילה בגשמיות, הנה אנו רואים לפעמים שמתפרסם שהזהב נפל בעולם, שפירוש שנפל מערכו, שאינו כל כך חשוב כמו שהיה צריך להיות. כמו כן ברוחניות, אם הרוחניות אין לה הערך כמו שצריך להיות, אז לא משלמים עבור זה את התשלום הדרוש. והיות שדורשים מהאדם שצריך לעבוד במסירות נפש, אז אם אין להאדם את הערך האמיתי, שיהיה כדאי לתת את המחיר של מסירות נפש, זה נקרא שהשכינה בעפר. ועל זה מתפללים "הרחמן יקים לנו את סוכת דוד הנופלת", היינו שהקדוש ברוך הוא יתן לנו את הרגשת הרוממות של עבודת הקודש.

(הרב"ש. 397. "קחו מאתכם תרומה לה")

32. אנו מתפללים, שה' יקים את השכינה מ"עפר", כמו שכתוב "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת". וטעם הדבר שהיא בשפלות, הוא מסיבת ההסתרה, שעשה

הקב"ה, כדי שיהיה מקום בחירה, היינו שיוכלו לעבוד בעל מנת להשפיע, המכונה "דביקות בה'". לכן ניתן לנו עבודה זו בצורה של הסתרת פנים. לכן עיקר עבודתנו, שע"י ההכנה שיש להאדם בעבודה של זמן של הסתרה, לעשות לנו כלים דהשפעה. כי כלים דקבלה יש לנו מצד הבורא, ועל כלים האלו היה תיקון שלא להשתמש עמהם, מטעם שהם גורמים פירוד, מטעם שהם בהופכיות הצורה מהבורא. לכן ניתן לנו תורה ומצות, שבסגולתן נוכל להשיג את הכלים דהשפעה.

(הרב"ש. מאמר 36 "מהו, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, בעבודה" (1989))

33. היות שיש כלל בהטבע, שהקטן מתבטל נגד הגדול, כנר בפני אבוקה. לכן, זה שאין האדם מסוגל לעבוד לתועלת ה', הוא מפני שאין המלך חשוב בעיניו, שזה נקרא "שכינתא בעפרא".

נמצא, שהוא מבקש מה', שיקום השכינה מעפר. כלומר, שהשכינה נקראת "מלכות שמים", שאין לה ערך וחשיבות אלא כמו עפר. וזה הוא כמו שאומרים "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת", ש"סוכת דוד" פירושו מלכות שמים, שהיא שוכנת בעפר. ומבקשים מה', שיקום את המלכות, היינו שאנחנו נוכל לראות את חשיבותה, ולא כמו שנראה לעינינו, שהיא בעפרא, ולכן אין ביכולתנו לבטל הרע שבנו. מה שאין כן אם היה מגולה הכבוד שמים, היה הגוף מתבטל, כנר בפני אבוקה.

(הרב"ש. מאמר 32 "מהו ששמן נקרא מעשים טובים, בעבודה" (1989))

תהילים נבחרים

34. אֲשֶׁרִי הָאֵישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ, בְּעֶצֶת רְשָׁעִים;
וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים, לֹא עָמַד, וּבְמוֹשֵׁב לְצִים, לֹא יָשָׁב.
כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה, חִפְצוֹ; וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה, יוֹמָם וָלַיְלָה.
וְהָיָה כְּעֵץ, שְׁתוּל עַל-פִּלְגֵי-מַיִם:
אֲשֶׁר פִּרְיוֹ, יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ לֹא-יָבוּל; וְכָל אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ.
לֹא-כֵן הָרְשָׁעִים: כִּי אִם-כִּמֹּץ, אֲשֶׁר-תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ.
עַל-כֵּן, לֹא-יִקְמוּ רְשָׁעִים--בְּמִשְׁפָּט; וְחַטָּאִים, בְּעֵדַת צְדִיקִים.
כִּי-יִוָּדַע יְהוָה, דֶּרֶךְ צְדִיקִים; וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֵּאבֹד.

(תהילים. א', אותיות א'-ו')

35. שיר, למעלות:

אָשָׁא עֵינֵי, אֶל-הַהָרִים מֵאֵין, יבֹא עֲזָרִי.
עֲזָרִי, מֵעַם יְהוָה עֲשֵׂה, שָׁמַיִם וָאָרֶץ.
אֶל-יִתֵּן לְמוֹט רִגְלִי; אֶל-יָנוּם, שְׁמֶרְךָ.
הִנֵּה לֹא-יָנוּם, וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר, יִשְׂרָאֵל.
יְהוָה שְׁמֶרְךָ; יְהוָה צִלְךָ, עַל-יַד יְמִינְךָ.
יוֹמָם, הִשְׁמֵשׁ לֹא-יִכְכָּה; וַיָּרַח בַּלַּיְלָה.
יְהוָה, יִשְׁמְרְךָ מִכָּל-רָע: יִשְׁמַר, אֶת-נַפְשְׁךָ.
יְהוָה, יִשְׁמַר-צִיאָתְךָ וּבֹאָךָ מֵעַתָּה, וְעַד-עוֹלָם.

(תהילים. קכ"א, אותיות א'-ח')

36. מזמור לדוד ה' רעי לא אֶחָסֵר:

בְּנֹאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצֵנִי עַל-מִי מְנַחוֹת יִנְהַלְנִי:
נַפְשִׁי וְשׁוֹבֵב יִנְחֵנִי בְּמַעְגְלֵי-צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ:
גַּם כִּי-אֵלֶךְ בְּגִיא צִלְמוֹת לֹא-אִירָא רָע כִּי-אֲתָה עִמָּדִי שְׁבֻטְךָ וּמִשְׁעֲנֶתְךָ הֵמָּה יִנְחַמְנִי:
תַּעֲרֶךְ לִפְנֵי שְׁלֹחַן נֹגֵד צִרְרֵי דְשִׁנְתְּ בִּשְׁמֵן רֹאשִׁי כּוֹסֵי רוֹיָה:
אֶךְ טוֹב וַחֲסֵד יִרְדְּפוּנִי כָּל-יְמֵי חַיִּי וְשִׁבְתִּי בְּבֵית-ה' לְאָרֶךְ יָמִים:

(תהילים. כ"ג, אותיות א'-ו')

37. לדוד: יְהוָה, אֹרִי וַיִּשְׁעֵי מִמִּי אִירָא;

יְהוָה מְעוֹז-חַיִּי, מִמִּי אֶפְחָד.
בִּקְרֵב עָלִי, מְרַעִים לֹאֲכַל אֶת-בִּשְׂרִי:
צָרִי וְאִיְבִי לִי; הֵמָּה כָּשְׁלוּ וְנָפְלוּ.
אִם-תִּחַנֶּה עָלִי, מִחַנֶּה לֹא-יִירָא לְבִי:
אִם-תִּקְוֶם עָלִי, מִלְחָמָה בְּזֹאת, אֲנִי בּוֹטָח.
אֲחַת, שְׁאֵלַתִּי מֵאֵת-יְהוָה אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ:
שִׁבְתִּי בְּבֵית-יְהוָה, כָּל-יְמֵי חַיִּי;
לְחַזּוֹת בְּנִעִם-יְהוָה, וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ.
כִּי יִצְפְּנֵנִי, בְּסֶכֶה בְּיוֹם רָעָה:
יִסְתַּרְנִי, בְּסִתֵּר אֲהֵלוֹ; בְּצוּר, יְרוּמָמִנִי.
וְעַתָּה יְרוּם רֹאשִׁי, עַל אִיְבֵי סְבִיבוֹתִי, וְאֲזַבְּחָה בְּאֲהָלוֹ, זִבְחֵי תְרוּעָה;
אֲשִׁירָה וְאֲזַמְרָה, לַיהוָה.

שִׁמְעֵ-יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא; וְחֲנִנִי וַעֲנֵנִי.
לָךְ, אֲמַר לִבִּי--בִקְשׁוּ פָנַי; אֶת-פָּנֶיךָ יְהוָה אֲבַקֵּשׁ.
אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ, מִמֶּנִּי אֵל תִּט-בָּאֶף, עֲבֹדֶךָ;
עֲזַרְתִּי הָיִיתָ; אֶל-תִּטְשֵׁנִי וְאֶל-תַּעֲזֹבֵנִי, אֱלֹהֵי יִשְׁעִי.
כִּי-אָבִי וְאֹמֵי עֲזָבוּנִי; וְיְהוָה יֹאסִפֵּנִי.
הוֹרֵנִי יְהוָה, דֶּרֶכְךָ: וְנַחֲנִי, בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר--לְמַעַן, שׁוֹרְרִי.
אֶל-תִּתְּנֵנִי, בְּנֶפֶשׁ צָרִי: כִּי קָמוּ-בִי עֲדֵי-שָׁקֶר, וַיִּפַּח חֲמָס.
לֹא--הֶאֱמַנְתִּי, לְרֹאוֹת בְּטוֹב-יְהוָה: בְּאֶרֶץ חַיִּים.
קוֹה, אֶל-יְהוָה: חֲזֵק, וַיֹּאמֶץ לְבָבְךָ; וְקוֹה, אֶל-יְהוָה.
.....
(תהילים. כ"ז, אותיות א'-י"ד)

38. לְמַנְצַח, לְדוֹד מְזֻמּוֹר:
יְהוָה חִקְרַתְנִי, וַתִּדְּעֵ.
אֵתָה יָדַעְתָּ, שְׁבִתִּי וְקוּמִי; בִּנְתָה לְרַעִי, מֶרְחוֹק.
אֶרְחִי וְרַבְעִי זִרִיתָ; וְכָל-דֶּרֶכִּי הִסְכַּנְתָּה.
כִּי אֵין מַלְאָךְ, בְּלִשׁוֹנִי; הֵן יְהוָה, יָדַעְתָּ כָּלָה.
אֲחֹר וְקִדָּם צִרְתָּנִי; וַתִּשֶׁת עָלַי כַּפְּכָה.
פְּלֹאִיָּה (פְּלִיָּאָה) דַּעַת מִמֶּנִּי; נִשְׁגְּבָה, לֹא-אוֹכֵל לָהּ.
אָנָּה, אֵלֶךְ מְרוֹחֶךָ; וְאָנָּה, מִפָּנֶיךָ אֲבָרַח.
אִם אֶסֶק שָׁמַיִם, שָׁם אֵתָה; וְאֶצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּהָ.
אֶשָּׂא כִנְפֵי-שָׁחַר; אֶשְׁכְּנָה, בְּאַחֲרִית יָם.
גַּם-שָׁם, יָדָךְ תִּנְחֲנֵנִי; וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ.
וְאֹמַר, אֶךְ-חֹשֶׁךְ יִשׁוּפֵנִי; וְלִילָהּ, אוֹר בַּעֲדֵנִי.
גַּם-חֹשֶׁךְ, לֹא-יַחֲשִׂיךְ מִמֶּךָ:
וְלִילָהּ, כִּיּוֹם יֹאִיר כַּחֲשִׁיכָה, כְּאוֹרָה.
כִּי-אֵתָה, קִנִּית כְּלִיתִי; תִּסְכְּנִי, בְּבֶטֶן אִמִּי.
אוֹדְךָ עַל כִּי נִוְרָאוֹת, נִפְלִיתִי:
נִפְלְאִים מַעֲשֵׂיךָ; וְנִפְשִׁי, יָדַעַת מְאֹד.
לֹא-נִכְחַד עֲצָמִי, מִמֶּךָ:
אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי בִּסְתֵּר; רִקְמָתִי, בְּתַחְתִּיּוֹת אֶרֶץ.
גְּלָמִי, רָאוּ עֵינֶיךָ, וְעַל-סִפְרְךָ, כָּלָם יִכְתְּבוּ:
יָמִים יִצְרוּ; וְלֹא (וְלוֹ) אֶחָד בָּהֶם.
וְלִי--מֶה-יִקְרוּ רַעִיךָ אֵל; מֶה עָצְמוֹ, רֹאשִׁיהֶם.

אֶסְפְּרֶם, מִחֹל יִרְבוּן; הִקִּיצְתִּי, וְעוֹדֵי עֶמֶךְ.
אִם-תִּקְטֹל אֱלֹהֶיךָ רָשָׁע; וְאֲנֹשֵׁי דָמִים, סוּרוּ מִנִּי.
אֲשֶׁר יִמְרוּךְ, לְמִזְמָה; נָשׂוּא לְשׂוֹא עָרִיךְ.
הֲלוֹא-מִשְׁנֵאִיךָ יִהְיֶה אֶשְׁנָא; וּבִתְקוּמָמִיךָ, אֶתְקוּטָט.
תִּכְלִית שְׁנֵאָה שְׁנֵאֲתִים; לְאוֹיְבִים, הִיוּ לִי.
חֲקֹרְנִי אֵל, וְדַע לִבִּי; בְּחַנִּנִי, וְדַע שְׂרַעֲפִי.
וְרָאֵה, אִם-דָּרְךָ-עֶצֶב בֵּי; וְנַחֲנִי, בְּדָרְךָ עוֹלָם.

.....
(תהילים. קל"ט, אותיות א'-כ"ד)

חנוכה

עניין חנוכה

1. חנוכה, הוא עבודה דתיקון הבריאה, שהוא בכדי להשיג את הכלים דהשפעה, שעמהם יכולים להגיע אח"כ למטרת הבריאה. זה יכולים לכוונת בשם "רוחניות", כי לא רוצה לעשות שום מעשה עבור עצמו. אלא הכל לשם ה'.

.....
(הרב"ש. מאמר 9 "בענין נר חנוכה" 1986)

2. חנו-כה, שהכוונה היא ש"חנו-כה". זאת אומרת, כ"ה בכסלו לא היתה גמר המלחמה, אלא היתה רק חניה בלבד. כדמיון שהצבא רוצה לעשות התקפה חדשה וחזקה, אז נותנים להצבא לנוח, בכדי שיתאספו כוחות חדשים, ויוכלו להמשיך את המלחמה.

.....
(הרב"ש. מאמר 9 "בענין נר חנוכה" 1986)

3. ענין חנוכה, שזה ענין חנו, שהחניה היתה לא מטעם זה הנקרא בחי' שלמות, היינו אספקלריא המאירה, אלא שהחניה היתה בבחי' כה, היינו בלתי שלמות שהוא בחינת אספקלריא שאינה מאירה. היינו שמלחמת היצר עוד לא נגמרה אלא שצריכים לבוא לשלמות האמיתית. וזהו חנו - כה, חניה בבחי' כה, היינו שקבלו את ההשפעה העליונה בכדי שיהיה להם יותר כוחות ללכת קדימה במלחמת היצר.

.....
(הרב"ש. אגרת כ"ו)

4. ענין החנוכה אינו עוד שלימות המטרה, אלא זוהי רק בחינת תיקון הבריאה, שבזה נתקנו הכלים דהשפעה, שפירושו הוא, מעשים של השפעה. ומשום זה אסור להשתמש לאורו של חנוכה, כי שימוש הוא מעשה של קבלה, והנס היה רק על מעשים דהשפעה, שיוכלו לעשות אותם, ולכוון בעמ"נ להשפיע, שזה נקרא "לשמה".

.....
(הרב"ש. מאמר 9 "בענין נר חנוכה" 1986)

5. בחנוכה היתה רק גאולה על הרוחניות, כי הגזרה היתה רק על רוחניות, כמו שכתוב (על הניסים) "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמך הרבים עמדת להם בעת צרתם, וכו'". נמצא, שהגאולה היתה רק על רוחניות. וענין "רוחניות" בעבודה נקרא כלים דהשפעה, המכונה "אור דחסדים", המתלבש בכלים דהשפעה. אבל כאן, כשזוכים רק לכלים

דהשפעה, הוא רק חצי עבודה, היינו חצי מלחמה. זאת אומרת, האדם צריך לזכות, שגם הכלים דקבלה יכנסו לקדושה, היינו שישמש עמהם על הכוונה דלהשפיע. ולאחר שגם כלים דקבלה נכנסו לקדושה, אז נקרא, שכבר יש לו כלים לקבל. ואז נקרא דרגה זו המתקת הגבורות. כלומר, לפני שהשיג את הכלים דקבלה, שיהיו בעל מנת להשפיע, לא היה יכול להשתמש עם האור שנתגלה על כלים דהשפעה.

.....
(הרב"ש. מאמר 12 "הנרות הללו קדש הם" 1991)

יוונים נקבצו עליו, אזי בימי חשמנים

6. ענין יוונים הוא, שצריכים ללכת רק בתוך השכל, הן במוחא והן בליבא. ומובן מאליו, שבזמן שעם ישראל היו רוצים ללכת למעלה מהדעת, ולא להסתכל על מה שהשכל החיצוני מחייב, לא היו יכולים.

וזה נקרא, מלחמת היוונים. שאז מתחילה העבודה האמיתית, הנקראת, שעם ישראל רוצים ללכת ולעלות על המסילה, ההולכת לדביקות ה'. והדרך הזו נקראת "אמונה למעלה מהדעת". והיוונים רוצים לשלוט על הגוף, שלא יוותר על שום דבר, אם הדעת אינו מסכים לזה.

.....
(הרב"ש. מאמר 7 "נס החנוכה" 1987)

7. אנו אומרים (בשיר של "מעוז צור ישועתי") "יונים נקבצו עלי, אזי בימי חשמנים. ופרצו חומת מגדלי". הנה "יונים" נקראים אלו אנשים שהולכים בתוך הדעת. כלומר, שאין ביכלתם לעשות משהו אם זהו נגד הדעת. ואז היתה שליטת היונים, היינו השליטה הזו היתה שולטת על עם ישראל. והשליטה זו מכונה "מלכות יון הרשעה", שמתפקידם הוא "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". כלומר, השליטה שהוא ללכת דוקא בתוך הדעת, זה גורם לפרוץ את החומה, שהוא שומר את המגדל.

.....
(הרב"ש. מאמר 12 "הנרות הללו קודש הם" 1991)

8. "רוחניות" נקראת שמשתמשים בכלים דהשפעה. וענין שליטת היונים מתבטאת שלא נתנו לעשות שום דבר, השייך לכלים דהשפעה, משום ששם היתה גם שליטה על מעשה התורה ומצות. וזה היה בחיצוניות. ומכל שכן בפנימיות המחשבה, היו שולטים על המחשבה, שלא תהיה להם יכולת לכוון משהו לשם שמים, אלא רצו שעם ישראל יהיו משוקעים באהבה עצמית, שע"י זה יהיו נפרדים מה'. וכל מחשבותיהם של הס"א

אינו אלא להרחיק אותם מה. וההתרחקות ופרוד באים רק ע"י שינוי צורה, כידוע שהוא אהבה עצמית.

.....
(הרב"ש. מאמר 9 "בענין נר חנוכה" 1986)

9. יונים - היינו פילוסופיא שרוצה להבין כל דבר בשכל החיצוני. אזי בימי החשמנים - שדווקא בזמן שיש חשמנים, היינו עובדי ה' רואים שיש שליטת היונים.

.....
(הרב"ש. 897. "מאי חנוכה")

10. "יונים נקבצו עלי אזי בימי חשמנים". יונים הם הקליפה נגד הקדושה. הקדושה היא בחינת אמונה למעלה מהדעת, והיונים הולכים דווקא בתוך הדעת. ובאים היונים דווקא בימי חשמונאים, היינו דווקא בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרך הקדושה. מה שאין כן מטרם זה, אין מקום ליונים, כי "זה לעומת זה עשה אלקים", שזה ענין "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה נ"ב).

.....
(הרב"ש. 77. "יונים נקבצו עלי")

11. דוקא בזמן שהאדם רוצה להתקרב לקדושה, שהוא ע"י האמונה למעלה מהדעת, אז מתגלה אצל האדם את "הדיעות של היונים", שהיא קליפה נגד האמונה. ואז רואים, שכל "היונים", שמטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, "היונים" לא היו מגולים באדם, והאדם היה חושב, שיש לו אמונה מספקת בה, ויש לו כח לקיים תו"מ, ולא חסר לו אלא להרבות בתו"מ. מה שאין כן בזמן שרוצה להיות בחינת "חשמונאי", היינו שרק הקדושה ישלוט בעולם, אז "היונים", שהיא הקליפה לעומת האמונה, מתגלה כל פעם ביותר תוקף, ודוקא רוצה לפרוץ את "חומת מגדלי", שהאמונה היא "החומה", שכל הגדלות תלוי בשיעור האמונה, שיש להאדם בה.

.....
(הרב"ש. מאמר 11 "מהם הכוחות, שצריכים בעבודה" 1989)

פרצו חומת מגדלי

12. כתוב "יונים נקבצו עלי, וכו', ופרצו חומת מגדלי". שענינו הוא, שהאדם צריך לשמור את החומה הזו, הנקראת "אמונה בה" למעלה מהדעת". כלומר, שאין לאדם לחכות עד שהוא יבין שכדאי ללמוד, וכמו כן שכדאי להתפלל, וכדומה. אלא שלא יסתכל על מה שהדעת מיעץ לו. אלא הוא צריך ללכת לפי שהתורה מחייבת את האדם. כן האדם צריך להתנהג. ורק על דרך זו, שזה נקרא "כניעה ללא תנאי", האדם

יכול לזכות לדעת דקדושה. והעיקר הוא התפלה. היינו, שהאדם צריך להתפלל לה, שיעזור לו ללכת למעלה מהדעת. כלומר, שהעבודה צריכה להיות בשמחה, כאילו כבר זכה לדעת דקדושה. ובאיזו שמחה היתה אז עבודתו, כמו כן הוא צריך לבקש מה, שיתן לו את הכח הזה, שיהיה בידו ללכת למעלה מדעתו של הגוף. כלומר, אף על פי שהגוף לא מסכים לעבודה זו בעל מנת להשפיע, רק הוא מבקש מה, שיהא בידו לעבוד בשמחה, כמו שמתאים למי שמשמש מלך גדול. ואין הוא מבקש מה, שיראה גדלות ה', ואז הוא יעבוד בשמחה. אלא הוא רוצה, שה' יתן לו שמחה בעבודה דלמעלה מהדעת, שיהיה חשוב אצל האדם, כאילו כבר יש לו דעת.

.....
(הרב"ש. מאמר 12 "הנרות הללו קודש הם" 1991)

13. אנו אומרים בשיר מעוז צור ישועתי, "יוונים נקבצו עלי ופרצו חומת מגדלי, וטמאו כל השמנים". חומת הוא אותיות חותם, ותחום. מגדלי הוא המגדל מלא כל טוב (עיין במדרש רבא פ"ח). וענין החומה הוא שמירה שלא יכנסו זרים לתוך העיר ולשלול טובה. כמו כן כאן - כדי שלא יכנסו מחשבות זרות ורצוניות בלתי קרואים, מוכרחים גם כן לעשות חומה שעמה נשמרים מהחצונים. וחומה זו נקרא אמונה, שרק על ידי אמונה יש יכולת להאדם שיהיה ניצל מכל הנ"ל. וזה נקרא "תחום", שעד כאן יש יכולת להחיצונים לגשת, ובזמן שרואים שהאדם לא יוצא מתוך החומה, אזי הולכים ושיבים למקומם.

והטעם הוא, כי ענין אמונה הוא דווקא למעלה מהדעת, ושליטת הסטרא אחרא הוא דווקא בתוך הדעת של השכל החיצוני, וממילא אין שום קשר ונגיעה להאדם.

.....
(הרב"ש. אגרת מ"ג)

14. פירוש של "מגדל" הוא, שיש באדם בחינת שיעור מסוים בגדלות ה'. ו"החומה" זו נקראת אמונה למעלה מהדעת, שדוקא ע"י האמונה למעלה מהדעת הוא יכול לבוא לידי הרגשת גדלות ה'. וכמו כן לצייר לעצמו גדלות ה'. ובזמן שיש לאדם הרגשה בגדלות ה', אז האדם דומה "כמו נר בפני אבוקה", שהוא בטל אליו. אבל היונים, היינו השליטה שבתוך הדעת, שלא נתנו ללכת למעלה מהדעת, זה נקרא ש"פרצו חומת מגדלי". היינו בחינת אמונה למעלה מהדעת, שזהו חומה, שבתוך החומה הזו יכולים לבנות מגדלים, היינו להשיג גדלות ה', שזה נקרא "מגדל". כלומר, שדוקא ע"י אמונה למעלה מהדעת זוכים לדעת דקדושה.

.....
(הרב"ש. מאמר 12 "הנרות הללו קודש הם" 1991)

15. ענין חומת אומר האר"י הקדוש שהוא אותיות תחום. היינו שלעם ישראל יש תחום עד כמה שמותר לחשוב, היינו שהאדם צריך להאמין שהקב"ה מנהיג את העולם בהנהגה של טוב ומטיב - אע"פ שאין אנו מבינים את זה. ובזמן שיש לאדם תחום הזה, אז יש לו חומת שהשונאים לא יוכלו להכנס אליו, שזו היא שמירה מפני מחשבות זרות. ומשום זה מכונה האמונה בשם חומה. והיוונים פרצו את החומה הזו. ונעשה נס שהקב"ה עזר להם, כנ"ל: "אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו".

.....
(הרב"ש. אגרת ס"ח)

16. "ופרצו חומת מגדלי", היינו החומה שהוא סביב המגדל מלא כל טוב, שעל ידי זה זוכים להשיג להשגחה גלויה, שהקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם במדת טוב ומטיב. ועל ידי הפרצה הנ"ל "וטמאו כל השמנים", היינו שכל הבהירות והחיות שזכו על ידי אמונה נסתמו מהם, שטומאה הוא מלשון טמטום וסתום, עד שנעשה נס, והקדוש ברוך הוא עזר להם, וזכו שוב לאור הגלוי הנקרא אור הפנים.

.....
(הרב"ש. אגרת מ"ג)

נר חנוכה

17. הנה ידוע שאי אפשר שהנרות יאירו, עד שיהיו בהם ג' תנאים:

א. נר שהיא הכלי שנותנים בה השמן.

ב. השמן.

ג. הפתילה.

ובזמן ששלושת הדברים הללו מכונסים יחד, אז יש מציאות להנות מאורם. ויש לפרש את ג' בחינות הנ"ל על דרך העבודה והמוסר. הנה הכלי ששם נותנים הן השמן והן הפתילה הוא הגוף, ונקרא נר. והיגיעה בתורה ומצוות, והסתירות מה שהאדם מרגיש בהשגחתו יתברך, בדברים שאינם מגולים לפניו שהנהגת העולם הוא בבחינת טוב ומטיב, ולפי מחשבתו ודעתו היה הקדוש ברוך הוא צריך לנהג את העולם בהנהגה אחרת, היינו שיהיה מגולה לפני כל אחד ואחד מדת טובו יתברך, נמצא שזהו בסתירה להשכל האדם, זה נקרא פתילה, מלשון "פתלתול" ומלשון "פסולה", היות שמחשבות כאלו פסולים להמחשבה. והבהירות וההתעוררות שמביאו לחשוק לתורה ועבודה, ולהרגיש המתיקות והנועם שבתורה ועבודה, זה נקרא שמן. ואם חסר אחד מהם אין יכולת להנות מאורם.

.....
(הרב"ש. אגרת מ"ג)

18. בזמן שהגוף כלול מהיגיעה והבהירות, אז זוכים להשיג את אור ה', שהוא יוצא דווקא מבין שניהם. וכמו לאחר שנשרף השמן והפתילה אין כבר מה להאיר, ונעשה חשך. כמו כן לאחר שנגמר היגיעה והבהירות, אין לו כבר אור ונעשה שוב חושך אצלו. ואם רוצה להשיג עוד אור, הוא מוכרח להשתדל להמציא עוד יגיעה, הנקרא פתילה, ועוד בהירות הנקרא שמן, משום שאין להאור במה לחול ולהתפשט. והטעם הוא כי יש כלל "לפום צערא אגרא". ועיקר הבהירות הנקרא שמן הוא על ידי אמונה. שענינו הוא, מה שמתגבר על יצר הרע, המביאו לידי יגיעות וסתירות לשכל החיצוני. וזה נקרא נסיונות בעבודות ה' יתברך. ואחרי ההתגברות הזו, האדם זוכה לקבל את אור ה' המאיר לנשמת אדם, ואז אין כבר מקום לסתירות, וזה נקרא אור חנוכה. היינו שזוכה להשגחה גלויה, שהנהגתו יתברך הוא בבחינת הטוב ומטיב לנבראיו.

.....
(הרב"ש. אגרת מ"ג)

19. כשלהבת הקשורה בפתילה, היינו שהמחשבה זרה נקרא בחינת פתילה, שרוצה להכניס פסול בעבודתו. זאת אומרת, שהמחשבה זרה נותנת לו להבין שמצד השכל והדעת, אין לו מה לעשות בעבודתו יתברך. ובזמן שהוא מקבל את המחשבה זרה ואומר, שאין הוא רוצה לתרץ שום תירוץ, אלא כל מה שהדעת אומרת הוא נכון, רק שהוא הולך בדרך האמונה, שהיא למעלה מהדעת. נמצא, ששלהבת האמונה קשורה בפתילה של המחשבה זרה. נמצא, שרק עכשיו הוא יכול לקיים מצות האמונה כיאות. נמצא, שהקושיות נעשו לו זכויות, שהרי אחרת לא היה יכול לקבל שום זכויות מבחינת אמונה. וזה נקרא "שמחין ביסורים". הגם שיש לו יסורים, מזה שהמחשבה זרה מצערת לו, וגורמת לדבר סרה ורכילות ולשון הרע על עבודתו יתברך, מכל מקום הוא שמח בזה, שרק עכשיו בזמן כזה, הוא יכול לקיים בחינת אמונה למעלה מהדעת. וזה נקרא שמחה של מצוה.

.....
(הרב"ש. 5. "ענין זדונות נעשו כזכויות")

נס חנוכה

20. ענין הנס מהו? כל דבר שהוא בטבע אינו נקרא נס אלא מה שהוא למעלה מהטבע, זה נקרא נס. וענין טבע הוא מה שהאדם יכול לעשות בעצמו, שזה נקרא בדרך הטבע, מה שאם כן אם אין בידי אדם לעשותו זה כבר נקרא למעלה מהטבע.

.....
(הרב"ש. אגרת ס"ח)

21. חנוכה היה נס רוחני, וברוחניות צריכים לשאול מה, אחרת לא מרגישים את הנס, לכן אמרו "מאי חנוכה", בכדי שכל אחד ישאל את ענין הנס של רוחניות. היינו, בכדי שידע מקודם את ענין גלות רוחנית, ואחר כך יכול לזכות לגאולה הרוחנית. ומשום זה צריכים לפרסם זאת ברבים, כדי לתת התענינות לכל אחד ואחד, אחרת אין מרגישים לא את הגלות ולא את הגאולה.

.....
(הרב"ש. אגרת ס"ח)

22. הנס, שבא לאדם, שיכול להכריע לצד הקדושה, הוא לא דבר שבשכל, אלא דוקא מדבר, שהוא מיותר להגוף, שהוא היגיעה, שהגוף מואס בזה, וחשב את כל ענין היגיעה לדבר מיותר. ודוקא מזה הנותר, היינו מה שהאדם משאיר ואינו רוצה וחושק, מכאן היה לו הנס, שהוא נשאר בקדושה. וזהו הפירוש "מנותר קנקנים נעשה נס לשושנים". כי "קנקן" פירוש, כמו שכתוב "שרבי מאיר היה מטהר את השרץ בק"ן טעמים", שפירוש, שבכל דבר יש סברה לכאן, וסברה להיפך. ובמה יכולים לברר. הוא, מנותר. היינו, מדבר המיותר להגוף, מה שהוא לא מחשיב אותה למאומה. וזהו בחינת אמונה למעלה מהדעת, שרק מזה יכולים להינצל מלנפול ברשת הקליפות.

.....
(הרב"ש. מאמר 7 "נס החנוכה" 1987)

23. נס חנוכה היה על ימין, שנקרא "תיקון הבריאה", היה להם שלימות. וזה נקרא, שהנס היה על רוחניות, מטעם כלים דהשפעה, שנקראים מצד הכלים "רוחניות", שהכלים האלו מתייחסים ליצר טוב. מה שאין כן כלים דקבלה מיחסים לגשמיות, היינו לבחינת יצר הרע, כמו שביארנו "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", היינו בשני יצריך. היינו הן ביצר הטוב, שהם כלים דהשפעה, צריכים להיות לשם שמים. והן הכלים דקבלה, שהם שייכים ליצר הרע, גם כן צריכים לשמש עמהם לשם שמים. היינו קבלה בעל מנת להשפיע.

.....
(הרב"ש. מאמר 12 "מהו שהתורה נקראת קו אמצעי, בעבודה" 1990)

24. נס נקרא, מה שאינו בידי אדם, ששיג את הדבר. כלומר, שבידי אדם אין הדבר באפשרות להשיג, אלא שצריך להיות נס מן השמים, שרק באופן כזה נקרא "נס". לכן, כשהאדם בא במצב, שהוא שכבר יש לו הכרת הרע, שאין זה באפשרותו לצאת משליטת אומות העולם שיש בו, ובחינת ישראל שבו היא בגלות תחתם, ואינו רואה

שום מציאות, שתהיה באפשרותו לצאת משליטתם, לכן כשהקב"ה עוזר להם, ומוציא אותם מרשות האומות העולם, ונהפוך הוא, שעם ישראל שולט עליהם, זה נקרא "נס". (הרב"ש. מאמר 11 "מהו, שנה חנוכה מניחה בשמאל, בעבודה" 1990)

25. מדוע עשו שמונה ימי חנוכה. הלא על לילה אחד היה להם שמן. והנס היה, שהדליק עוד שבעה ימים. אם כן היו צריכים לקבוע לפי הנס רק שבעה ימים. ותירצו, היות שנשאר בלילה הראשון, ממה שהיה צריך שמן עבור לילה הראשון, וממילא גם בלילה הראשון היה נס, שלא נדלק כל השמן, אלא נגיד חלק מהשמן נשרף, והשאר נשאר לעוד שבעה ימים. זאת אומרת, מה שמצאו את הפך שמן, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, זה לא נכנס בגדר נס, הגם שהיה נס, שהיונים לא ראו את הפך שמן. היות שהוא חושב הנס, מה שלא היה בטבע, והדבר שנעשה למעלה מהטבע נחשב לנס. היות שהפך שמן היה בעולם, אלא שהם לא ראו. מה שאין כן השמן. השיעור, שצריכים להדליק לילה אחד, היה דולק רק חלק מהשמן, על החלק הקטן, שנתברך ודלק יותר, זה לא היה בהטבע. היינו, שלא נמצא שמן לפי הטבע, שידליק יותר מן המשוער. נמצא, ממה שנשאר מלילה הראשון, שלא נשרף כל השמן, זה נקרא "נס", היות שזה לא היה בעולם.

.....
(הרב"ש. מאמר 7 "נס החנוכה" 1987)

26. כשהקב"ה עשה להם נס, היינו שהוא עזר להם, אז כולם ראו, שכל העבודה לא עשה להם כלום, כלומר שכל עבודה היתה בחינם, כי לא היו יכולים לכבוש אותם, כמו שכתוב ("ועל הניסים") "מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים". היינו, שמדרך הטבע והשכל, אין שום מציאות, שיכלו לנצח. היות ששם היו חלשים ומעטים. אם כן הם ראו בתוך הדעת, שה' עזר להם. וזה בא ללמדנו, שכשה' עוזר, לא שייך לומר, שדוקא לאדם גיבור הוא יכול לעזור. מה שאין כן לאדם חלש, אינו יכול לעזור לו.

ובהאמור אנו יכולים לראות, איזה כוחות גדולים ומידות טובות צריכים להמצא בהאדם, שה' יעזור לו, שיוכל להתקרב אליו יתברך. ועל דרך עבודה יש לפרש "מסרת גבורים ביד חלשים". היינו, המחשבות החזקות והרצוניות החזקות של היוונים שבאדם, ביד ישראל שבאדם, שהם חלשים במחשבות, שהם אינם בעלי כשרונות.

ושיהיו בעלי רצון חזק, שיוכלו להתגבר על הרצונות של אומות העולם שבאדם, זה אין להם. ומכל מקום אתה מסרת הגבורים האלו ביד חלשים. וזה נקרא "נס", היות שאין זה בידי אדם מצד הטבע, שיוכל להתגבר עליהם.

.....
(הרב"ש. מאמר 11 "מהם הכוחות, שצריכים בעבודה" 1989)

פך השמן

27. ענין פך השמן, שמצאו, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול. "כהן" נקרא חסד. "גדול" נקרא חסד שנעשה לחכמה. היינו שפע דמין החסדים, הנקרא בחינת "כהן", שכהן הוא מדת החסד, שהחסד מראה על האמונה למעלה מהדעת. שזהו ענין, שאברהם, שהוא מידת החסד, הוא אב האמונה. ובחינת אמונה אין היוונים יכולים לראות, מטעם שהם רואים רק עד הדעת, ולא למעלה מהדעת. ומשום זה, בה בעת שהם הלכו למעלה מהדעת, כבר אין היוונים יכולים לשלוט. וזהו ענין, שהיוונים לא ראו את פך השמן. וענין הנס, שהיה מאיר ח' ימים, זהו רמז, שהיה מאיר בחינת חסדים שבבינה. שמבינה עד המלכות יש שמונה ספירות. אבל חכמה דחכמה לא היה מאיר. ולכן קבעו לשמונה ימים, היות שהיה מאיר רק מבחינת שמונה. וזה שכתוב "בני בינה ימי שמונה, קבעו שיר ורננים".

.....
(הרב"ש. מאמר 7 "נס החנוכה" 1987)

28. "שמן", היינו מעשים טובים, המכונה "למעלה מהדעת". וממילא "הפתילה נכבית מחוסר שמן". וזה הוא הפירוש מה ששאלנו, מהו ששמן נקרא מעשים טובים. והתשובה היא, כנ"ל, שמעשים טובים הם כדוגמת שמן בפתילה. שבזמן שאזל השמן האור נפסק. כמו כן בזמן שנפסקים המעשים טובים כנ"ל, האור נסתלק ויורד שוב למקום השפלות.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שבזמן שהוא בא במצב של עליה, היינו שיש לו הרגשה, שכדאי לעבוד הכל בעל מנת לעשות נחת רוח ליוצרו, אל יגיד, שעתה יש לי כבר בסיס על מה שאני אבנה את המלכות שמים, מטעם שעכשיו אני כבר לא צריך ללכת למעלה מהדעת. אלא שיאמר, עכשיו אני רואה, שאני צריך ללכת דוקא למעלה מהדעת. וראיה לזה הוא, שדוקא ע"י זה שאני הולך למעלה מהדעת, הקב"ה מקרב אותי ואוהב אותי. מאיפה אני יודע שהקב"ה אוהב אותי.

על זה אמר אאמו"ר זצ"ל כלל, שאם יש להאדם אהבת ה', עליו לדעת, שזה הוא משום שה' אוהב אותו, כמו שכתוב "ה' צלך". לכן מכאן ואילך אני מקבל עלי ללכת רק למעלה מהדעת, שבאופן כזה אני רואה, שה' מקרב אותי.

(הרב"ש. מאמר 32 "מהו ששמן נקרא מעשים טובים, בעבודה" (1989)

מעוז צור ישועתי, לך נאה לשבח

29. הנה אנו מתחילים בהווה, כמו שכתוב "לך נאה לשבח". היינו אנו מודים ומשבחים אותך על הטובות שקבלנו ממך. וזה הוא כמו שאמרו חז"ל "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל" (ברכות ל"ב). והטעם הוא, כי מי שמאמין שהקב"ה הוא רחום וחנון, ויש לו רצון להטיב לבריות, אז יש מקום לתפילה. לכן מוכרחים מקודם לסדר שבחו של הקב"ה. זאת אומרת, שהאדם בעצמו צריך לסדר שבחו של מקום. אין הכוונה שהקב"ה יראה, שהאדם משבח אותו. כי אין הקב"ה נצרך לבריות. אלא שהאדם בעצמו הוא יראה את שבחו של הקב"ה. ואח"כ הוא יכול לבקש ממנו, שיעזור גם לו, כיון שמדרכו להטיב לנבראיו.

(הרב"ש. מאמר 13 "מעוז צור ישועתי" (1985)

30. לאחר שאמר "לך נאה לשבח", באה אז התפלה, שאומרים "תיכון בית תפלתי". ומהו "בית תפלתי". פירושו הוא, כמו שכתוב "והביאותים אל הר קדשי, ושמחתים בבית תפלתי". "הר קדשי", הר מלשון הרהורים. היינו, שיביא להם מחשבות של קדושה, שכל הרהורים שלהם יהיו רק מקדושה.

(הרב"ש. מאמר 13 "מעוז צור ישועתי" (1985)

31. "ושמחתים בבית תפלתי", זהו לבו של אדם, שיהיה שם מקום להשראת השכינה. כי השכינה נקראת "תפלה", כידוע שמלכות נקראת "תפלה", כמו שכתוב "ואני תפלה". ולאחר ש"תיכון בית תפלתי", אח"כ "ושם תודה נזבח". נמצא, שמקודם הוא שבח, ואח"כ תפלה, ואח"כ עוד הפעם תודה ושבח, כדוגמת סדר התפלה, שבסוף גומרים עם שבח והודיה.

(הרב"ש. מאמר 13 "מעוז צור ישועתי" (1985)

32. מה האדם יכול לעשות, שהוא רוצה להתחיל בשבח ולבו סגור, ומרגיש מלא חסרונות, ואינו יכול לפתוח את פיו לומר שיר ושבחה. אז העצה היא ללכת למעלה

מהדעת, ולומר, שהכל "חסדים מכוסים". היינו שיאמר, שהכל הוא חסד, רק שמכוסה ממנו, מסיבת שהוא עוד לא מוכשר לראות את הטוב והעונג, מה שהבורא הכין לבריותיו. ולאחר שסידר את שבחו של מקום, היינו שהוא מאמין למעלה מהדעת, שהכל הוא טוב וחסד, אז הוא צריך להתפלל, שה' יתקן את לבו, שיהיה "בית תפילתי", שפירושו, שיתגלה שם החסדי ה', שזה נקרא "חסדים מגולים". ואז "ושם תודה נזבח". זאת אומרת, שיתן תודה על מה שזכה לזבוח את הכלי קבלה. וזה נקרא "ושם תודה, נזבח", היינו על מה שזכה לזבוח את הרצון לקבל שלו, ובמקומה בא רצון להשפיע, שזה נקרא "מקום המקדש".

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מעוז צור ישועתי" 1985)

נס חנוכה ונס פורים

33. בנרות חנוכה "אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד". כי ענין שימוש הוא עם כלי קבלה, וכאן היה הנס ששימשו לבורא על כלים דהשפעה. וזה הבדל בין חנוכה לפורים, שנס של חנוכה הוא על כלים דהשפעה, מה שאין כן בפורים היה הנס על כלים דקבלה. לכן שם נוהג משתה ושמחה, מה שאין כן בחנוכה הוא רק לראותם בלבד ולא להשתמש.

.....
(הרב"ש. 895. "ענין חנוכה")

34. אאמו"ר זצ"ל אמר על מה שכתוב "הנרות הללו קדש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד", שצריכים לדעת ההבדל בין נס חנוכה לנס של פורים. כי בחנוכה היתה הגזרה רק על רוחניות, שמנעו מעם ישראל לקיים את המצות. והנס היה, שבזמן שגברו החשמונאים, כן היו יכולים לקיים את המצות. והיות לרוחניות אין כלים, כי "כלים" נקראים דוקא כלי קבלה, שזה נקרא "בריאה יש מאין", שהוא הרצון לקבל. לכן בא הרמז לזה "הנרות הללו קדש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם". מה שאין כן הנס של פורים. היתה הגזרה גם על הגופים, כמו שכתוב "להשמיד להרג ולאבד, וכו'" (אסתר ג', י"ג). נמצא, שהנס היה על הגופים. ו"גופים" נקראים כלים לקבל. לכן בפורים כתוב "שמחה ומשתה ויום טוב", שענין משתה כבר שייך להגוף. ובחנוכה ניתן לנו הנס "רק לראותם בלבד, ואין לנו רשות להשתמש בהם"

.....
(הרב"ש. מאמר 12 "הנרות הללו קדש הם" 1991)

35. הנה הנס של חנוכה היה רק בבחינת היצר הטוב. לכן נקרא זה רק "חניה", משום שעוד לא נשלמו העבודה, היינו שיש עוד לתקן את היצר הרע, שנקרא בחינת גוף. וזה היה רק נס של פורים.

וזה ענין "קיימו וקבלו", עד כאן באונס, משום שהיצר הרע עוד לא הסכים לעבודה, משום שעוד לא קיבל את תיקונו. ועכשיו, שהיה הנס בגאולת הגופים, שאז מקויים "בכל לבבך - בשני יצריך", לכן נקרא זה ברצון.

לכן יש בחנוכה היכר הנס רק בהלל והודאה, שהוא רק צרכי הנשמה. מה שאין כן בפורים עושים היכר הנס במשתה ושמחה, שזה נוגע עד הגוף.

.....
(הרב"ש. 897. "מאי חנוכה")

ט"ו בשבט

1. ידוע שראש השנה הוא זמן הדין, שדנין את העולם בין לטוב או חס ושלום לרע. הנה ראש פירוש שורש, שמהשורש יוצאים הענפים. ותמיד הענפים נמשכין לפי מהות השורש, כי משורש תאנים לא יצאו ענפים של תמרים וכדומה. וכפי השורש והראש שהאדם מסדר לעצמו בתחילתו כן הוא הולך וממשיך את סדר החיים שלו. וענין הדין שדנין את האדם בראש השנה, הכוונה היא שהאדם בעצמו הוא השופט והדיין והמוציא לפועל, כי האדם הוא הדיין והמוכיח ויודע ועד, וזה על דרך שאמרו רז"ל: "יש דין למטה אין דין למעלה".

.....
(הרב"ש. אגרת מ"ו)

2. ט"ו בשבט נקרא ראש השנה, שכבר האדם עשה דין וחשבון לעצמו, אם כדאי להמשיך בעבודה או חס ושלום להיפך. כי אז כבר יודע מאיזה בחינה הוא יכול להמשיך חיים, אם מדברים של קבלה עצמית, או מדברים שהם להשפיע נחת רוח ליוצרו.

.....
(הרב"ש. אגרת כ"ט)

3. ראש השנה לאילנות. היינו האדם נקרא עץ השדה, וראש השנה הוא זמן הדין, היינו לשבט או לחסד. לכן חודש שבט הוא חודש חמישי לחודשי חורף, שהוא בחינת הוד, שאז נהפך מ"דוה" ל"הוד".

זאת אומרת, כשזוכין ללכת בבחינת חסד, אז ממשיך מספירת החסד עד הוד, שכל הברכה היא בבחינת חסד, כמו שכתוב, "כי אמרתי עולם חסד יבנה", שעל ידי הברכה זוכים לפירות. כמו שכתב אאמו"ר זצ"ל, כי לכן עושים ברכה בט"ו בשבט על פירות, כי זהו כל ההכר בין קדושה לקליפה, כי "אל אחר אסתרס ולא עביד פירי".

וההצלחה עבודה לזכות לפירות היא רק על ידי החסד, כי כשעושים במדת השפעה הנקרא חסד, אזי זוכים לדביקות ה' יתברך. וכשזוכים לדביקות, אזי זוכים להכל. לכן בט"ו בשבט, הנקרא ראש השנה לאילנות, צריכים להתחזק במדת החסד, שעל ידי זה נזכה לפירות, הנקרא "עץ עושה פרי".

.....
(הרב"ש. 901. "ראש השנה לאילנות")

4. כתוב "כי האדם עץ השדה", היינו כל העבודות שנוהגים באילנות שיהיה מוכשרים להוציא פירות נוהגים גם באדם. כי עד שהאדם יהיה מוכשר להוציא פירות, מוכרחין לעבור עליו כל העבודות שנוהגים באילנות. וענין פירות הוא תכליתו של האדם. ואאמו"ר ז"ל פירש פעם בסעודה של ט"ו בשבט, למה עושין ענין של אכילת פירות.

ואמר, משום שזהו כל ההפרש בין קדושה לסטרא אחרא, כמ"ש בזוהר, "אל אחר אסתרס ולא עביד פרי" כמו שמפרש בהסולם, היינו שמתייבש מקורם והם נובלים והולכים עד שנסתמים לגמרי. וההולכים בקדושה זוכים לברכה במעשי ידיהם, "אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול".

.....
(הרב"ש. אגרת כ"ט)

5. רבי יוחנן שואל: "וכי אדם עץ שדה הוא", היינו איזו השתוות יש בין אדם לעץ השדה, מה אנחנו לומדים מזה שהשוה הכתוב אדם לעץ השדה? ולזה מביא ראייה מהפסוק דכתיב "ממנו תאכל ואותו לא תכרות", שהכוונה על תלמיד חכם. אם הוא הגון, היינו שלומד לשמה, שענינו הוא שהוא לומד דברים שיביאוהו לעשות פירות, פירוש, שהלימודים האלו יביאו לו שיהיה לו פירות, היינו מצוות ומעשים טובים - לימוד זה הוא ילמד, משום שעל ידי זה יזכה לסם החיים. וזה פירוש "ממנו תאכל ואותו לא תכרת". ואם לאו, אם תראה שהלימודים האלו שהוא לומד לא יביאוהו לעשות מצוות ומעשים טובים, הנקראים פירות, אז תדע שזה שייך לסטרא אחרא ולא להקדושה. ומזה המנהג לאכול פירות בחמשה עשר בשבט, לרמז שאנחנו הולכים בדרך הקדושה, שיש לנו פירות.

.....
(הרב"ש. אגרת נ"ה)

6. על האדם לתת דין וחשבון לעצמו בכל יום, שיחדש את עבודתו בהתגברות מחדש, וישכח מהעבר. אלא שיהיה לו בטחון חזק, שמהיום והלאה נצליח להגיע לדביקות נצחי בקביעות.

.....
(הרב"ש. אגרת כ"ט)

פורים

האור של פורים

1. ענין האור הזה, שהיה בימי פורים, יכול להאיר רק בגמר התיקון ולא לפני זה. והאור הזה נקרא "אור של מטרות הבריאה". פירוש, אור החכמה המתלבש בכלים דקבלה. היינו, שהוא רוצה לקבל את הטוב ועונג, מה שיש שמה, שזה באה מכח מטרות הבריאה. והאור הזה של מטרות הבריאה, הנקרא "אור החכמה", אינו יכול להאיר בלי לבוש, שהוא מתלבש באור תיקון הבריאה, הנקרא "אור דחסדים". ולפני גמר התיקון אור החכמה הזה, הנקרא "גדלות דחכמה", אינו יכול להאיר ביחד עם אור דחסדים. ואז היה נס, מחמת דברי הצומות וזעקתם, שהמשיכו גם אור דחסדים. ואז אור החכמה היה יכול להתלבש בתוך אור דחסדים, וזה נקרא, שהיה נס, בזה שהיה מאיר האור עוד לפני גמר התיקון, היות שמצד הטבע האור הזה יכול להאיר רק בגמר התיקון, שזה נקרא "לעתיד לבוא". והיה נס, שהיה מאיר עוד מטרם גמר התיקון. לכן אמרו חז"ל "כל המועדים יתבטלו חוץ ממגילת אסתר", היות האור של פורים הוא האור שיאיר לעתיד לבוא.

(הרב"ש. מאמר 21 "מהו שקוראים פרשת זכור לפני פורים, בעבודה" 1991)

2. ההכנה לפורים, היא [...] הרגשת הרע של המן, שהוא רוצה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, מנער ועד זקן, טף, ונשים, ביום אחד. לכן האדם צריך לתת תשומת לב לבחינת המן שבלבו. איך שהוא רוצה להשמיד כל דבר ששייך לקדושה, היינו כל מה שיכול לצאת מאיזה דבר, שהוא בחינת קדושה, לא חשוב השיעור שבדבר, אפילו דבר הכי קטן, הוא רוצה להשמיד את זה. והוא מצטער על זה, שאין כוח בידו, להתגבר על מחשבת המן, מה שהוא רוצה להשמיד את כל היהודים.

שיש לפרש "כל היהודים", היינו אפילו כל שהוא, שיש שייכות לבחינת לשם שמים, הוא רוצה לאבד. וזה נקרא בחינת "הכרת הרע", שהוא בחינת כלי וחסרון. ואח"כ יכולים לקבל על זה מילוי, הנקרא בחינת "אור", הבא למלאות את החסרון שיש בהכלי. לכן אח"כ זכו ישראל אז לבחינת "ונהפוך הוא", אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, וזכו לקבל התורה.

(הרב"ש. מאמר 21 "מהו שקוראים פרשת זכור לפני פורים, בעבודה" 1991)

דרך מרדכי

3. "איש יהודי היה בשושן הבירה". למה נקרא שמו יהודי והלא ימיני הוא, לפי שייחד שמו של הקב"ה כנגד כל באי עולם, ולפי שייחד שמו של הקב"ה נקרא יהודי לומר יהודי - יחידי. ויש אומרים שהיה שקול כאברהם בדורו, מה אברהם אבינו מסר את עצמו לתוך כבשן האש והחזיר והכיר לבריות גדולתו של הקב"ה, אף מרדכי בימיו הכירו הבריות גדולתו של הקב"ה, כמ"ש "ורבים מעמי הארץ מתייהדים", וייחד שמו של הקב"ה וקדשו ולפיכך נקרא יהודי, דכתיב "איש יהודי" אל תקרא יהודי אלא יחידי.
.....
("מדרש רבה". אסתר רבה)

4. דרך מרדכי הצדיק הוא רק לעבוד בעמ"נ להשפיע לה, שזה נקרא בחינת "משפיע". וע"י דרך זו יכולים אח"כ להגיע למדרגת השלימות, שהוא בא לידי מדרגה, שכבר הוא יכול לומר להבורא "אני רוצה, שתיתן לי הנאה ותענוג, משום שאני רוצה לקיים, את מה שאתה רוצה לתת להנבראים טוב ועונג, ואני מוכן עכשיו לקבל את הטוב והעונג, מטעם שאני יודע בעצמי, שאין אני רוצה זה מטעם אהבה עצמית, אלא מטעם להשפיע".
ועכשיו, עם הכוונה בעמ"נ להשפיע, קבלת מתנת המלך היא בשלימות. היינו, שאין שם בחינת בושה. היות שהקבלה היא מטעם רצונו לסייע להבורא, שתתגלה מטרת הבריאה, שכולם ידעו, שהמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו.
.....
(הרב"ש. מאמר 11 "פורים, שהמצוה עד דלא ידע" 1987)

דרך המן

5. דרך של המן היא, שלא להסתכל על תיקון הצמצום, שנעשה על הכלי קבלה. אלא הוא אומר "היות שהבורא ברא את העולם להטיב לנבראיו. ואנו רואים, שיש בהטבע שלנו רצון לקבל הנאה ותענוג. ולשם מה ברא הבורא את הרצון הזה. בשביל שלא להשתמש עמו. אלא ברא בנו רצון וחשק לקבל תענוג, ואמר, שלא להשתמש עמו, אלא לסבול צער ויסורים על ידו. נמצא לפי זה, שהוא דרך הפכי.
.....
(הרב"ש. מאמר 11 "פורים, שהמצוה עד דלא ידע" 1987)

6. המן טען, היות שהמלך, היינו הקב"ה, ברא את הרצון לקבל, בטח הוא רוצה, שאנחנו נקבל ולהנות. וכל עבדי המלך היו כורעים, היינו שנכנעו לדעתו של המן, מטעם שהוא בא בטענה, הלא הרצון לקבל הזה, מה שמרדכי אומר, שלא להשתמש עמו, אינו נכון, כי הבורא לא בראו לבטלה, אלא שישתמשו עמו. אבל מרדכי אמר "לא", כמו שכתוב "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה". וזה שכתוב "ויאמרו עבדי המלך, אשר בשער המלך, למרדכי, מדוע אתה עובר מצות המלך".

ואמר על זה אאמו"ר זצ"ל, שפירשו, שעבדי המלך היו אומרים למרדכי, הלא המן אומר לנו, מה שהוא הולך בדרך שלו, ולא בדרך של מרדכי, כי זוהי דרך האמיתית. שזהו פירוש, ששאלו את מרדכי, מדוע אתה עובר את מצות המלך. הכוונה על הקב"ה, שהמן היה אומר, כי כן צוה לו המלך, היינו מלך מלכי המלכים. ופירוש הדבר יהיה, מטעם שהרצון לקבל ולחשוק לאהבה עצמית, זה מלך מלכי המלכים, ברא כח זה בנבראים, לכן כל העולם תומכים בדעתו ובשכלו של המן.

(הרב"ש. מאמר 11 "פורים, שהמצוה עד דלא ידע" 1987)

אורות דהמן בכלים של מרדכי

7. מרדכי היה מבחינת עץ החיים, שלא רצה כלום להמשיך למטה, מפני שלא היה בעל חסרון. לכן היה מוכרח להגדיל את בחינת המן. ושהוא ימשוך האורות למטה. ואח"כ, כשהוא מראה את החסרון, אזי מרדכי מקבל אותם בבחינות בסוד קבלה עמ"נ להשפיע.

(בעל הסולם. "שמעתי". קל"ז. "צלפחד היה מקושש עצים")

8. בזמן שאין האדם יכול לראות את פרצופו האמיתי של הרע שלו, היינו צורתו של המן, אז אין האדם יכול להתפלל לה' שיעזור לו להינצל מהרע. ורק בזמן שהאדם רואה את גדלותו של המן, שהוא רוצה להרוג ולאבד את כל היהודים וכו', היינו שהמן רוצה להשמיד את כל דבר שיש לו שייכות ליהדות, שלא נותן לו לעשות שום דבר שבקדושה, אז הוא יכול לתת תפילה אמיתית. ואז יקוים "הקב"ה עוזרו, לכן אז שייך דברי הצומות וזעקתם, שמתפללים לה', שינצל מהמן הרע הזה.

(הרב"ש. 913. "ובתורתו יהגה")

9. כשהקדוש ברוך הוא עוזרו, אז הקדוש ברוך הוא שואל להמן, "מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו". אז המן חושב, "למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני".

היינו שכל הרע נמשך מהרצון לקבל (כמו שכתוב בהקדמת הסולם לפירוש הזהר), שהוא ההמן של האדם. והוא טוען, שרצון ה' הוא להטיב לנבראיו, היינו שכל התענוגים שייכים לרצון לקבל.

אבל ה' אמר, "ועשה כן למרדכי היהודי". היינו שאם ישאל את היצר טוב, שנקרא מרדכי היהודי, אם הוא רוצה משהו, אז הוא יענה, שכל רצונו הוא רק להשפיע לה, ולא צריך שום דבר.

לכן שאל את המן, שהוא רוצה לקבל כל התענוגים שישנם במציאות. ואז אמר ה', כל התענוגים צריכים לתת למרדכי, שהפירוש שהאדם יקבל כל התענוגים רק בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו.

וזה, אמר אאמו"ר זצ"ל, אורות דהמן בכלים של מרדכי. שהפירוש הוא, לקבל כל התענוגים רק על הכוונה לשם שמים.

(הרב"ש. ש. 913. "ובתורתו יהגה")

10. פירש אאמו"ר בענין המן ומרדכי. הוא שאל, אנו רואים, בשעה שאחשורוש רצה לעשות איזה יקר למרדכי, כמו שכתוב "ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה. ויאמר לו המלך, מה לעשות באיש, אשר המלך חפץ ביקרו. ויאמר המן אל המלך, יביאו לבוש מלכות".

ולפי זה שאל, איך יכול להיות דבר כזה, אם המלך רוצה לעשות "יקר" למרדכי, אז הוא שואל את המן, "מה לעשות באיש, אשר המלך חפץ ביקרו". ותירץ, שכאן הוא רמז לסדר השפעת השפע לתחתונים. כי בטח הקב"ה רוצה לתת יקר וגדולה לצדיק, וזה ענין מרדכי הצדיק. אבל אם הוא ישאל את הצדיק, מה אתה רוצה, שאני אתן לך, הצדיק יגיד, שהוא לא רוצה לקבל שום דבר, אלא להיפך, הוא רוצה רק להשפיע להמלך.

לכן היה צריך לשאול את בחינת המן שבו, מה שהוא מבין שכדאי לקבל. ואח"כ אמר, "ועשה כן למרדכי היהודי", היינו שיקבל את היקר וגדולה לא בכלים של המן, שנקרא "מקבל בעמ"נ לקבל", אלא ב"מקבל בעמ"נ להשפיע".

(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" 1986)

11. ענין המחלוקת בין מרדכי והמן. שטענתו של מרדכי היה, כי מה שאנו רואים עתה, שה' מגלה את שליטת החכמה, אינו בכדי שיקבלו את החכמה, אלא להשביח את החסדים. כלומר, שעתה יהיה להם מקום להראות, שזה שמקבלים את החסדים, הוא ברצון. כלומר, יש מקום לקבל חכמה, כי עתה הוא שליטת השמאל, שמאיר חכמה,

ומכל מקום הם בוחרים בחסדים. נמצא, שהם מראים עכשיו, בזה שמקבלים את החסדים, שהימין שולט על השמאל.

[...] והמן טען ההיפך, כי מה שה' מגלה עתה את הקו שמאל, שהוא בחינת חכמה, הוא בכדי להשתמש עם החכמה, אחרת נמצא שה' עשה פעולה בחינם, היינו עשה דבר, ואין מי שיהנה מזה. לכן אין להסתכל על מה שאומר מרדכי, אלא שכולם צריכים לשמוע בקולו, ולהשתמש עם גלוי חכמה, שנתגלה עתה.

(בעל הסולם. "שמעתי". ל"ז. "מאמר לפורים")

12. על ענין שאוכלים המן-טשים, היינו כיסים של המן, אמר, היות ש"חייב אדם לבסומא בפוריא [להשתכר בפורים], עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", לכן אוכלים "כיסוי המן", בכדי שנזכור, שהמן לא הביא לנו יותר מהכיסים, שנקרא כלים, ולא הפנימיות. פירוש, שרק הכלים דהמן יכולים לקבל, ולא האורות, הנקרא פנימיות. מטעם, שגדלות הכלי קבלה נמצאים ברשותו של המן. וזה אנו צריכים להוציאו ממנו. אבל להמשיך האורות, זה לא יכולים עם כלים דהמן. וזה דוקא ע"י כלים דמרדכי, שהם כלים דהשפעה. אבל על כלים דקבלה היה צמצום. וזה מבואר בהכתוב: "ויאמר המן בלבו, למי יחפוץ המלך, לעשות יקר יותר ממני". וזה נקרא רצון לקבל אמיתי. לכן אמר, להביא את לבוש מלכות, אשר לבש בו המלך, וסוס אשר, רכב עליו המלך וכו'.

(בעל הסולם. "שמעתי". רכ"ט. "כיסוי המן")

עד דלא ידע

13. "עד דלא ידע" - יש ג' בחינות:

א. דלא ידע הבחן בארור לברוך, היינו שעוד לא נקבע הידיעה, שהרצון לקבל נקרא המן, והרצון להשפיע נקרא מרדכי הצדיק, אלא אפילו כשעוסק על מנת לקבל, נחשב אצלו שהוא צדיק.

ב. שכבר נקבע אצלו הידיעה, שקבלה נקרא המן והשפעה נקרא צדיק.

ג. בגמר התיקון, הנקרא בחינת מאוד שהס"ם יהיה מלאך קדוש, היינו שהקבלה כבר קיבלה תיקון על מנת להשפיע, אם כן אין כבר הבחנה מקבלה להשפעה, היות שהקבלה כבר נכנסה כולה בעל מנת להשפיע. וזה "חייב אדם לבסומי [להשתכר]", היות שכל המועדים בטלים חוץ מפורים, משום שהוא ענין של גמר התיקון.

לכן צריכים לרמז על גמר התיקון, שענין לבסומי הוא נקרא המתקה, שכל הרע כבר נמתק. מה שאין כן הלא ידע דבחינה א' עדיין אין המתקה.

.....
(הרב"ש. 910. "עד דלא ידע")

14. בענין "ולא ידע" [...] היות שהגם שהיה מאיר אורות דחכמה, ובלי אור דחסדים אי אפשר לקבל, כי על ידי זה באים לידי פירוד, אלא ש"נעשה נס ע"י דברי צומות וזעקתם", המשיכו את אור דחסדים, אז היו יכולים לקבל את אור החכמה. ולפני גמר התיקון אין דבר כזה. והיות שבחינה זו היא מבחינת גמר התיקון, שאז כבר יהיה מתוקן, כמ"ש בזה"ק "עתיד ס"מ להיות מלאך קדוש", נמצא שאז אין הבדל בין המן למרדכי. שגם המן יהיה מתוקן. וזהו הרמז "חייב אדם לבסומי בפוריא [להשתכר בפורים], עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ל"ז. "מאמר לפורים")

מגילת אסתר

15. אאמו"ר זצ"ל אמר, שענין מגילה, היינו שהיה אז זמן של התגלות. ועל זה אמר המן שצריכים ללכת בדרך הידיעה. וזה פירוש "ואת דתי המלך אינם עושים". ומרדכי טען, כי הגילוי בא רק כדי לעמוד בנסיון, ולקבל עליהם את ההסתר.

.....
(הרב"ש. 391. "הקדוש ברוך הוא לא ניסה את איוב")

16. סוד מגילת אסתר. שלכאורה זה הוא תרתי דסתרי [שניים שסותרים]. כי מגילה משמע, שהיא גלוי לכל. ואסתר משמע, שיש הסתרה. אלא שיש לפרש, כנ"ל, שכל הגלוי הוא בכדי לתת מקום לבחור בהסתרה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ל"ז. "מאמר לפורים")

17. ענין מגילת אסתר, שהם שני הפכים: שבזמן ההסתר שייך ענין כפיה, ובזמן של גלוי, אז הוא זמן של רצון.

.....
(הרב"ש. 911. "סעודתו של רשע")

ישנו עם אחד

18. "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים".
המן אמר שדעתו הוא, שנוכל להצליח לאבד היהודים, מטעם שהם בפירוד בין אדם לחבירו, על כן הכח שלנו נגדם בטח נצליח, כי זה גורם פירוד בין אדם למקום, וממילא ה' לא יעזור להם כיון שהם נפרדים ממנו.
לכן הלך מרדכי לתקן את הפגם הזה, כמו שמבואר בכתוב "נקהלו היהודים, וכו' להקהל ולעמוד על נפשם". היינו על ידי ההתאחדות הצילו את נפשם.
.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קמ"ד. "ישנו עם אחד")

משנכנס אדר מרבין בשמחה

19. חז"ל אמרו "משנכנס אדר מרבין בשמחה". ושאלנו, מה הוא הענין להרבות בשמחה. היינו, שהשמחה היא תוצאה מאיזו סיבה. אם כן מהי הסיבה, שיכולים לעורר את הסיבה, בכדי שתביא לנו שמחה.
ולפי הנ"ל, הכוונה להרבות ללכת בקו ימין, הנקרא "שלימות". והאדם נמצא במצב של שלימות, וזה נקרא "השתוות". היינו, שהשלם, שהוא האדם, דבוק עכשיו בהשלם, כמו שכתוב "ברוך מתדבק בברוך, ואין הארור מתדבק בברוך". לכן אם האדם נמצא במצב של ביקורת, הנקרא "קו שמאל", הוא נמצא במצב של "ארור", וממילא הוא נפרד מהשלם. ומשום זה הוא יכול להרגיש אז רק חושך ולא אור, שרק אור מביא שמחה.
.....
(הרב"ש. מאמר 19 "ענין שמחה" 1986)

20. בזמן שהתחתונים עוסקים בעניני שמחה, באותו אופן ממשיכים את אור של שמחה למטה. וזהו כמו שכתוב "ויכתוב מרדכי, לקיים עליהם, כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם. והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב, לעשות אותם ימי משתה ושמחה". שעל ידי זה ימשיכו את האור של גמר התיקון, שהיה מאיר אז.
ויש להבחין בזה שעוסקים בענין המשכת השמחה, כי הסיבה לזה אמרנו, כי האדם נותן אז תודה לה' על מה שקירב אותו. נמצא, בזמן שהוא נותן תודה, הוא עוסק אז

בענין השפעה, כי הוא מודה ומשבח להבורא, על מה שנתן לו מחשבה ורצון, להיות
לו איזה מגע עם רוחניות.

.....
(הרב"ש. מאמר 19 "ענין שמחה" 1986)

גמר התיקון

21. בגמה"ת, כשיתבטל הס"מ, יתגלה לכל, שהס"מ לא היה חי מעולם, אלא הייחוד
היה שולט תמיד, כמ"ש, אין עוד מלבדו.

.....
("זוהר לעם". בראשית - א'. מאמר "אבני שיש טהור", סעיף 255)

22. "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו".

זהו היום פירושו זהו נקרא יום, ולא דבר אחר. ומהו בזמן שיעשה ה', שכל אחד ואחד
יבוא לידי השגה ש"נגילה ונשמחה בו".

"בו" פירוש בה', היינו בדבקות ה', שזה נקרא השתוות הצורה, שהוא שכל אחד ואחד
יבין שאין שמחה יותר גדולה מלהשפיע נחת רוח ליוצרו. ולזה אנו מקוים בזמן שהכלל
יבוא לדרגה זו, נקרא גמר התיקון.

.....
(הרב"ש. 386. "זה היום עשה ה'")

פסח

הירידה למצרים

שאלת אברהם – במה אדע כי אירשנה

1. אי אפשר להנשמות לקבל את השכר הטוב שבשבילו ברא העולם והנשמות בלי שיהיה להם כלי מוכנת לקבלה והכלי ההוא אינה מושגת להאדם זולת ע"י היגיעה והטורח לקיים המצוות מתוך הדחק והמלחמות שהאדם נלחם עם היצ"ר ועם המניעות וטרדות המרובים אשר הצער והיגיעה הזאת בתורה ומצוות ממציא כלי להנשמה שתהיה מוכנת לקבל כל העונג והטוב שבשבילה ברא לכל הנבראים.

.....
(בעל הסולם. "ירושת הארץ")

2. צריכים הכנה רבה לירושת הארץ משום שכל סגולת התורה והמצוות תלויים בה שעל ידיה זוכים לכל השפע והטוב שחשב השי"ת על כל נשמות ישראל בטרם שבראם אשר מטעם זה נתפלא אברהם אבינו כי לא הבין מאין יקחו כלי קבלה כל כך גדולים לזכות לקדושת הארץ עד שהשי"ת אמר לו שהיגיעה בתורה ומצוות בגלות מצרים יכין אותם בכלים הגדולים הללו ויהיו ראויים להארץ הקדושה.

.....
(בעל הסולם. "ירושת הארץ")

3. "ויאמר אליו, אני ה', אשר הוצאתיך מאור כשדים, לתת לך את הארץ הזאת לרשתה. ויאמר, ה' אלקים, במה אדע כי אירשנה. ויאמר לאברהם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". וגם כאן יש להבין, איזו תשובה קבל אברהם על השאלה "במה אדע כי אירשנה". כי תשובת הקב"ה היתה על שאלה זו, כמו שכתוב "ויאמר לאברהם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". אם כן השאלה היתה על בטיחות הירושה. והתשובה על הבטיחות היתה, שעם ישראל יהיו בגלות. וכי הגלות היא הבטיחות על ירושת הארץ.

ותירץ אאמו"ר זצ"ל, שהפירוש של השאלה היה, כי ידוע שאין אור בלי כלי, היינו שאי אפשר לקבל מילוי אם אין חסרון. וחסרון נקרא כלי. וכשראה, מה שהקב"ה רוצה לתת לבניו, אז אמר אברהם, הלא אני לא רואה, שבני, יהיה להם צורך לאותה ירושת הארץ הרוחנית.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" 1986)

4. שאל אברהם להקב"ה, במה אדע כי אירשנה, הלא אין להם כלים וצורך להירושה הגדולה מה שאתה מראה לי שאתה תיתן לבני, הלא אין להם צורך. ועל זה השיב לו הקב"ה, אני אתן להם צורך להאורות, כמו שאני אתן להם האורות. היינו שה' יתן להם האור והכלי גם כן. שאל תחשוב שרק השפע אני משפיע, אלא אני משפיע להם, הן הצורך הנקרא, כלי, והן השפע הנקרא, מילוי וחסרון. ועל ידי זה שעם ישראל יהיו בגלות מצרים ארבע מאות, שארבע שזהו מדרגה שלמה של ד' בחינות, שעל ידי זה שהם יהיו בגלות, בארץ לא להם, היינו שהמצרים ישפיעו לישראל רצון של קבלה עצמית, שרצון זה לא שייך לקדושה, שזה נקרא, "ארץ", מלשון רצון, וירצו לברוח מהרצון הזה, אז כשאני אעשה שלא יוכלו לצאת משליטה זו מכוחות עצמם, אלא שהם יראו, שרק הקב"ה יכול לעזור להם, ולא יהיה להם עצה אחרת, אלא לבקש עזרה ממני.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

5. שאלת אברהם היתה, שאברהם ראה מהי ירושת הארץ, שהיא ענין מלכות, הנושאת את השפע העליון, הכולל ה' בחינות נרנח"י דקדושה. וידוע, שאין אור בלי כלי, היינו שאין מילוי בלי צורך. ואברהם ראה, שאין לישראל צורך להשיג שלימות המדרגה. אלא, שאם ישיגו קצת הארה מלמעלה, כבר יהיה להם סיפוק. וממילא אין להם צורך להשיג את הנרנח"י דנשמה הכלולה במלכות, שזו נקראת "ירשת הארץ".

.....
(הרב"ש. מאמר 41 "מהו המצות קלות שאדם דש בעקביו, בעבודה" 1990)

6. ואברהם ראה, לפי הכלל "שאין אור בלי כלי", כלומר "שאין מילוי בלי חסרון", שאם ה' יתן לישראל קצת הארה והתעוררות מלמעלה, הם יהיו מסתפקין במועט, ולא יהיה להם שום חסרון למדרגות יותר גבוהות. אם כן ראה אברהם, שאין שום אפשרות שעם ישראל יוכלו לקבל את ירושת הארץ, מטעם שאין להם צורך לזה. וזו היתה השאלה "במה אדע". לא חס ושלוש שהוא לא האמין מה שה' אמר לו. אלא שאלתו היתה, שאמר, שהוא לא רואה, שיהיה להם צורך לזה. כמו כשנותנים לאדם איזה דבר יקר ערך, אבל אם אין לו צורך לזה, אין האדם יכול להנות מאותו דבר. נמצא, אפילו שיתנו להם ירושת הארץ, אם אין להם צורך, אז לא יוכלו להנות מזה. והגם מצד הנותן הכל בסדר, אבל אם אין להתחתן צורך, מה הנותן יכול לעשות. וזהו ששאל אברהם.

.....
(הרב"ש. מאמר 44 "מהי הסיבה שבגללה זכו ישראל לירשת הארץ, בעבודה" 1991)

7. איך, אמר אברהם, איך יקבלו את האור, בזמן שאין להם כלים, הנקרא "צורך". אז אמר לו ה' "ידע תדע, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם". היינו, שעם ישראל יהיו בארץ, היינו ברצון, שלא שייך לעם ישראל, אלא הם יהיו תחת שליטת הרצון לקבל, שזה שייך לפרעה מלך מצרים. "וענו אותם". כלומר, שעם ישראל יסבלו, מזה שאין הם יכולים לעשות מעשים בעמ"נ להשפיע, שזה יביאו להם דביקות בה'. אז הם יצטרכו שה' יעזור, כמו שכתוב "ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, וישמע אלקים את נאקתם, ויזכור אלקים את בריתו את אברהם".

(הרב"ש. מאמר 41 "מהו המצות קלות שאדם דש בעקביו, בעבודה" 1990)

8. מה אנו רואים בהתשובה של ה' על שאלת אברם, במה אדע, שע"י זה שיהיו בארץ לא להם, היינו שיהיו בגלות, אז אברם כבר יהיה בטוח שהם ירשו את הארץ. ואמר, היות שאין אור בלי כלי, היינו אין מילוי בלי חסרון, ואברם אמר לה', שהוא לא רואה שהם יצטרכו לאורות כל כך גדולים, הנקרא, ארץ ישראל, לכן ה' אמר לו, ע"י זה שיהיו בגלות, ויבקשו מה' שיוציאם מהגלות, ובמה מוציאם, זהו רק עם אורות גדולים, כי "המאור שבה מחזירו למוטב", אם כן כבר יהיה להם צורך לאורות הגדולים.

(הרב"ש. מאמר 22 "מהו שדוקא בליל פסח, שואלים ד' קשיות" 1989)

9. יש לפרש, מה שאברהם אבינו עליו השלום שאל להקב"ה "במה אדע כי ארשנו?" כי איך יהיה מציאות, שיוכלו לקבל עליהם עול האמונה? היות שזהו כנגד הדעת. ומי יכול ללכת נגד הדעת? אם כן איך יהיה מציאות, שיזכו לאור האמונה, היות שכל השלימות תלוי רק בזה.

ועל זה השיב לו הקב"ה: "ידוע תדע וכו', שהם יהיו בגלות". שפירושו, שהוא הכין קליפה, שהוא היצר הרע אדם בליעל, שהוא פרעה מלך מצרים, שאותיות פרעה הוא אותיות ערף, כמו שאמר האר"י ז"ל בשער הכוונות לפסח, שפרעה הוא בחינת עורף מצרים, שהיה מוצץ את השפע כשירד לתחתונים, עם השאלה שלו, שהוא בא ושואל "מי ה' אשר אשמע בקולו?" (שמות, שביעי). ותיכף עם השאלה הזאת כבר נמצאים ברשות הקליפות.

(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

10. בזמן שהאדם צריך לעבוד לשם שמים, שזה אצלו למעלה מהדעת, בזה האדם מזלזל, מטעם שהגוף מתנגד לעבוד בלי שכר. לכן שאומרים להגוף, שצריכים לעבוד רק בעל מנת להשפיע לה', אז הגוף אומר, שדבר זה רחוק מהשכל ואינו

כדאי להתאמץ בעבודה זו. והאדם רואה, שאין בידו להתגבר על הגוף. וכפי שהסביר אאמו"ר זצ"ל, שזה שאין בידי אדם לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, הבורא עשה זה בכוונה תחילה, בכדי שע"י זה האדם יקבל צורך לעזרת ה', אחרת הוא אבוד. ולכן כשהאדם מבקש מה' שיעזור לו, ע"י זה הוא מקבל עזרה מלמעלה, שהוא ענין מאור התורה, "שהמאור שבה מחזירו למוטב", כמ"ש בדברי הזה"ק, שע"י זה הוא מקבל כלים וצורך להשגת נרנח"י דנשמה. וזאת היתה התשובה של ה', מה שאברם שאל "במה אדע כי אירשנה".

(הרב"ש. מאמר 41 "מהו המצות קלות שאדם דש בעקביו, בעבודה" 1990)

11. האדם מוכרח להתחיל בהמלחמה, בכדי שיהיו לו כלים וצורך לישועה ועזרת ה', שהוא מה שאמר, "אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול לו". נמצא שבכוונה לא נתן לו להאדם שיוכל לנצח את המלחמה, משום שעל ידי המלחמה האדם משיג כלים וחסרונות להשפיע.

לכן צריכים לשתייה: שהאדם יכנס למלחמה בכדי להשיג כלים, והעזרה שצריכים, שדוקא הקדוש ברוך הוא יעזור לו, משום שעל ידי העזרה הוא משיג ירושת הארץ, שהבטיח הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו עליו השלום.

(הרב"ש. 380. "כל מקדש שביעי - ב")

יוסף ואחיו – את אחיי אנוכי מבקש

12. "וימצאהו איש, והנה תעה בשדה. וישאלהו האיש לאמור, מה תבקש. ויאמר, את אחי אנכי מבקש, הגידה נא לי איפה הם רועים" (וישב).

הנה, האדם תועה בשדה, הכוונה על מקום שמזה צריך לצאת תבואת השדה, כדי לפרנס את העולם. ועבודת השדה היא חרישה, זריעה, וקצירה. ועל זה נאמר "הזורעים בדמעה, ברינה יקצורו". וזה נקרא "שדה, אשר ברכו ה'".

כשאדם תועה בשדה. פירש בעל הטורים, שהוא בחינת "אדם" תועה מדרך השכל, היינו שלא יודע את הדרך האמיתית, שהיא מובילה להמקום, ששם הוא צריך להגיע, כמו מלשון "חמור תועה בשדה". והוא בא לידי מצב, שהוא חושב, שאף פעם לא יגיע להמטרה, שהוא צריך להגיע.

"וישאלהו האיש לאמור, מה תבקש". היינו, במה אני יכול לעזור לך. "ויאמר, את אחי אנכי מבקש", שעל ידי זה שאני אהיה בצוותא חדא עם אחי, זאת אומרת, על ידי זה

שאני אהיה בקבוצה, שיש שם אהבת חברים, אז אני אוכל לעלות על המסילה, העולה לבית ה'.

והמסילה זו היא הנקראת "דרך של השפעה", שדרך זו היא נגד הטבע שלנו. ובכדי שנוכל להגיע לזה, אין עצה אחרת, אלא אהבת חברים, שעל ידי זה כל אחד יכול לעזור לחבירו.

"ויאמר האיש, נסעו מזה". ופירש רש"י, הסיעו עצמן מן האחוה, היינו שאינם רוצים להתחבר עמך. וזה גרם בסופו של דבר, שעם ישראל נכנסו לגלות מצרים. ובכדי לצאת ממצרים, עלינו לקבל על עצמנו לכנס בקבוצה, שרוצים להיות באהבת חברים, ועל ידי זה נזכה לצאת ממצרים ולקבלת התורה.

.....
(הרב"ש. מאמר 3 "אהבת חברים - א" (1984)

גלות מצרים

גלות מצרים

13. ומה זה גלות, זה שמונח תחת שליטת אהבה עצמית ולא יכול לעבוד לשם שמים. ומתי נקראת אהבה עצמית גלות, זה רק בזמן שרוצה לצאת משליטה זאת, משום שסובל יסורים, מזה שאינו יכול לעשות שום דבר לשם שמים.

.....
(הרב"ש. 71. "ענין גלות")

14. יש לדעת, שענין גלות, מה שהאדם מרגיש, שהוא נמצא בגלות, זה נמדד לא לפי הגלות, אלא לפי הרגשת הרע והיסורים, שסובל מזה שנמצא בגלות. ואז, כשיש לו יסורים, בזה שהוא נמצא תחת שליטת המעבידים, שהוא מוכרח לעשות כל מה שהם דורשים ממנו, ואין לו שום זכות לבצע את מה שהוא רוצה, אלא הוא מוכרח לשמש ולהוציא לפועל את כל מה שהאומות העולם, הנמצאים בגופו של אדם, דורשים, ואין לו שום כח לבגוד בהם, לפי שיעור המכאובים שהוא מרגיש ורוצה לברוח מהם, בשיעור הזה הוא יכול להנות מהגאולה.

.....
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו הברכה 'שעשה לי נס במקום הזה' בעבודה" (1991)

15. כפי שהסביר אאמו"ר זצ"ל, שענין גלות מצרים היה, בכדי להשיג כלים של המצרים. אבל רק בהשאלה. ואח"כ להחזיר להם בחזרה. כי הוא זצ"ל פירש, שענין זה, שהקב"ה אמר לאברהם, "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם", זו היתה הבטחה

על הירושה. זאת אומרת, שיהיה להם צורך לקבלת השפע מהקב"ה. כי זה שרוצים לצאת מהשעבוד של המצרים, הוא יכול להיות רק על ידי עזרה עם נשמתא קדישא, כנ"ל. אז ממילא כל פעם הם יהיו זקוקים לעזרת ה'. ומזה יהיה להם צורך כל פעם להמשיך מדרגות יותר גדולות.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" (1986))

16. האר"י הקדוש אומר, שגלות מצרים היתה, שהדעת דקדושה היה בגלות. היינו, שקליפת מצרים היתה שולטת על עם ישראל. שיש לפרש, שענין "עם ישראל" פירושו, שכל העם רוצה לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמם. כידוע, שענין ישראל פירושו ישר-אל, הכל בשביל ה'.

ו"שליטת פרעה" הוא להיפך, היינו לעבוד רק לתועלת עצמו. לכן דעת דקדושה, היינו זה שצריכים לעבוד לשם שמים, היינו להשפיע, בחינה זו היתה בגלות תחת שליטת פרעה מלך מצרים, ש"מצרים" הם אותיות מצר-ים, כידוע ש"צר" פירושו צר מחסדים.

.....
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרת שגלגל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" (1990))

17. בזמן שהאדם מקדש את הנקודה שבלב שלו, כראוי לו, אז הוא מתחיל להכנס לגלות מצרים, ואז הוא מתחיל לראות כל פעם איך שהוא מרוחק מהמעשה דלהשפיע. ואז מתרוממים אצלו כלים, דהיינו חסרונות, שחסרונות האלו יכול אחר כך הקדוש ברוך הוא למלאות.

.....
(הרב"ש. 380. "כל מקדש שביעי - ב'")

18. תועלת הגלות היה, שירגישו, שהרצון לקבל הוא חטא. וזהו סיבה, שיחליטו, שאין עצה אחרת, אלא להשתדל להגיע לכלי השפעה. וזה ענין, שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו עליו השלום, על השאלה, שהוא בקש בטוחות על ירושת הארץ: "ידוע תדע, כי גר יהיו זרעך וכו' וענו אותם". כי על ידי הגלות, אז הם יבואו לידי גלו של החוט השערה, שהוא חטא. אז יבואו לידי קבלת עבודה אמיתית, כדי להרחיק עצמם מן החטא.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

19. במצב דשלא לשמה האדם מרגיש עצמו לבחינת מדרגת ישראל. מה שאין כן אם האדם רוצה להכנס בעבודה דלהשפיע, כלומר, שיהיו לו כלים לקבל אור פנימי,

שאז הוא רוצה לצאת מאהבה עצמית, אז באים לתוך גלות מצרים. זאת אומרת, שאז רואים איך שהאדם מרוחק מלהיות דבוק בהקב"ה בהשתוות הצורה. אלא, בין במוחא ובין בליבא, שולטת קליפת מצרים.

ובמצב הזה כבר הוא רואה, איך שהוא רחוק מלהיות בחינת ישראל, אלא שהוא נמצא במצב של יעקב, מצב של קטנות, מלשון עקביים וסוף. כלומר, שהוא נמצא בתכלית השפלות, שהוא רואה, שכל יום ויום הוא יותר מרוחק מהקב"ה, ואין לו אחיזה בקדושה. וזה נקרא "גלות מצרים".

.....
(הרב"ש. מאמר 11 "מהו ה' הבחנות שלפני לשמה" 1988)

20. כשעם ישראל, שהיו בגלות מצרים, שהיו תחת שליטת פרעה מלך מצרים, ורצו לצאת מתחת שליטתו, לא היה ביכולתם. אולם עוד לא היה ברור להם כל כך, מהו הפירוש "לעבוד להשפיע ולא לתועלת עצמו", הגם שרצונם היה לעבוד לתועלת ה', וראו שלא יכולים. אבל היה להם תמיד תירוצים, על מה שלא יכולים לכוון בעל מנת להשפיע. ולא הרגישו שהם כל כך רחוקים מה'.

.....
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרת שפיל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" 1990)

21. אם האדם מונח תחת שליטה זו כמו אומות העולם, נמצא שהוא בגלות, ואז הוא בבחינת עובדי עבודה זרה - ואז יש מקום לתפילה שהקב"ה יעזור לו לצאת מגלות הזו, ואז שייך לומר: ועכשיו, היינו לאחר שהוא בגלות והוא בבחינת עובדי עבודה זרה, שייך לומר: ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, שפירשו לעבוד עבודת הקב"ה ולא לעבוד לשליטת עבודה זרה.

וזה נקרא יציאת מצרים, שאז כל המעשים הם להקב"ה. ובשביל זה מיחסים את המצוות - "זכר ליציאת מצרים", שרק אז לאחר שיוצאים מגלות מצרים אפשר לקיים את המצוות מטעם ציווי ה' ולא מטעמים אחרים.

.....
(הרב"ש. אגרת ס"ו)

22. מטעם שהאדם נברא מבחינת רצון לקבל לעצמו, והיות לזכות לתענוגים האמיתיים צריכים לזכות מקודם לבחינת דביקות, הנקרא השתוות הצורה, היינו שיתאים את כוונתו, שיהיה לשם שמים, הנקרא להשפיע, שזהו מדתו של הקדוש ברוך הוא, הנקרא משפיע, זהו נגד טבע.

נמצא שמונח בגלות, היינו תחת שליטת מלך מצרים. והיות שהגוף נקרא רצון לקבל, לכן אין ענין שהאדם יעבוד את ה' בעל כורחו, כי בדבר הכרחי אין תענוג, רק חיי צער.

ורק כך היא דרכה של תורה, היינו הדרך עד שמגיעים לבחינת תורה לשמה, אז החיים הוא חיי צער, היות שהוא על דרך הכפיה.

.....
(הרב"ש. 936. "זמן הגאולה")

23. האדם שלומד תורה, מסיבת שהוא מאמין בדברי חז"ל, שאמרו, "אמר הקב"ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין", התבלין האלו נותנים להאדם להרגיש איך שהאדם מרוחק מה'.

נמצא, שהתורה נתנה להאדם כלי, היינו חסרון, שהאדם יבקש מה', שיוציאו מהגלות, הנקראת "גלות מצרים", כידוע מצרים פירושו צר עין, היינו שאין לו שום כח להשפיע אלא רק לקבל. והאדם, הגם שהוא רואה, שאי אפשר להגיע לקירבת ה', מטרם שכל מעשיו יהיו בעל מנת להשפיע, מכל מקום הוא רואה, שאין שום מציאות, שתהיה בידו יכולת להגיע לזה בלי עזרתו יתברך.

.....
(הרב"ש. מאמר 41 "מהו המצות קלות שאדם דש בעקביו, בעבודה" 1990)

24. מהו כל כך גודל האיסור של "אל תלחם לחם רע עין", שבגלל זה נשאר ישראל בגלות, כמו שאומר "ואם כשירדו ישראל למצרים, לא היו טועמים את לחם המצרים, לא היו נעזבים בגלות מצרים". היות שענין "גלות" נקרא בזה, שעם ישראל לא היו יכולים לעבוד בעל מנת להשפיע לה', אלא רק לקבל לעצמו. וזה נקרא "גלות מצרים", שלא יכלו לצאת משליטתם, אלא הרצון לקבל לעצמו, היה שולט. לכן אומר הזה"ק, שאם בזמן שירדו בגלות מצרים, היו נזהרים שלא יאכלו, היינו שלא יהנו מזה שהמצרים נהניו, כלומר "מרע עין", שהוא הרצון לקבל לעצמו, לא היו נכנסים תחת שליטתם, בגלות.

נמצא, שגודל האיסור של רע עין הוא, שהלחם שלו כולו בעל מנת לקבל, וזה גורם כל הפירוד מהקדושה. וזהו כל האיסור של "אל תלחם את לחם רע עין".

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו 'לחם רע עין' בעבודה" 1989)

25. האדם צריך לדעת, שהירידות האלו ניתנו לו בכדי ללמוד מזה איך להעריך את מצב העליה, רק בזמן הירידה, אין אדם מסוגל ללמוד מזה משהו. אלא בזמן העליה, אז יש לו מקום לעשות חשבון אמיתי, ולומר, שזה שאני נמצא עכשיו בבחינת אמונה, זהו הוא בא לי מצד ה', אחרת אני תיכף ירד למצב של אהבה עצמית, ואם לא עושה חשבון זה, תיכף זורקים אותו. ולתת תודה לה' על מה שקירב

אותו. נמצא, שאי אפשר להשיג הנאה אמיתית מהתקרבות ה', אם לא יודעים להעריך את זה, כנ"ל, "כיתרון האור מתוך החושך".

נמצא, שבכדי שהנבראים יקבלו את הטוב והעונג, ושירגישו זה, היו מוכרחות להיות כל אלו הירידות הנקראות, בחינת גלות. וזה מכונה, "שכינתא בגלותא", או "שכינתא בעפרא", שרק ע"י זה יהיה להאדם כלים להרגיש את הטוב ועונג.

(הרב"ש. מאמר 22 "מהו שדוקא בליל פסח, שואלים ד' קשיות" 1989)

26. "ישראל שגלו שכינה עמהם", שפירושו שאם האדם מגיע לידי ירידה, גם הרוחניות אצלו בבחינת ירידה. ולפי הכלל, "מצוה גוררת מצוה", מדוע הוא בא לידי ירידה. תשובה, שמלמעלה נותנים לו ירידה, בכדי שהוא ירגיש שהוא נמצא בגלות, ושיבקש רחמים שיוציאו אותו מהגלות, שזה נקרא גאולה. ואי אפשר להיות גאולה אם אין שם גלות קודם.

.....
(הרב"ש. 71. "ענין גלות")

27. אי אפשר לצאת מגלות מצרים מטרם שנכנסים בגלות. שרק אז שייך לומר שיוצאים מהגלות. ולזה מספר לנו בעל ההגדה שאנחנו צריכין לדעת שמתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, היינו שהיו בגלות תחת שליטת עובדי עבודה זרה - ורק אז קירב הקב"ה את אבותינו. מה שאם כן אם לא היו מרגישים שהם מונחים תחת שליטת עובדי עבודה זרה לא שייך לומר שהקב"ה קירב אותם. שרק בזמן שהאדם מרוחק מהקב"ה שייך לומר שהקב"ה מקרב אותו. כי תמיד צריך להיות ההעדר קודם להויה, שענין העדר הוא הכלי, וההויה הוא האור הממלא את ההעדר והחושך.

.....
(הרב"ש. אגרת ס"ו)

28. אי אפשר לצאת מהגלות, מטרם שנמצאים בגלות. וזה ידוע שהתורה הקדושה היא נצחית ונוהגת בכל דור ודור. וכמו כן אנו אומרים בהגדה, בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. לכן צריכים לדעת את ענין הגלות, אשר בו אנו נמצאים. וכל דור ודור צריך לצאת מהגלות המר הזו, מהו.

.....
(הרב"ש. 936. "זמן הגאולה")

29. כתוב "וזכרת, כי עבד היית במצרים". ומי אומר שלהיות עבד הוא כל כך רע. הלא יש אנשים שרוצים להיות עבד, כנ"ל, שהעבד אמר "אהבתי את אדני". אלא כנ"ל, שענין גלות, הוא לפי שיעור היסורים והמכאובים, שמרגישים בהגלות. ובשיעור זה

יכולים לקבל שמחה מהגאולה. וזהו כמו אור וכלי, כלומר שהיסורים שסובלים מאיזה דבר, הוא הכלי, שיכול לקבל אור, אם משחרר עצמו מהיסורים.
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו הברכה 'שעשה לי נס במקום הזה' בעבודה" (1991))

קליפת מצרים

30. קליפת מצרים, היא קליפה כללית, ששם נפלו ניצוצין דקדושה, שעם ישראל, שהיה במצרים, היו צריכים לתקן אותם. ואז צריך להיות מקודם כאב ומכאוב, בזה שהם לא יכולים לצאת משליטתם, כמו שכתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל אלקים מן העבודה, וישמע אלקים את נאקתם".
(הרב"ש. מאמר 16 "וכאשר יענו אותי" (1985))

31. קליפת מצרים היתה, שכל אחד יכול לעשות מעשים רק בכדי לקבל תמורתו. אבל בלי תמורה, היינו רק להשפיע, הוא אינו נותן רשות לעשות שום פעולה. זה נקרא, שמצרים היא בבחינת מיצר לבחינת ישראל.
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרם שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" (1990))

32. אמרו חז"ל: "כל המצר לישראל נעשה ראש". פירוש, מי יכול לשלוט על בחינת "ישראל". רק מי שהוא בבחינת "ראש", והוא שולט, אז הוא מיצר לבחינת ישראל, שלא נותן לעבוד עבור ה', שנקרא "לעסוק בחסד", אלא רק בתועלת עצמו, שזה נקרא "קליפת מצרים".
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרם שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" (1990))

33. מטרם שראו את המצב, שבו הם נמצאים ברשות הקליפות, וכואב להם ומפחדים שלא ישארו שם לעולמים, אז אין שום צורך, שה' יעזור להם מכלי קבלה, אם לא מרגישים את ההזק והחסרון, שיש בזה, שזהו כל המפריע מלהתדבק בה'. כי אחרת אדם מחשיב יותר את העבודה בבחינת ידיעה וקבלה. מה שאין כן בחינת אמונה נחשב לבחינת שופלות. ובוחרים יותר בידיעה וקבלה, כי כך מחייב שכל החיצון של האדם.

ולכן הוכן להם הגלות, שירגישו שאין להם שום התקדמות בהתקרבות לה', כל עבודתם נשקע בתוך קליפת מצרים. ואז ראו, שאין להם שום ברירה, אלא הם מוכרחים לקבל

על עצמם עבודה של שיפלות, שהוא בחינת אמונה למעלה מהדעת, ולהשתוקק לבחינת השפעה, אחרת הם מרגישים, שהם שנמצאים ברשות הס"א.
.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

עברי ומצרי

34. "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, וירא כי אין איש".

ובדרך עבודה יש לפרש, דוקא בזמן שיש להאדם בחינת משה, הנקרא, בחינת תורה, הוא יכול לראות איך איש מצרי, היינו הרצון לקבל לעצמו, הוא אומר, שהוא נקרא, איש, ועם הכח הזה הנקרא, בחינת תורה, הוא רואה שמכה את איש עברי, היינו שאצל עברי, איש נקרא, דוקא שאינו עושה מעשה בהמה, כלומר שאיש נקרא, שאין הוא משתמש עם הרצונות של בהמות, וזה שכתוב, "וירא כי אין איש", היינו שאף פעם לא תצא ממנו איש מכח עצמו. וזהו מטעם שיש להאדם בחינת משה, שהוא בחינת רעיא מהימנא, (שהוא בחינת רועה את האמונה לכלל ישראל), הכח הזה מעורר את האדם לראות את האמת, שאף פעם האדם לא ישיג בחינת איש מכח עצמו, וזה שכתוב, "וירא כי אין איש", זה גורם לו שיבקש מה' שיתן לו בחינת אמונה בה', שע"י זה הוא יבוא לידי דביקות בה'.

.....
(הרב"ש. מאמר 17 "מהו כי אני הכבדתי את לבו, בעבודה" 1991)

35. המצרים היו מבזים את המאכלים של העברים, כי העברים כל הלחם היינו המזונות, היו בעל מנת להשפיע, ואצל המצרים כל הלחם הוא בבחינת "רע עין", שהוא לקבל. וכששמעו, שהלחם עברים הוא להשפיע, דבר של להשפיע הוא מאוס ובזוי, כי בזמן שצריכים לעשות בעל מנת להשפיע ולא לקבל לתועלת עצמו, עבודה זו בזויה אצלם. ולא מרגישים בזה שום טעם.

לכן בזמן שהמצרים היו רק שומעים, שצריכים לעבוד בעל מנת להשפיע, הם באים לידי הרגשה, שהם צריכים להשפיל עצמם. היינו, שכל הדעת שלהם, שהיא מחייבת, שהאדם צריך לדאוג לתועלת עצמו, ומה שאינו יצמח מזה משהו לתועלת עצמו, זה אין הם מסוגלים לעשות, לכן הגוף, בזמן שהוא נמצא תחת שליטת המצרים, בזמן שהוא שומע אפילו רק רמז קל, שצריכים לעשות להשפיע, תיכף הגוף מבזה את

עבודה זו, והוא טוען, שהוא עדיין בשכל המלא שלו, ולא יכנע לאכול לחם של עברים, שאצלו הלחם הזה לחם תועבה, משום שהלחם הזה הוא נגד הדעת.

(הרב"ש. מאמר 13 "מהו לחם רע עין" בעבודה" 1989)

פרעה מלך מצרים

פרעה

36. פרעה הוא היצר הרע, הנמצא בגופו של אדם.

(הרב"ש. מאמר 17 "מהו הסיוע, שהבא לטהר מקבל, בעבודה" 1990)

37. כשמתחיל האדם ללכת בדרך ה', הנה פרעה מלך מצרים הוא המלך, השולט על הגופים שיחזיקו את העובדים בעל מנת להשפיע, שהגופים יתנגדו שלא יוכלו לבוא לשלימות הנרצה, שהוא שכל מעשיו יהיו לשם שמים.

(הרב"ש. 923. "ויאמר בילדכן את העבריות")

38. והנה פרעה הוא מלשון "ופרע את ראש", היינו גילוי, שעל ידי זה שהוא רוצה שהכל יהיה גלוי אצלו, אחרת הוא מלך מצרים, הוא שולט על הגוף בבחינת מצרים, שהוא מצר לאדם בזמן שרוצה לעשות משהו לשם שמים. לכן כשהוא רוצה בגילוי, היינו שהכל יהיה לפי שכלו, שהשכל יבין שכדאי לעשות את המעשים, הוא נותן רשות לאדם שיעשה.

(הרב"ש. 926. "בא אל פרעה")

39. באופן כללי ידוע, שעמלק נקרא יצר הרע. אולם באופן פרטי יש ליצר הרע הרבה שמות. וחז"ל (במסכת סוכה דף נ"ב) אמרו, "שבעה שמות יש לו ליצר הרע, רע, ערל, טמא, שונא, מכשול, אבן צפוני. ויש לו עוד שמות כמו פרעה מלך מצרים, עמלק".

(הרב"ש. מאמר 22 "מהו הסדר במחית עמלק" 1990)

40. אאמו"ר זצ"ל מפרש, דסטרא אחרא, והקליפה, והיצר הרע - אינו אלא הרצון לקבל. וזהו נוהג בין במוחא ובין בליבא. היינו, ששליטת פרעה מלך מצרים ועבדי

פרעה הם שליטת הרצון לקבל על האברים, היינו שכל הרמ"ח אברים, בזמן שמשמשים את הרצון לקבל, הם נקראים עבדי פרעה.

.....
(הרב"ש. 936. "זמן הגאולה")

41. ענין ישראל פירושו ישר-אל, הכל בשביל ה'. ו"שליטת פרעה" הוא להיפך, היינו לעבוד רק לתועלת עצמו. לכן דעת דקדושה, היינו זה שצריכים לעבוד לשם שמים, היינו להשפיע, בחינה זו היתה בגלות תחת שליטת פרעה מלך מצרים, ש"מצרים" הם אותיות מצר-ים, כידוע ש"צר" פירושו צר מחסדים. וזהו כמו שאומרים "צר עין".

.....
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרת שניפול השר המצרי, לא נענו בצעתם, בעבודה" 1990)

42. "ידוע תדע וכו', שהם יהיו בגלות". שפירושו, שהוא הכין קליפה, שהוא היצר הרע אדם בליעל, שהוא פרעה מלך מצרים, שאותיות פרעה הוא אותיות ערף, כמו שאמר האר"י ז"ל בשער הכוונות לפסח, שפרעה הוא בחינת עורף מצר-ים, שהיה מוצץ את השפע כשירדת לתחתונים, עם השאלה שלו, שהוא בא ושואל "מי ה' אשר אשמע בקולו?" (שמות, שביעי). ותיכף עם השאלה הזאת כבר נמצאים ברשות הקליפות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

43. "פרעה", אותיות "פ"ה ר"ע", פי', דבחי' מלכות שבמוחין נקרא פה, שסודו הוא בחי' הכרעה והסכמה שלא יחל דברו וכל היוצא מפיו יעשה. ובגלות מצרים היתה שליטה ל"פה רע" הנ"ל והיו חוזרים לסורם. ולכן אף על גב שזכו לאיזו הארה עליונה מט"ר, אבל היא לא יכולה להיות נבלעת בגוף, מפני ש"פה רע", שהוא לעומת "פה דקדושה", דהיינו העורף היה מפסיק השפע היורד מן הראש. ויונק ומוצץ כל השפע שהתחיל לרדת בשביל ישראל. וזה סוד "שלא היה שום עבד יכול לברוח ממצרים". כי פרעה עשה כשוף גדול על פתחי מצרים.

.....
(בעל הסולם. אגרת י')

44. מצאנו בזהר (בשלח דף נ"ה, ובהסולם אות קפ"ז) בשלח וזה לשונו, "אמר רבי יהודה, אמר רבי יצחק, פרעה היה חכם יותר מכל מכשפיו, ובכל הצד שלהם לא ראה שיהיה גאולה לישראל, ופרעה לא חשב, שיש קשר אחר של אמונה, השולט על כל הכוחות של הס"א, ועל כן היה מחזק את לבו".

נמצא לפי דברי הזהר, שענין פרעה הוא בתוך הדעת, שמצד השכל אין שום אפשרות לצאת משליטתם אלא רק בכח אמונה למעלה מהדעת, שכח זה מבטל כל הכוחות שישנם בעולם.

.....
(הרב"ש. מאמר 20 "מי שחזק לבו" 1985)

ויקום מלך חדש על מצרים

45. תחילת גלות מצרים והשעבוד מתחיל מהכתוב: "ויקום מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף", פירוש, שנתגלה שליטה חדשה במוחם של כל אחד ואחד, שליטה חדשה מקרוב, כי נפלו ממדרגתם הקדומה, וכמ"ש "שתלמיד שגלה מגליו רבו עמו", וממילא לא ידעו את יוסף, כלומר, שלא השיגו אותו אלא כפי מה ששיערו בלבם. ולכן ציירו בלבם תמונת יוסף כמוהם עצמם, ומכיון שכן "לא ידעו את יוסף" והתחיל השעבוד, שאם לא כן, ודאי היה הצדיק מגין עליהם, ולא היה מצויר להם כלל בחינת גלות ושעבוד.

.....
(בעל הסולם. אגרת י')

46. היות שיצר הרע בא לאדם תיכף כשנולד, כמו שכתוב "לפתח חטאת רובץ". היינו, שתיכף שנולד, יוצא עמו היצר הרע. מה שאין כן היצר טוב בא לאדם ל"ג שנה. אם כן מהו שאמר "ויקום מלך חדש". חדש ממש. אלא מה צריכים לומר, שהמלך זקן וכסיל, שהוא היצר הרע, אין זה דבר חדש באדם, אלא תיכף כשנולד, הוא נמצא, כמו שכתוב "עייר פרא אדם יולד".

.....
(הרב"ש. מאמר 17 "מהו הסיוע, שהבא לטהר מקבל, בעבודה" 1990)

47. מהו "ויקום מלך חדש", הלא הוא "מלך זקן". והתשובה היא, שכל פעם מתחדשים גזירותיו, היינו שכל פעם הוא נעשה יצר הרע מחדש, שזה בא מטעם "כי אני הכבדתי את לבו". נמצא, כמו "כל הגדול מחבירו, יצרו גדול הימנו".

.....
(הרב"ש. מאמר 17 "מהו הסיוע, שהבא לטהר מקבל, בעבודה" 1990)

48. ויקום מלך חדש על מצרים. מי שהיה שפל קם למלוך מעצמו, אע"פ שלא היה ראוי למלוכה, ובכוח העשירות קם. כעין אחשוורוש, שלא היה ראוי למלוכה, וקם למלוך מעצמו, וקם בכוח העשירות, ורצה לאבד את ישראל מן העולם.

אף כאן בפרעה, לא היה ראוי זה למלך, וקם למלוך מעצמו, ורצה לאבד את ישראל מן העולם, כמ"ש, ויאמר אל עמו, הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו פן ירבה. וכשקם מלך למעלה, המלאך הממונה, קם מלך למטה.

.....
("זוהר לעם". שמות. מאמר "יִקְרָא מֶלֶךְ חֲדָשׁ", סעיף 88)

בוא אל פרעה

49. כתוב "בא אל פרעה, כי אני הכבדתי את לבו, ואת לב עבדיו, למען שתי אתתי אלה בקרב". ומקשים העולם, למה הקב"ה הכביד את לבו. הכתוב מתרץ "למען שתי אותותי אלה בקרב". והפירוש, כי למה הקב"ה הכביד את לבו של אדם, ולא יכול לנצח את מלחמת היצר לבדו.

והתשובה, שהכוונה היא בכדי שהאדם יצעק אל ה'. וע"י זה יהיה לו כלי. ואז הקב"ה יכול להכניס בתוך הכלי את אותיות התורה בקרב, שזהו בחינת נשמתא, שה' נותן לו בתור עזרה. וזהו בחינת "אורייתא וקוב"ה חד הוא", ש"אותותי" הכוונה על אותיות התורה מבחינת שמותיו של הקב"ה. וזו הבחינה של להטיב לנבראין, שהיא בחינת מחשבת הבריאה להטיב לנבראין. וזו באה להאדם דוקא שיש לו כלי. וכלי זה בא ע"י הכבדת הלב, אז יש מקום לצעוק לה, שיעזור לו. ועוזרו בנשמתא קדישא.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "בא אל פרעה - ב" 1986)

50. נתן הקדוש ב"ה למשה בדבור: "בא אל פרעה", כלומר, תיחד האמת, שכל הביאה למלך מצרים, אינו אלא לסוד פרעה, לגלות השכינה הקדושה, וזה שאמר: "כי אני הכבדתי את לבו וכו' למען שתי אתתי אלה בקרב". כי ברוחניות אין אותיות. וכל הפריה ורביה שברוחניות שורה על האותיות הנשאבים מהחומרות דעולם הזה, בסוד "ובורא חשך", שאין כאן שום הוספה וחדוש אלא בריאת החשך, שהוא מרכבה מותאמת לגלות האור כי טוב. ונמצא שהשם ית' בכבודו ובעצמו הכביד את לבו, ולמה זה? כי לאותיות אני צריך.

.....
(בעל הסולם. אגרת י"ד)

51. "בא אל פרעה" היינו שנינו ביחד, היינו שהאדם צריך להתחיל. ואז הוא רואה, שאין הוא מסוגל לנצח אותו. וזהו הרמז, שמשה היה ירא לגשת אליו. ואז אמר הקב"ה "הנני עליך פרעה", שאז באה העזרה מהקב"ה. ובמה, בנשמתא קדישא.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "בא אל פרעה - ב" 1986)

52. "בא", ולא, "לך". כי "בא" פירושו, בא שנינו, ביחד. שאל יחשוב האדם שהוא בעצמו יוכל להכניע את הרע שלו, אלא כמו שכתוב "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול לו". לכן אל יאמר אדם שאין באפשרותו לנצח את הרע שלו, כי הוא צריך להאמין שהקדוש ברוך הוא עוזרו. וזה פירוש, "בא".
(הרב"ש. 926. "בא אל פרעה")

53. למה כתוב "בא", היות שמשה לבד לא היה יכול לנצח לפרעה מלך מצרים, אלא שה' ערך עמו מלחמה.
(הרב"ש. מאמר 17 "מהו הסיוע, שהבא לטהר מקבל, בעבודה" 1990)

54. אמר ה' "אני ולא שליח". אם כן מה עזר לנו משה בזה. אם כן מדוע כתוב "בא אל פרעה". אלא כנ"ל, היינו, שהאדם צריך להתחיל ללכת בדרך ה', ולהגיע אל האמת, היינו לזכות לדביקות ה'. ואז, אם הוא מתקדם בהליכה, אז האדם מקבל סיוע הראשון, היינו הרגשת החסרון לדעת מה שחסר לו. ואז משיג שחסרים לו רק ב' דברים עיקרים, שהם בחינת מוחא וליבא. ויחד עם זה הוא מקבל יסורים, מזה שאין לו. היינו, שמרגיש את הצורך לזה. ואז, אם אין האדם עובד בעצמו, לא שייך לומר, שהאדם מרגיש יסורים, בזה שאין לו, כנ"ל, שרק הצורך להדבר, אם האדם השקיע עבודה להשיג איזה דבר, אז שייך לומר, שיש לו צורך לזה, עד כדי כך, שהוא סובל יסורים מזה שאין לו. לכן כתוב "בא אל פרעה".
(הרב"ש. מאמר 17 "מהו הסיוע, שהבא לטהר מקבל, בעבודה" 1990)

55. שהאדם מתחיל בעבודה דלהשפיע, והוא מסביר להגוף, שזוהי כל מטרת עבודה, היינו לקבל כלי דהשפעה. אבל אחרי כל אלו הוויכוחים שיש לו עם גוף, הגוף אומר לו, שאין אתה יכול לשנות את הטבע, ממה שהבורא ברא אותו. וכיון שהבריאה נבחנת לבחינת "יש מאין", הוא רק מבחינת רצון לקבל, איך אתה מעיז לומר, שאתה יכול לשנות הטבע, ממה שהבורא ברא אותו.
ועל זה נאמר "בא אל פרעה", היינו, שנלך ביחד, שגם אני הולך אתך, בכדי שאני אשנה הטבע, ואני רוצה, שרק אתה תבקש אותי, שאני אעזור לך לשנות את הטבע, ולהפוך אותה מרצון לקבל לרצון להשפיע, כמו שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב) "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזר, אינו יכול לו".
(הרב"ש. מאמר 19 "בא אל פרעה - א" 1985)

56. "בא אל פרעה", וה"ס השכינה הקדושה בהתגלות, מלשון "ופרע את ראש האשה". כמ"ש בזוהר. והענין שבמדה שבני ישראל חשבו שמצרים מעבדים אותם ומטרידים אותם מעבדות ה', באותה מדה היו באמת בגלות מצרים, וכל הטרחא של הגואל, לא היתה אלא לגלות להם שאין כאן כח אחר מעורב, ו"אני ולא שליח", כי אין שום כח זולתו. שזה היה באמת אור הגאולה.

.....
(בעל הסולם. אגרת י"ד)

57. "בא אל פרעה". וקשה, הלא "לך אל פרעה" היה צריך לומר. ומתרץ הזהר (בא דף י"א ובהסולם אות ל"ו) "אלא שהכניס אותו את משה, חדרים לפניו מחדרים, אל תנין חזק אחד עליו, כיון שראה הקב"ה שמשה ירא, אמר הקב"ה, הנני עליך פרעה מלך מצרים, התנין הגדול, הרובץ בתוך יאוריו, שהקב"ה היה צריך לערוך עמו מלחמה, ולא אחר, כמו שאתה אומר, אני ה', שדרשו, אני ולא שליח. נמצא שבא יהיה פירוש היינו, שנינו ביחד".

.....
(הרב"ש. מאמר 19 "בא אל פרעה - א" 1985)

58. כוחו של האדם, שהוא צריך לתת יגיעה, לא בכדי ששיג את הדבר, אלא בכדי שיהיה לו רצון חזק להשיג את הדבר. נמצא, שצריכים עבודת האדם, בכדי להשיג צורך, שה' יעזור לו, שזה נקרא רצון שלם. זאת אומרת, לא שעבודת האדם גורמת להשיג את הדבר, אלא להשיג את החסרון והצורך להדבר, ובכדי שידע מה שחסר לו. על זה הוא מקבל עזרה מלמעלה, בזה שכל פעם הוא רואה, שהוא יותר בעל חסרון, שאין בידו לצאת משליטת פרעה. והסיוע הזה נקרא "כי אני הכבדתי את לבו". נמצא, שהכבדת הלב צריכים כנ"ל, בכדי שיהיה לו רצון אמיתי לדבר אמת.

.....
(הרב"ש. מאמר 17 "מהו הסיוע שהבא לטהר מקבל, בעבודה" 1990)

59. הכבדת הלב, מה שכתוב "כי אני הכבדתי את לבו", היתה בכדי שיהיה מקום לתפלה. והתפלה הזו, אין זה כדוגמת בשר ודם, שרוצה כבוד, שיבקש ממנו, בכדי שע"י זה הוא מתכבד. אלא כאן כוונת התפלה היא, בכדי שיהיה לו כלי, היינו שיהיה לו צורך לעזרת ה'. כי אין אור בלי כלי. ובזמן שהאדם רואה, שאין הוא מסוגל לעזור לעצמו כל שהוא, אז יש לו צורך שה' יעזור לו.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "בא אל פרעה - ב" 1986)

60. כל הכבדת הלב היא לטובת האדם, שעל ידי זה יזכה לאותיות התורה. והגם שהאדם לא מרגיש בשעת מעשה את כל מה שהוא צריך להרגיש, אבל בזמן שגומר את בחינתו בשלימות, אז מתגלה אצלו בפעם אחת מה שעבד כל הזמן. וכמו המשל שנתן אאמו"ר ז"ל, שזה דומה שכל פעם אדם מרויח רק אפס. וכל פעם אינו רואה שהרויח רק אפס. לכן בפעם הראשונה יש לו אפס אחד, ובפעם שניה ב' אפסים, ובג' שלשה אפסים, עד שמרבה הרבה אפסים. אבל כשגומר את עבודתו, הוא משיג אחד. נמצא שיוכל להיות אפס אחד עם אחד, שהוא רק עשר. או שיוכל להיות 1,000,000 או יותר. נמצא שכל פעם נתוספות אצלו אותיות התורה. וזהו "למען שיתי אותותי אלה בקרב".

(הרב"ש. ש. 926. "בא אל פרעה")

61. תבין קושית העולם שמקשים על הפסוק: "בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו" - נמצא לפי זה שהקב"ה לקח ממנו את הבחירה על ידי זה שהכביד את לבו? ולפי מה שפרשתי אזי יוצא להיפך: כי על ידי זה שהקב"ה הכביד את לבו יש לו מקום לעשות עוד פעם את הענין של בחירה. כי בזמן שפרעה אמר: "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים", נמצא שכבר הכריע לכף זכות והוא כולו טוב וכבר אין לו עוד מה לעשות. לכן כנגד הטוב שלו הוצרך הקב"ה להגדיל את היצר הרע, כמו שאמרו רז"ל: "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו", לכן כשהקב"ה הכביד את לבו אזי כבר היה לו עוד פעם מקום לעשות בחירה.

(הרב"ש. אגרת ל"ט)

62. נאמר "בא אל פרעה", היינו, שנלך ביחד, שגם אני הולך אתך, בכדי שאני אשנה הטבע, ואני רוצה, שרק אתה תבקש אותי, שאני אעזור לך לשנות את הטבע, ולהפוך אותה מרצון לקבל לרצון להשפיע, כמו שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב) "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזר, אינו יכול לו". אולם גם זה יש להבין, בשביל מה צריך הבורא, שיבקשו ממנו. זה מתאים לבשר ודם, שהוא רוצה את הכבוד, שיבקשו ממנו, בכדי שידע שהוא עזר לו. אבל איך שייך לומר דבר כזה אצל הבורא. אלא לפי הכלל "אין אור בלי כלי", זאת אומרת, שאי אפשר לתת למי שהוא מילוי, אם אין לו חסרון, כי כל זמן שאין חסרון לדבר, אם נותנים לו, אין טעם בהדבר. אם כן, הוא לא יודע להחשיב את הדבר. ואז הוא לא ישמור את עצמו,

שלא יגנבו את הדבר. היינו, שיש אנשים שהם כן מבינים את החשיבות שבדבר, והם יקחו ממנו זה הדבר. וזוהי הסיבה, שהאדם צריך לבקש עזרה מה.

(הרב"ש. מאמר 19 "בא אל פרעה - א"י" 1985)

63. בזמן שהאדם רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, היינו להגיע לדביקות ה', אז האדם מוכרח לראות האמת, שאין זה בידי אדם, מטעם שזה הוא נגד הטבע שבו האדם נולד, ורק ה' יכול לתת לו טבע שני, אולם בלי חסרון אין טעם אמיתי בהמילוי, לכן ה' נותן את ההכבדת הלב, בכדי שהאדם ירגיש את החסרון במלואה, ובזה מובן, שרק אח"כ ה' הכביד את לבו, היינו לאחר שנכנס בעבודה דלשם שמים, ולא מקודם לכן, וגם למה היה צריך להכבדת הלב, הוא מטעם אחרת, אם לא היו מרגישים את החסרון האמיתי, לא היו יכולים לקבל מילוי אמיתי, כי אין אור בלי כלי. נמצא, שענין הכבדת הלב לא היתה לרעתו, היינו שזה יגרום לו שיהא מרוחק מה', אלא להיפך, שהכבדת הלב יגרום לו להגיע לידי דבקות בה.

(הרב"ש. מאמר 17 "מהו, כי אני הכבדתי את לבו, בעבודה" 1991)

64. האדם צריך להאמין, שכל מה שהוא מרגיש עכשיו, שהוא יותר מרוחק מה', זה בא מלמעלה, היינו שזה הוא ענין הכבדת לב, שה' נותן בכדי שהאדם יגלה את החסרון אמיתי, היינו שירגיש איך שבלי עזרת ה' אין הוא מסוגל לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, אלא רק הבורא בעצמו הוא יכול לעזור.

(הרב"ש. מאמר 17 "מהו, כי אני הכבדתי את לבו, בעבודה" 1991)

65. לעולם האדם יכול לעסוק בענין הבחירה, כי מטרם שעשה מצוה אחת, אזי כוח שליטת הרע אינו יותר גדול משליטת הטוב, אף על פי שיש לו הרבה מעשים רעים. ולאחר שעשה מצוה אחת והכריע לכך זכות, אזי הוא נעשה, אזי מגדילים לו את הרע, היינו שנותנים כוח להרע שישלוט כאותה מדת הטוב. נמצא, שגם אז הוא בבחינת מחצה על מחצה.

ובזה נבין את הפסוק "בא אל פרעה, כי אני הכבדתי את לבו", כי מאחר שפרעה כבר הכריע את עצמו לכך זכות, שאמר "ה' הצדיק", אם כן כבר היה בחינת גדול, אם כן כבר לא היה אצלו מקום לבחירה, לכן היה צורך, שה' יכביד את לבו, היינו להגדיל את הרע שלו, משום שרק באופן זה יהיה מקום לבחירה.

נמצא לפי זה, שעל ידי הכבדת לב לא ניטל ממנו כוח הבחירה, אלא להפך, שכאן ניתן לו מקום, שיוכל לעשות בחינת בחירה.

.....
(הרב"ש. 815. "בא")

66. צריכים, לתת לב לזה, ולהאמין בכל המצבים הכי גרועים שאפשר להיות, ולא לברוח מהמערכה, אלא תמיד לבטוח בה, שהוא יכול לעזור ולתת לאדם, בין שהוא צריך עזרה קטנה ובין שהוא צריך עזרה גדולה. ואליבא דאמת, מי שמבין שהוא צריך שהבורא יתן לו עזרה גדולה, משום שהוא יותר גרוע משאר אנשים, הוא יותר מסוגל שתתקבל תפלתו, כמו שכתוב "קרוב ה' לנשברי לב, ואת דכאי רוח יושיע".

.....
(הרב"ש. מאמר 19 "בא אל פרעה - א" 1985)

ופרעה הקריב

67. ופרעה הקריב. שהקריב כל חילו ורכביו לעשות מלחמה. ועוד לומדים, שפרעה הקריב את ישראל לתשובה. וע"כ כתוב, ופרעה הקריב, ולא כתוב, ופרעה קרב. [...]. ישראל היו מתקרבים אל הים, והיו רואים הים לפנייהם הולך וסוער, וגליו זקופים למעלה. היו יראים. נשאו עיניהם, וראו את פרעה וחילו, ואבני קלע וחיצים. אז כתוב, וייראו מאוד. ויצעקו בני ישראל. מי גרם לזה שהתקרבו ישראל לאביהם של מעלה? פרעה. כמ"ש, ופרעה הקריב.

.....
(("זוהר לעם". בשלח. מאמר "ופרעה הקריב", סעיפים 65, 67))

68. הנחש כפף לרישא ומחי בזנביה [הנחש כופף ראשו ומכה בזנבו]. היינו, שלפעמים הוא נותן לאדם, שיקבל עליו את עול האמונה, שהוא בחינת למעלה מהדעת. שזה הוא ענין "כפיף לרישא", אבל מחי "בזנביה". בזנביה, אפשר לפרש, בסופו. שמה שכף לרישא, היה בכדי שבסופו יקבל בעמ"נ לקבל. זאת אומרת, מה שנתן לו מקודם רשות לקבל עליו את האמונה, היה בכדי שאח"כ יקח הכל לרשותו. כי הקליפה יודעת, שאין מקום לקבל שפע, אלא על ידי הקדושה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

69. וזה פירוש, שפרעה הקריב. שדרשו, שהקריב את ישראל לתשובה. וזה היה בכוונה תחילה, כדי שאח"כ יקח מהם הכל לרשותו. וזהו שכתב האר"י ז"ל, שפרעה היה יונק

כל השפע, שהיה יורד לתחתונים, היה יונק מבחינת עורף ומצד הגרון, שהוא בחינת רישא דגופא [תחילת הגוף], שהיה לוקח הכל בכלי קבלה שלו.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

70. אם האדם המשיך איזה הארה, ואין בידו להחזיקה בקביעות, מטעם שהכלים שלו עדיין לא נקיים, שיהיו מתאימים להאור, היינו שהאדם יקבל זה בכלים דהשפעה, כדוגמת האור הבא מצד המשפיע, לכן ההארה מוכרח להסתלק ממנו. ואז ההארה הזו נופלת לידי הס"א. וכך הוא כמה פעמים. היינו שהאדם ממשיך ואח"כ מסתלק ממנו. לכן מתרבה ההארות בים דס"א. וזהו עד שנתמלאה סאתה. זאת אומרת, לאחר שהאדם מגלה את כל מדת היגיעה, שיש בידו לגלות, אז הס"א נותנת לו בחזרה את כל מה שלקחה לרשותה, בסוד "חיל בלע ויקיאנו".

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ל"ה. "בענין החיות דקדושה")

71. את כל מה שהס"א קבלה הכל לרשותה, היה רק בתור פקדון. היינו שכל זמן שיש לה שליטה על האדם, וענין השליטה שיש לה, הוא הכל בכדי שיהיה מקום להאדם, לברר את הכלי קבלה שלו, ולהכניסם להקדושה. זאת אומרת, אם היא לא היתה שולטת על האדם, אז היה האדם מסתפק במועט. ואז כל הכלי קבלה של האדם היו נשארים בפרודא.

והאדם, אף פעם לא היה ביכולתו לקבץ את הכלים השייכים לשורש נשמתו, ולהכניסם לקדושה, ולהמשיך את האור השייך אליו. לכן זהו תיקון, שכל פעם שהוא ממשיך, ממשיך משהו, ויש לו ירידה, הוא מוכרח עוד הפעם להתחיל מחדש, היינו בירורים חדשים. ומהעבר, מה שהיה לו, נפלו לס"א, והיא מחזיקה זה ברשותה בתור פקדון. כלומר ואח"כ האדם מקבל ממנה את כל, מה שהיא קבלה ממנו כל הזמן.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ל"ה. "בענין החיות דקדושה")

72. כיון שהס"א נותנת הסמיכה, לכן אפילו אח"כ, כשעובדים וממשיכים קדושה, ומכל מקום בזמן שהיא לוקחת את הסמיכה, אזי נופלין מהמדרגה. אזי היא לוקחת את כל השפע, מה שהיו ממשיכים. ועל ידי זה יש כח לס"א לשלוט אח"כ על האדם, שהאדם יהיה נגרר אליהם למלאות רצונה. ואין לו עצה אחרת, אלא שהוא יכול להרים את עצמו מדריגה יותר גבוה. ואזי הסדר עוד הפעם, כמו מקודם עם מ"ט שערי טומאה. זאת אומרת, שהאדם הולך במדרגת הקדושה עד מ"ט שערים. אבל שם יש לה שליטה, ליקח את כל החיות והשפע, עד שהאדם נופל בכל פעם לתוך שער של

טומאה יותר גבוהה, כי "זה לעומת זה עשה אלוקים". וכשבאים לתוך שער המ"ט, כבר אין האדם יכול להגביה את עצמו, עד שהקב"ה בא וגאלו. ואז "חיל בלע ויקאנו ומבטנו יורישנו אל".

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ר"ד. "מטרת העבודה - ב'")

73. משל, שאמר: לב' חברים, שאחד נהיה מלך והשני היה עני ואביון. ושמע, שחבירו נעשה מלך. אז העני הלך לחבירו המלך, וסיפר לו על מצבו הרע. אז המלך נתן לו מכתב לשר האוצר, שבמשך שעתיים הוא יקבל כסף כמה שרוצה. והעני בא לבית האוצר עם הקופסא הקטנה. ונכנס, ומילא את הקופסא הקטנה עם כסף. כשיצא, אז הפקיד נתן לו בעיטה בהקופסא. אז כל הכסף נפל לארץ. וכך היה חוזר חלילה. והעני היה בוכה: למה הוא עושה לו כך? ולבסוף אמר, כל הכסף שלקחת כל הזמן, שלך הוא. ואתה תיקח הכל. כי לא היו לך כלים, לקחת את הכסף, שיספיק לך מהאוצר. לכן עשה תחבולה כזאת.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ב. "אין עבירה מכבה מצווה")

מי שחזק ליבו

74. בזהר בשלח (ובהסולם דף נ"ה אות קפ"ו) כתוב שם וזה לשונו, "ואמר רבי יצחק לא מצינו מי שחזק את לבו לפני הקב"ה כפרעה. אמר רבי יוסי, הרי סיחון ועוג חזקו גם כן את לבם. אמר לו אינו כן, הם חזקו את לבם כנגד ישראל אבל כנגד הקב"ה לא חזקו את לבם, כמו שחזק פרעה את רוחו כנגדו, שהיה רואה גבורותיו ולא היה שב".

.....
(הרב"ש. מאמר 20 "מי שחזק לבו" 1985)

75. יכולים לפרש ההבדל בין טענת פרעה שחזק לבו נגד ה', לטענת סיחון ועוג, שהחזיקו לבם נגד ישראל. פרעה שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", זהו שכל כוחו היה למעט את חשיבות של ה', כנ"ל שהוא המפריע הא', וסיחון ועוג הם החזיקו לבם נגד ישראל, היינו למעט את חשיבות של ישראל כנ"ל, שהוא כנגד המפריע ה'. ולזה, היינו לכל אלו הטענות, אין עצה אחרת אלא ללכת בדרך האמונה למעלה מהדעת, ולא להסתכל על טענות שלהם, אלא לבטוח בה' שהוא יכול לעזור לכולם ואין שום כח שיכול להתנגד לכוחו של הקב"ה, לכן לבטוח בה' שהוא יעזור.

.....
(הרב"ש. מאמר 20 "מי שחזק לבו" 1985)

76. רואים אנו, שבעבור אדם חשוב, האדם מסוגל לעבוד בלי שום תמורה. ומשום זה כשבא האדם לעסוק בתורה ומצות בעמ"נ להשפיע, בטח שהאדם יכול לוותר על אהבה עצמית לטובת הבורא. מה עושה אז המפריע לעבודת ה', שהאדם לא יוכל ללכת בדרך ה', הוא עושה אז פעולה אחת, היינו שלא נתון להאדם לצייר את גדלות וחשיבות ה'. נמצא, שכל החוזק שיש לסטרא אחרא הוא נגד ה', והוא אומר לו, אני יודע שאתה בעל כח גדול, היינו שאתה יכול להתגבר על התאוות שלך לא כמו אנשים חלושי אופי רכי הלב, אלא אתה אמיץ שבגבורים, אלא כל מה שאתה לא הולך בדרך האמת הוא, משום שלא כל-כך חשוב את המטרה, שאתה צריך לבטל את עצמך בשביל זה. ואם כן זה הוא מפריע לו להגיע להמטרה. וזהו שאומר הזהר בשם רבי יצחק, "לא מצאנו מי שחזק לבו לפני הקב"ה כפרעה".

.....
(הרב"ש. מאמר 20 "מי שחזק לבו" 1985)

77. מצאנו בזהר (בשלח דף נ"ה, ובהסולם אות קפ"ז) וזה לשונו, "אמר רבי יהודה, אמר רבי יצחק, פרעה היה חכם יותר מכל מכשפיו, ובכל הצד שלהם לא ראה שיהיה גאולה לישראל, ופרעה לא חשב, שיש קשר אחר של אמונה, השולט על כל הכוחות של הס"א, ועל כן היה מחזק את לבו".
נמצא לפי דברי הזהר, שענין פרעה הוא בתוך הדעת, שמצד השכל אין שום אפשרות לצאת משליטתם אלא רק בכח אמונה למעלה מהדעת, שכח זה מבטל כל הכוחות שישנם בעולם.

.....
(הרב"ש. מאמר 20 "מי שחזק לבו" 1985)

שאלות מי ומה

78. בזמן שהיו צריכים לקבל עליהם מלכות שמים, היה צר להם, שלא יכלו, מסיבת שאלות פרעה מלך מצרים, שהיה שולט עליהם עם השאלות של "מי ומה", שהם בחינת מוחא וליבא, כלומר "מי ה' אשר אשמע בקולו", ו"מה העבודה הזאת לכם".

.....
(הרב"ש. מאמר 11 "מהו ה' הבחנות שלפני לשמה" 1988)

79. בזמן שמשה בא לעם ישראל, ודיבר לבחינת פרעה של כל אחד ואחד, היינו להרצון לקבל שיש בלבם. ואמר להם, שהוא רוצה, שבחינת פרעה שלהם לא תשלוט על בחינת ישראל שלהם, אלא שיתן לעבוד לשם שמים ולא תועלת הגוף. כששמע הפרעה של העם, מה שמשה אומר להם, שיעבדו רק לשם שמים, אז הבינו מה זה

להשפיע ולא לקבל, תיכף נחלוש מהעבודה. כי הגוף היה מתנגד עם כל כוחו, שלא יעשו שום פעולה של קדושה.

היינו אפילו שלא לשמה נעשה עכשיו קשה להם לעשות. כי מטרם שבא משה, היה להם כח לעבודה, מטעם שעוד לא ידעו מה זה לשם שמים. אבל בזמן שבא משה, והסביר להם, מה זה להשפיע ולא לקבל כלום, אז התחיל הפרעה של כל אחד ואחד לשאול שאלות:

א. כמו שכתוב, שפרעה שאל "מי ה', אשר אשמע בקולו",
ב. ואח"כ באה שאלת הרשע, ששאל "מה העבודה הזאת לכם".

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרם שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" 1990)

80. סדר עבודת האדם בתורה ומצוות, בזמן שהוא רוצה לעסוק לשם שמים, הוא שצריכים ללחום ולנצח את היצר הרע. דהיינו היות כי מטבע האדם לתת יגיעה בזמן שיהיה תועלת עצמו.

ובשעה שהוא רואה, שלא יצא מעבודה זו שום דבר לתועלת עצמו, אין הוא מסוגל לעבודה. ובא בטענה ושואל, מה עבודה הזאת לכם, זאת אומרת, איזה ריוח יצא מזה, שהוא מתיגע.

וכשהאדם מתגבר עליו וטוען, שרוצה לעבוד נגד הטבע, שהוא להשפיע לה', אז היצר הרע בא בטענה אחרת, ושואל טענת פרעה הרשע, מי ה' אשר אשמע בקולו. אפשר לעבוד לטובת הזולת, רק במקום, שידוע לי, שהזולת מקבל את היגיעה. מה שאין כן אם יש לו שני יגיעות:

א) שהוא צריך להתגבר ללכת נגד הטבע ולעבוד לא לתועלת עצמו, אלא לטובת הזולת, היינו לשם שמים.

ב) שצריך להאמין, שהקב"ה מקבל את יגיעתו. ואלו ה' שאלות הם העיקרים בטענת הרשע.

.....
(הרב"ש. 572. "שני יגיעות")

81. כשיש יצר הרע יש צורך לתורה. לכן אם האדם מאמין בשכר ועונש, כבר יכול לקיים את התורה ומצוות, מטעם שיש לו תמורה. לכן אין הוא שואל שאלת הרשע, "מה העבודה הזאת לכם". וכשאינו לו הרע כנ"ל, אין לו צורך לתורה, לכן "את פתח לו".

אם אתה רואה שיש אדם שעוסק בתורה ומצוות מטעם שהוא מאמין בשכר ועונש, נמצא שהוא סגור, היינו הרע שלו הוא בסגירו, היינו בגניזה. ואם כן אי אפשר לתקן

אותו, כי אין האדם מתקן אלא מה שענינו ראות. לכן מלמדין אז את אדם לעבוד בעל מנת שלא לקבל פרס.

ואז בא הרע ושאל, "מה העבודה הזאת לכם", היינו מה יהיה לנו אם אנחנו נעבוד את ה' בלי שום תמורה, הלא זה נגד הטבע שלנו, שאנחנו נולדנו בטבע להנות את עצמנו ולא להנות את הזולת בלי שום תמורה. אז נעשה האדם נצרך לתורה. ואז שייך לומר, "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין".

.....
(הרב"ש. 920. "כנגד ד' בנים דברה תורה")

82. צריכים לדעת, שבזמן שהאדם מתחיל בקיום תורה ומצוות על הקו של לשמה, אזי האדם מרגיש שנמצא בצרה, הנקרא מצרים, היינו שמלך מצרים שואל תמיד: "מי ה' אשר אשמע בקולו". אזי באים לידי יגיעות המוח, שהמחשבות מתחילות בזיווגי הכאה שרוצצין את מוחו. פעמים אדם חושב שכל המחשבות הזרות הם רק בחינת מרגלים, שרק "לראות את ערות הארץ באתם", היינו להסתכל בארובות ולא יותר, ואין לו שום קשר בין המחשבות האלו לעבודת ה'; ופעמים האדם חושב ש"כנים אנחנו בני איש אחד", היינו שכל מחשבותינו רק להיות דבוקים בה' אחד ומתחזקים ומתגברים על כל המחשבות של "מי ה' אשר אשמע בקולו" ועל "מה העבודה הזאת לכם". שזה נק' בחי' גלות מצרים.

.....
(הרב"ש. אגרת ג')

83. זה שהאדם רוצה ללכת בתוך הדעת, זה נקרא, חטא דעץ הדעת. והחטא הזה מתגלה בב' אופנים, כלומר שמזה נמשך לנו לשאול ב' שאלות: א. שאלת פרעה, ששאל, "מי ה', אשר אשמע בקולו", שבכלל קשה לו ללכת ולהאמין משהו נגד השכל. ומזה נמשך עוד דבר, היינו שאלה ב' מדוע האדם צריך לעבוד לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמו. כי הוא שואל, מה אני ארויח בזה שאני יעבוד לשם הבורא ולא לתועלת עצמי.

.....
(הרב"ש. מאמר 22 "מהו שדוקא בליל פסח, שואלים ד' קשיות" 1989)

84. כשלא מרגישים טעם בעבודה, אז בא הרשע ושואל טענת "מה", היינו "מה עבודה הזאת לכם", שאתם רוצים לעבוד דוקא בבחינת עבודה בזויה כזו. והרשע שואל "מה העבודה הזאת לכם", מטעם שאז הם היו בטוחים, שעבודתם היא כולה להשפיע, ואין להרצון לקבל חלק בה.

.....
(הרב"ש. מאמר 40 "מהו כי אתם המעט מכל העמים, בעבודה" 1990)

85. פרעה הוא בחינת עורף מצר-ים, שהיה מוצץ את השפע כשירדת לתחתונים, עם השאלה שלו, שהוא בא ושואל "מי ה' אשר אשמע בקולו?" (שמות, שביעי). ותיכף עם השאלה הזאת כבר נמצאים ברשות הקליפות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

86. היות שהוא רוצה ללכת על דרך האמת, בטח שהגוף יסכים לו יותר מכפי שהיה עובד שלא על דרך האמת, היינו לשמה.

אבל במציאות הוא להפך. כי דוקא בזמן שרוצים ללכת בדרך לשמה, אז הגוף מתחיל להתנגד, ואז מתחיל כל הטענות שלו, היינו טענת פרעה מלך מצרים, שהוא טענת "מי ה' אשר אשמע בקולו" וכו', וכן טענת הרשע שטוען, "מה העבודה הזאת לכם". ואז מתחיל העבודה ללכת בכבדות, וכל פעם הוא צריך להתגברות יתירה.

.....
(הרב"ש. ש. 877. "ג' תפלות - ב'")

ערי מסכנות פיתום ורעמסס

ערי מסכנות

87. כתוב (שמות, ראשון) "ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס". ואאמו"ר זצ"ל פירש, בזמן שהיו רוצים לעבוד לשם שמים והתגברו על שליטת המצרים, זהו הפירוש רעמסס, היינו שהתגברו על האהבה עצמית, כמו רעם-סוס, היינו בכח גדול כמו סוס. וחושבו, שהם כבר יצאו משליטת אהבה עצמית. ואח"כ הם באו לפי-תהום, היינו שכל הבנינים שבנו, הכל נבלע ונשקע בתהום, ולא נשאר זכר מכל העבודה, שזה נקרא פתם.

היינו, שכל פעם היתה להם העבודה בבחינת פתם ורעמסס. זאת אומרת, שכל יום היתה להם עבודה מחדש. כלומר, שכל יום הרגישו, כאילו היום הם מתחילים לעבוד עבודת הקודש. ועד עתה יש להם הרגשה, כאילו מעולם לא עוסקו בעבודה. והם שואלים לעצמם, איפה נעלמה העבודה והיגיעה, מה שעשו עד עתה. והם לא יודעים מה להשיב על זה, אלא, שהכל נבלע ונשקע בארץ.

.....
(הרב"ש. מאמר 41 "מהו המצות קלות שאדם דש בעקביו, בעבודה" 1990)

88. בזמן שאנו לא רוצים לקבל את האמונה אנחנו נופלים ממצבנו. ובכל פעם ופעם אנחנו עולים ויורדים, עד שנקבע בליבנו שאין לנו עצה אחרת אלא לקבוע את האמונה. וזהו היה בכדי לקבל את האמונה. וזה ויבן ערי מסכנות (לישראל) לפרעה.
.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

89. פירוש "ויבן ערי מסכנות", היינו שזה היה לישראל. זאת אומרת, שכל כמה שהיה עובדים בזמן גלות, הכל לקח פרעה לרשותו. וממילא היו עם ישראל עניים, שנקרא מסכנא, בחינת עני.
ועוד יש לפרש מסכנות מלשון סכנה, שהם היו בסכנה גדולה, שלא ישארו במצב זה כל ימי חייהם. אבל לפרעה היה עבודתם של ישראל פיתם ורעמסס, היינו ערים יפים מאד מאד.

לפי זה יהיה הפירוש "ויבן ערי מסכנות" - לישראל, ולפרעה - את פיתם ורעמסס. היות שכל מה שעבדו ישראל, נפל לקליפות, ולא היו רואים שום ברכה בעבודתם. ובזמן שהיו מתגברים בעבודת האמונה ובבחינת השפעה, אז כן ראו פריה ורביה. וברגע שנפלו לבחינת ידיעה וקבלה, היו תיכף נופלים לרשות קליפת פרעה. ואז באו לידי החלטה גמורה ומוחלטת, שהעבדות צריך להיות בבחינת אמונה למעלה מהדעת, ובבחינת השפעה.
.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

90. בזמן שהאדם מתחיל ללכת בעבודת ה', והוא רוצה שכל עשיותיו יהיו בעמ"נ להשפיע, והוא רואה שאין בידו להתגבר, אז האדם מבקש עזרה מה', שיעזור לו, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל הזה"ק, "במה מסייעין אותו, בנשמתא קדישא".

אי משום זה, כיון שכל מה שהיו מתגברים בעבודה, היה הכל נשקע בארץ, כמו שאומר בענין שבנו את פיתום ורעמסס, היינו כל יום היו צריכים להתחיל עבודתם מחדש, כי כל מה שבנו, הכל נכנס לתהום, ותמיד הם היו רואים את עצמם, כמי שאף פעם לא התחיל בעבודה, כי כאן שאין הם זוכרים שום דבר תורה, מה שנוגע לענייני עבודה, ותמיד כשעושים חשבון לעצמם, איפה עבודה שלנו, מה שאנחנו הכנסנו כוחות בעבודה, ולכן הם הלכו.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" (1986))

91. קשה להבין, איך היתה היכולת לקליפת פרעה לבלוע את כל עבודתם, אשר עבדו. עד כדי כך, שהם לא מרגישים, שהיתה פעם, שעסקו בעבודת ה', ושהיתה להם מטרה להגיע לשלימותם, וידעו מה שהם רוצים. פתאום באו לידי מצב, ששכחו הכל, ולא נשארו בהם שום רשימות מעבודתם.

וזה היה הכל בכוונה תחילה, שהקב"ה הכין קליפה לצורך זה, בכדי שכל פעם יהיו במצב של התחלה. וכידוע, כל התחלות קשות. אז יהיו מוכרחים לבקש מה', שיעזור להם כנ"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". וכדברי הזה"ק, שכל פעם הם מקבלים בחינת "נשמתא קדישא", שזה נבחן כח מלמעלה, שזה אחר זה בכל פעם מקבלים תוספות נשמה. וזה מתקבץ אחר כך לחשבון גדול.

(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" 1986)

92. כל הארה, שמקבלים מלמעלה, אף על פי שנסתלקת לפי שעה, אבל לבסוף, היינו כשגומר סכום יגיעה, מה שמוטל על האדם לגלות בבחינת "כל מה שבידך ובכוחך עשה", אז הוא מקבל בפעם אחת את כל מה שקיבל בזה אחר זה. והוא חשב, שהכל נכנס להקליפות. אז הוא מקבל הכל חזרה.

(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" 1986)

93. דרשו חז"ל (סוטה דף י"א) וזה לשונו "את פיתום ורעמסס. רב ושמואל, חד אמר פיתום שמה. ולמה נקרא שמה רעמסס. שראשו ראשון מתרוסס". ופירש רש"י, כשהיו בונים קצת, היה מתרוסס ונופל. וחוזרין ובונים, והוא נופל. וחד אמר, רעמסס שמה, ולמה נקרא שמה פיתום, שראשו ראשון, פי תהום בלעו.

אנו רואים בין לרב ובין לשמואל אין חולקים במציאות אלא בהדרוש. והמציאות היתה שם, כל מה שהיו בונים היה נופל. שהכוונה היא, שכל מה שהיו בונים לעצמם איזה בנין בעבודה, אז באו המצרים, היינו המחשבות זרות של המצריים, והרסו כל עבודתם. זאת אומרת, שכל עבודתם, שהיו עובדים עם כל כוחם להתגבר ולעבוד עבודת הקודש, הכל נבלע בארץ. וכל יום ויום היו צריכים להתחיל מחדש.

(הרב"ש. מאמר 13 "בא אל פרעה - ב" 1986)

עבודת פרח

94. כתוב, "ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך". ודרשו חז"ל, ב"פה-רך", ויש להבין מהו, "פה רך", בעבודת ה'. אלא, שהמצרים דברו עם המחשבות והרצונות שצריכים

לעבוד ה', אלא שיהיו בעמ"נ לקבל, שזה נקרא, פה - רך, כלומר שעל הכוונה דלקבל הגוף מסכים יותר לעבוד עבודת הקודש, ולא צריכים לכוון בעמ"נ להשפיע. נמצא, עם הדיבורים האלו, גרמו לישראל שתהיה להם עבודה קשה בזמן קבלת עול מלכות שמים, ומשום זה כל אחד מישראל היה אומר, דעבודת הקודש בעמ"נ להשפיע הוא דבר קשה מאוד.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

95. המצרים היו משפיעים להם מחשבות שיותר כדאי לעבוד בעמ"נ לקבל, בדרך הזו הם יראו שכל יום ויום הם מתקדמים במעשים טובים, מה שאין כן בעבודה דבחינת ישראל, הם בעצמם רואים שזה קשה, והראיה לזה, שלא רואים שום התקדמות בעבודה.

נמצא, ש"פה-רך", יהיה הפירוש, שיתנו לישראל להבין, שאם ילכו בדרך שלהם, זה הוא עבודה יותר קלה, וזה נקרא "רך", היינו שיותר קל יהיה להתקדם בעבודת הקודש.

ועם הטענות האלו היו המצרים ממררים את חייהם בעבודה קשה, שתמיד היו מסבירים לישראל, שעבודת ישראל נקרא, עבודה קשה, וזהו לא בשבילם.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

96. כולם מפרשים שעבודת פרך היא "פריכה", היינו שברון הגוף. והסיבה, שהיתה עבודה קשה, עד שמכנים עבודה זו "עבודה ששוברת את הגוף והמותניים". והוא מטעם שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים. וזה גורם להם עבודה קשה.

אמנם מדוע שמעו להדעות של המצרים. הוא משום שדיברו אל ישראל ב"פה-רך", היינו שהמחשבות של המצרים, שבאו לישראל ב"פה-רך", היינו שכל מה שהם אומרים להם לעשות, אינו להרחיק אותם מעבדות ה' חלילה, אלא אדרבה, הם רוצים להדריך אותם ללכת בדרכי ה', בדרך צלחה, ושאל יבזבזו זמן בחינם, ללא תועלת, היינו שלא יראו התקדמות בעבודת הקודש. וכיון ששמעו, שמדברים אליהם ב"פה-רך", היה קשה להתגבר על המחשבות האלו.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "בא אל פרעה - ב" 1986)

97. יש להבין את ענין "בפרך", מהו על דרך העבודה בעבודת הקודש. ויש להבחין ב' בחינות:

א. המעשה, שנקרא חלק הנגלה, מה שנגלה להאדם, שלא שייך לומר, שהוא טועה או מרמה עצמו, כי מה שגלוי לעינים, לא שייך לומר, שיש טעות בדבר. כי מעשה המצות ולימוד התורה הוא רואה, וגם אחרים יכולים לראות, אם הוא עושה מעשים של תו"מ או לא.

ב. הכוונה. וזה נקרא חלק הנסתר, כי ענין הכוונה שבהמעשה שהאדם עושה, אין אחרים יכולים לראות מה כוונתו במעשים האלה. וגם הוא בעצמו גם כן לא יכול לראות את הכוונה של העשיה, כי בכוונות יש מקום לטעות עצמו ולרמות את עצמו. כי רק בדברים שנגלו לעין, שנקרא חלק הנגלה, שם כולם יכולים לראות האמת. מה שאין כן מה שתלוי בכוונת הלב ובמחשבה של המוח אין אדם יכול לסמוך על עצמו. נמצא, שנסתר ממנו ומאחרים.

(הרב"ש. מאמר 13 "בא אל פרעה - ב" 1986)

מלאכת אנשים לנשים

98. "מלאכת נשים לאנשים" פירוש, שאלו אנשים, אין להם כח התגברות, אלא "תשש כוחם כנקבה", היינו שהיו חלשים בקיום תו"מ, שלא היה להם כח לשמור ולקיים את המצות אפילו בבחינת הנגלה, הנקראת בחינת מעשה לבד. וכל עבודת ההתגברות היתה רק בבחינת המעשה ולא בבחינת הכוונה. באו אליהם המצרים, ונתנו להם להבין, אין אנו רוצים להפריע לכם בעבודת הקודש, אלא אדרבה, אנו רוצים שתהיו עובדי ה' אמיתיים. היינו, אנו רואים, שאתם רוצים לעבוד עבודת הקודש. לכן אנו מייעצים לכם, שעיקר עבודה היא לא המעשה, אלא עיקר היא הכוונה.

(הרב"ש. מאמר 13 "בא אל פרעה - ב" 1986)

99. "היו מחליפים מלאכת אנשים לנשים". כי "מלאכת אנשים" נקרא, שהוא כבר גבר, שהוא כבר יכול להתגבר על הרע שלו, ולעסוק בתו"מ בבחינת המעשה. ומשום זה, מה הוא צריך לעשות, בזמן שכבר נקרא איש, שפירושו איש מלחמה, שיש בידו להילחם עם הרע שלו בבחינת המעשה. לכן הגיע הזמן שצריך להתחיל עבודתו בבחינת ב', כנ"ל, היינו בבחינת הנסתר, שהיא הכוונה. זאת אומרת, להשתדל מכאן ולהבא, לכוון כל מעשיו שיהיו בעמ"נ להשפיע נחת רוח להקב"ה ולא לתועלת עצמו. ומה עשו המצרים, בזמן שראו, שהוא איש, המסוגל לצאת משליטתם ולהכנס לקדושה. אז החליפו את עבודתם ונתנו להם "עבודת נשים", שפירוש, שכל עבודתם

יהיו בעבודת נשים, שהמצריים נתנו להם להבין, וכי מי צריך כוונות אלא, עיקר הם המעשים.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "בא אל פרעה - ב" 1986)

חומר ולבנים

100. "וימררו את חייהם בעבודה קשה, בחומר ובלבנים". [...] "בחומר", כלומר שהמצרים הסבירו לישראל את חומרת דלהשפיע, מה שאין כן עבודת המצרים יהיו תמיד לבן, שלא ירגישו שום חושך בעבודה, אלא שהגוף יסכים לעבודה זו, וזה נקרא, "בלבנים", כלומר עבודת המצרים הם יהיו תמיד בבחינת לבנים, בלי כתם ולכלוך, אלא שיהיו תמיד שלמים, ועל ידי זה גורמו באמת שיהיה לישראל קשה לעבוד לשם שמים.

כלומר שהעבודה קשה נמשכה מזה, שהמצרים היו אומרים להם תמיד את ענין חומר שישנו בעבודה דלהשפיע, והלבנים שיש בעבודה זו, ויראת המצרים. כנ"ל, שמהירא את ה' היתה נמשכת תקלה לישראל. היינו שמזה נמשכה להם את העבודה קשה בשדה, היינו בהמלכות שמים שרצו לקבל עליהם ולא יכלו.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

101. ענין, "וימררו את חייהם", פירוש, שלא נתנו להם לעבוד בעמ"נ להשפיע, שזה מביא דביקות בחיי החיים, אלא קליפת מצרים ופרעה שלטו על בני ישראל עם השליטה של אהבה עצמית, שלא יוכלו לעשות משהו נגד רצונם של המצרים, וזו היתה הגלות, כלומר שרצו לצאת מהגלות הזו ולא עלה בידם.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

102. בעת שמתחיל להכנס לעבודה דלשמה, אז מתחיל לרדת לגלות מצרים, ואז מתחיל הגוף לבגוד בהאדם, ולא נותן לו לעבוד עבודה זו, עם כל מיני שאלות, שאין להשיב עליהן בתוך הדעת. ולמעלה מהדעת לא תמיד האדם מוכשר להתגבר עליו. ואז הוא מתחיל להרגיש את ענין עליות וירידות, היות שכל פעם מראים לאדם מלמעלה, מה זה עבודה דלהשפיע ולא לתועלת עצמו. הגם שכל אדם מבין זה, אבל כשבא מלמעלה, כשנותנים לו להבין, הוא בא אז לידי הרגשה. ואז מתחיל סדר העבודה של "חומר ולבנים", שמרגישים קושי השעבוד של הגלות.

.....
(הרב"ש. מאמר 11 "מהו הב' הבחנות שלפני לשמה" 1988)

103. צריכים ללכת בב' קוים, היינו גם בקו ימין, שפירוש, שהאדם צריך לתת תודה לה', בזה שהקב"ה נתן לראות מה שחסר לו. כלומר, זה שהיסורים שלו, הם במה שהוא מרוחק מאהבת ה', אלו זה הן הצרות והמכאובים שלו, מה שאין כן שאר אנשים, אין הקב"ה נתן להם את היסורים האלו, אלא הצרות ויסורים שלהם, הם במה שלא יכולים למלאות עצמם בצרכים גשמיים, השייכים לאהבה עצמית, זאת אומרת, שהמה נדמו כבהמות, שאין להם מושג יותר מקבלה עצמית. ועל זה היו בשמחה ונתנו תודה לה'. אמנם זו היא עבודה קשה, היות שקו שמאל הוא המבטל לקו ימין. אי לזאת, יש תמיד עבודה חדשה, לבנות אותו מחדש. וזה שכתוב "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים", שהעבודה שלהם היתה "בחומר", היינו בקו שמאל, שראו את חומרת מצבם, איך שהם מרוחקים מאהבת ה'. ואח"כ העבודה דקו ימין, להיות בשמחה, מזה שה' הראה להם את האמת, באיזה מצב הם נמצאים. וזה נקרא "לבנים".

(הרב"ש. מאמר 11 "מהו הב' הבחנות שלפני לשמה" 1988)

מקוצר רוח ומעבודה קשה

104. "עבודה קשה" בעבודה נקרא, שקשה להתגבר ולצאת מתועלת עצמו, ורוצה לעבוד רק לתועלת עצמו. והוא נקרא רשע כידוע, שהוא שואל, "מה העבודה הזאת" של דלהשפיע "לכם", כלומר מה תרוויחו מזה. וידוע, ש"רשעים בחייהם נקראים מתים". נמצא, שעבודה קשה נקרא "מרור", שהאדם טועם טעם מרירות בזה, שמוכרח לעבוד לתועלת עצמו.

(הרב"ש. 524. "מהו בלע מרור לא יצא, בעבודה")

105. ענין עבודה קשה, היה זה שעם ישראל היו רוצים לצאת משליטת המצריים, שנקרא אהבה עצמית, שבזמן שהתגברו לעשות משהו בעל מנת להשפיע, תיכף באו להם מחשבות של המצרים, ששאלו שאלת רשע, מה עבודה הזאת לכם, לעבוד לתועלת ה', וכל פעם שהתגברו, תיכף באו השאלות של המצרים, וזהו נקרא "עבודה קשה", שהיה קשה לצאת משליטתם, כי המצרים היו מררו את חייהם.

(הרב"ש. מאמר 23 "מהו, אם בלעו את המרור לא יצא, בעבודה" 1989)

106. בזמן שהאדם צריך לקבל על עצמו לעבוד לשם שמים, עבודה זו נחשבת לשפלות, כי אינו מוצא בזה טעם של חשיבות. נמצא, שבזה שהמלכות היא בעפרא, שהוא דבר בלתי חשוב, זה היה הגורם, שתהיה עבודה קשה.

(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

107. בזמן שהמלכות היא בגלות תחת שליטת הקליפות, אז המלכות נבחנת אצלם, שהיא בחינת עפר, שהיא דבר בלתי חשוב. וזה נקרא "קוצר רוח", שאין המלכות יכולה לתת מצב רוח מרומם, כמו שצריכים להרגיש, בזמן שיושבים אצל המלך. נמצא, שקוצר רוח ועבודה קשה קשורים זה בזה. כלומר, שאם המלכות היא בעפרא, היינו בלתי חשובה, זה גורם עבודה קשה. כי בדבר, שאין בו טעם, אז כל רגע ורגע, שהאדם מתגבר ועובד, התגברות הזו היא קשה מאוד. ולא תמיד האדם מסוגל להתגבר.

(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

108. כתוב, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה", מאיזה עבודה מדברים, הוי אומר מעבודת ה', שזה נקרא, עבודה קשה, היות שהיה קשה להם לעבוד בעמ"נ להשפיע, מטעם שהמצרים, ופרעה מלך מצרים, השפיעו להם מחשבות ורצונות שלהם. כלומר היות שקליפת מצרים הוא בעיקר אהבה עצמית, לכן המצרים שלטו על עם ישראל, שגם עם ישראל ילכו בדרך שלהם, הנקראת, אהבה עצמית, והיה קשה לישראל להתגבר על מחשבות האלו, וזהו שכתוב, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה".

(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

109. הכבדת הלב שנעשה לפרעה, הוא בכדי שיהיה מקום לקבל צורך על האורות העליונים, מה שאין כן אם לא תהיה להם עבודה קשה, לא יהיה להם צורך לאורות הגדולים.

כי מי שהולך להילחם עם השני, עם היד או עם מקל, אין להשני צורך לקבל נגדו טנק או תותח. ומשום זה, בכדי שיהיה לתחתונים צורך לקבל אורות גדולים, מוכרחים לעמוד כנגדם קליפות חזקות, ובכדי לשבור אותם, האדם מחויב להמשיך אורות גדולים, אחרת היה מסתפק במיעוט. נמצא, ששליטת פרעה גורם על ידי הכבדת לבו, שימשיכו אורות גדולים.

(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

110. בזמן שהאדם מתחיל בעבודה, הוא מתחיל בשלא לשמה, היינו לתועלת עצמו. ואח"כ הוא מתחיל להבין, זה שהוא עוסק בשלא לשמה, זוהי רק סגולה, שע"י זה הוא יגיע לשמה, כמו שאמרו חז"ל, "שמתוך שלא לשמה באים לשמה, מטעם שהמאור שבה מחזירו למוטב". והוא מאמין בזה, שבסופו של דבר הוא יגיע לשמה. ואח"כ האדם הולך עוד שלב אחד קדימה. ומתחיל להשתדל, ועושה מעשים שיביאו אותו לשמה. כלומר, שמתחיל להבין, שצריכים לעשות מעשים, ולכוון, שהמעשים האלו יביאו אותו לדרגת לשמה. ונותן חשבון לעצמו, עד כמה שהוא כבר זכה בעניין לשמה.

אז הוא מתחיל לראות את האמת, איך שהוא כל כך מרוחק מעבודה דלהשפיע. ורואה, כל פעם יותר, איך שהוא משוקע רק באהבה עצמית. ורואה, שכל יום הוא הולך אחורה. אז מתחילה העבודה שלו, שהוא רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, בשם עבודה קשה.

(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

111. בעבודת ה', בזמן שהאדם מתחיל לעבוד בעבודה דלהשפיע, וחושב, לפי סדר עבודה בכל יום ויום מתקדמים והולכים קדימה, אז האדם אומר, שכדאי להמשיך בעבודה זו דלהשפיע, כי בטח הוא ילמד את המקצוע הזה, באופן לדעת איך לעשות כל דבר רק בשביל לשם שמים.

מה שאין כן כשהוא רואה, לאחר שהשקיע כמה זמן בעבודה זו, ולא די שהוא לא מתקדם, עוד הולך אחורה, אז הגוף אומר לו, חבל על הכוחות שאתה משקיע בעבודה זו, כי זה לא בשבילך עבודה זו, כי לעבודה זו צריכים בעלי כשרונות מיוחדים, ובעלי אמיצי לב, ולכן לך לפרנסה אחרת, היינו תעבוד כמו כל הכלל, ואל תהיה יוצא מהכלל. נמצא, שזה נקרא "עבודה קשה", היות שבכל עבודה, שהוא רוצה להתאמץ וללכת בעבודה דלהשפיע, הגוף לא נותן לעבוד, בזה שעומד נגדו עם טענות צודקות. ובאמת בתוך הדעת הוא צודק מאה אחוז. נמצא, שהלשון הרע, מה שהוא שומע מהגוף שלו, זה מכביד עליו העבודה, והיא שנקראת "עבודה קשה".

(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

112. האדם צריך להאמין, שבאמת הוא כן מתקדם, אלא מה שהוא רואה, שכל פעם הוא יותר משוקע באהבה עצמית, והוא נמצא עכשיו במצב יותר גרוע, היינו שהוא נמצא במצב של שפלות, יותר ומבטרים שנכנס לעבודה דלהשפיע, הוא מטעם "כי אני הכבדתי את לבו".

היינו, שה' מגלה לו כל פעם, מהו שלא לעבוד לתועלת עצמו, אלא רק לתועלת ה'. נמצא, בזה שה' מודיע להאדם את הפירוש "שלא לעבוד לתועלת עצמו", בזה האדם רואה, איך שהוא ממש נגד הטבע. מטעם שהאדם נברא עם הרצון לקבל לתועלת עצמו. ועתה הוא רוצה לעשות דבר שהוא כנגד הטבע. לכן נקרא זה "עבודה קשה".
(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

113. זה שהאדם מרגיש, איך שהוא מרוחק מהעבודה דלהשפיע, אלא שמשוקע באהבה עצמית, זהו גילוי מלמעלה. ועבודה זו נעשית עתה קשה. היינו, לאחר שמלמעלה הודיעו לו את הפירוש "לשם שמים ולא לתועלת עצמו", עתה נעשית העבודה שלו יותר קשה.

אולם האדם חושב, שהוא נעשה עכשיו יותר גרוע, מבעת שנכנס לעבוד בעל מנת להשפיע, כאילו מצד עצמו הוא נעשה עתה יותר גרוע. אז האדם צריך להאמין, שאינו כך, אלא הוא כן התקדם לאמת, בזה שהקב"ה הודיע לו את מצב האמיתי שלו. נמצא, שע"י העבודה, שהתחיל לעבוד בעבודה זו, שנראה לו עתה, שהיא עבודה קשה, זהו מטעם שהקב"ה פנה אליו, מטעם שהוא עכשיו במצב יותר מעולה, מבעת שעוד לא נכנס בעבודה דלהשפיע.

(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

114. אמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". והיות מה שנותנים מלמעלה הוא דבר שלם, לכן האדם צריך להיות לו כלי שלם, היינו חסרון שלם, הנקרא "כלי שלם", שבתוכו יכול לנכנס אור שלם.

נמצא, שמה שהקב"ה מגלה להאדם את הרע, הוא בכדי לתת לו העזרה. כלומר, שאין אור בלי כלי. לכן, כשאין הרע מגולה עדיין בשלימות, אין לו כלי שלם. ויש לפרש "כלי שלם" היינו רצון שלם לעזרתו יתברך. כי כל זמן שאין הרע מגולה, אז לפעמים אדם אומר, שאם הוא יתגבר, בטח יכול להגיע לעבודה דלהשפיע, ולפעמים אומר, שגם ה' לא יכול לעזור לו. לכן בזמן שהאדם משקיע כוחות בעבודה דלהשפיע, אז הכוחות שהשקיע, לא נותנים לו לברוח מהמערכה, ומקבל כל פעם צורך יותר גדול לעזרת ה'. נמצא, שהעבודה קשה בעצמה היתה הגורמת שיצק לה, שיעזור לו.

(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

115. דוקא שכל הרע מתגלה, אז יש כלי שלם, שיכול להאיר בהם אור שלם. ומהנ"ל אנו רואים, מהי הסיבה, שה' הכביד את לבו, היינו שהלב, הנקרא רצון, היה כל פעם

יותר מתנגד לעבודה דלהשפיע. והטעם הוא, שאנו צריכים לעבודה קשה, שרק ע"י היסורים דעבודה קשה, היסורים האלו, הם הגורמים שיצעקו לה' עם רצון שלם, שה' יעזור לו לצאת משליטת פרעה מלך מצרים. היינו, שדוקא ממצב השפלות, שהאדם מרגיש, שיותר רע לו מכל אנשים, זה נותן לו דחיפה, שיצעק לה' בכל לבו, שיעזור לו. (הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

שעבוד מצרים

וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים

116. "וזכרת, כי עבד היית בארץ מצרים, ויוציאך ה' אלקיך משם". שיש לפרש על דרך העבודה, שהאדם צריך לזכור, שהיתה לו ירידה מטרם שבא לעליה. היינו שה' נתן לו להרגיש את הרע שבו. כלומר, שהאדם צריך להאמין, כי הרגשה זו, שהוא עבד אצל המצריים, היינו שאין לו רשות לעשות משהו לתועלת ה', אלא כל מה שהוא עושה, הוא רק לתועלת המצריים שבאדם, זה בא מצד ה'.
(הרב"ש. מאמר 44 "מהי הסיבה שבגללה זכו ישראל לירושת הארץ, בעבודה" 1991)

117. "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים". כאן מרמז לנו, כי האדם, הנמצא בזמן העליה, הוא צריך ללמוד את מה שהיה לו בזמן הירידה. כי בזמן הירידה אין עם מי לדבר, כי אז האדם מחוסר הכרה בחיים הרוחניים, ואינו דואג אז, אלא רק למלאות את גופו עם תענוגים, ולא חשוב לו מאיזה מקום באים לו התענוגים, אלא רק "תן". אלא בזמן העליה, אז האדם יכול ללמוד ולהרוויח ממצב הירידה, וזה "וזכרת".
(הרב"ש. 607. "וזכרת, כי עבד היית")

118. עבד הוא דבר רע, ומכל מקום יש לפעמים, שהאדם רוצה להישאר עבד. אם כן, מהו שכתוב "וזכרת, כי עבד היית במצרים". ומי אומר שלהיות עבד הוא כל כך רע. הלא יש אנשים שרוצים להיות עבד, כנ"ל, שהעבד אמר "אהבתי את אדני". אלא כנ"ל, שענין גלות, הוא לפי שיעור היסורים והמכאובים, שמרגישים בהגלות. ובשיעור זה יכולים לקבל שמחה מהגאולה. וזהו כמו אור וכלי, כלומר שהיסורים שסובלים מאיזה דבר, הוא הכלי, שיכול לקבל אור, אם משחרר עצמו מהיסורים. לכן בגלות מצרים, שהכתוב אומר "וזכרת, כי עבד היית במצרים", משמע שהעבד הוא כל כך רע, מטעם, היות ששם במצרים הרגישו עם ישראל יסורים. לכן אומר

הכתוב "וזכרת", היינו שצריכים לזכור את היסורים שסובלו שם. אז יש מקום להיות בשמחה בגאולת מצרים.

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו הברכה 'שעשה לי נס במקום הזה' בעבודה" (1991))

119. בגלות מצרים שפרעה היה משפיע להם את התענוגים שלו, אזי הם היו משועבדים לפרעה, ולא היו יכולים לצאת מהגלות. אבל לאחר שהם עשו מעשה, היינו שנתעוררו לצאת מהגלות, כי מעשה זה הוא נבחן לבחינת בחירה, אז הקדוש ברוך הוא שבר את כוחותיו למעלה, היינו שלקח ממנו את התענוגים שעמם היה משעבד את עם ישראל.

ובזמן שאין לו מה לתת, זה נקרא שהקדוש ברוך הוא שבר כחו ושרף אותו בנהר דינור, היינו שנטל ממנו את כל השפעותיו. נמצא שאין להסטרא אחרא במה לשלול על האדם. לכן היה ביכולתם כח לצאת מהגלות. ואז נכנסו לרשות הקדושה, היינו שהתחילו להרגיש טעם בכח דהשפעה. נמצא שנעשו אחר כך עבדים להקדושה.

(הרב"ש. 921. "הצורך במעשה דלמטה")

120. השולט על האדם הוא התענוג, והעבד נקרא מי שמשועבד להתענוג. ובזמן שהתענוג של האדם הוא מקבלה, נקראים "עבדי פרעה". ובאם התענוג שלו הוא מהשפעה, הוא נקרא "עבד ה'". ובלי תענוג אי אפשר להתקיים.

ואין בכח האדם לשבור את התענוג, אלא רק הקדוש ברוך הוא יכול לשבור אותו, במה שלוקח ממנו את השפע, שאין לו מה לתת להנבראים. וזה נקרא שבירת כח הסטרא אחרא. והאדם צריך רק לגלות שהוא רוצה בכח דלהשפיע. ושיבקש מה' שיתן לו הכח הזה. וזה נקרא בחירה מצד האדם, שרק זה הוא בחינת אתערותא דלתתא.

(הרב"ש. 921. "הצורך במעשה דלמטה")

121. בזמן שהאדם הוא במצרים, הוא לא יכול להיות יהודי, כי הוא משועבד לפרעה מלך מצרים. ובזמן שהוא עבד לפרעה, הוא לא יכול להיות עובד ה'.

וזה ענין "כי לי בני ישראל", עבדי הם, ולא עבד לעבדים. כי בזמן שהאדם הוא עובד את עצמו, הוא לא יכול להיות עובד ה', כי אי אפשר לשמש שני מלכים בבת אחת. ורק לאחר שהאדם יוצא ממצרים, היינו מקבלה עצמית, אז הוא יכול להיות עובד ה'.

(הרב"ש. 932. "חידוש הראשון")

מגלות לגאולה

122. אי אפשר לצאת מגלות מצרים מטרם שנכנסים בגלות. שרק אז שייך לומר שיוצאים מהגלות.

ולזה מספר לנו בעל ההגדה שאנחנו צריכים לדעת שמתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, היינו שהיו בגלות תחת שליטת עובדי עבודה זרה - ורק אז קירב הקב"ה את אבותינו. מה שאם כן אם לא היו מרגישים שהם מונחים תחת שליטת עובדי עבודה זרה לא שייך לומר שהקב"ה קירב אותם. שרק בזמן שהאדם מרוחק מהקב"ה שייך לומר שהקב"ה מקרב אותו. כי תמיד צריך להיות ההעדר קודם להויה, שענין העדר הוא הכלי, וההויה הוא האור הממלא את ההעדר והחושך.

.....
(הרב"ש. אגרת ס"ו)

123. הנה זמן הגאולה ממשמש ובא, ועלינו מוטל להכין יותר את עצמנו לאור הגאולה, שהוא היציאה מעבדות לחירות. וזה ידוע, שאי אפשר לצאת מהגלות, מטרם שנמצאים בגלות. וזה ידוע שהתורה הקדושה היא נצחית ונוהגת בכל דור ודור. וכמו כן אנו אומרים בהגדה, בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

לכן צריכים לדעת את ענין הגלות, אשר בו אנו נמצאים. וכל דור ודור צריך לצאת מהגלות המר הזה, מהו.

.....
(הרב"ש. ש. 936. "זמן הגאולה")

124. בכדי שנגיע לארץ חמדה טובה ורחבה, מוכרחים מקודם לעבור את השלב של עשיית הכלים כנ"ל, היינו להיות בארץ מצרים, ולראות שהם עבדים, שעובדים לפרעה מלך מצרים, והיסורי הגלות מביאים להם צורך להתפלל לה', שיוציאו מהגלות, כמו שנאמר (שמות שלישי) "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויצעקו, ותעל שועתם אל אלקים". נמצא, שהגלות היא בחינת כלי, והגאולה היא האור והשפע.

.....
(הרב"ש. מאמר 6 "ענין בטחון" 1986)

125. בזמן הגאולה מרגישים, שהגלות היתה כולה מרור. מה שאין כן לפני הגאולה, עוד לא יכולים לדעת שהגלות היא כל כך מרור. וזהו "כיתרון האור מן החושך", שבזמן שרואים את האור, אז יכולים לראות את החושך. שזה סוד "אם אין דעת, (שהדעת עדיין בגלות), הבדלה מנין".

.....
(הרב"ש. ש. 91. "כולו מרור")

126. במדה שבני ישראל חשבו שמצרים מעבידים אותם ומטרידים אותם מעבדות ה', באותה מדה היו באמת בגלות מצרים, וכל הטרחא של הגואל, לא היתה אלא לגלות להם שאין כאן כח אחר מעורב, ו"אני ולא שליח", כי אין שום כח זולתו. שזה היה באמת אור הגאולה.

.....
(בעל הסולם. אגרת י"ד)

127. "ישראל שגלו שכינה עמהם", שפירושו שאם האדם מגיע לידי ירידה, גם הרוחניות אצלו בבחינת ירידה. ולפי הכלל, "מצוה גוררת מצוה", מדוע הוא בא לידי ירידה. תשובה, שמלמעלה נותנים לו ירידה, בכדי שהוא ירגיש שהוא נמצא בגלות, ושיבקש רחמים שיוציאו אותו מהגלות, שזה נקרא גאולה. ואי אפשר להיות גאולה אם אין שם גלות קודם.

.....
(הרב"ש. 71. "ענין גלות")

128. טרם שמרגישין את הגלות אי אפשר לגאול. ובזמן שהולכין בהמ"ט, אז מרגישין את הגלות. ובשער הנו"ן השם ית' גואל. ואין חילוק בין "גולה" ל"גאולה" אלא ב"א", שהוא סוד אלופו של עולם. לכן גם הגלות, אם אין האדם משיג כראוי, חסר לו מהמדרגה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ר"ד. "מטרת העבודה - ב'")

129. כשמרגיש את הגלות, אז צועק "מן המצר קראתי יה, ענני במרחב יה", שענין "רחב" פירושו, כידוע, רחב בחסדים, שה' עוזר לו עם מידת חסדים, כלומר, שנותן לו כלים דהשפעה.

וזה נקרא, שיוצא מגלות מצרים, ונכנס לגאולה, בזה שעתה הוא כבר יכול לעבוד בעמ"נ להשפיע, כי כבר מרגיש את חשיבות של גדלות הבורא, מזה שיש לו כלים דהשפעה, הנקראים "השתוות הצורה", היות שבזמן שהקב"ה נותן לו את ההרחבה של כלים דהשפעה, נעבר ממנו הצמצום וההסתר, שהיה לו מכח שליטת קליפת מצרים, עם השאלות והשליטות שלהם.

.....
(הרב"ש. מאמר 11 "מהו ה' הבחנות שלפני לשמה" 1988)

130. "עבדים היינו... ויוציאנו". זאת אומרת שדווקא על ידי ההגבלות האלו נוכל לצאת מהגלות. רוצה לומר, שדווקא על ידי זה שאנו רואים כל פעם השינויים והעליות והירידות, אז על ידי ההתאבקות נתעורר מקום לתפילה. ואז יקוים, "ויאנחו

בני ישראל מן העבודה, ותעל שוועתם". שדווקא אם הגלות מגולה בכל שיעורו, אז מתחיל הגאולה.

.....
(הרב"ש. 933. "ענין יציאת מצרים")

131. ידוע, שאין אור בלי כלי. כלומר, שלא יכולים לתת לאדם דבר בכפיה, כידוע, אין כפיה ברוחניות. אי לזאת, כשהאדם מצטער וסובל כאב ויסורים, מזה שלא יכול לצאת מאהבה עצמית, ולעבוד רק לתועלת ה', והוא צועק לה', לעזור ולתת לו את מבוקשו. זאת אומרת, שאם הקב"ה יתן לו זה, שתהיה לו היכולת לבטל את רשותו ולהיבטל לרשותו של הקב"ה, שהוא רוצה, שתהיה רק רשות היחיד בעולם, היינו רשותו של הקב"ה, שזו כל ישועתו, זה נקרא שיש לו כלי וצורך שהקב"ה יעזור לו. וזה שכתוב "וישמע אלקים את נאקתם". פירוש, לאחר שהיה להם כלי, שהוא רצון וחסרון שתהיה להם היכולת לעבוד לתועלת ה', אז בא הזמן של "וישמע אלקים את נאקתם". כלומר, שאז התחילה הגאולה, להוציא אותם מתחת סבלות מצרים.

.....
(הרב"ש. מאמר 11 "מהו ה' הבחנות שלפני לשמה" 1988)

132. אם האדם מונח תחת שליטה זו כמו אומות העולם, נמצא שהוא בגלות, ואז הוא בבחינת עובדי עבודה זרה - ואז יש מקום לתפילה שהקב"ה יעזור לו לצאת מגלות הזו, ואז שייך לומר: ועכשיו, היינו לאחר שהוא בגלות והוא בבחינת עובדי עבודה זרה, שייך לומר: ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, שפירוש לעבוד עבודת הקב"ה ולא לעבוד לשליטת עבודה זרה.

וזה נקרא יציאת מצרים, שאז כל המעשים הם להקב"ה. ובשביל זה מיחסים את המצוות - "זכר ליציאת מצרים", שרק אז לאחר שיוצאים מגלות מצרים אפשר לקיים את המצוות מטעם ציווי ה' ולא מטעמים אחרים.

.....
(הרב"ש. אגרת ס"ו)

133. יש לדעת, שענין גלות, מה שהאדם מרגיש, שהוא נמצא בגלות, זה נמדד לא לפי הגלות, אלא לפי הרגשת הרע והיסורים, שסובל מזה שנמצא בגלות. ואז, כשיש לו יסורים, בזה שהוא נמצא תחת שליטת המעבידים, שהוא מוכרח לעשות כל מה שהם דורשים ממנו, ואין לו שום זכות לבצע את מה שהוא רוצה, אלא הוא מוכרח לשמש ולהוציא לפועל את כל מה שהאומות העולם, הנמצאים בגופו של אדם,

דורשים, ואין לו שום כח לבגוד בהם, לפי שיעור המכאובים שהוא מרגיש ורוצה לברוח מהם, בשיעור הזה הוא יכול להנות מהגאולה.

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו הברכה 'שעשה לי נס במקום הזה' בעבודה" (1991))

134. בזמן שהיה בגלות, היינו שהיה מרגיש טעם של גלות, בזמן שהיתה באה אליו תמונה של להשפיע רק לשם שמים ולא לתועלת עצמו, היה מרגיש גלות וטעם עפר כנ"ל. ובזמן הגאולה, היינו שיוצא מהגלות, הוא מרגיש טעם בעבודה דלהשפיע טעם של ארץ חמדה טובה ורחבה.

היינו, שארץ הגלות נקרא שמרגישים טעם יסורים, שמסתכלים תמיד איך לברוח מארץ זו. מה שאין כן יציאה מהגלות נקרא, שבא לארץ חמדה טובה ורחבה, שעל ארץ זו אנו אומרים, נודה לך ה' אלקינו. וזה נקרא, ארץ ישר-אל כנ"ל. ולגאולה זו צריכים להשתוקק להגיע אליה.

(הרב"ש. מאמר 6 "ענין ביטחון" (1986))

135. בזמן שבחינת ישראל היא בגלות, גם הבורא הוא יחד אתם בגלות, זאת אומרת שהרצון להשפיע הוא בגלות, וגם למי שרוצים להשפיע גם הוא בגלות, כמו שכתוב שפרעה אמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", שהוא כפר בגדלות ה' ולא נתן להאמין בגדלות ה', וממילא בחינת ישראל היא בגלות אצלם.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו שאומר "כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל", כלומר איזו שייכות יש בין גאולת ישראל לגאולת ה'. ובהנ"ל נמצא, שגלות ישראל וגלות הבורא הם שווים, היות כי בזמן שהאדם משיג ומרגיש גדלות הבורא, כבר אין שום שליטה לאומות העולם, שכולם בטלים נגדו יתברך. לכן יוצא שכל הגלות היא רק שאין מכירים בגדלותו יתברך.

(הרב"ש. מאמר 32 "מהו דגלים בעבודה" (1991))

136. בזמן שישראל שבו יוצא מהגלות וזוכה לבחינת גאולה, ממילא גם הבורא, שהיה בזמן הגלות מכוסה ממנו, מחמת שליטת העמים, הוא נראה עכשיו ומתגלה גדלותו של הבורא. מטעם שעתה אין עוד צורך להצמצום והסתר, כי כבר עבר ממנו הצמצום, לפי הכלל "בשיעור שהאדם יכול לכוון בעל מנת להשפיע, בשיעור הזה נעבר ממנו הצמצום וההסתר". וזה שכתוב "נרננה בישועתך ויושע ה' ביום ההוא את ישראל. 'וישע' כתיב, כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל".

(הרב"ש. מאמר 32 "מהו דגלים בעבודה" (1991))

137. בגלות מצרים השיגו כלים, היינו רצון שה' יעזור להם לצאת מהגלות כנ"ל, שאין אור בלי כלי, שרק מתי שמתפללים תפלה אמיתית, שהאדם רואה, שאין שום אפשרות להיוושע, אלא הקב"ה הוא יכול לעזור לו, זה נקרא תפלה אמיתית.

(הרב"ש. מאמר 11 "תפלה אמיתית היא על חסרון אמיתי" (1986))

138. בגלות מצרים, שהכתוב אומר "וזכרת, כי עבד היית במצרים", משמע שהעבד הוא כל כך רע, מטעם, היות ששם במצרים הרגישו עם ישראל יסורים. לכן אומר הכתוב "וזכרת", היינו שצריכים לזכור את היסורים שסובלו שם. אז יש מקום להיות בשמחה בגאולת מצרים.

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו הברכה 'שעשה לי נס במקום הזה' בעבודה" (1991))

139. היות שהמלכות הזו היתה עדיין בגלות, לכן היתה קצרה ידה מלהושיע לישראל. מה שאין כן בזמן שהיא יוצאת מהגלות, אדרבה, הוא הנותנת את הרוח להאדם, שיהיה במצב רוח מרומם.

לכן, כשבא משה ובישר להם בשורת הגאולה, הם לא היו יכולים להאמין לדבר זה, היינו שיצאו מגלות מצרים, כלומר כמו שכתוב, "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם". היינו, שלא תהיה להם לאו דוקא עבודה קשה, אלא אפילו סתם עבודה, לא תהיה לכם, את זה לא היו יכולים להאמין, איך יכול להיות דבר זה.

זאת אומרת, אם היו מאמינים בדבר הזה, אז בכח האמונה היו יוצאים מהגלות. היינו, שמלכות, הנקראת רוח, היתה עולה למעלה בחשיבות.

(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" (1990))

140. בזמן שיש להאדם אמונה, הוא לא בורח מהמערכה, היינו שאומר, שהוא רואה, שחש ושלוש אין ה' שומע תפלתו, ולכן אין לו למי להתפלל. אלא הוא מאמין, שה' כן שומע תפלתו, וה' נתן לו הידיעה, שהוא ידע, איך האדם נמצא בשפלות כזו, שאף פעם לא עולה על דעתו, שיהיה כל כך משוקע באהבה עצמית.

לכן כל פעם הוא מתחזק, ואינו זז מלהתפלל לה', ואומר, בטח הבורא רוצה, שיתגלה אצלו הרצון אמיתי, שיוציאו מהגלות הזאת. וממילא הוא לא זז מלתת תודה לה', על זה שגילה לו את מצבו האמיתי. וכמו כן הוא עומד ומתפלל לה', הלא הוא רואה, שה' הוא שומע תפלה, בזה שגילה לו את הרע, ובטח הוא יעזור לו גם כן להוציאו מהרע,

שזה נקרא גאולה. כלומר, שהוא מאמין, שהבורא נתן לו להבין, שהוא נמצא בגלות, בטח אח"כ הוא יוציאו מהגלות.

(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" (1990)

141. כל היסורים והמכאובים שהוא סובל, הם מה שלא יכול לעבוד עבור ה', והוא רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, והגוף, שהוא משועבד להקליפות, לא נותן לו לכוון את הכוונה הזו. אז הוא צועק לה', שהוא יעזור לו, כי רואה שהוא נמצא בגלות בין הקליפות, והם שולטים עליו, ולא רואה שום עצה, שתהיה לו מציאות, שיוכל לצאת מתחת שליטתם.

נמצא, שאז תפלתו היא נקראת תפלה אמיתית, מטעם שאין בידי אדם לצאת מגלות הזו. וזהו כמו שכתוב, "ויוציא ישראל מתוכם, כי לעולם חסדו". להיות שדבר זה הוא נגד הטבע, רק הבורא יכול להוציא את ישראל מגלות הזאת.

(הרב"ש. מאמר 11 "תפלה אמיתית היא על חסרון אמיתי" (1986)

כל הבן היילוד, היאורה תשליכוהו

142. וַיֹּאמֶר בִּילְדָן אֶת הָעִבְרִיּוֹת וַרְאִיתָן עַל הָאֲבָנִים אִם בֶּן הוּא וְהִמָּתֵן אֹתוֹ וְאִם בַּת הוּא וְחָיָה. [...] וַיֵּצֵא פָרְעֹה לְכָל עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל הַבֶּן הַיֵּלֹד הַיִּאֲרָה תִשְׁלִיכֻהוּ וְכָל הַבֵּת תִּחְיֶין.

.....
(תורה. שמות. א'. ט"ז, כ"ב)

143. כשמתחיל האדם ללכת בדרך ה', הנה פרעה מלך מצרים הוא המלך, השולט על הגופים שיחזיקו את העובדים בעל מנת להשפיע, שהגופים יתנגדו שלא יוכלו לבוא לשלימות הנרצה, שהוא שכל מעשיו יהיו לשם שמים.

לכן אמר, היינו שנתן פקודה בזמן שהעובדים עוסקים בתורה ומצוות, הנקרא "עבריות", שהעבודה בתורה ומצוות שייכת לעובדי ה'. מה שאין כן ה"מצריות" נקרא בזמן שאדם עוסק במעשים גשמיים, שבאלו המעשים גם המצרים עוסקים. ורק בזמן שעוסקים בתורה ומצוות נקראים עבריות.

.....
(הרב"ש. 923. "ויאמר בילדן את העבריות")

144. "וראיתן על האבניים", היינו זמן שאדם אומר שהוא רוצה להבין מה שהוא עושה, היינו לאיזו מטרה הוא עוסק בתורה ומצוות. ואם הוא "בן", היינו שעבודתו היא בעל

מנת להשפיע, שזהו רצונו של אדם בעת התעסקותו בתורה ומצוות. "והמיתן אותו", שלא תתנו לו שום חיות ושום כוחות, בכדי שיפסיק בעבודתו. ואם בת, היינו שהכוונה שלו היא בבחינת נקבה, היינו על מנת לקבל, "וחיה", אתם יכולים לתת לו כוחות וחיות, משום שהאדם הזה אינו רוצה לצאת ממצרים ואין לפחד הימנו. לכן אתם יכולים לעזור לו, שיעשה מה שהוא רוצה אפילו שידקדק בכל מיני דקדוקים, כי בכל מקרה הוא ישאר אצלנו במצרים. ולא כדאי לעבוד בחינם, כי בין כך ובין כך הוא משלנו.

(הרב"ש. ש. 923. "ויאמר בילדכן את העבריות")

145. אם בן הוא, שאם כוונתו בזה היא בכדי להגיע לשם שמים ולא לתועלת עצמו, מזה הוא יכול לזכות לבחינת "מושיען של ישראל", הנקרא בחינת משה, כמו שאמרו חז"ל "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" ["התפשטות משה בכל דור ודור"]. ואם הוא יזכה לבחינת משה, הנקרא מושיען של ישראל, שהוא יושיען לצאת ממצרים, לכן צריכין לראות מראש, בכדי למנוע אותו שלא יגיע למצב שיצא מגלות מצרים.

(הרב"ש. ש. 923. "ויאמר בילדכן את העבריות")

146. מאיפה יכולים להודע שהוא הולך בעל מנת להשפיע, כי עדיין הוא נמצא בתוך מצרים, שהיא בחינת לתועלת עצמו ולא בעל מנת להשפיע. אלא הוא רוצה לזכות עכשיו לזה, ועל זה אמרו סימן מסר להם, "זכר פניו למטה, ונקבה פניה למעלה". כי ענין פנים ואחור, מפורש בהקדמת תע"ס, כי בזמן שרואים את האדם מאחוריו אז לא יודעים שבאמת זהו האדם שחושבים עליו, אולי אחר הוא, שיכולים לטעות. מה שאין כן כשרואה את חבירו דרך הפנים, אז אין לו שום ספיקות. לכן כשרוצים לרמז על דבר שמבינים בשכל בוודאות מוחלטת, שאין לו שום טעות, מכונה זה בשם "פנים". ודבר שלא ברור מבחינת השכל, נקרא בשם "אחוריים". לכן נקרא פנים בחינת ידיעה, שהולך בעבדות ה' רק בבחינת ידיעה. וזה נקרא פניו אצלו למעלה בחשיבות, כי עיקר אצלו היא הידיעה. ואחוריים, שהוא רק בבחינת אמונה.

(הרב"ש. ש. 923. "ויאמר בילדכן את העבריות")

147. "היאורה תשליכוהו", שלא תתנו לו לכוון אפילו במעשים גשמיים לשם שמים, הנקרא בחינת בן. "וכל הבת תחיון", רק מתי שכוונתו במקבל על מנת לקבל, אז אתם יכולים לתת לו חיות וכח, שיעשו את המעשים גשמיים.

מה שאין כן אם בן, אז הוא יכול לזכות גם בו בזמן הזה לבחינת משה, הנקרא מושיען של ישראל, שיוציא אותו מגלות מצרים, ויכנסו לארץ דקדושה.
.....
(הרב"ש. ש. 923. "ויאמר בילדכן את העבריות")

משה

משיתיהו מן המים

148. מדוע נקרא משה רבינו עליו השלום דווקא בשם משה, שנתנו לו בת פרעה. ויש לומר על שם הצלה, כי משתיהו מן המים. על דרך העבודה, היינו כי האדם נטבע במים הזדונים, הנקרא בחינת "מה ומי", ועל ידי זה נמשית מן המים הזדונים.
.....
(הרב"ש. ש. 684. "בחינת משה")

הרועה הנאמן

149. ידוע שמשה נקרא בלשון הזה"ק "משה רעיא מהימנא". ופירש אאמו"ר זצ"ל, שהוא היה מפרנס את עם ישראל עם האמונה. ואמר, שלא חסר להאדם שום כוחות, בכדי שיהיה בידו לקיים תו"מ בכל השלימות, אלא בחינת אמונה. וכפי שיעור האמונה שיש לו, בשיעור זה הוא מסוגל לתת כוחות עבודה.
.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו, רועה העם הוא כל העם, בעבודה" 1988)

150. יש להאדם בחינת משה, שהוא בחינת רעיא מהימנא, (שהוא בחינת רועה את האמונה לכלל ישראל), הכח הזה מעורר את האדם לראות את האמת, שאף פעם האדם לא ישיג בחינת איש מכח עצמו, וזה שכתוב, "וירא כי אין איש", זה גורם לו שיבקש מה' שיתן לו בחינת אמונה בה', שע"י זה הוא יבוא לידי דביקות בה'.
.....
(הרב"ש. מאמר 17 "מהו כי אני הכבדתי את לבו, בעבודה" 1991)

151. אמר רבי שמעון "אשרי חלקם של ישראל, שרועה נאמן כמו משה הולך בתוכם", שפירושו, שיש לעם ישראל בתוכם בחינת אמונה, הנקראת "משה רעיא מהימנא". כי אז, היות שיש להם בחינת אמונה, כבר יש להם כח לעסוק בתו"מ. כלומר שיש בתוך כל אדם בחינת אמונה בה', שזה נקרא "משה רעיא מהימנא". אז יהיה כל העם

צדיקים, כלומר כל האברים של האדם, דהיינו המחשבות והרצונות של אדם נקראים "אברים", וזה נקרא "עם".

וזה פירוש מה שכתוב, "ויזכור ימי עולם, זה הקב"ה. משה עמו. כי שקול היה משה נגד כל ישראל". ולמדנו מזה "כי רועה העם, הוא ממש כל העם", כי האמונה שיש באדם זהו כל האדם.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו, רועה העם הוא כל העם, בעבודה" 1988)

152. אמרו חז"ל "שקול משה כנגד ששים ריבוא" (שיר השירים א'), היינו שמשה רבנו עליו השלום, היה זוכה לשיעור התגלות אלקות, מה שהיה מוכן להתגלות לכלל ישראל. וזה מה שכתוב, "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה", היינו שמשה זכה להתגלות הכללי, הנקרא שכינה.

.....
(הרב"ש. 17. "ענין שכינה")

153. נקרא משה רעיא מהימנא [רועה נאמן], וכמו כן אספקלריא המאירה, היינו שתמיד היה מאיר. ועל זה נאמר, ש"בכל ביתי נאמן הוא". וזהו בחינת משה. אבל היה במשה בחינת שלמה, ובחינת יוסף, כמו שכתוב, "ויקח משה את עצמות יוסף". וזה פירוש, כי כולם נאמרו למשה בסיני. וזה פירוש שקול משה כנגד ששים ריבוא, היינו שהיה כולל כולם. ומה שחושבים את מעלת משה, היינו מדרגתו המיוחדת לו, הנקרא בחינת משה.

וכמו שאמרו חז"ל בענין היראה לגבי משה מילתא זוטרתא [דבר קטן], משום שעצמותו של משה הוא בחינה יותר גבוהה, אבל בטח שהיה כלול מכל הבחינות.

.....
(הרב"ש. 711. "לא קם נביא כמשה")

154. "נולד משה", נתגלה האמונה. שעל ידי זה שרואים שיש חסרון אמונה, זה גורם להמשיך אמונה, וזה נקרא שבו נולד משה.

.....
(הרב"ש. 228. "משה בחינת אמונה")

155. כל הכבודות בעבודת ה' היא רק חסרון אמונה. כי כשאדם זוכה לבחינת אמונה שלימה, הוא משתוקק אז להיבטל לה' כנר בפני אבוקה. וממילא כל האברים, היינו המחשבות והרצונות שלו, הולכים לפי מה שכח האמונה מחייבת לעשות, הם עושים.

זה שאומר, אם הוא זכה כל האברים צדיקים, היות מבחינת אמונת ה' נמשכות מחשבות ורצונות של צדיקים.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו רועה העם הוא כל העם" 1988)

156. אם רועה העם אינו זכה, כלומר שהאמונה שלו שצריכה להיות זכה, היינו אמונה שלימה, ואין לו רק אמונה חלקית, כנ"ל (כמו שכתוב בתע"ס אות י"ד), "ממילא כל העם אינם זוכים", שפירוש, שכל האברים שלו עושים מעשים, המתאימים למי שאין לו אמונה שלימה. ונענשים בשבילו, כלומר שהם בעצמם אינם אשמים, בזמן שיש להם מחשבות ורצונות שאינם מתאימים למי שיש לו אמונה. זאת אומרת, שאם בהרועה שלהם היתה אמונה שלימה, היו האברים שומעים לו, והיו מחשבות ורצונות של צדיקים. ולכן הם סובלים בשבילו, כלומר בשביל שאין לו אמונה שלימה.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו רועה העם הוא כל העם" 1988)

157. כתוב "כבד פה וכבד לשון אנכי", הנאמר אצל משה רבנו עליו השלום. היות שמשה נקרא "רעיא מהימנא", היות שבחינת משה נקראת "אמונה". ובאמונה אין שם "פה ולשון", כי "פה ולשון" משמע, שמסביר את הדברים בשכל ובדעת. ובחינת משה היא בחינת אמונה למעלה מהדעת.

.....
(הרב"ש. מאמר 25 "כבוד ראש בעבודה מהו" 1987)

158. מדרגת משה, היינו שהוא בחינת חסדים מכוסים, שזה בחינת "עין לא ראתה", היינו חסדים מכוסים, "אלקים זולתך", היינו שכל עבודתו הוא בבחינת רב ושליט, שאינו צריך שום תמורה, רק זולת אלקים, בזה כל חיותו, במה שהוא משרת את ה'.

.....
(הרב"ש. 900. "שתי מדרגות")

משה פונה אל העם

159. מטרם שבא משה לעם ישראל בשליחות מה', שהוא רוצה להוציא אותם ממצרים, היה עם ישראל עוסקין בעבודת ה', אלא שהיו משועבדים לפרעה מלך מצרים. שענין פרעה מלך מצרים הוא הרצון לקבל שיש בהנבראים, שהוא לא מסוגל לעשות שום דבר, אלא לתועלת עצמו. והוא השולט בכל הנבראים, והוא מיצר לכל אלה שרוצים לצאת מרשותו, היינו לעבוד לטובת הזולת.

ומשה בא לעם ישראל, ואמר להם שה' רוצה להוציא אתכם מתחת שליטת פרעה, היינו להוציא כל אחד ואחד מעם ישראל מתחת שליטת פרעה שלו, הנמצא באופן פרטי אצל כל אחד ואחד.

.....
(הרב"ש. 877. "ג' תפילות - ב'")

160. כשבא משה ובישר להם בשורת הגאולה, הם לא היו יכולים להאמין לדבר זה, היינו שיצאו מגלות מצרים, כלומר כמו שכתוב, "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם". היינו, שלא תהיה להם לאו דוקא עבודה קשה, אלא אפילו סתם עבודה, לא תהיה לכם, את זה לא היו יכולים להאמין, איך יכול להיות דבר זה.

זאת אומרת, אם היו מאמינים בדבר הזה, אז בכח האמונה היו יוצאים מהגלות. היינו, שמלכות, הנקראת רוח, היתה עולה למעלה בחשיבות.

.....
(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

161. כתוב "וידבר משה כן אל בני ישראל (היינו בשורת הגאולה) ולא שמעו אל משה, מקוצר רוח ומעבודה קשה", שאומר "שקוצר רוח, היינו מלכות, שהיתה קצרה ידה מהושיע לישראל", שיש לפרש כידוע, שעיקר העבודה היא בבחינת מלכות, כמו שאומר האר"י הקדוש, שגלות מצרים היתה שבחינת הדעת שבקדושה היתה בגלות, היינו שמלכות שמים, שצריכים לקבל עול מלכות שמים, מטעם "בגין דאיהו רב ושליט", היינו שלא על מנת לקבל פרס, אלא שצריך להיות עבודה לתענוג גדול, בזה שהאדם זכה לשמש את המלך, מטעם חשיבות המלך, זה היה בגלות. היינו, שלא היתה מגולה חשיבות דקדושה, שזה נקרא "שכינתא בעפרא".

.....
(הרב"ש. מאמר 16 "מהו, מקוצר רוח ומעבודה קשה, בעבודה" 1990)

טענות העם למשה

162. בזמן שמשה בא לעם ישראל, ודיבר לבחינת פרעה של כל אחד ואחד, היינו להרצון לקבל שיש בלבם. ואמר להם, שהוא רוצה, שבחינת פרעה שלהם לא תשלט על בחינת ישראל שלהם, אלא שיתן לעבוד לשם שמים ולא תועלת הגוף. כששמע הפרעה של העם, מה שמשה אומר להם, שיעבדו רק לשם שמים, אז הבינו מה זה להשפיע ולא לקבל, תיכף נחלשו מהעבודה. כי הגוף היה מתנגד עם כל כוחו, שלא יעשו שום פעולה של קדושה.

היינו אפילו שלא לשמה נעשה עכשיו קשה להם לעשות. כי מטרם שבא משה, היה להם כח לעבודה, מטעם שעוד לא ידעו מה זה לשם שמים. אבל בזמן שבא משה, והסביר להם, מה זה להשפיע ולא לקבל כלום, אז התחיל הפרעה של כל אחד ואחד לשאול שאלות:

א. כמו שכתוב, שפרעה שאל "מי ה', אשר אשמע בקולו",

ב. ואח"כ באה שאלת הרשע, ששאל "מה העבודה הזאת לכם".

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרם שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" (1990)

163. מדוע כשמשה בא בשליחות ה', נעשה המצב אצלם יותר גרוע. והטעם, שזה לא נקרא, שהם נעשו יותר גרועים. אלא ע"י זה שמשה נתן להבין, מהו שצריכים לעבוד לשם שמים, כמו שכתוב "מאז באתי לפרעה לדבר בשמך", היינו שצריכים לעבוד לשם שמים, ובחינת פרעה צריכה לרדת משליטתה, אז היה מקום לגילוי הרע. נמצא, שעל ידי מה שמשה הסביר להם את ענין לשם שמים, הם התקדמו בעבודה והגיעו לדרגת האמת, לדעת, איך הרע שולט עליהם. מה שאין כן לפני ביאת משה אליהם בשליחות ה', הם עוד לא ראו את האמת, איך שהם רחוקים מה'. נמצא, הגם במעשה הם נעשו יותר גרועים, אולם בבחינת האמת הם התקדמו, שרק עתה יש להם כלים, שה' ימלא אותם עם העזרה שלו, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו".

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרם שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" (1990)

164. יש לפרש את הטענות שהיה להם אל משה, אשר אמרו, ירא וישפוט, פירוש, שהיה מריבים משה, היות שמשה אמר להם שיאמינו בה', אז הם יצאו משליטת הגוף, אשר בהגוף שולט פרעה מלך מצרים, שהוא מיצר להקדושה, והם התחילו בעבודת מוחא וליבא, וראו שהגוף שהוא בחינת פרעה, התחיל לשלוט עליהם, היינו שכל מה שהם רוצים לעשות בעבודת ה', הגוף מתנגד ביותר. אשר מטרם שהתחילו ללכת בדרך של משה, היה להם כוחות בעבודה, ועכשיו כל מה שהם עושים, הגוף ממאס בזה, וזה שכתוב אל משה, "אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה", כלומר הגוף שלנו ממאס את הרוח שלנו בעבודת ה', מזמן שהתחלנו בדרך דלהשפיע.

(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" (1987)

165. היתה להם תרעומת על ה', מדוע הם נעשו עכשיו יותר גרועים, משהיה טרם ביאת משה אליהם בתור שליח ה', שהוא רוצה להוציא אותם מהגלות, ומדוע הם

רואים עכשיו שהם נכנסים יותר בגלות, שפרעה שולט על הגופים ביתר כח, וביותר מחשבות שכליות, נותן לנו להבין בכל פעם עם טענה אחרת. אם כן לפי זה, היה יותר טוב את המצב של בני ישראל בעבודה מטרם ביאת משה אליהם בתור שליח מאת ה'. אולם עכשיו הם רואים, שהגופים שלהם, שהם בחינת פרעה, שולט בשליטה גמורה על בני ישראל, כלומר במקום שהיה צריך להיות מצב רוח מרומם בעת שהם יודעים שהולכים בדרך האמת, ומה היה, להיפך, שבעיני הגוף הנקרא, פרעה, איזה רוח היה להם, כמו שכתוב, "אשר הבאשתם את רוחנו בעיני פרעה", שהגוף היה אומר להם, איזה מצב רוח יש בעבודה דלהשפיע.

והבאיש, פירוש, ריח רע, שלא יכולים לסבול את הריח. זאת אומרת, שלא יכולים לסבול את המצב רוח הזה, והיו רוצים לברוח כמו שבורחים מסרחון.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

טענות משה לבורא

166. עם ישראל, לאחר ששמעו מפי משה, שצריכים לעבוד לשם שמים, התחילה אז התנגדות האמיתית של הרע שבאדם. וזה שכתוב "וישב משה אל ה', ויאמר, אדני, למה הרעתה לעם הזה, ומאז באתי לפרעה לדבר בשמך, הרע לעם הזה". היינו, שהגוף הנקרא "פרעה", התחיל להתנגד לעבודה.

.....
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרם שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" 1990)

167. "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, הרע לעם הזה וכו'". היינו כנ"ל, כי בזמן שמה רבנו עליו השלום בא לדבר "בשמך", היינו שיעסקו לשם השם, "הרע לעם הזה", הם נעשים יותר גרועים. היינו מטרם שבא משה לדבר שצריכים לעבוד רק לשם שמים, היה כולם עובדים עבודת ה', וחשבו את עצמם לצדיקים. והיה להם כח לעבודה שחמרי דלק לדעת בשביל מה עובדים היה ברור להם.

מה שאין כן לאחר ביאת משה בשליחות, שצריכים לעבוד לשם שמים, אז נעשו יותר גרועים. אם כן לפי זה, היה יותר טוב להם, אם לא היה נכנסים בעבודה דלשמה.

.....
(הרב"ש. 877. "ג' תפילות - ב'")

168. שאלת משה היתה בסדר. היינו, שמצד השכל מבינים, באם שמקיימים תו"מ, מה שה' צוה, צריך להיות הסדר, שאם עוסקים על דרך האמת, בודאי העבודה צריכה להיות יותר חזקה, היות שהולכים על דרך האמת.

מה שאין כן שלא לשמה אינו על דרך האמת. לכן כשמשה בא לדבר בשם ה', היתה צריכה העבודה להיות יותר חזקה, היינו להתגבר על הרע מבחינת האמת. אבל מה ראה משה. כתוב "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, הרע לעם הזה". היינו, שהעבודה דהתגברות על הרע נעשה יותר קשה. היינו, לא שהם נעשו יותר טובים, כלומר שיהיה לו כח יותר גדול להתגבר על הרע, אלא להיפך, שהרע קיבל כח יותר גדול.

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרים שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" 1990)

169. כתוב: "ועתה משה ויאמר והן לא יאמינו לי, וכו' כי יאמרו לא נראה אליך ה'". פירוש, דכיון שפה דקדושה היה בגלות, בסוד "כי כבד פה וכבד לשון אנכי". לכן היה משה רעיא מהימנא [הרועה הנאמן], טוען לפני השי"ת "והן לא יאמינו לי", כי אם אפילו אקשר את ישראל עמי ואוריד להם איזה השפעה, הלא קלי' פרעה מוצצת וחומסת אותה מעמהם. ואע"ג שדביקים עמי, עם כל זה לא ישמעו בקולי. פירוש, שבעוד שיש להם שליטה לקליפת פרעה, ופה ודבור בגלות, מכל מקום אם היו מאמינים ברעיא מהימנא כראוי, היו יכולים בני ישראל לשמוע בקולו של משה, שהוא למעלה מפה ודבור, ואם היו מתחזקים בזה, ודאי היו נצולים מקליפת פרעה.

(בעל הסולם. אגרת י')

170. אי אפשר לתת חצי דבר, אלא שמקודם צריכים לגלות את כל הרע, ואח"כ באה העזרה מלמעלה על דבר שלם. לכן לאחר שמשה אמר "למה הרעותה לעם הזה, והצל לא הצלת", אלא שהרע התגלה בכל כוחו, נמצא, שעכשיו הוא הזמן, שיבוא הישועה מלמעלה. לכן אמר ה' "עתה", היינו עכשיו תראה, שאני אתן להם את העזרה הדרושה. כמו שכתוב "כי ביד חזקה ישלחם, וביד חזקה יגרשם מארצו". כי רק עתה, היינו עכשיו הגיע הזמן, היות שכבר כל הרע מגולה אצלם.

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרים שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" 1990)

171. יש להבין טענת משה, מה שאמר "מאז באתי לפרעה לדבר בשמך, הרע לעם הזה, והצל לא הצלת את עמך". שמשמע, שטענת משה היתה טענה אמיתית. היות שמשמע מתשובתו של ה', שזה נכון, מה שמשה אמר. רק ה' אמר לו: "עתה תראה, אשר אעשה לפרעה". היינו שהוא יראה, מה שה' יעשה לפרעה. ולכאורה היה צריך לכתוב: "אתה תראה", היינו שמשה יראה, היינו "אתה עם אלך". ומדוע כתוב "עתה עם עין", שמשמע, שעכשיו הוא יראה. שמשמע, שלפני זה שהוא בא לפרעה, והוא

הרע לעם הזה, לא היה יכול להיות יציאת מצרים, אלא עתה יהיה מקום של ביד חזקה ישלחם ויגרשם.

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרים שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" (1990)

172. תערומות של ישראל הביא משה אל ה', ושאל משה, "למה זה שלחתיני". והשיב ה' אל משה, כמו שכתוב, "ויאמר ה' אל משה, עתה תראה אשר אעשה לפרעה, כי ביד חזקה ישלחם".

(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" (1987)

ביד חזקה ישלחם

173. "ויאמר ה' אל משה, עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם". התשובה היתה, לא שהם לא אמרו את האמת, אלא מה אני רוצה מהם, שהם ירגישו את האמת, איך שהם כל כך מרוחקים מהאמת, היינו מלעבוד לשם שמים. ואז כשיהיה מצדם דרישה כזאת, שאין מסוגלים לעבוד לשמה, אז אתם תראו, איך שאני אתן לכם את הכח הזה לעבוד לשם ה'. אבל אני לא דורש מכם שאתם תוכלו ללכת על דרך האמת, רק, אני צריך שיהיה לכם כלי לקבל את השפע; לכן כשאתם תתחילו לעבוד בעל מנת להשפיע, אז אתם תראו שאין אתם מסוגלים לעבודה זו, אז אני אתן לכם את הנקרא "ביד חזקה ישלחם". כמו שכתוב "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, אשר מצרים מעבידים אותם, ואזכור את בריתי וכו', והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" (וארא).

(הרב"ש. 877. "ג' תפילות - ב'")

174. למה הוא עושה שהעבודה של להשפיע יהיה כל כך קשה, הוא מסיבת שאני רוצה שיתגלה את היד החזקה, כמו שכתוב, "כי ביד חזקה ישלחם, וביד חזקה יגרשם מארצו".

ובאיזה אופן מוכרחים יד חזקה, זהו הוא דוקא, שהשני מתנגד בכל תוקף, אז שייך לומר שצריכים להשתמש ביד חזקה, אבל לא שייך לומר, אם השני הוא איש חלש, שצריכים ללכת עמו ביד חזקה.

(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" (1987)

175. אם האדם מתגבר על כל הקשיים, ופורץ כל הגדרים, שעושים לו מחסומים, ועם דברים קטנים לא יכולים לדחותו, אז הקב"ה שולח לו קליפות ומרכבות גדולות, שיטעו את האדם מלהכנס להדבק רק בה' ולא בדבר אחר. וזה נקרא "ביד חזקה הקב"ה דוחה אותו". כי אם הקב"ה לא יגלה יד חזקה, קשה לדחות אותו, משום שיש לו רצון גדול להדבק רק בה', ולא בדברים אחרים. אבל במי שאין לו כל כך רצון חזק, כשהשם ית' רוצה לדחותו, בדבר קל הוא מדחה אותו, כשנותן לו תאוה גדולה לגשמיות. כבר הוא עוזב את כל עבודת הקודש. לא צריכים לדחותו ביד חזקה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ע'. "ביד חזקה ובחימה שפוכה")

176. כשהאדם מתגבר על הקושיים וההפרעות, אז לא בקלות יכולים לדחות אותו, אלא ביד חזקה. ואם האדם מתגבר גם על היד חזקה, ובשום אופן לא רוצה לזוז ממקום הקדושה, ורוצה דוקא להדבק בו ית' באמת, ורואה שדוחים אותו, אז האדם אומר, ש"חימה שפוכה עליו", אחרת היו נותנים לו להכנס, אלא ש"חימה שפוכה עליו" מצד ה', לכן לא נותנים לו להכנס להיכל המלך ולהדבק בו ית'. נמצא, שמטרת שהאדם לא רוצה לזוז ממקומו, אלא הוא מתפרץ ורוצה להכנס, לא שייך לומר שמרגיש, ש"חימה שפוכה שורה עליו". אלא אחרי כל הדחיות, שדוחים אותו, והוא לא זז ממקומו, היינו שכבר נגלה עליו את היד חזקה וחימה שפוכה, אז יקויים "אמלוך עליכם". כי רק ע"י התפרצות והתאמצות גדולה, מתגלה אליו את המלכות שמים, וזוכה להכנס פנימה בהיכל המלך.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ע'. "ביד חזקה ובחימה שפוכה")

משה מכה את המצרי

177. "ויך את המצרי", בזה שלא נתן למלא את רצונו ודחה את מבוקשו. וזה נקרא שהמית את מעשה ומחשבה של המצרי הזה, הנכלל בבחינתו בלבו. וכמו כן הנאת השכל היא רק בזה שעושה מה שהוא מבין מה שהוא עושה. ובשיעור שעושה דברים שהם נגד שכלו, שהשכל מחייב אותו אחרת, היסורים שלו נמדדים לפי שיעור ההתנגדות לשכלו.

ובזמן שהאדם הולך למעלה מהשכל, אזי כשיתנו לו את השכל המחייב את כל עבודתו, הוא יכול לומר שמקבל את כל זה עבור להשפיע, כי מצידו הוא יכול לוותר על השכל.

ואז הוא יכול לזכות לבחינת אור האמונה, שיכול לוותר, שאין כוונתו לעצמו, והוכחה לזה שעושה הכל אפילו שהם כנגד השכל. ממילא הוא מוכשר לקבל את אור האמונה, ויכול להיות בטוח שכוונתו להשפיע.

מה שאין כן כשאנו יכול לעבוד בבחינת אמונה, אלא רק מה שהשכל מחייב, היינו לפי הרצון לקבל, ממילא נשאר בתוך הצמצום. לכן צריכים ב' עבודות, היינו מוחא וליבא.

.....
(הרב"ש. ש. 237. "בחינת מוחא וליבא")

178. הקדוש ברוך הוא הבטיח למשה, שהוא יוציא אותם מצרה ראשונה ומצרה שניה. אבל צריכים לדעת, שעיקר היציאה מצרה ראשונה, שהיא יציאה מתאוות גשמיות, שבלי זה אי אפשר להגיע לתענוגים רוחניים.

וזה משל המדרש על "איש מצרי הצילנו מיד הרועים", היינו זה שהרג המצרי, היינו הסיבה ראשונה, שצריכים גם כן לזכור, אפילו אחר כך, כשבא למצב ה', שהוא הגלות של תענוגים רוחניים, שצריכים לקבל אותם על מנת להשפיע, והגוף לא מסכים. היינו, הרג את המצרי, הכוונה על תאוות גשמיות, הנקרא בחינת "מצרי".

מה שאין כן אחר כך הצרה השניה היא כבר בחינת "ישראל", היינו שיש לו תענוגים רוחניים, ומכל מקום הוא נמצא בצרה, מזה שצריך להתגבר על מנת להשפיע, ושצריך שה' יגאלו גם מצרה זו.

.....
(הרב"ש. ש. 506. "הצילנו מיד הרועים")

הסנה הבוער

179. משה היה מהרהר ואומר, אולי יכלו ישראל בעבודה הקשה הזו. כמ"ש, וַיֵּרָא בְּסִבְלוֹתָם. לפיכך, ויירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה, וַיֵּרָא וְהָנָה הַסֵּנֶה בּוֹעֵר בָּאֵשׁ, והסנה איננו אוכל. כלומר, משועבדים הם בעבודה קשה, אבל, והסנה איננו אוכל, שאינם כלים בגלותם. אשריהם ישראל, שהקב"ה הבדיל אותם מכל העמים, וקרא להם בניו. כמ"ש, בניו אתם לה' אלקיכם.

.....
(זוהר לעם". שמות. מאמר "בלבת אש מתוך הסנה", סעיף 396)

180. והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל. מכאן למדנו רחמנותו של הקב"ה על הרשעים. והנה הסנה בוער באש, לעשות בה דין לרשעים. והסנה איננו אוכל, שאין בהם כליה. בוער באש, רומז לאש של גיהנום, אע"פ שהאש נראה למשה שהוא

צדיק, מ"מ רומז לאש של גיהינום, לרשעים. אבל הסנה אינו אוכל, שאינו עושה בהם כליה.

.....
("זוהר לעם". שמות. מאמר "בלבת אש מתוך הסנה", סעיף 389)

181. מהו, שנאמר אצל משה, "של נעלך מעל רגליך", אם נעל נקרא שנועל את טענת מרגלים. ולפי זה מה יהיה הפירוש "של נעלך".
יש לומר, "רגליך" הוא בחינת רגילות, היינו מה שבא לו מצד החינוך. ובכדי שלא יאבד לו החינוך, הוא צריך נעל, מלשון מנעול, היינו לסגור. אבל לבחינת משה, שהוא בחינת תורה, שם להיפוך, מלשון מנעל, היינו ששם צריכים לזרוק הנעלים ולקבל הכול על דרך התורה.

.....
(הרב"ש. 516. "ענין נעל")

אותות ומופתים

182. "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף", שבעת ירידתם "לחומר", יכפרו גם בגדלות משה רעיא מהימנא [הרועה הנאמן] וא"כ איך אפשר שמשה יגאל אותם מתחת קליפה רעה וחזקה כזו? לכן מסר השי"ת ג' אותות, שיראה משה לפני בני ישראל, ולימד אותו לסדר אותות אלו לפנייהם בזה אחר זה, והבטיח לו השי"ת שיעזור לו מן השמים, שיהיה סיפק בידו להראותם, ואחר שיקבלו בני ישראל ממנו את האותות האלו, יבואו לשמוע בקולו של משה, ואז יוכל לגאול אותם מגלות המר הזה.

.....
(בעל הסולם. אגרת י')

183. סוד שלושת האותות. אות א' התהפכות המטה לנחש ונחש למטה. אות ב' שבהוצאת ידו ולא מחיקו נמצא מצורעת כשלג ובהוצאת ידו מחיקו הנה שבה כבשרו. אות ג' שבשפיכת מימי היאור ליבשה יהיה לדם.

.....
(בעל הסולם. אגרת י')

מטה ונחש

184. "ויען משה ויאמר, והן לא יאמינו לי וכו'. ויאמר אליו ה', מה זה בידך. ויאמר, מטה. ויאמר, השליכהו ארצה ויהי לנחש. וינס משה מפניו" (שמות ד').

ויש לפרש, שאין יותר מב' מדרגות: או קדושה, או ס"א. ומצב של בנתיים אין. אלא, מאותו המטה בעצמו נעשה נחש, אם משליכין אותו לארץ.

(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ט. "ענין מטה ונחש")

185. אמר הקב"ה למשה (שמות, חמישי) "ויאמר אליו ה', מזה בידך. ויאמר, מטה. ויאמר, השליכהו ארצה, ויהי לנחש. וינס משה מפניו". ואמר, שידיים של משה נקראים בחינת אמונה. וזה הוא בחינת מטה בחשיבות. כי האדם משתוקק רק לידיעה, ובמקום שהוא רואה, שמצד השכל אין הדבר הזה, שהוא רוצה להשיג, אין לו שום מציאות להשיג את הדבר. כי הוא טוען, שכבר הוא השקיע בעבודה זו, שנוכל לעשות הכל לשם שמים, הרבה יגיעה, ולא זו כמלא הנימא. אם כן, הגוף אומר לו, תייאש עצמך מדבר זה, ואל תחשוב, שיהיה פעם, שאתה כן תוכל להשיג אותה. לכן כלך מדרך הזה. אז אמר לו הקב"ה, השלכהו ארצה, היינו שכך אתה תעשה לפני העם ישראל.

(הרב"ש. מאמר 35 "חמשה עשר באב" 1986)

186. ענין השאלה: "מה זה בידך?" כי יד פירושו השגה, מלשון "כי תשיג יד". מטה. היינו שכל השגותיו בנויים על בחינת מטה בחשיבות, שהוא סוד אמונה למעלה מהדעת.

שבחינת אמונה נבחן לעיני האדם לבחינת מטה בחשיבות, לבחינת שיפלות. ואדם מחשיב את הדברים שמתלבשים בתוך הדעת. מה שאין כן, אם השכל של האדם אינו משיגו, אלא שהוא מתנגד לדעתו של האדם, והאדם צריך אז לומר, שהאמונה הוא למעלה בחשיבות מהדעת שלו, נמצא שמשפיל אז דעתו, ואומר, מה שהוא מבין בתוך הדעת, שהוא מתנגד לדרך ה', אז האמונה נמצא אצלו למעלה בחשיבות מהדעת שלו.

כי כל השכליות, שהוא בסתירה לדרך ה', הוא שהשכל הזה כלום לא שוה, אלא "עינים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו". היינו, שמבטל את כל מה שהוא שומע ורואה. זה נקרא, שהולך למעלה מהדעת. וכך נראה להאדם לבחינת שיפלות וקטנות.

(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ט. "ענין מטה ונחש")

187. אצל האדם, שאין לו עצה אחרת, ומוכרח ללכת בדרך אמונה, נראה לו האמונה לשיפלות. מה שאין כן לגבי הבורא, שהוא היה יכול להשרות שכינתו, לאו דוקא על עצים ואבנים, אלא שבחר דוקא על דרך זה, הנקרא אמונה, בטח שבחר זה מטעם, שזה יותר טוב ויותר הצלחה. נמצא, אצלו ית' לא נקרא אמונה למטה בחשיבות, אלא

להיפוך, שדוקא לדרך זה יש לו מעלות רבות, אלא לעיני הנבראים נקרא זה בחינת מטה.

ואם משליכין את המטה לארץ, ורוצים לעבוד עם בחינה יותר גבוה, היינו בתוך הדעת, ומבזים את בחינת למעלה מהדעת, שנדמה עבודה זו לבחינת שיפלות, תיכף נעשה מהתורה והעבודה שלו בחינת נחש, שהוא סוד נחש הקדמוני. וזה סוד "כל המתגאה, אומר לו הקב"ה, אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד".

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ט. "ענין מטה ונחש")

188. אם הוא משליך בחינת מטה לארץ, ומגביה את עצמו לעבוד עם מדה יותר גבוה, זהו כבר נחש. ואין בחינת בנתיים. אלא או נחש או קדושה. מטעם, שכל התורה והעבודה שלו, שהיה לו מבחינת מטה, הכל נכנס עכשיו לבחינת נחש.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ט. "ענין מטה ונחש")

189. בכדי שהאדם לא ישאר ברשות הס"א, עשה הקב"ה תיקון, שאם האדם עוזב את בחינת ה"מטה", תיכף נופל לבחינת "נחש", ותיכף הוא הולך במצב של כשלונות. ואין לו שום כח להחזק, אלא אם כן יקבל שוב את בחינת האמונה, הנקרא שופלות. נמצא לפי זה, שהכשלונות בעצמם הם גורמים, שהאדם יקבל על עצמו שוב הבחינת מטה, שהוא בחינת אמונה למעלה מהדעת.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ט. "ענין מטה ונחש")

190. אין להם עצה אחרת, אלא לקבל עליהם את בחינה אמונה למעלה מהדעת, הנקרא "מטה". והמטה הזה צריך להיות ביד, ולא לזרוק את המטה. וזה ענין מה שכתוב "ופרח מטה אהרן", היינו שכל הפריחות, שהיה לו בעבדות ה', היה על בסיס מטה אהרן דוקא.

שזה ענין, שרצה לתת לנו סימן, בכדי לדעת, אם הוא הולך על דרך האמת, או לא חס ושלום. נתן לנו סימן להכיר רק בהיסוד של העבודה, היינו על איזה בסיס הוא עובד. אם היסוד שלו הוא מטה, זהו קדושה. ואם הבסיס שלו הוא בתוך הדעת, אין זו דרך להגיע לקדושה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ט. "ענין מטה ונחש")

191. "וישליכהו ארצה", כלומר, שניתן רשות לקליפה, "ויהי לנחש וינס משה מפניו", כלומר, שגילה להם שהסיבה שלא שמעו אליו עד היום, הוא מכח הנחש הזה דמחי

בזנביה. ועל כן האמינו לאנשים המבקשים את נפשו וכו'. ועל כן, "ויברח משה מפני פרעה".

אבל עתה נתן לו השי"ת כח זה, "שלח ידך ואחוז בזנבו", כלומר, שלא יאמינו לרשעים, רק יאמינו בו. ואז, "ויהי למטה בכפו", כי יראו ששיגו אמונה שלימה וטהורה, והנחש לא יוכל להכותם עוד.

.....
(בעל הסולם. "שלשת האותות")

יציאת מצרים

עניין יציאת מצרים

192. בזמן שהאדם הוא עובד את עצמו, הוא לא יוכל להיות עובד ה', כי אי אפשר לשמש שני מלכים בבת אחת. ורק לאחר שהאדם יוצא ממצרים, היינו מקבלת עצמית, אז הוא יכול להיות עובד ה'. ואז הוא מסוגל לזכות לתורה. היוצא מזה כי החידוש הראשון הוא יציאת מצרים.

.....
(הרב"ש. ש. 932. "חידוש הראשון")

193. אם האדם מונח תחת שליטה זו כמו אומות העולם, נמצא שהוא בגלות, ואז הוא בבחינת עובדי עבודה זרה - ואז יש מקום לתפילה שהקב"ה יעזור לו לצאת מגלות הזו, ואז שייך לומר: ועכשיו, היינו לאחר שהוא בגלות והוא בבחינת עובדי עבודה זרה, שייך לומר: ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, שפירושו לעבוד עבודת הקב"ה ולא לעבוד לשליטת עבודה זרה. וזה נקרא יציאת מצרים, שאז כל המעשים הם להקב"ה. ובשביל זה מיחסים את המצוות - "זכר ליציאת מצרים", שרק אז לאחר שיוצאים מגלות מצרים אפשר לקיים את המצוות מטעם ציווי ה' ולא מטעמים אחרים.

.....
(הרב"ש. אגרת ס"ו)

194. אסור ליחיד לצאת מהכלל, ולבקש על עצמו, אפילו לעשות נחת רוח ליוצרו, זולת על הכלל כולו. [...] כי היוצא מהכלל לבקש על נפשו בפרט, אינו בונה, אלא אדרבה, גורם חורבן לנפשו [...] וגם בזמן עבודה כשהאדם מתפלל ביחידות, על כורחו יוצא מהכלל ומחריב לנפשו [...] שלא היה אפילו התעוררות, לכל פרט מבני

ישראל, לדרוש שום דבר ביחידות [...] כי לכל פרט לא היה חסר כלום, מחמת שלא הרגישו בעצמם, לאני בפני עצמם, וזה כחם לצאת ממצרים ביד רמה.
.....
(בעל הסולם. "לא עת האסף המקנה")

195. כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. יש להבין מה יש להרבות על ענין יציאת מצרים, עד שאמרו כל המרבה לספר הרי זה משובח. וכמו כן יש להבין מה שאומרים, בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. זה ידוע שבאור אין מה להוסיף אלא בהכלים. לכן "מרבה" שייך בהכלים, שהוא ענין חסרון הרגש הגלות. וכשבא להרגיש ענין הגלות, אז הוא מרגיש שהוא עצמו נמצא במצרים, ואם כן איך הוא יכול לומר את השבח של יציאת מצרים, בזמן שהוא נמצא במצרים. וזה פירוש, חייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.
.....
(הרב"ש. 922. "המרבה לספר ביציאת מצרים")

196. "ואפילו כולנו חכמים... מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים". ויש לומר, שהגם שכבר אנחנו בני תורה ותבונה, מכל מקום עלינו לעורר את השורש של יציאת עם ישראל מהגלות דפרעה. משום שעיקר הוא היציאה מהקליפה והכניסה לקדושה, משום דשאר המדרגות הם נקרא קודם ונמשך. לכן עלינו להלל ולשבח לה' יתברך על זה, ועל ידי זה ממשיכים שמחה בכל העולמות. זאת אומרת, בזה שאנחנו מרגישים את יקר וחשיבות של החרות מהקליפות, בשיעור הזה מתגדלת השמחה. ובשיעור שיש לנו השמחה, בשיעור זה נוכל לתת את הלל והשבח. לכן צריכים בכל שנה לעורר את השורש.
.....
(הרב"ש. 934. "חובת סיפור יציאת מצרים")

נס יציאת מצרים

197. נס נקרא, מה שאינו בידי אדם, ששיג את הדבר. כלומר, שבידי אדם אין הדבר באפשרות להשיג, אלא שצריך להיות נס מן השמים, שרק באופן כזה נקרא "נס". לכן, כשהאדם בא במצב, שהוא שכבר יש לו הכרת הרע, שאין זה באפשרותו לצאת משליטת אומות העולם שיש בו, ובחינת ישראל שבו היא בגלות תחתם, ואינו רואה שום מציאות, שתהיה באפשרותו לצאת משליטתם, לכן כשהקב"ה עוזר להם, ומוציא אותם מרשות האומות העולם, ונהפוך הוא, שעם ישראל שולט עליהם, זה נקרא "נס".
.....
(הרב"ש. מאמר 11 "מהו, שנה חנוכה מניחה בשמאל, בעבודה" 1990)

198. ה' הוציא אותם מארץ מצרים. שפירוש, שה' הוציא אותם מתחת סבלות מצרים. והנס הזה, האדם צריך להאמין, שכמו שהיה ביציאת מצרים, כן כל אחד ואחד, שהולך בעבודת ה', הוא צריך להאמין, שה' יוציא אותו. כי זה ממש נס, שהיא מציאות לצאת משליטת אהבה עצמית, ולדאוג רק מה ששייך לתועלת ה'.
(הרב"ש. מאמר 11 "מהו, שגר חנוכה מניחה בשמאל, בעבודה" 1990)

199. זה שהאדם, יהיה בכוחו לשנות את הטבע, זה רק בידו של הקב"ה. זאת אומרת, הוא עשה את הטבע והוא יכול לשנות. וזה נקרא "יציאת מצרים", שהיה נס. לכן כתוב "בא", היינו שניהם ביחד, כמו שאומרים "בא ביחד", כנ"ל הקב"ה ומשה.
(הרב"ש. מאמר 17 "מהו הסיוע, שהבא לטהר מקבל, בעבודה" 1990)

200. האדם רואה, שאין לו שום אפשרות, שיהיה בידו לעבוד עם רצון להשפיע ולא לתועלת עצמו. ודבר זה יכול להיות רק בדרך נס מן השמים. ובאמת זה נקרא "יציאת מצרים". היינו, לצאת מכלל השכל, שיש לו מצד הטבע, שאי אפשר לעשות שום תנועה, אלא שיהנה מזה. וכאן הוא מבקש מה', שיתן לו כח לעבוד, במקום שאין לו שום טעם והרגש, אלא להאמין שהבורא נהנה מעבודה זו, מטעם שהוא כולו להשפיע.
(הרב"ש. מאמר 40 "מהו כי אתם המעט מכל העמים, בעבודה" 1990)

וימות מלך מצרים

201. יש לפרש "וימת מלך מצרים". היינו העבודה, שהיו עובדים לתועלת עצמם, שזה נקרא "קליפת מלך מצרים", שהם כבר פסקו מלעבוד עבורו, כלומר שהרגישו, זה שעובדים לתועלת עצמו, הנקרא "שליטת מלך מצרים", היא בחינת מיתה, אלא שקיבלו עליהם לעבוד לשם שמים. אז כבר לא היה להם כח לעבוד, מסיבת מלך מצרים שלט עליהם.
נמצא, לתועלת עצמם לא רוצים לעבוד, ולתועלת ה' לא יכולים לעבוד. זה שכתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה".
(הרב"ש. מאמר 11 "מהו הבחנות שלפני לשמה" 1988)

202. עבודת מצרים היה חביב עליהם ביותר. וזהו ענין "ויתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם". היינו, שאם הישראל תחת שליטת איזה אומה, אזי האומה הזו שולטת

עליהם. ואין להם באפשרות לפרוש משליטתם. אם כן היו טועמים טעם מספיק בהעבדות הזו, ואי אפשר להם להגאל.

ומה עשה הקב"ה? - "וימת מלך מצרים". היינו, שאבדו העבדות הזו. וממילא שלא היו יכולים עוד לעבוד. שהם הבינו, באם אין שלימות המוחין, אזי אין העבדות בשלימות. לכן: "ויאנחו בני ישראל מן העבודה". העבודה, היינו שלא היה להם הסתפקות בהעבודה, שלא היה להם שום חיות בהעבדות. שזה סוד "וימת מלך מצרים", שכל השליטות של מלך מצרים, שהוא היה זן ומפרנס אותם, מתו. לכן היה להם מקום לגלות תפילה. ותיכף ויושעו.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קנ"ט. "ויהי בימים הרבים ההם")

203. כל זמן שניתנה להשר שלהם שררה על ישראל, לא נשמעה צעקתם של ישראל. כיון שנפל השר שלהם, כתוב "וימת מלך מצרים" ומיד "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים". אבל עד אותה שעה לא נענו בצעקתם. ולפי זה יש פתחון פה לומר, אם אין הזמן הגיע להוריד את שרו של מצרים, אין מקום לבחירה, שיחזרו בתשובה ושיכלו לצאת מהגלות. כי (באות ש"מ בהסולם) אומר, "בימים הרבים ההם, שהיו רבים לשהיית ישראל במצרים, דהיינו שהגיע הקץ, וכיון שנשתלם קץ גלותם, מה כתוב "וימת מלך מצרים". מהו הפירוש, הוא שהורד שר מצרים ממעלתו, ונפל מגאותו. ועל כן אומר הכתוב עליו "וימת מלך מצרים", כי הירידה נחשבת לו למיתה. וכיון שנפל מלך מצרים, שהוא השר שלהם, זכר הקב"ה את ישראל ושמע תפילתם".

.....
(הרב"ש. מאמר 16 "וכאשר יענו אותו" 1985)

204. אומר הזהר "וכיון שנשתלם קץ גלותם", מה כתוב "וימת מלך מצרים", כי הירידה נחשבת לו למיתה. וכיון שנפל מלך מצרים, שהוא השר שלהם, זכר הקב"ה את ישראל, ושמע תפילתם. נמצא, שיש פתחון פה, שלא תעזור שום תפילה, מטרם שהגיע הזמן, אם כן אין מה לעשות דבר, כי ה' לא ישמע תפילתם. ובהנ"ל נבין הדברים כפשוטם, שזה הוא אותו ענין שדרשו חז"ל על פסוק "אני ה', בעיתה אחישנה. זכו, אחישנה. לא זכו, בעיתה". היינו, כשיבוא הזמן, אז תבוא התעוררות מצד הבורא, שעל ידה ישראל יחזרו בתשובה. נמצא, שהבחירה היא על הזמן, כמו שאומר בהקדמה לספר הזהר (אות ט"ז).

היוצא מכל הנ"ל, שאין להאדם להסתכל על הזמן של הגאולה, שמטרים זה כתוב, "שלא נתקבלה תפילתם", הכוונה על זמן של כמות ואיכות היסורים, שיש זמן מסויים, שבזה הזמן ישלם היסורים.

.....
(הרב"ש. מאמר 16 "וכאשר יענו אותו" 1985)

205. בזמן שזכו לראות "וימת מלך מצרים", שהזה"ק מכנה זה בשם "נפילת השר שלהם", הידיעה הזו, שהיו חושבים, שיש שר של מצרים, ויש לו שררה, והוא מעכב את צעקתם, שלא ישמע למעלה, הדעה הזו נפלה מעם ישראל. אלא זכו עכשיו לראות, שלא היה שום שר של מצרים, שהיה מעכב את תפלתן של ישראל, שלא יתקבל. אלא ה' כן שמע תפלתן, וה' הכביד את לבם. היינו, שה' היה רוצה, שתתגלה את צורה האמיתית של הרע, הנקרא "רצון לקבל לעצמו". נמצא, שכן שמע את צעקתם.

.....
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרים שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" 1990)

206. מי גרם שהשר שלהם יפול משררה שלו. זה שהיו עובדים כל הזמן, ולא ברוח מהמערכה, עד שהיה מקום לגילוי כל הרע, אז ממילא זכו להאמת. שגם עד כאן לא היה שר משלהם, אלא שהם חשבו כך. נמצא לפי זה, ששני דברים באו בבת אחת, הנקרא בלשון חז"ל "גיטו וידו באים כאחד". ובהאמור צריכים להתחזקות גדולה, ולא לברוח מהמערכה. אלא להאמין "כי ה' שומע תפלת כל פה". ואין שום כח אחר בעולם, אלא כח אחד, והוא כוחו של הקב"ה. והוא שומע תמיד בכל מה שפונים אליו.

.....
(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרים שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" 1990)

ויאנחו מן העבודה

207. "ויהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל אלקים מן העבודה, וישמע אלקים את נאקתם" (שמות ב' כג). זאת אומרת, שכל כך היו סבלו יסורים, עד שאין באפשרות לנשוא אותם. וכל כך הפצירו בתפילה עד "ותעל שועתם אל אלקים".

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קנ"ט. "ויהי בימים הרבים ההם")

208. כתוב, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה", מאיזה עבודה מדברים, הוי אומר מעבודת ה', שזה נקרא, עבודה קשה, היות שהיה קשה להם לעבוד בעמ"נ להשפיע, מטעם שהמצרים, ופרעה מלך מצרים, השפיעו להם מחשבות ורצונות שלהם. כלומר היות שקליפת מצרים הוא בעיקר אהבה עצמית, לכן המצרים שלטו על עם ישראל, שגם עם ישראל ילכו בדרך שלהם, הנקראת, אהבה עצמית, והיה קשה לישראל להתגבר על מחשבות האלו, וזהו שכתוב, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה".

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

209. העבדות צריך להיות בבחינת אמונה למעלה מהדעת, ובבחינת השפעה. אבל ראו, שאין כח בידי עצמם לצאת משליטת פרעה. לכן כתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה". כי פחדו, שלא ישארו שם בגלות לעולמים. אז "ותעל שועתם אל ה'", וזכו לצאת מגלות מצרים.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"ו. "ויבן ערי מסכנות")

210. "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל אלקים מן העבודה". כלומר, שעל ידי זה שביקשו עזרה, היה צריך לתת להם כל פעם אורות חדשים, כמו שאומר בזה"ק, שהעזרה מה שנותנים מלמעלה, היא בחינת "נשמתא קדישא", וע"י זה יהיה להם צורך, לעם ישראל, להאורות הגדולים, מטעם שאחרת אינם יכולים לצאת משליטת המצריים.

נמצא, שהתשובה של הקב"ה היתה, שהקב"ה יתן להם צורך לבקש עזרה. שהוא, שכל פעם הוא מגלה להם יותר רע, בכדי שיהיה להם תמיד לבקש עזרה יותר גדולה. וע"י זה יתגלה להם האור של מטרת הבריאה.

.....
(הרב"ש. מאמר 36 "מהו שבני עשו וישמעאל לא רצו לקבל את התורה, בעבודה" 1990)

211. דווקא על ידי זה שאנו רואים כל פעם השינויים והעלויות והירידות, אז על ידי ההתאבקות נתעורר מקום לתפילה. ואז יקוים, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ותעל שוועתם". שדווקא אם הגלות מגולה בכל שיעורו, אז מתחיל הגאולה. וזה מראה לנו את הסדר הגלות והגאולה, שהיה אז במצרים. וזה הסדר אנו צריכים להמשיך עד גמר התיקון.

.....
(הרב"ש. 933. "ענין יציאת מצרים")

212. בכדי שיתפלל מעומק הלב, יש כאן ב' תנאים:
א. שהעבודה שלו תהיה נגד הטבע. זאת אומרת, שהוא רוצה לעשות את כל המעשים רק להשפיע, והוא רוצה לצאת מאהבה עצמית, אז שייך לומר שהוא בעל חסרון.
ב. שמתחיל בעצמו לצאת מאהבה עצמית ומשקיע בזה יגיעה, ואינו יכול לזוז ממצבו כמלוא הנימא. אז הוא נעשה נצרך להבורא, שיעזור לו. ואז תפלתו היא אמיתית, משום שהוא רואה, שמצד עצמו אינו יכול לפעול מאומה. אז, כשהוא צועק לה, שיעזור לו, הוא יודע זה מהעבודה, כמו שכתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה". זאת אומרת, מזה שעבדו ורצו להגיע לדרגת, שיוכלו להשפיע לה, וראו שלא יכולים לצאת מהטבע שלהם, אז התפללו מעומק הלב.

(הרב"ש. מאמר 11 "תפלה אמיתית היא על חסרון אמיתי" 1986)

213. בזמן שהאדם כבר עומד סמוך למקום, שיקבל את העזרה מלמעלה, היינו ש"סמוך" נקרא, שהכלי, היינו הצורך להרצון להשפיע, הוא ממנו ולהלאה, שאז הוא רואה, שרק הבורא יכול להציל אותו. וכמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שזוהי הנקודה החשובה ביותר בעבודת האדם, שיש לו אז מגע הדוק עם הבורא, היות שהוא רואה, מאה אחוז שלא יועיל לו שום דבר, רק הבורא בעצמו יכול לעזור.
והגם שהוא מאמין בזה, מכל מקום לא תמיד מאירה לו האמונה הזו, שדוקא עתה הוא הזמן היותר מוכשר לקבל את ישועת ה', שדוקא עתה הוא יכול להיוושע שה' יקרב אותו, היינו לתת לו את הרצון להשפיע ולצאת משליטת אהבה עצמית, שזה נקרא "יציאת מצרים". כלומר, שהוא יוצא משליטת המצריים, שהיו מצירים את ישראל, שלא נתנו להם לעבוד את עבודת הקודש.

(הרב"ש. מאמר 38 "מהו, כוס של ברכה צריך להיות מלא, בעבודה" 1990)

וייזעקו, ותעל שועתם

214. כתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, וייזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה". כלומר, מהו הפירוש "וייזעקו" ש"ותעל שועתם" היה מבחינת "אלקים מן העבודה". כלומר, זה שהיו רוצים, שהעבודה שלהם תהיה לתועלת אלקים ולא לתועלת עצמם, ולא היו יכולים על העבודה, זו היתה הזעקה שלהם.

(הרב"ש. מאמר 11 "מהו הב' הבחנות שלפני לשמה" 1988)

215. צעקה ושוועה, במה הן נבדלות? אין שוועה אלא בתפילה, כמ"ש, שְׁמַעַתָּה תְּפִילָתִי ה' וְשׁוֹעַתִּי הָאֲזִינָה. וכן כתוב, אליך ה' שְׁיוֹעָתִי. וכן כתוב, שְׁיוֹעַתִּי אֵלֶיךָ וְתִרְפָּאֲנִי. הרי ששוועה, פירושה דיבורי תפילה.

צעקה, פירושה, שצועק ואינו אומר כלום, בלי דיבורים. גדולה צעקה מכולן, שצעקה היא בלב, וקרובה להקב"ה יותר מתפילה ומאנחה, כמ"ש, כי אם צָעֹק יִצְעַק אֵלַי שְׁמוֹעַ אֲשַׁמַּע צַעֲקָתוֹ.

אנחה צעקה ושוועה, הן מחשבה קול דיבור, בינה ז"א מלכות. וע"כ צעקה שאין בה דיבור, יותר מתקבלת לה' מתפילה בדיבור. משום שהדיבור הוא בהתגלות ויש בו אחיזה למקטרגים. אבל צעקה, שאין בה התגלות אלא רק בלב הצועק, אין בה אחיזה למקטרגים. וגם היא מתקבלת יותר מאנחה, כי מגולה רק במחשבת הנאנחה, בחינת בינה, ואין התחתון ביכולת להתדבק על ידה כראוי בה'. וע"כ צעקה יותר מתקבלת.

.....
("זוהר לעם". שמות. מאמר "אנחה שוועה צעקה", סעיף 354)

216. ויצעק אל ה' כל הלילה. הניח הכול, אנחה ושוועה, ולקח צעקה, משום שהיא קרובה להקב"ה יותר מכולן. כמ"ש, ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אליי.

.....
("זוהר לעם". שמות. מאמר "אנחה שוועה צעקה", סעיף 355)

217. הרע שיש בלבו של אדם. ואין האדם מסוגל לנצח אותו, ומוכרח לצעוק לה', שיעזור לו, להוציאו לחרות מתחת שליטת פרעה מלך מצרים. ובמה עוזר לו, כמו שאומר בזה"ק, בנשמתא קדישא. זאת אומרת, כל פעם שהוא מבקש עזרה, הוא מקבל נשמתא קדישא.

.....
(הרב"ש. מאמר 41 "מהו המצות קלות שאדם דש בעקביו, בעבודה" 1990)

218. בזמן שהאדם רואה את האמת כמו שהיא, היינו שרואה איך שהוא שקוע באהבה עצמית, ואין בו שום ניצוץ בגופו, שירשה לו לעשות משהו להשפיע, וכיון שבמצב הזה האדם כבר הגיע אל האמת, כלומר שבא לידי הכרת הרע, שאין לו אז שום עצה, שיהיה בידו כח לעזור לעצמו, אלא יש לו רק עצה אחת, שהיא לצעוק לה' שיעזור לו, כמו שכתוב, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויצעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה". וזהו שאמרו, "הבא לטהר מסייעין אותו, ושואל הזהר הקדוש, במה, והשיב בנשמתא קדישא".

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

219. כתוב "ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה", שמשמע מכאן, היסורים הכי גדולים, שעל זה היתה כל הצעקה שלהם, היו רק על העבודה ולא על שאר דברים. אלא, שהמדובר הוא, שצעקו על מצבם, שלא היה ביכולתם לצאת מאהבה עצמית ולעבוד לשם שמים, שזו היתה הגלות שלהם, שגרמה להם יסורים, שראו שהם מונחים תחת שליטתם.

נמצא בזה, שבגלות מצרים השיגו כלים, היינו רצון שה' יעזור להם לצאת מהגלות כנ"ל, שאין אור בלי כלי, שרק מתי שמתפללים תפלה אמיתית, שהאדם רואה, שאין שום אפשרות להיוושע, אלא הקב"ה הוא יכול לעזור לו, זה נקרא תפלה אמיתית.

.....
(הרב"ש. מאמר 11 "תפלה אמיתית היא על חסרון אמיתי" 1986)

220. אלה אנשים שאומרים שהם רוצים לברוח מהעבודה, אבל אין להם לאן ללכת, היות שמשום דבר אין הם יכולים לקבל סיפוק, אלו אנשים לא זזים מעבודה. והגם שיש להם עליות וירידות, אבל הם לא מתייאשים. וזהו כמו שכתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה". כלומר, שהיו צועקים מן העבודה, בזה שלא מתקדמים בעבודת ה', שיוכלו לעבוד בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו. ואז הם זכו ליציאת מצרים, הנקראת בבחינת עבודה "יציאה משליטת הרצון לקבל ולהכנס בעבודה של להשפיע".

.....
(הרב"ש. מאמר 34 "מהו, אוכל פירותיהם בעוה"ז והקדן קיימת לעוה"ב, בעבודה" 1991)

221. כתוב "מן העבודה" שתי פעמים. צריכים לפרש, שכל האנחות היו מן העבודה, היינו שלא יכלו לעבוד לשם שמים, אלא היו היסורים שלהם, היינו מזה, שהעבודה שהיו עושים, לא היו יכולים (לעשותה) לשם שמים, מסיבת קליפת מצרים. ומשום זה כתוב שתי פעמים "מן העבודה":

א. שכל אנחות לא היו על שום דבר, שהיה חסר להם, רק דבר אחד היה חסר להם, זאת אומרת, שלא היו רוצים שום מותרות ושום שכר, רק החסרון שלהם, שהיו מרגישים יסורים וכאבים היה על שלא יכלו לעשות שום דבר לשם שמים, שפירושו במילים אחרות, שהיו רוצים שיהיה להם רצון להשפיע נחת רוח לה' ולא לתועלת עצמו, ולא יכלו, ובזה הצטערו. וזה נקרא, שהיו רוצים קצת אחיזה ברוחניות.

ב. "מן העבודה" השני, בא ללמד "ותעל שועתם אל אלקים", זה שהאלקים שמע נאקתם, היה מזה, שביקשו רק עבודה. ולזה בא לרמז "מן העבודה" השני. נמצא,

שכל הגלות שהרגישו, היה רק מזה, שהיו תחת שליטת קליפת מצרים, ולא היו יכולים לעשות שום דבר, שיהיה רק בעל מנת להשפיע.

.....
(הרב"ש. מאמר 16 "וכאשר יענו אותו" 1985)

222. ידוע, שאין אור בלי כלי. כלומר, שלא יכולים לתת לאדם דבר בכפיה, כידוע, אין כפיה ברוחניות. אי לזאת, כשהאדם מצטער וסובל כאב ויסורים, מזה שלא יכול לצאת מאהבה עצמית, ולעבוד רק לתועלת ה', והוא צועק לה', לעזור ולתת לו את מבוקשו. זאת אומרת, שאם הקב"ה יתן לו זה, שתהיה לו היכולת לבטל את רשותו ולהיבטל לרשותו של הקב"ה, שהוא רוצה, שתהיה רק רשות היחיד בעולם, היינו רשותו של הקב"ה, שזו כל ישועתו, זה נקרא שיש לו כלי וצורך שהקב"ה יעזור לו. וזה שכתוב "וישמע אלקים את נאקתם". פירוש, לאחר שהיה להם כלי, שהוא רצון וחסרון שתהיה להם היכולת לעבוד לתועלת ה', אז בא הזמן של "וישמע אלקים את נאקתם". כלומר, שאז התחילה הגאולה, להוציא אותם מתחת סבלות מצרים.

.....
(הרב"ש. מאמר 11 "מהו ה' הבחנות שלפני לשמה" 1988)

223. אלו אנשים שרוצים ללכת בדרכי ה' על דרך האמת, המה רואים, שתמיד הם עושים רע, והם צועקים לה', שיושיעם לצאת מהמצב של רע. וכל מה שהיה ביכולתם לעשות ולא יכולים להשתחרר מהרע, על דרך שפירשו ביציאת מצרים, "ויאנחו בני ישראל מהעבודה, ותעל שוועתם אל ה'", והוציאים ממצרים. כך יש לפרש כאן, היינו שה' האיר להם את הפנים שלו, אז ממילא הלך מהם ההסתרה שהיה להם. שעל ידי "פני ה' בעושי רע", אז פני ה' מבטל אפילו זכר של הרע. וזה פירוש "להכרית מארץ זכרם", היינו ארץ מלשון רצון כידוע, אפילו זכר לרצון רע לא נתעורר אצלם, מטעם "צעקו וה' שומע, ומכל צרותם הצילם".

.....
(הרב"ש. 584. "פני ה' בעושי רע")

224. כתוב: "ויאנחו בני ישראל מן העבודה וכו' ותעל שוועתם" וכו'. כי כלל ישראל באו בזמן ההוא למצב מיואש ר"ל "מן העבודה". כמו השואב בכלי מנוקב, שהולך ושואב כל היום, ואין לו טפת מים לרוות צמאונם, כן בני ישראל במצרים, כל כמה שבנו היה נבלע הבנין במקומו בקרקע, כמ"ש חז"ל.

כמו כן מי שלא זכה לאהבתו ית', כל מה שפעל בעבודתו בטהרת הנפש ביום האתמול, נמצא כמו נשרף כליל ביום מחר. וכל יום וכל רגע, צריך להתחיל מחדש, כמו שלא פעל כלום מימיו. ואז "ויאנחו בני ישראל מן העבודה". כי ראו בעליל, שאינם מוכשרים

לעולם, שיצמח מה מעבודתם עצמם. ועל כן היתה אנחתם ותפלתם בשלמות כראוי, ועל כן "ותעל שועתם" וכו'. כי השי"ת שומע תפלה, ורק לתפלה שלמה הוא מחכה. היוצא מהאמור, שאין שום דבר קטן או גדול, מושג רק בכח התפלה, וכל ענין היגיעה והעבודה שאנו מחוייבים, אינם אלא לגלות את מעוט כחותינו ושפלותנו, שאין אנו ראויים לכלום מכחנו עצמנו, כי אז אנו מוכשרים לשפוף תפלה שלמה לפני יתברך.

.....
(בעל הסולם. אגרת נ"ז)

225. אין מצב יותר מאושר בעולמו של האדם, אלא בשעה שמוצא עצמו כמיואש מכחותיו עצמו, כלומר, כי כבר יגע ועשה כל מה שמצוייר בכוחו לעשות ותרופה אין. כי אז ראוי לתפלה שלמה לעזרתו ית'. שהרי יודע בבטחה שעבודתו עצמו לא תביא לו התועלת, וכל עוד שמרגיש איזה כוח עבודה מצדו עצמו, אין תפלתו שלמה. כי היצר הרע מקדים עצמו, ואומר לו, שמחוייב קודם לעשות מה שבכוחו, ואחר כך יהיה רצוי להשי"ת.

ועל ז"א: "רם ה' ושפל יראה" וכו'. כי אחר שהאדם מתייגע בכל מיני עבודות ומתאכזב הוא בא לשפלות אמיתית. שיודע שהוא השפל שבאנשים, כי אין לו שום דבר המועיל בבנין גופו, ואז תפלתו שלמה, ונענה מידו הרחבה.

.....
(בעל הסולם. אגרת נ"ז)

שאלת כלים מהמצרים

226. "ויאמר ה' אל משה, דבר נא באוזני העם, וישאלו איש מאת רעהו, ואשה מאת רעותה, כלי כסף וכלי זהב". ולפי מה שפירש אאמו"ר זצ"ל, צריכים לפרש, שהכוונה היא, שיקחו את הכלי כסף וכלי זהב, מה שיש להמצרים. זאת אומרת, שיקחו את הרצונות והכסופים, שיש להם, היינו כל הקושיות, שהיו להם על דרך של עם ישראל.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאלת כלים מהמצרים" 1986)

227. רצה הקב"ה, שהם יקחו את הכלים של המצרים, היינו השאלות והקושיות וכל רצונותיהם, שזה כלים של המצרים. אבל לא שבאמת הם יקחו את הכלים האלו, אלא שזה יהיה רק בתור שאלה. זאת אומרת, שהם יקחו הכלים של המצרים רק בכדי שיהיה להם צורך למלאות את החסרונות האלו, אבל לא שבאמת ישארו הכלים אצלם, כי הכלים, היינו המחשבות והרצונות האלו, לא שייכים לעם ישראל, אלא זהו רק שאלה לפי שעה.

ואח"כ להחזיר להם. שהמשמעות היא, שאח"כ, היינו לאחר שקבלו המילוי, מה ששייך להשאלות האלו, שדוקא על ידם יש יכולת להשפיע להם המילוי. וזה דומה, כאילו הם קיבלו האורות השייכים לכלים שלהם, שנקרא "כלי קבלה בעמ"נ לקבל". אבל תיכף זרקו את הכלים שלהם, אלא שהשתמשו עם האורות, השייכות להכלים שלהם, אבל קיבלו הכל בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" 1986)

228. "גם נפש בלי דעת לא טוב", וצריכים לדעת דקדושה, שנקראת עשירות, כי אין עושר אלא בדעת.

וכשה' רצה להעשיר אותם ולא היה להם כלים, כי הכל היה להם למעלה מהדעת, אז הקדוש ברוך הוא נתן להם עצה שישאלו מהמצרים כלים. וענין לקיחת הכלים היה רק בכדי שיוכלו לקבל מילוי לכלים, היינו תירוצים לשאלות שלהם. אבל לאחר שלקחו את התירוצים, תיכף החזירו למצרים את הכלים, כי הולכים למעלה מהדעת, אם כן אין להם שום קושיות, ולקחו השאלות של המצרים רק לפי שעה, והחזירום אחר כך.

.....
(הרב"ש. 914. "ב' הפכים")

229. בענין שאילת כלים אצל המצרים, שה' אמר למשה, שיבקש מישראל, שישאלו כלים אצל המצרים. ושאלנו, מדוע היה ה' צריך לבקש מישראל דבר זה. ומדוע לא ירצו עם ישראל ללוות הכלים האלו. והתשובה היא, היות שעם ישראל, בזמן שמשה ואהרן באו בשליחות ה', שיוציאו אותם מהגלות, כתוב "ויאמן העם וישמעו", היינו באמונה למעלה מהדעת, ולא צריכים לשום דבר, ואין להם שום צורך למדרגות גבוהות, אלא מספיק להם בזה שיוכלו לעסוק בתורה ומצות בלי שום הפרעה מצד המצרים.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" 1986)

230. היה ה' צריך לבקש ממשה, שיבקש טובה מישראל, שהם יקחו הכלים דמצרים בהשאלה, היינו לפי שעה, שיהיה להם רצון וחשק למלאות את כל החסרונות, מה שהמצרים דורשים למלאותם. והיה מוכרח לבקש, משום שלעם ישראל היו מסתפקים במה שיש להם, ותמיד היו בורחים ממחשבותיהם ומרצונותיהם. ועכשיו אומרים, לשמוע את שאלותיהם וקושיותיהם של המצרים.

והיות שהבטיח לאברהם, שאחרי כן יצאו ברכוש גדול, לכן היה לו צורך, שיקחו את הכלים של מצרים רק בהשאלה. ואח"כ לתת להם בחזרה, היינו, שאין להם שום עסק בהשאלות שלהם, ומה שלקחו, הוא רק לפי שעה, היינו בכדי שיוכלו לקבל האורות, הנקרא "ירושת הארץ", מה שהבטיח הקב"ה לאברהם.

(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" (1986))

231. אין אור בלי כלי, היינו אין מילוי בלי חסרון, ואברם אמר לה', שהוא לא רואה שהם יצטרכו לאורות כל כך גדולים, הנקרא, ארץ ישראל, לכן ה' אמר לו, ע"י זה שיהיו בגלות, ויבקשו מה' שיוציאם מהגלות, ובמה מוציאם, זהו רק עם אורות גדולים, כי "המאור שבה מחזירו למוטב", אם כן כבר יהיה להם צורך לאורות הגדולים. ועל זה פירש, שלכן אמר ה', שישאלו כלים מהמצרים, כלומר שיקחו את הקשיות של המצרים, רק בהשאלה, היינו בכדי לקבל האורות, ואח"כ יחזיר להם הכלים. כלומר שלקחו קשיות בכדי להבין את התירוצים. וזהו כנ"ל, שאי אפשר להבין את האור רק מתוך החושך.

(הרב"ש. מאמר 22 "מהו שדוקא בליל פסח, שואלים ד' קשיות" (1989))

יצאו ברכוש גדול

232. ויאמר אליו אני יהוה אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה: ויאמר אדני יהוה במה אדע כי אירשנה: [...] ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול.

(תורה. בראשית. ט"ו, ז'-ח', י"ג-י"ד)

233. כשעם ישראל היו שומעים את הלשון הרע של המצרים, שדברו סרה על דרך של השפעה, היו בורחים מהם, היינו שהיו בורחים מהמחשבות האלו, בזמן שהיו באים לבלבל את המחשבות של בני ישראל, ולהשפיע דעותיהם ללבות בני ישראל. ומשום זה שהקב"ה היה יודע, שהם לא ירצו לשמוע את השאלות והקושיות של המצרים, שהיו שואלים את הקושיות מי ומה, אבל אין להם כלים, לתת להם את הרכוש הגדול, כי אין אור בלי כלי, היינו שלא יכולים לתת לאדם דבר, שאין לו רצון לזה, לכן אם ישאל את בני ישראל, מה אתם רוצים, שאני אתן לכם, בטח הם יגידו, אין אנו רוצים ממך שום דבר, אלא להיפך, אנחנו, כל שאיפתנו היא לתת לך, ולא

שאתה תיתן לנו. אם כן איך הם יכולים לקבל את הטוב והעונג, הנקרא רכוש גדול, שזה נקרא, שהוא רוצה לתת להם בחינת נפש, רוח נשמה, חיה, יחידה. הלא אין להם צורך בזה. לכן רצה הקב"ה, שהם יקחו את הכלים של המצרים, היינו השאלות והקושיות וכל רצונותיהם, שזה כלים של המצרים.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" 1986)

234. צריכים לשמוח, בכמה שיש לו אחיזה בקדושה, שאפילו רגע אחד ביום, אצלו נבחן דבר זה לרכוש גדול. כי אפילו דבר קטן בכמות ובאיכות, אין אדם מסוגל להעריך כשמדברים מדברים חשובים, שהם קדושה, שהיא תורה ומצוות.
.....
(הרב"ש. 146. "יסורים ושמחה")

קורבן פסח

235. "קרבן" נקרא התקרבות לה'. "פסח", נקרא שקירב אותם ופסח על דברים רעים שבהם, והסתכל רק על המעשים טובים שבהם. וזה בא אחרי שטעמו טעם מרור בשליטת המצרים, ורצו לצאת משליטתם, ולא עלתה להם, והיה להם טענות על ה', שזה נקרא מצה ומריבה, כמו שכתוב "בהצותם על ה'", מדוע ברא אותם בשיפלות כזה. וזה גרם להם לידי קרבן פסח, שה' קירב אותם. וזה נקרא "על מצות ומרורים יאכלוהו", שהמצות ומרורים הייתה סיבת שיכלו להקריב קרבן פסח, שפירוש, שה' פסח על כל החסרונות, שהיו בהם ונתקרב לה'.

.....
(הרב"ש. 929. "קרבן פסח")

236. רק על ידי מצה ומרור מתרקם באדם צורך לעזרת ה', ועזרתו יתברך הוא על ידי הנשמה הנקרא, "בחינת אורייתא וקוב"ה חד הוא". [...] וכשיש לו צורך, אז הקב"ה מקרב את האדם, וזה נקרא, קרבן פסח, שהקב"ה פוסח על כל החסרונות שלו ומקרב אותו לזכות למטרת הבריאה.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור")

דילוג ופסיחה

237. ענין פסח, שאמרו חז"ל, "אשר דילג ופסח ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט". זאת אומרת, כל ירידה נקראת "מצרי", שפירושו, שמקבל הכל עבור אהבה עצמית. וישראל באמצע, היינו עליה, שהתגבר ועשה עכשיו הכל בעל מנת להשפיע ולא לתועלת עצמו. מצב הזה נקרא "ישראל". אולם אח"כ עוד הפעם הוא יורד. נמצא, שעוד הפעם הוא יורד לבחינת "מצרי". וכן חוזר חלילה. וישראל נמלט, היינו שנמלט מהמצריים ונכנס לבחינת ישראל.

ובכדי שיהיה לאדם כלי שלם, שיהיה מוכשר לקבל בתוכו שפע עליון, הקב"ה פוסח ממצרי למצרי, כלומר שהוא מקבל בחשבון רק את בחינת ישראל שיש בין מצרי למצרי, ומצרף אותם לחשבון גדול.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מדוע חג המצות נקרא 'פסח' (1987)

238. יש לפרש מה שכתוב על שם, שפסח על בתי בני ישראל ורק המצרים נהרגו. וכמו שמפרש רש"י, שפסח, היינו שקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט, שהכוונה, שכל המצרים נהרגו, ורק כל הישראלים שהיו באמצע בין מצרי למצרי, נשארו בחיים, יהיה הפשט, שכל הירידות שהיו בין העליות, נמחקו. וממילא לא נשאר רק עליות. וזה יוצא לנו, כאילו אף פעם לא היה להם ירידות, כיון שנמחקו, שזה יהיה פירוש שהמצרים נהרגו. ויש עכשיו מקום, שכל עליות שהיו להם, נתחברו, והיו למצב אחד. שיש הרבה בחינות של רצון לקבל שנתקן בעמ"נ להשפיע, וממילא היה כלי אחת שלימה לקבלת אור הגאולה, הנקרא "יציאת מצרים", שיצאו לחירות מגלות מצרים, שהיו משועבדים לאהבה עצמית, הנקרא "קליפת מצרים", כמו שכתוב "ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם".

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מדוע חג המצות נקרא 'פסח' (1987)

239. ענין "פסח" נקרא על שם שהקב"ה דילג את בתי ישראל, ונשארו כל ישראל וישראל בחיים. כידוע שאין העדר ברוחניות, כי בחינה הכי קטנה שבישראל נשארה בחיים, ושום דבר אינו הולך לאיבוד. ומשום זה שהקב"ה הציל את ישראל, נקרא יום טוב זה בשם "פסח", על שם מעשיו של הקב"ה.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מדוע חג המצות נקרא 'פסח' (1987)

בחיפזון

240. מדוע נקרא פסח "חפזון". וכפי שפירש רש"י, הפסח נקרא "חפזון", משום שה' קפץ ופסח ממצרי למצרי, וישראל אמצעי נמלט. ואנו רואים, שענין דילוג את הקץ, פירוש, שמיהר את הקץ, כאילו שעדיין לא הגיע הזמן. והיות שמיהר עצמו, ועל זה נקרא פסח "חפזון". וכאילו היה צריך למהר, כדי שלא יתעוררו המצרים שהיו אצל הישראלים, והם עדיין לא הגיע הזמן שיתוקנו, לכן מיהר עצמו והציל מה שהיה יכול להציל. כלומר, שרק בחינת ישראל קבל אז תיקון, ולא המצריים. לכן נקרא זה "חפזון".

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מדוע חג המצות נקרא 'פסח'" (1987))

241. כתוב "ואכלתם אותו בחפזון, פסח הוא לה". ופירש רש"י, הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג, והפסיחה שהקב"ה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים, וקופץ ממצרי למצרי, וישראל אמצעי נמלט.

ויש להבין ענין הקפיצה והפסיחה בדרך עבודה. ידוע, שעיקר עבודה שלנו היא להגיע לידי דביקות בה', שהוא השתוות הצורה, שע"י זה מקבלים כלים שיהיו מתאימים לקבלת השפע. וידוע שהכלים שלנו באים משבירת הכלים. "שבירת הכלים" נקרא, שרוצים לשמש עם הכלי קבלה בעמ"נ לקבל, וזהו בחינת פירוד מה', שהיה בעולמות עליונים. וגם ע"י חטא דעץ הדעת, שנפלו הכלים לתוך הקליפות, ואנו צריכים להעלותם משום שאנו באים מהכלים שלהם. וע"י זה שאנו עובדים עם הרצון לקבל שלנו, הבאים משם בעמ"נ להשפיע, ע"י זה נתקנו כל פעם חלק מהכלים האלו, הנמצאים בקליפות, ומעלים אותם להקדושה, ע"י זה שאנו רוצים לשמש רק עם הכוונה בעמ"נ להשפיע נחת רוח להקב"ה.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מדוע חג המצות נקרא 'פסח'" (1987))

242. נוכל לפרש מה שכתוב "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו". לא כמו שהיה בארץ מצרים, שהגאולה היתה בחפזון, כנ"ל, שהיה קופץ ממצרי למצרי, וישראל באמצע נמלט. וזה היה מטעם, שהיה צריך למחוק את המצריים, ורק עם ישראל נשארו בחיים.

מה שאין כן בגמר התיקון, שגם בחינת המצרים יקבלו תיקון, אם כן לא צריך להיות בחפזון, כי לא צריכים לקפוץ ממצרי למצרי, וישראל באמצע הוא נשאר בקדושה, אלא כל המצרים יקבלו את תיקונם משלם. לכן לא צריך להיות חפזון, היינו קפיצה,

אלא כל הבחינות שהיו בתוך הקליפות, יתוקנו אז, כמו שכתוב "והסירותי את לב האבן מבשרכם, ואתן לכם לב בשר".

(הרב"ש. מאמר 13 "מדוע חג המצות נקרא 'פסח' (1987)

אני ולא שליח

243. כתוב ביציאת מצרים (ב"הגדה של פסח") "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים. אני ה', אני הוא ולא השליח. אני ה', אני הוא ולא אחר". שזה בא לומר, שרק ה' הוא יכול לעזור לצאת משעבוד גלות פרעה מלך מצרים, שמחזיק אותו שלא לצאת מאהבה עצמית, ולעשות כל המעשים רק מה שיביא לו תועלת לאהבה עצמית. ואין לו שום עצה, שיהיה בידו לעשות משהו לתועלת ה'. אז בא עזרת ה'.

(הרב"ש. מאמר 8 "ההבדל בין חסד ואמת, לחסד שאינו אמת" (1987)

244. כתב האר"י ז"ל, ישראל היו לפני הגאולה במ"ט שערי טומאה, עד שנגלה עליהם וכו' וגאלם, היינו שזכו "אני ולא שליח".

אמר זצ"ל, מה שאין כן לפני הגאולה חשבו שיש שליחים, שאם כן גאולה נקרא שזכו ש"אני הוא ולא שליח", שאין עוד מלבדו. נמצא שגם לפני הגאולה האמינו שה' עוזר, אבל יש שליחים. וגאולה נקרא שזכו "אני ולא שליח".

(הרב"ש. 915. "אני ולא שליח")

245. יציאת מצרים היתה ע"י הקב"ה בעצמו, ולא ע"י שליח. שדרשו "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, אני ה'. אני הוא, ולא השליח. אני ה' ולא אחר".

היינו, שבזמן שכל העצות ותחבולות האדם כבר עשה, שהם דומים לשליחים, כמו הרופאים כנ"ל, ולא עזרו, אז האדם יכול לתת תפלה מעומק הלב, היות שאין לו לשום מקום לפנות לעזרה, משום שכבר עשה כל העצות שעלה במחשבתו.

(הרב"ש. מאמר 8 "ההבדל בין חסד ואמת, לחסד שאינו אמת" (1987)

246. "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל אלקים מן העבודה". שפירשנו, מהו מן העבודה היה הצעקות שלהם, שמן העבודה, היינו שלאחר שכבר עשו כל מה שיש לעשות בבחינת עבודה, מה ששייך להם, וראו שאין מכאן שום עזרה, אחרי כל העבודות, ומשום זה היה שועתם מעומק הלב. היינו, שראו, ששום שליח לא

יכול לעזור להם, אלא הקב"ה בעצמו כנ"ל "אני הוא ולא השליח". ואז נגאלו ויצאו ממצרים.

(הרב"ש. מאמר 8 "ההבדל בין חסד ואמת, לחסד שאינו אמת" (1987))

247. במידה שבני ישראל חשבו שמצרים מעבידים אותם, ומטרידים אותם מעבדות ה', באותה מידה היו באמת בגלות מצרים. וכל הטרחא של הגואל לא היתה, אלא לגלות להם, שאין כאן כח אחר מעורב, ואני הוא ולא שליח, כי אין שום כח זולתו, שזה היה באמת אור הגאולה.

(הרב"ש. מאמר 15 "מהו, שמטרם שנפל השר המצרי, לא נענו בצעקתם, בעבודה" (1990))

248. האדם רואה שאין במציאות, שיהיה לו כח ללכת נגד הטבע. ואז אין להאדם שום עצה אלא לפנות לה', ולומר, שעתה הגעתי למצב, שאני רואה, שאם אין אתה עוזר לי אני אבוד, ואין לו מציאות, שיהיה לי פעם כח, שיהיה בידי כח להתגבר על הרצון לקבל, שזה הטבע שלי, אלא רק ה' יכול לתת טבע שני. והאדם אומר, שהוא מאמין, שזה היה "יציאת מצרים", שה' הוציא את עם ישראל מתחת שליטת מצרים, שדרשו חז"ל (בהגדה של פסח) "ויוציאנו ה' ממצרים לא ע"י מלאך, ולא ע"י שליח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, אני ה', אני הוא ולא אחר". אם כן גם הוא רואה עכשיו, שרק ה' יכול להוציאו מתחת שליטת הרצון לקבל ולתת לו טבע שני.

(הרב"ש. מאמר 37 "מהו תורה ומהו חקת התורה, בעבודה" (1991))

249. מי שרואה את שיפלותו, אז הוא רואה שהולך בדרך המוביל לעבודה דלשמה, ועל ידי זה יש לו מקום לתפילה אמיתית מעומקא דליבא. שרואה שאין מי שיעזור לו אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו, כמו שפירש אאמו"ר זצ"ל על גאולת מצרים "אני ולא שליח", כי כולם ראו שרק הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו גאל אותם משליטת הרע. וכשזוכין לעבודה דלשמה בטח שאין במה להתגאות, כיון שרואים אז שזהו רק מתנת אלקים ולא "כוחי ועוצם ידי". ואין יד נכרי באמצע שיעזור לו. אם כן הוא מרגיש את שיפלותו, איך לשמש את המלך הוא תענוג נפלא עד אין קץ, ובלי עזרתו יתברך, אין האדם מסכים לכך. ואין לך שיפלות גדולה מזו.

(הרב"ש. אגרת ט')

250. השלימות נקרא "ידיעת ה'", לדעת ולהשיג את התורה, הנקראת "שמותיו של הקב"ה". ולפי זה לא מספיק שיש לנו כבר כח לקיים התו"מ בלי שום הפרעות, כי זהו רק תיקון, ולא שלימות המטרה. ושלימות המטרה, להשיג את ידיעת התורה, מבחינת "אורייתא וישראל וקוב"ה חד איהו". וזה מה שאמרו חז"ל "הכי קאמר קב"ה לישראל, וידעתם כי אני ה' אלקיכם, המוציא, כי אני ולא שליח", שפירושו, שכל הכלל כולו צריך להגיע לידיעת ה', שזו נקראת "תורה" בבחינת שמותיו של הקב"ה.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "בא אל פרעה - ב"י" 1986)

לא תישאר פרסה

251. וגם מקננו ילך עימנו, לא תישאר פרסה כי ממנו ניקח לעבוד את יהוה אלהינו, ואנחנו לא נדע מה נעבוד את יהוה עד בואנו שמה.

.....
(תורה. שמות. י', כ"ו)

252. וגם מקנינו ילך עמנו לא תשאר פרסה [...] כל מה שיש לאדם הן עבדיו ומשרתיו ובהמותיו ואפילו כל הכלים שלו כולם הם ניצוצות שלו השייכים לשורש נשמתו וצריך להעלותם לשורשם [...] וכל ניצוצי השפלים כולם הם דבוקים בראשית עד אין סוף וכשיש לאדם שהם משורש נשמתו עליה למעלה אזי כולם נתעלו עמו והכל הוא על ידי שדבוק באמת.

.....
(דגל מחנה אפרים". פרשת בא)

ערב רב: יראי ה', עבדי פרעה

253. עיקר השמירה מסביבה היא מסביבה של ירא ה'. והם עבדי פרעה, שענין פרעה הוא כמו שאמר האר"י הקדוש, שגלות מצרים היתה הדעת דקדושה בגלות. ופרעה היה מוצץ את השפע, שענינו הוא הרצון לקבל. שהם נקראים עובדים רק לטובת עצמם, ואין להם שום שייכות לעבודה להשפיע, כי כל כוונתם היא רק להנאת עצמם. ועיקר השמירה שצריך להיות מפניהם, היא משום שבחיצוניות ניכר שהם עובדים, שעוסקים בתורה ותפילה בהתלהבות ומדקדקים בכל מיני דקדוקים. ומשום זה הם נקראים "ירא ה'", אחרת הם לא היו נקראים כך.

ומכל מקום בפנימיותם הם משועבדים לפרעה, היינו שכל כוונתם היא רק למלאות רצונם וצרכי עצמם, ואין להם שום שייכות לגבי עבודה של להשפיע. וסביבה כזו מביאה תקלה לעובד ה'.

.....
(הרב"ש. 919. "ענין סביבה")

254. בזמן שעוסקים בבחינת עבדי פרעה, אזי אין להם ההתנגדות מצד הגוף, שהיות שגם הכוחות האלו, שנותנים הם רק לצורך הגוף. וממילא לא שייך כאן ענין של התנגדות, אלא אדרבא, הגוף מסכים לתת כוחות. נמצא שסביבה כזו מביאה תקלה לישראל, היינו למי שרוצה להיות ל"ישראל" ולא להיות מ"עבדי פרעה". היות שעבד ה' מתפעל מעבודתם של עבדי פרעה, אזי העבדות של עבדי פרעה מוצאת חן בעיניו. לכן הוא נמשך אחריהם, וממילא הוא מקבל את מחשבותיהם וכוונותיהם, ועל ידי זה הוא מתחרט על כל הכוחות, שכבר נתן בעבודה של להשפיע. ומכאן ולהבא כבר אין לו שום כוח שיוכל להמשיך בעבודה דלהשפיע.

.....
(הרב"ש. 919. "ענין סביבה")

255. בסביבה של חופשים, שאין הם מסוג של ירא ה', אזי אין להם שום קשר איתו, היות שהוא יודע שאין מה ללמוד מהם. ואז אין להם שום התחברות המחשבה, כי הוא יודע שאסור ללמוד ממעשיהם וממחשבותיהם של חופשים. לכן מסביבה כזו אין תקלה. מה שאין כן מ"יראי ה'" שהם עבדי פרעה, הם מביאים תקלה לישראל, ומהם צריכים לברוח כמטחוי קשת.

.....
(הרב"ש. 919. "ענין סביבה")

256. התקלה היתה בעיקר בזמן שהמצרים היו מדברים אל ישראל בשפת יראת שמים, ומשפה הזו יוצאות כל התקלות לישראל, מה שאין כן אם המצרים היו מדברים בשפת החילוניים, בטח שהיו עם ישראל בורחים מהשפעתם בעת שהיו באים אליהם עם המחשבות והרצונות שלהם.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

257. בזמן שהלכו על דרך המצרים, שהיא בעמ"נ לקבל, הגוף היה נותן להם חומרי דלק, ולא היה קשה להם לעבוד עבודת ה', כידוע שהמצרים היו עובדי ה', כמו שכתבו חז"ל על מה שכתוב (בשלח תנחומא), "ויקח שש מאות רכב", (ואם תשאל) מהיכן

היה בהמות משל מצרים, הרי נאמר, "וימת כל מקנה מצרים", אלא מהירא את דבר ה', כמו שכתוב, "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה, הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים", ואמרו מכאן, הירא דבר ה' יעשה תקלה לישראל. ורש"י מביא מכאן, היה רבי שמעון אומר, "כשר שבמצרים הרוג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו".

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "הקשר בין פסח, מצה ומרור" 1987)

258. הערב רב, הם עמי הארץ שהם חושך, ולא נקראו ישראל, אלא עבדים מכורים לישראל, משום שהם כבהמות.

וישראל נקראים אדם. ויש בישראל בהמה ואדם, כמ"ש, ואתן צאני צאן מְרֵעִיתִי, אדם אתם. ואתן צאני צאן מרעיתי, אלו הם עמי הארץ, שהם טובים מצד הטוב. אדם אתם, תלמידי חכמים.

לו עמי שומע לי ישראל. כתוב עמי וכתוב ישראל. עמי, הם עמי הארץ. ישראל, הם תלמידי חכמים. ועליהם כתוב, ובני ישראל יוצאים ביד רמה.

.....
("זוהר לעם". נשוא. מאמר "עה"ח ועצה"ד", סעיפים 96-97)

259. כתוב, אל תתחר במְרֵעִים. מרעים הם שְׁמֵרֵעִים לעצמם ולאותם שמתחברים עימם. אל תתחר במרעים, פירוש, הרחק עצמך ממרעים, שלא תהיה חבר וְרֵעַ עימם יחד, שלא יזיקו לך מעשיהם ולא תיתפס בחטאיהם.

אם לא היה הערב רב הזה, שהתחבר בישראל, לא היה נעשה המעשה של העגל, ולא היו מתים מישראל אלו שמתו, ולא היו גורמים לישראל כל מה שגרמו. מעשה זה ועוון זה גרמו גלות לישראל.

.....
("זוהר לעם". בשלח. מאמר "ויסב אלקים את העם", סעיפים 33-34)

260. ויפן כה וכה וירא כי אין איש, מישראל, באלו הרשעים שבאותו דור, אלא שהם ערב רב. וזה יהיה בסוף הגלות. ומשום זה הקץ של הגאולה נוקב עד תהום רבה, שהיא גלות רביעית.

.....
("זוהר לעם". כי תצא. מאמר "בר נפְלִי", סעיף 65)

קפיצת נחשון

261. כשעמדו ישראל על הים זה אמר איני יורד וזה אמר איני יורד. [...] מתוך שהיו עומדין ונוטלין עצה, קפץ נחשון בן עמינדב ונפל לגלי הים, עליו הוא אומר הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש.

.....
("ילקוט שמעוני". שמות)

262. מי שכבר התחיל בעבודה, ואינו אומר שהוא יחכה, עד שה' יתן לו רצון לעבוד את עבודת הקודש, אז הוא יתחיל לעבוד, אלא הוא לא רוצה לחכות, כי התשוקה לעבודה ולהגיע לאמת דוחפת אותו ללכת קדימה, אף על פי שהוא לא רואה, שתהיה לו היכולת ללכת קדימה לבד, כדוגמת נחשון.

אבל הוא רואה, שאינו יכול להמשיך בעבודה זו, ומפחד שהעול מלכות שמים, שהוא עכשיו נושא בעול הזה, מתחיל ליפול ממנו, אז מתחיל לצעוק לקבל עזרה, כי רואה כל פעם, שכל המשא הזה שקבל עליו, מתחיל לנפול.

.....
(הרב"ש. מאמר 1 "וילך משה" 1986)

קריעת ים סוף

263. בשעה שישראל חנו על הים, ראו כמה המונים, כמה חיילים, וכמה מחנות מלמעלה ומלמטה, וכולם באו בקיבוץ על ישראל. התחילו ישראל בתפילה מתוך צרתם.

בה בשעה, ראו ישראל מצוקה מכל הצדדים, הים עם גליו המתרוממים היה לפניהם, ואחריהם כל אלו הממונים וכל המחנות של מצרים, ולמעלה היו עליהם כמה מקטרגים. התחילו צועקים אל הקב"ה.

.....
("זהר לעם". בשלח. מאמר "וייסע ויבוא ויט" סעיפים 179-180)

264. בזמן שעם ישראל בא למצב שאין להם מנוס מן הרע, שפירוש, שראו שכח הרע הוא מכל הצדדים, שאין הם רואים מדרך הטבע שום הצלה, זה נקרא שכבר הכלי של הרע נגמר.

ואז בא הזמן [...] שה' נותן להם האור, שהאור הזה מחזירם למוטב. היינו, שע"י זה יצאו משליטת הרע, הנקרא כלים דקבלה עצמית, ויזכו לכלים דהשפעה. וזה שאומר "התייצבו וראו את ישועת ה', אשר יעשה לכם היום". זאת אומרת, לאחר שנגמר הכלי

של הרע בשלימות, כנ"ל, כבר יש מקום לגילוי אור מצד העליון. וזה נקרא שה' נותן להם את הכלים דהשפעה.

(הרב"ש. מאמר 18 "מהו, שדיבור של שבת לא יהיה כדיבור של חול, בעבודה" (1990))

265. ביציאת מצרים קיבלו כלים דהשפעה, שהם כלים דחסדים. וקריעת ים סוף היא בחינת ראייה, שהם אורות דחכמה, המקובלים בכלים דקבלה. ושם היה על ידי אתערותא דלעילא כמו שכתוב "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון".

(הרב"ש. 939. "יציאת מצרים ומתן תורה")

266. בזמן שהיו כבר נגמרים בבחינת הרע, ששם ראו, שאין אפשרות לצאת מהרע מצד דרך הטבע, רק בדרך נס, זה נקרא שהרע נגמר כל צרכו, אז היתה צריכה לבוא את העזרה מה', היינו לתת להם את האור של השלמת הכלים, היינו שהכלים דקבלה יקבלו צורה של השפעה. על זה לא שייך עבודת האדם. לכן כתוב "ואתם תחרישון", היות שעתה הוא הזמן של הבורא, מה שהוא נותן.

(הרב"ש. מאמר 18 "מהו, שדיבור של שבת לא יהיה כדיבור של חול, בעבודה" (1990))

267. בפסוק "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, ויראו העם את ה', ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

יש להבין: מה שייך כאן לומר ענין "ויאמינו", שמובן, שהנס של יציאת מצרים וקריעת הים, הביא את ישראל לאמונה גדולה יותר ממה שהאמינו קודם? והלא אמרו חז"ל על פסוק "זה אלי ואנוהו", שראתה שפחה על הים יותר מיחזקאל הנביא. אם כן, משמע שיציאת מצרים היה ענין של ניסים גלויים, המביאים לידיעת ה', שזהו היפך מהמובן של "אמונה", כי אין פירושו למעלה מן הדעת. וכשרואים נסים גלויים, קשה מאד להיות אז באמונה. כי אדרבה, אז הוא התפשטות הדעת. אם כן מהו הפירוש של כתיב "ויאמינו בה'?"

רק יש לפרש על דרך הפירוש של "וכל מאמינים, שהוא אל אמונה". והפסוק מספר בשבחן של ישראל, שאפילו אחרי שראו הנסים הגלויים, לא נגרע אצלם העבדות ה', שהוא על דרך האמונה ולמעלה מן הדעת.

(בעל הסולם. "שמעתי". קנ"א. "וירא ישראל את מצרים")

268. נאמר, קשים מזונותיו של אדם לפני הקב"ה כקריעת ים סוף, שקריעת ים סוף הייתה לפתוח שבילים למעלה, לגלות המנעולא, כדי להטביע את המצרים. ונמצא

שהיו נפתחים שבילים במנעולא להטביע את המצרים, ואורחות במפתחא בשביל ישראל. וכמו שנפתחים שבילים ואורחות בו, כן התבקע ונפתח, כי כלולים ב' פעולות הפוכות זו מזו בקריעת ים סוף. כי כמו שהיו נפתחים שבילים בכוח המנעולא, ואורחות בכוח המפתחא, כן נבקע הים ונפתח להטביע המצרים ולהציל את ישראל.

.....
("זוהר לעם". ויגש. מאמר "ואכלת ושבעת ובירכת", סעיף 58)

מכות מצרים

במה שהבורא מכה, הוא מרפא

269. רק כשירצה השי"ת לייסר את שונאיך, אזי יעשה כמו שעשה למצרים בעשר מכות, שהיו שלא כדרך הטבע. ויהיה על פי נס ופלא ואות ומופת, כמו שכתוב בתורה כמה פעמים האותות. ויהיה נס בתוך נס כמו שעשה במצרים, שהיה נגוף ורפוא, נגוף למצרים ורפוא לישראל. וכל מכה שהביא הקב"ה על מצרים היה בתוכו חסד גדול לישראל.

.....
("דגל מחנה אפרים". פרשת עקב)

270. ענין המכה שאדם מקבל מה', היינו שלוקח ממנו את הטעם בעבודה. ובזה עצמו הוא מרפא אותו, כי אז אין לו שום עצה לעבוד לה', אלא בבחינת אמונה למעלה מהדעת. נמצא שהמכה שקיבל מה', מזה עצמו הוא יכול להתרפאות, כי אחרת הוא ישאר בפרודא.

ובזה מובן מה שאמרו חז"ל, הקדוש ברוך הוא במה שהוא מכה, הוא מרפא (מכילתא בשלח). היינו שזוהי הרפואה, היינו שנותן לו מקום שיוכל לעבוד בבחינת אמונה בלי שום סמיכה.

.....
("הרב"ש. 289. "הקדוש ברוך הוא מדקדק עם צדיקים")

271. "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" (בשלח). קושיית חז"ל, אם אני לא אשים המחלה, בשביל מה צריכים לרופא (סנהדרין ק"א ע"א).

ויש לפרש, היות שאני הרופא, ולמה אני אשים עליך מחלה, אם אני מוכרח לרפא את המחלה.

ומה אני מרויח אם אני אשים מחלה, בטח זה מטעם עונש. ואם אני צריך לרפא את המחלה, איזה עונש יהיה זה, רק כאילו שאני עושה עבודה בחינם. לכן אני לא אשים עליך מחלה. ומה שאתה חושב שהיא מחלה, אתה טועה בזה, אלא כל המצבים שאתה מרגיש, אם אתה מייחס אותם אלי, הכל הם תיקונים, שעל ידי זה אתה תתקרב אלי בדביקות.

.....
(הרב"ש. 133. "הכל תיקונים")

272. "אין לך עשב למטה שאין לו מלאך שמכה ואומר לו גדל". וצריך לשאול בשביל מה צריך להכותו, אחרת הוא לא רוצה לגדול, הלא מצד הטבע אנו רואים שכל אחד ואחד רוצה להתגדל ולא להיות קטן קומה.

ולהבין זה יש לפרש על דרך עבודה. היות שהאדם מצד הטבע, כל זמן שהוא מושקע בארץ הוא מוותר על כל מיני גדלות ורוצה להשאר בארציות. אלא שיש כח מלמעלה הנקרא בשם "מלאך", שענין מלאך הוא כח המשפיע, שמכה אותו ואומר לו גדל. היינו שמכה אותו עם כח השפעה שלו, ואומר לו גדל, תצא מהארציות, אף על פי שהאדם נברא עם הרצון לקבל הנקרא ארציות.

ומבחינת הרצון לקבל היה האדם נשאר בארץ, ואף פעם לא היה לו יכולת לצאת מארציות. אבל כח ההשפעה שישנו בעולם, הנקרא מלאך, נותן לו יסורים, בזה שלא יהיה לו סיפוק בכך שהוא ממלא את הרצון לקבל. אם כן היסורים שמרגיש זה נותן לו דחיפה שיצא מהארציות.

.....
(הרב"ש. 307. "אין לך עשב למטה")

273. כל המכות היו אצל המצרים, ולבני ישראל, לא היו שולטים שום דבר של המכות, ומדוע ה' לא הוציא את עם ישראל בעל כורחו של פרעה. ובדרך הפשט יש הרבה תירוצים. ונפרש זה על דרך העבודה.

ידוע, שכל אדם הוא "עולם קטן", שהוא כלול מע' אומות העולם ועם ישראל, היינו בחינת ישראל שבו, שהיא בחינת ישר-אל, כלומר, שכל מה שהוא עושה, הכל לשמו יתברך. ובחינה זו היא בגלות, בתוך הקליפות, שהם ע' אומות. ובחינת מצרים נקראת שהם מצרים לבחינת ישראל שבו. ופרעה מלך מצרים, נקרא בחינה המושלת ושולטת על עם ישראל. והקב"ה רוצה שגוף האדם צריך לעשות בחירה, היינו שהרע שבאדם יכנע.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו שכתוב 'והשבות אל לבבך'" 1989)

274. משה ואהרן באו למצרים ודברו עם בני ישראל, שהקב"ה רוצה להוציא אותם ממצרים. ועשו במצרים את כל המופתים, ומזה שראו את עשר המכות שקבלו המצרים, בטח שזה היה צריך לקרב את הכלל ישראל לקדושה, ולא לעשות פעולה הפוכה, שנפלו כל פעם לשער של טומאה יותר עמוקה, עד שהגיעו בזמן, שהיו צריכים לצאת ממצרים, היינו שהיתה צריכה להיות הכנה גדולה לקבל אור הגאולה, ולבסוף מה אנו רואים, באיזה מצב הם היו, בזמן קבלת אור הגאולה, במ"ט שערי טומאה, היתכן דבר כזה.

וכפי שהסביר אאמו"ר זצ"ל, שענין גלות מצרים היה, בכדי להשיג כלים של המצרים. אבל רק בהשאלה. ואח"כ להחזיר להם בחזרה.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו הצורך לשאילת כלים מהמצרים" (1986))

275. כימי צאתך מארץ מצרים אָרָאנו נפלאות. עתיד הקב"ה לעשות גאולה לבניו, כבימים האלו ששלח הקב"ה להוציא את ישראל ממצרים, והיכה את המצרים באלו המכות בשביל ישראל, בחודש ניסן. מה ההפרש בין גאולה זו לגאולת מצרים? גאולת מצרים הייתה במלך אחד ובמלוכה אחת. כאן הגאולה היא מכל המלכים שבעולם, ומכל המלוכות שבעולם. ואז יתקבד הקב"ה בכל העולם ובכל הארץ, ויידעו כולם ממשלת הקב"ה בכל העולם, וכולם יוכו במכות עליונות כפליים משחטאו, משום שסירבו לשחרר את ישראל.

וכשיידעו ממשלתו של הקב"ה, כמ"ש, והיה ה' למלך על כל הארץ. אז כולם ינדבו עצמם להקב"ה בישראל. כמ"ש, והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'. אז יזדמנו האבות לראות בשמחת גאולת בניהם כמקודם. כמ"ש, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

.....
("זוהר לעם". זוהר חדש. לך לך. מאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אָרָאנו נפלאות", סעיפים 105-107)

276. כל עשר המכות שעשה הקב"ה במצרים, הכול היה יד אחת, כי יד השמאל הייתה כלולה בימין, ועשר אצבעות היו כלולות זו בזו, כנגד עשרה מאמרות, שהקב"ה נקרא בהם אח"כ. וכנגד כולם היה זה של ים חזק וגדול ושליט. כמ"ש, מרכבות פרעה וחילו ירה בים. ולעת"ל עתיד הקב"ה להרוג כל השרים והמושלים של אדום. כמ"ש, מי זה בא מאדום.

.....
("זוהר לעם". בשלח. מאמר "מַרְכְּבוֹת פְּרַעַה וְחִילוֹ", סעיף 266)

277. התחתונה מכל המדרגות, מלכות, שנקראת חרב לה' מלאה דם, היכה מתחילה. וע"כ נהפכו המים שלהם לדם. מהתחתון, מהמלכות, התחיל הקב"ה להכות. והיד שלו, שיש בה עשר אצבעות, ע"ס, היכה בכל אצבע, מהמלכות עד הכתר. וכשהגיע למדרגה העליונה שלהם, הבכור של כל המדרגות, הכתר, הוא עשה את שלו, ועבר בארץ מצרים והרג כולם. וע"כ הרג כל הבכורים בארץ מצרים, משום שהוא מדרגה עליונה שלהם ובכור הכול.

.....
(זוהר לעם". וארא. מאמר "והשבות אל לבבך", סעיף 143)

278. שתיים מכות היו במים, האחת שהתאדמו ומתה הדגה, והשנית שעלו הצפרדעים מהם, ובארץ שתיים, אחת מהכנים, והשנית מהערוב, והן חיות מעורבות, וכתוב ותוצא הארץ נפש חיה, ושתיים באויר כי הדבר איננו רק חם או קר משונה מן המנהג, וברגע אחד מתים אין להם מספר, בעבור כי רוח כל החיים שהיא בלב תלויה באויר, והשנית מכת שחין, כי הכתוב יקרא הרקיע אשר על ראשם שמים, והמכה השביעית מעורבת מגלגל הסערה ומגלגל האש, וכן כתוב ואש מתלקחת בתוך הברד, והשמינית מכת הארבה שבאה מרחוק על ידי הרוח, והתשיעית היתה מכה נפלאה שנעדר אור שני המאורות והכוכבים מארץ מצרים, ועשירית רדת המשחית מגלגלי הכבוד להרוג הבכורים.

.....
("אבן עזרא". שמות)

עשר מכות מצרים

דם

279. כה, אָמַר יְהוָה, בְּזֹאת תִּדְעֶה, כִּי אֲנִי יְהוָה: הִנֵּה אֲנִי מִכָּה בַמָּטָה אֲשֶׁר-בְּיָדִי, עַל-הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר--וְנִהְפְּכוּ לָדָם. וְהִדְגָּה אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר תָּמוּת, וּבָאֵשׁ הַיָּאֵר; וְנִלְאוּ מִצְרַיִם, לְשִׁתּוֹת מֵיִם מִן-הַיָּאֵר.

.....
(תורה. שמות. ז', י"ד-י"ח)

280. במצרים, שקליפת מצרים היתה על היהודים, אכלו דגים חיים, אבל בחינת מצרים נקרא דגים מתים, כמו שכתוב "והדגה אשר ביאור מתה", מה שאין כן דגים של יהודים חיים.

אם הדאגות הם בכדי להגיע לעל מנת להשפיע, זה דאגת ישראל, שהוא דואג, מדוע הוא אינו בחינת ישראל. מה שאין כן הדאגות של המצרים, שצר נקרא שהוא מונח תחת שליטת צר, היינו מדת החסדים, זה "והדגה אשר ביאור מתה". היינו הדאגות האלו מביא בחינת מיתה, היינו מיתת הכוחות ואינו מסוגל לעשות שום דבר.

.....
(הרב"ש. 832. "דגים מתים")

281. פרעה, ממשלתו הייתה בכוח המים, כמ"ש, התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. משום זה הפך תחילה היאור שלו לדם.

.....
("זוהר לעם". וארא. מאמר "והשבות אל לבבך", סעיף 144)

282. מי שהוא בחינת ישראל הוא בחינת מקור מים חיים לטהר כל טומאה וגם עושה ממקור דמיה היינו דם י"ה מה שהיה בתחלה דם נעשה אדם בצירוף מ"ה היינו אלופו של עולם ובצירוף א' לדם נעשה אדם.

.....
("דגל מחנה אפרים". פרשת תזריע)

283. בשעה שרוצה הקב"ה לעשות נקמה בעמים עובדי עבודה זרה, מתעורר צד השמאל ומתמלאת הלבנה, המלכות, דם מצד ההוא. ואז נובעים דם המעיינות והנחלים שלמטה, כל אלו שהם לצד שמאל. וע"כ הדין שלהם דם.

כשהדם הזה מתעורר על איזה עם, הוא דם של הרוגים, כי יעורר עליהם עם אחר שיבוא ויהרוג אותם. אבל במצרים לא רצה הקב"ה להביא עליהם עם אחר, שיעורר עליהם דם, שיהרוג אותם, משום שישראל היו ביניהם, ולא יצטערו ישראל היושבים בארצם. אלא הקב"ה היכה אותם בדם, בנהרות שלהם, שלא היו יכולים לשתות.

ומשום שהממשלה שלהם שולטת באותו הנהר, פקד הקב"ה את הממשלה שלהם בתחילה, כדי שיוכה מתחילה האלוהים שלהם. כי הנלוס היה אחד מהאלוהים שלהם. וכן שאר אלוהים שלהם היו נובעים דם, כמ"ש, והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים.

.....
("זוהר לעם". וארא. מאמר "ויהיו דם", סעיפים 135-137)

284. ויהפוך לדם יאוריהם, בתחלה היו ממלאין בחביות והיה חבית של ישראל מתמלאת מים וחבית של מצרים מתמלאת דם, חוזרין וממלאין בספלים וכך היו נמצאין זה דם וזה מים, היו אומרים לישראל נשתה אני ואתה מספל אחד, והיה

ישראל שותה מים ומצרי דם. א"ר אבין כל מים שהיה מצרים שותה היה לוקח אותו בדמים יקרים, ומשם העשירו ישראל.

.....
("ילקוט שמעוני")

צפרדע

285. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, בֹּא אֶל-פַּרְעֹה; וְאָמַרְתָּ אֵלָיו, כֹּה אָמַר יְהוָה, שְׁלַח אֶת-עַמִּי, וַיַּעֲבֹדְנִי. וְאִם-מָאֵן אַתָּה, לְשַׁלְּחִי: הִנֵּה אֲנֹכִי, נֹגֵף אֶת-כָּל-גְּבוּלְךָ--בְּצַפְרָדַיִם. וְשָׂרָץ הַיָּאֵר, צַפְרָדַיִם, וְעָלוּ וַבָּאוּ בְּבֵיתְךָ, וּבַחֲדָר מִשְׁכְּבְּךָ וְעַל-מִטְתְּךָ; וּבְבֵית עַבְדְּךָ וּבְעַמֶּךָ, וּבְתַנּוּרֶיךָ וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ. וּבָכָה וּבְעִמָּךְ, וּבְכָל-עַבְדְּךָ--יַעֲלוּ, הַצַּפְרָדַיִם.

.....
(תורה. שמות. ד', כ"ו-כ"ט)

286. ותעל הצפרדע. והיה צריך לומר, הצפרדעים, בלשון רבים. אלא צפרדע אחת הייתה והולידה, והתמלאה מהן הארץ. והיו כולן מוסרות את עצמן לאש. מה נוגע למצרים, שכל הצפרדעים באו באש? אלא כולן הלכו בתנור, ונכנסו לתוך הלחם, והתבקעו, ויצאו מהן אחרות, ונבלעו בתוך הלחם. וכשבאו המצרים לאכול מהלחם, חזר הלחם במעיהם להיות צפרדעים, ורוקדות ומרימות קולן עד שהמצרים היו מתים. ומכה זו הייתה קשה להם מכולן.

כתוב, ושרץ היאור צפרדעים, ובך ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים. הרי שבאו בתוך גופם. פרעה הוכה תחילה ויותר מכולם, שהרי כתוב, ובך ובעמך ובכל עבדיך. יהי שם ה' מבורך מן העולם ועד העולם, שהוא פוקד מעשה בני אדם בכל מה שעושים.

.....
("זוהר לעם". וארא. מאמר "ושרץ היאור צפרדעים", סעיף 153)

287. צפרדע הוא לשון צפור דע והכה ממדת יסוד שהוא התקשרות ותענוג בהם והביא בהם צפרדע. ועל כן כתיב בהו ותבאש הארץ שנהפך התענוג ולא יוכלו ליהנות משום דבר מחמת ריח רע של הצפרדעים.

.....
("מאור ושמש". פרשת וארא)

כינים

288. וַיֵּרָא פַּרְעֹה, כִּי הִיְתָה הָרוּחָה, וְהִכְבֵּד אֶת-לְבוֹ, וְלֹא שָׁמַע אֶלֶהֶם: כַּאֲשֶׁר, דָּבַר יְהוָה. וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה, אָמַר אֶל-אַהֲרֹן, נִטָּה אֶת-מִטְּךָ וְהָךְ אֶת-עַפְרֵי הָאָרֶץ;

וְהָיָה לְכַנָּם, בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיַּעֲשׂוּ-כֵן, וַיֵּט אֶהָרֶן אֶת-יָדוֹ בְּמִטָּהוּ וַיַּךְ אֶת-עֹפֶר הָאֶרֶץ, וַתְּהִי הַכֶּנֶם, בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה: כָּל-עֹפֶר הָאֶרֶץ הָיָה כְּנִים, בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיַּעֲשׂוּ-כֵן הַחֲרָטָמִים בְּלִטְיָהֶם לְהוֹצִיא אֶת-הַכְּנִים, וְלֹא יָכְלוּ; וַתְּהִי, הַכֶּנֶם, בְּאָדָם, וּבַבְּהֵמָה. וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטָמִים אֶל-פְּרָעָה, אֶצְבַּע אֱלֹהִים הוּא; וַיַּחֲזֶק לֵב-פְּרָעָה וְלֹא-שָׁמַע אֲלֵהֶם, כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה.

.....
(תורה. שמות. ח', י"א-ט"ו)

289. הכינים שהעלה עפר הארץ, מה פירושם? כל תולדה שנולדת בארץ, היא נמשכת מכוח ממונה שלמעלה, שנזרע עליה, והכול הוא כעין של מעלה.

.....
("זוהר לעם". וארא. מאמר "ושרץ היאור צפרדעים", סעיף 171)

ערוב

290. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, הִשָּׁכֶם בְּבִקְרָה וְהִתִּיצַב לִפְנֵי פְרָעָה--הִנֵּה, יוֹצֵא הַמִּיָּמָה; וְאָמַרְתָּ אֵלָיו, כֹּה אָמַר יְהוָה, שְׁלַח עָמִי, וַיַּעֲבֹדְנִי. כִּי אִם-אֵינָהּ, מְשַׁלַּח אֶת-עָמִי--הֲנִנִּי מְשַׁלֵּיחַ בָּךְ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָךְ וּבַבְּתִיךָ, אֶת-הָעֶרֶב; וּמָלְאוּ בְתֵי מִצְרַיִם, אֶת-הָעֶרֶב, וְגַם הָאָדָמָה, אֲשֶׁר-הֵם עָלֶיהָ. וְהַפְלִיתִי בְיוֹם הַהוּא אֶת-אֶרֶץ גִּשֹׁן, אֲשֶׁר עָמִי עֹמֵד עָלֶיהָ, לְבִלְתִּי הֵיוֹת-שָׁם, עֶרֶב--לְמַעַן תִּדַּע, כִּי אֲנִי יְהוָה בְּקֶרֶב הָאֶרֶץ.

.....
(תורה. שמות. ח', ט"ז-י"ח)

291. ערוב, שעירב מיני מדרגות החכמה שלהם ולא יכלו להשיג אותן. ולא עוד, אלא אפילו אותן מדרגות החכמה שלהם, שכבר נמצאו בארץ, היו משחיתים אותם בארץ. שנעשו למזיקים והשחיתו את דרכם. ערוב, הוא ערובויה.

.....
("זוהר לעם". וארא. מאמר "ושרץ היאור צפרדעים", סעיף 168)

292. כתוב, וסכסכתי מצרים במצרים, מצרים של מעלה, השרים שלהם, במצרים של מטה. משום שאלו הצבאות של מעלה ממונים על הצבאות של מטה. והתערבו כולם. התערבו מערכותיהם למעלה, ולא היו המצרים יכולים להתקשר בכשפיהם, באלו המקומות של השרים שלהם למעלה, שהיו מתקשרים בהם מתחילה, כי התערבו. וע"כ הביא עליהם מכת הערוב, שהיא, חיות שהיו מעורבות זה בזה.

.....
("זוהר לעם". וארא. מאמר "ושרץ היאור צפרדעים", סעיף 170)

דבר

293. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, בֹּא אֶל-פְּרַעֲה; וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו, כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים, שְׁלַח אֶת-עַמִּי, וַיַּעֲבֹדְנִי. כִּי אִם-מָאֵן אַתָּה, לְשַׁלַּח, וְעוֹדָה, מִחֲזִיק בָּם. הֲנֵה יָד-יְהוָה הוּא, בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, בְּסוֹסִים בַּחֲמֹרִים בְּגַמְלִים, בַּבָּקָר וּבַצֹּאן--דָּבַר, כְּבֹד מְאֹד. וְהִפְלָה יְהוָה--בֵּין מִקְנֶה יִשְׂרָאֵל, וּבֵין מִקְנֶה מִצְרָיִם; וְלֹא יָמוּת מִכָּל-לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, דָּבַר.

(תורה. שמות. ט', א'-ד')

294. הקב"ה הרג במצרים כל הבהמות והצאן. ג' מיתות היו בבהמות:

א. דָּבַר,

ב. אלו שהרג אותם הברד,

ג. אלו בכורות הבהמות, שמתו במכות בכורות.

ומה הייתה המיתה שלהם? אלא הרי כתוב מתחילה, הנה יד ה' הוֹיָה במִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה. למה בכל המכות לא כתוב, יד ה'? אלא כאן הוא יד בחמש אצבעות. כי מתחילה במכת כינים כתוב, אצבע אלקים הוא. וכאן, כל חמש האצבעות, שכל אצבע הרג מין אחד. וחמישה מינים היו, כמ"ש, בסוסים, בחמורים, בגמלים, בבקר ובצאן. הרי חמישה מינים לחמש אצבעות, הנקראות יד. משום זה, הנה יד ה' הוֹיָה, דָּבַר כְּבֹד מְאֹד. שהיו מתים מעצמם, שנמצאו מתים.

אחר שלא חזרו המצרים בתשובה, חזרו אלו האותיות ממש, האותיות של דָּבַר, והרגו כל אלו שנותרו. ואותיות דבר חזרו להיות ברד. הדבר הוא בנחת, והברד בכוח הרוגז. ושני אלו היו במקום אחד, בחמש אצבעות.

דבר, אותיות שהם בנחת, מיתה בנחת, שהיו מתים מעצמם. ברד, כי חזרו האותיות להיות בכוח הרוגז, והרג הכול.

("זוהר לעם". וארא. מאמר "הנה יד ה' הוֹיָה", סעיפים 190-193)

שחין

295. וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן, קָחוּ לָכֶם מֵלֶא חֲפִינֵיכֶם, פִּיחַ כֶּבֶשׂ; וּזְרְקוּ מֹשֶׁה הַשְּׂמִימָה, לַעֲיִנֵי פְרַעֲה. וְהָיָה לְאַבְקָה, עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם; וְהָיָה עַל-הָאָדָם וְעַל-הַבְּהֵמָה, לְשַׁחֵן פָּרַח אֲבַעֲבַעַת--בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם. וַיִּקְחוּ אֶת-פִּיחַ הַכֶּבֶשׂ, וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי פְרַעֲה, וַיִּזְרְקוּ אֹתוֹ מֹשֶׁה, הַשְּׂמִימָה; וַיְהִי, שַׁחִין אֲבַעֲבַעַת, פָּרַח, בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה. וְלֹא-יָכְלוּ

הַחֲרָטָמִים, לַעֲמֹד לִפְנֵי מֹשֶׁה--מִפְּנֵי הַשְּׁחִין: כִּי-הָיָה הַשְּׁחִין, בְּחֲרָטָמָם וּבְכָל-מִצְרָיִם. וַיַּחֲזֶק יְהוָה אֶת-לֵב פְּרָעָה, וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים: כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה.

.....
(תורה. שמות. ט, ח"י"ב)

296. "לא יכלו החרטומים" - בג' מכות הראשונות שנעשו על ידי אהרן נסו גם החרטומים להראות כחם, אבל במכות ערוב ודבר שנעשו על ידי ה' החרישו, עד מכת שחין שנעשה על ידי משה ואהרן רצו גם הם לעשות דבר, רק שלא יכלו לעמוד מפני משה משני טעמים, א', כי היה השחין בחרטומים עצמם, ב', שלא יכלו לנסות שגם הם יעשו שחין על איש אחד, כי היה השחין בכל מצרים. וזה שאמר "כי היה השחין בחרטומים" שנשאר בהיותו לעולם, ששתי המכות כנים ושחין שבאו דרך עונש לא סרו מהם לעולם.

.....
(מלבי"ם. שמות)

ברד

297. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, נִטָּה אֶת-יָדְךָ עַל-הַשָּׁמַיִם, וְיִהְיֶה בָרָד, בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: עַל-הָאָדָם וְעַל-הַבְּהֵמָה, וְעַל כָּל-עֹשֵׁב הַשָּׂדֶה--בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם. כַּגִּיט מֹשֶׁה אֶת-מִטְּהוֹ, עַל-הַשָּׁמַיִם, וְיִהְיֶה נָתַן קָלֹת וּבָרָד, וּתְהִלָּךְ אֵשׁ אֶרֶצָה; וַיִּמָּטֵר יְהוָה בָּרָד, עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם. כַּד וַיְהִי בָרָד--וְאֵשׁ, מִתְּלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבָּרָד: כִּבְד מֵאֵד--אֲשֶׁר לֹא-הָיָה כְמוֹהוּ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם, מֵאִזְ הָיְתָה לְגוֹי. כֹּה וַיֵּךְ הַבָּרָד בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם, אֶת כָּל-אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, מֵאָדָם, וְעַד-בְּהֵמָה; וְאֵת כָּל-עֹשֵׁב הַשָּׂדֶה הִכָּה הַבָּרָד, וְאֶת-כָּל-עֵץ הַשָּׂדֶה שָׁבַר. כּו רַק בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן, אֲשֶׁר-שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל--לֹא הָיָה, בָּרָד. כַּז וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה, וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם, חֲטָאתִי הַפְּעַם: יְהוָה, הַצַּדִּיק, וְאֲנִי וְעַמִּי, הָרָשָׁעִים.

.....
(תורה. שמות. ט, כ"ב-כ"ד)

298. אמר הקב"ה יבא ברד שהוא לבן כשלג, ויפרע ממצרים שבקשו לאבד אומה שאני עתיד להלבין עונותיהם, שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

.....
("ילקוט שמעוני")

ארבה

299. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, בֹּא אֶל-פְּרָעָה: כִּי-אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת-לִבּוֹ, וְאֶת-לֵב עֶבְדִּיו, לִמְעַן שְׁתִּי אֶתְתִּי אֵלָה, בְּקִרְבּוֹ. וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנִי בִנְךָ וּבֶן-בִּנְךָ, אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִּי בְּמִצְרַיִם, וְאֶת-אֶתְתִּי, אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי בָם; וַיִּדְעֻתָם, כִּי-אֲנִי יְהוָה. וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, אֶל-פְּרָעָה, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִיִּים, עַד-מָתִי מֵאֲנֶת לַעֲנֹת מִפְּנֵי; שְׁלַח עָמִי, וַיַּעֲבְדֵנִי. כִּי אִם-מָאֵן אַתָּה, לְשַׁלַּח אֶת-עָמִי--הֲנִי מֵבִיא מָחָר אֲרֵבָה, בְּגִבְלֶךָ. וְכִסָּה אֶת-עֵין הָאָרֶץ, וְלֹא יוּכַל לָרֹאֵת אֶת-הָאָרֶץ; וְאָכַל אֶת-יֹתֵר הַפִּלְטָה, הַנִּשְׁאָרָה לָכֶם מִן-הַבָּרָד, וְאָכַל אֶת-כָּל-הָעֵץ, הַצֹּמַח לָכֶם מִן-הַשָּׂדֶה. וּמָלְאוּ בְתִיךָ וּבְתֵי כָל-עֶבְדֶּיךָ, וּבְתֵי כָל-מִצְרַיִם, אֲשֶׁר לֹא-רָאוּ אֲבֹתֶיךָ וְאֲבוֹת אֲבֹתֶיךָ, מִיּוֹם הָיוּתָם עַל-הָאָדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה; וַיִּפֹּן וַיֵּצֵא, מִעַם פְּרָעָה.

(תורה. שמות. י', א'-ו')

300. העשר מכות היו על ידי עשר ספירות ומכל ספירה יצאה מכה אחת על פרעה, והיה מנגע לפרעה ורפוא לישראל. ועל ידי זה נתבטלו כל היו"ד מדות שבסטרא אחרא. ושבעה מכות ראשונות יצאו מהז' מדות מתתא לעילא, ועדיין היה צריך להביא עליו עוד ג' מכות מהג' ראשונות כדי שתתבטל הסטרא אחרא מכל וכל, שכל זמן שלא נתבטל הסטרא אחרא לגמרי, לא היה באפשרי שיצאו ישראל ממצרים. לכן אמר הקב"ה למשה בא אל פרעה וגו' אותותי אל"ה, היינו שביא עליו עוד ג' מכות מג' ראשונות. והיה מרמז אותם במילת אל"ה שהאל"ף רומזת לכתר שהוא אמון מופלא ומכוסה, והלמ"ד רומזת לחכמה שהוא מגדל הפורח באויר, והה"א רומזת לבינה שהיא ה' עילאה. ומשה הבין שהמכה השמינית תבוא על פרעה מבינה כנזכר לעיל, שיש בו שמונה הויות שעולה ר"ח כמנין ארבה כנזכר לעיל. ובזה הלשון הוא נגוף למצרים ורפוא לישראל שרמז להם ברכה ארבה את זרעך ולמצרים נעשה מזה מכת הארבה.

(מאור ושמש")

חושך

301. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, נָטָה יָדְךָ עַל-הַשָּׁמַיִם, וְיָהִי חֹשֶׁךְ, עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם; וַיִּמָּשׁ, חֹשֶׁךְ. וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ, עַל-הַשָּׁמַיִם; וְיָהִי חֹשֶׁךְ-אֲפֹלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם, שְׁלֹשֶׁת יָמִים.

לֹא-רָאוּ אִישׁ אֶת-אָחִיו, וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתּוֹ-שְׁלֶשֶׁת יָמִים; וְלֹכַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה
אֹר, בְּמוֹשְׁבֵתָם.

.....
(תורה. שמות. י, כ"א-כ"ג)

302. "וימש חושך" - יש לומר דהנה האור בריה והחושך בריה, ולא כיש מי שאומרים
שהחושך הוא העדר האור, דבאמת לא כן הוא רק בריה בפני עצמה, אלא שנדחה
מפני האור, כי כן שם הקב"ה בטבע הבריאה, ולפי זה כאן שינה הקב"ה את הטבע
שאמר וימש חושך, פירוש שחושך ימש האור ולא האור החשך.

.....
(קול אליהו". פרשת בא)

303. במכת חושך מכה ט' שכנגד מדת חכמה, שכנגדה מאמר יהי אור, כתיב ולכל
בני ישראל היה אור במושבותם, שיצאו מקליפת חושך שלקו מצרים וזכו למדת
חכמה ומאמר יהי אור.

.....
("פרי צדיק". פרשת שמות)

304. בכל המכות היה מדה במדה מפני שעשו בישראל, ובמכת חשך אמרו הטעם
שלא יראו במפלתן של רשעי ישראל שמתו בימי אפלה. ויש להבין מה חטאו מצרים
לידון בחשך, ועל זה אמרו שבשביל שלא קבלו מרות של הקב"ה בח' מכות שקדמו,
ממילא הם בחשך, דהאור הוא ה' אור לי, שמקבלים אור מלכות שמים ואדניותו. ואז
מתו רשעי ישראל גם כן. וזה שאמר אחר כך במדרש, למה הדבר דומה, למלך שסרח
עליו עבדו וכו' והוסיף לו משלו וכו', והוסיף החושך משלו, הוי שלח חשך ויחשיך.
ולכאורה למה הוסיף החשך משלו, ולא מצינו כן בשאר מכות. אך לפי האמור כיון
שהחשך בא מפני שלא קבלו מרות הקב"ה עליהם בח' מכות שעברו, וזהו החשך
ששלח עליהם, וכיון שלא קבלו מרות הקב"ה גם במכת חשך, ולא שמעו להוציא את
בני ישראל, הוסיף החשך משלו על שלא קבלו מרות הקב"ה במכת חשך. וזהו נקרא
הוסיף משלו, דעיקר מכת החשך היה על ידי שלא קבלו מרות הקב"ה בהח' מכות
שעברו.

.....
("פרי צדיק". פרשת בא)

305. הסבה שבמכת החשך והממש שנתן הוא, שאין להבין שהחשיך השמש בגלגלו,
אך עמד באורו ותקפו כל ימי החשך כשאר הימים, ועולם כמנהגו נוהג, אבל הענין
הזה היה שהושחר האויר בכל ארץ מצרים, כי נסתתמו שביליו ויסגור ה' בעדם מהכנס

האור בהם, כי בידוע שאור השמים נכנס ובוקע באויר, וכשם שהקול נכנס ובוקע בו כן אור השמש, והכנס אור השמש באויר הוא סבת ראותנו אור השמש, והקב"ה בטל סבה זו במצרים כל ימי החשך ומנע מהכנס אור השמש באויר, ואז חזר האויר שחור ולא יכלו לראות אור השמש והכוכבים, ואחר שחזר האויר שחור הכבידו הקב"ה כל כך עד שהיה בו ממש והיו מרגישים אותו במשוש, והיושב לא יוכל לקום ולא לפרוש את ידיו. והיה אור לישראל מפני שלא נסגרו להם שבילי האור.

.....
("רבינו בחיי". פרשת שמות)

מכת בכורות

306. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, כֹּה אָמַר יְהוָה: כַּחצֹת הַלַּיְלָה, אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם. וּמֵת כָּל-בְּכוֹר, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם--מִבְּכוֹר פְּרֹעֶה הַיֵּשֵׁב עַל-כִּסְאוֹ, עַד בְּכוֹר הַשֹּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחֲרֵי הָרָחִים; וְכָל, בְּכוֹר בְּהֵמָה. וְהִיטָה צֶעֱקָה גְדֹלָה, בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲשֶׁר כָּמְהוּ לֹא נִהְיָתָה, וְכָמְהוּ לֹא תִסָּף.

.....
(תורה. שמות. י"א, ד'ו')

307. כל גלות מצרים היתה הכנה למתן תורה, והנה יסוד התורה שיהא אדם חכם הרואה את הנולד, דאם לאו הכי הוא כבהמה, ואדם נחוץ לו חכמת הציור שיצייר לפניו את העתיד כאילו כמו חי עומד לפניו [...] והנה במצרים היה נגוף ורפוא, נגוף למצרים ורפוא לישראל, שניטל הכח ממצרים ולעומתו ניתוסף כח זה בישראל [...] והנה כבר אמרנו שבשלוש המכות האחרונות ניטל ממנו כח השכל שהוא במספר שלש, חכמה בינה ודעת, ועל כן נמצא שבמכת בכורות שהיא הראשית ניטלה ממנו בחינת החכמה הנקראת ראשית כידוע, והוא הכח לראות את הנולד [...] והשיגו ישראל כח המדמה והציור את העתיד ביתר שאת, וזהו בכלל הרכוש הגדול שהוציאו ממצרים.

.....
("שם משמואל". פרשת בא)

308. ענין גלות מצרים, שגם ישראל המשיכו בחינת ג"ר דחכמה. וזה הגלות שלהם, שנמשך בחינת חושך. ויציאת מצרים היה ע"י מכת בכורות, שענין בכור הוא סוד ג"ר דחכמה, שהשם ית' הכה את בכור מצרים. וזה ענין דם פסח ודם מילה. וזה מה שכתוב בזוהר "בשעתא דקוב"ה הוה קטיל לבוכרי דמצראי וכו', ביה שעתא עאלו ישראל בקיומא דאת קדישא אתגזרו ואשתתפו בכנסת ישראל [בשעה שהקב"ה

היה הורג לבכורי מצרים וכו', בה בשעה נכנסו ישראל בברית אות הקדוש, שנמולו ונתחברו בכנסת ישראל]"

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קע"ט. "ענין ג' קיון")

309. ענין "מכת בכורות" וענין "דם פסח" וענין "דם מילה" הוא בחינה אחת. שזה ידוע, שאלהי מצרים היה שה. זאת אומרת, שהקרבת פסח היה מכון לאלוהיהם. שקליפות מצרים היה, שהם רצו להמשיך מבחינת גמר התיקון, כעין חטא של עץ הדעת, שרצו להמשיך את האור דג"ר מלמעלה למטה. וע"י שחיטת הפסח, היו שוחטין את הג"ר דחכמה, שעל ידי זה היה מכת בכורות. שענין בכור הוא סוד ג"ר. שהיו מבטלין את הג"ר. וזה היה על ידי מסך דחיריק, שהוא בחינת העלאת המנעולא, שזה גורם לביטול הג"ר.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קע"א. "זהר, אמור - א'")

310. כיון שאמר והכיתי כל בכור התחילו מהם יראים ומהם שאינם יראים, מי שהוא מתירא היה משליך בכורו אצל ישראל, ואמר לו בבקשה ממך טול את זה וילין עמך, כיון שהגיע חצי הלילה הרג הקב"ה כל הבכורות, ואותם שהיו נתונים בבתיים של ישראל, כביכול היה פוסע בין ישראל ובין המצרי, והיה נוטל נשמתו ומניח נשמתו של ישראל, והיה היהודי מתעורר ומוצא את המצרי מת, שנאמר ופסחתי עליכם.

.....
(י"לקוט המכירי". תהלים)

311. פרעה חשב כיון שז"א חזר להתעלם באמא בעיבור, שלא יחזור להתגלות ולצאת לחוץ מבטן אמא עילאה, ועי"כ גם בני ישראל התחתונים, הנקראים ישראל על שם ז"א, הנקרא ישראל, גם הם ישארו בגלות תוך מצרים, כיון שישראל העליון השולט עליהם, נתבטל מציאותו.

לכן שלח לו ה' ע"י משה, כה אמר ה' בני בכורי ישראל, לרמוז אל הבן בכור העליון, ישראל, שקיים ולא נתבטל. והודיעו, כי לפי שכפר במציאותו, לכן יהיה נענש מדה כנגד מדה, במכת בכורות, לפי שכפר בבן הבכור העליון יתברך. וז"ש, ואם מאן אתה לשלח, הנה אנכי הורג בנך בכורך. וז"ש, והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר, כי הבן הבכור, הנמשך מן הבן הקדוש הבכור העליון, הוא אשר ישאלך שאלה זו, יען אליו נוגע זו השאלה, כי בו היה רוצה פרעה לכפור בו, ולעכב את ישראל בגלות תחת רשותו.

.....
(האר"י. "שער הכוונות". דרוש א', "בענין פסח ויציאת מצרים")

ל"ג בעומר

1. הנה חג השבועות ממשמש ובא, שהוא זמן מתן תורתנו. ידוע ששבועות הוא בחינת מלכות בעולמות והלב בהאדם. כמו שפירש אאמו"ר זצ"ל על "מקדש שביעי", ששביעי הוא מלשון שְׁבִי-הוא. דכוונתו, שה' יתברך מלביש בלב האדם, וזמן מתי יכולים לפרש שהתורה מתלבש בנפש האדם לכן נקרא שבועות - ונקרא מתן תורה, דהיינו שהתורה מתלבש אז בלבבות כל אחד ואחד מהכלל ישראל. שבזמן הספירה מפסח עד שבועות הוא בחינת טהרת הכלים, שהוא בחינת טהרה בליבא ומוחא. וכשהכלים נגמרים זוכים אז לבחינת תורה. ולכן, לפני פסח היה הכנה בטהרת הכלים על בחינת אמונה, הנקרא בחינת מצוה, ועל ידי יציאת מצרים זכו לבחינת אמונה בסוד "אנוכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". ואחר פסח, מתחיל העבודה לטהרה לבחינת הכנה לקבלת התורה. ובזמן כשהתורה מתלבשת בנפש האדם, אז נקרא שבועות זמן מתן תורתנו.

.....
(הרב"ש. אגרת נ"ב)

2. בענין ספירת העומר, זה ידוע דעיקר עבודת האדם הוא להתקשר את עצמו לה'. "עומר" מלשון מאלמים אלומים. ופירש רש"י, "כתרגומו מאסרין אסרין, עמרין". שהכוונה שעל ידי זה שהאדם נעשה אלם, ואינו פותח את פיו עם טענות נגד הקדוש ברוך הוא, אלא אצלו "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ט') ואומר את עצמו, דהיינו מחשבתו ורצונו, שיהיה רק לשם שמים - אז הוא עומר. דהיינו, על ידי זה שמקשר בקשר אמיץ את כל מחשבותיו ורצונותיו, שיהיה להם רק מטרה אחת, היינו לעשות נחת רוח ליוצרו, אז האדם נקרא בשם עומר.

.....
(הרב"ש. אגרת נ"ט)

3. ספירת העומר, המפורשים אמרו שהוא מלשון "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר". שפירושו הוא, שעל ידי זה שהאדם מקשר את עצמו להקדוש ברוך הוא, אז האדם זוכה שיתגלה עליו אור ה'. נמצא שהאדם, שעל ידי זה שהאדם שנעשה עומר, שקושר את כל הרצונות בקשר אחד, היינו למטרה אחת שהוא לשם שמים, אז מאיר העומר הזה. וזה סוד ספירת העומר, שהאדם מאיר באור ה'.

.....
(הרב"ש. אגרת נ"ט)

4. עומר מלשון "מאלמים אלומים", שהוא בחינת קשר. שהאדם צריך להשתדל, שהקשר בינו לה' יאיר, מלשון ספיר ויהלום. היות שהעולם נקרא בחינת ששת ימי המעשה ושבת, שהם ז' ספירות, ויש התכללות הספירות, לכן אנחנו צריכים לקשר

עצמנו לה' בכל ימי שנות חיינו, שהם ע' שנים, המכוון לזה סוד שכל אחת כלולה מעשר הספירות. ועל ידי זה שמתקנים את הקשר, הנקרא בחינת עומר, אז יכולים לזכות לבחינת תורה, שהוא בחינת חרות ממלאך המוות, כמו שאמרו חז"ל "אל תקרי חרות אלא חירות", שיוצאים משיעבוד היצר על ידי התורה.

.....
(הרב"ש. 938. "ענין עומר")

5. וזה ענין פסח, שישראל זכו אז לבחינת חירות, היינו למוחין דא"א, שהוא בחינת "מלא כל הארץ כבודו", וממילא, שאין מקום ליצר הרע, כיון שהוא לא מרחק ע"י מעשיו מעבדות השם. אלא להיפך, שרואין איך שהקריב את האדם לעבודתו ית'. אבל הבחינה הזו היתה רק מצד אתערותא דלעילא [התעוררות מלמעלה]. לכן אמרו, שהשכינה הקדושה אמרה: "כטיפת כשושנה אדומה ראיתי". היינו, שראה, שיש מקום, שצריכים עדיין לתקן. שבמקום הזה אין הוא ית' יכול להאיר. לכן היו צריכים לספור את השבעה שבועות של ספירת העומר, בכדי לתקן את המקומות, שיראה ש"מלא כל הארץ כבודו".

וזה דומה למלך, שיש לו מגדל מלא כל טוב, ואין לו אורחים. לכן ברא את האנשים, בכדי שיבואו לקבל את כל טובו. והלא אין אנו רואים את המגדל מלא כל טוב, אלא להיפך, שכל העולם מלא יסורים. וזהו התירוץ, ש"יין מלכות רב". שמצד המלכות, אין שום חסרון ליין. זאת אומרת לתענוגים הנמשלים ליין. אלא החסרון הוא רק מצד הכלים, שאין לנו הכלי קבלה המתאימים לקבלת השפע. כי דוקא בכלי דהשפעה יכולים לקבל. וכפי ערך גדלות הכלים, כן ערך גדלות השפע. אם כן, כל השינויים הוא רק בהכלים ולא בהאורות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ק"צ. "כל פעולה עושה רושם")

6. ימי ספירה, הן מורים על האחדות, כפי שכתוב בספרים הקדושים, ולכן מתו תלמידי ר' עקיבא בין פסח לעצרת, מפני שהימים אלו מורין על האחדות, והם לא נהגו כבוד זה לזה, ולכן הביא מעשה דבר קפרא באמצע דרשות העומר, שלא חרה לבר קפרא אלא על שלא הזמין אותו עם חבריו, שבימי הספירה צריך האדם לתקן מידה זו של האחדות, ועל ידי זה זוכה להשגת התורה בחג השבועות.

.....
(מאור ושמש". פרשת אמור)

7. עיקר הפגם של תלמידי ר' עקיבא, היה מחמת שלא היה ביניהם אהבת חסד, שהוא בחינת השתוקקות וכיסופין, שע"ז עיקר המשכת התורה, שהיו צריכים להמשיך

מרבי עקיבא, שהיה בחינת התגלות התורה. וע"כ אמר רבי שמעון בר יוחאי, "אנן בחביבותא תליא", שאנו צריכים שיהיה בינינו אהבה גדולה, שזהו העיקר. וכמובא בתלמידי האר"י ז"ל שהזהירם כמה וכמה פעמים, שיהיה ביניהם אהבה גדולה, ופעם אחת אמר, שהיה מוכן לבוא לירושלים ושתבוא הגאולה על ידם, אך שנתקלקל ע"י המחלוקת שנעשה בין החברים, ע"י נשותיהם. כי עיקר המשכת התורה, הוא ע"י אהבה וחסד, שהוא בחינת השתוקקות וכסופין דקדושה, שע"ז זוכין לקבלת התורה ולכל טוב.

.....
("ליקוטי הלכות". הלכות דם)

8. והיה רבי שמעון בר יוחאי מגלה סודות התורה, וחברים מקשיבים לקולו, ומתחברים עמו להיות בחיבור זה, כל אחד עונה חלקו. כמו שנעשית המשנה על ידי התנאים, ורבנו הקדוש חיבר סברת כולם ועשה מהם ספר המשנה. כך רצה רבי שמעון בר יוחאי, שיחבור ספר כלול ממאמרי כל בני ישיבתו, ויהיה הספר מחובר על התורה. כי החיבורים מדברים על עניינים פרטיים, אך הזוהר הנעשה על התורה, זה נקרא הפתח הגדול של כללות התורה.

.....
("אדיר במרום". כ"ד)

9. הדביקות השלימה וההשגה השלימה, מתחלקת לקכ"ה מדריגות כוללות. ולפי זה, מטרם ימות המשיח, אי אפשר לזכות בכל קכ"ה המדריגות. ויש ב' הפרשים, מכל הדורות לדורו של המשיח:

א. שרק בדורו של המשיח, אפשר להשיג כל קכ"ה המדריגות, ולא בשאר הדורות.
ב. שבכל הדורות, בני עליה, שזכו להשגה ולדביקות, מועטים הם, כמ"ש חז"ל על הכתוב: "אדם אחד מאלף מצאתי", ש"אלף נכנסים לחדר, ואחד יוצא להוראה", דהיינו לדביקות ולהשגה. אבל בדורו של משיח, יכול כל אחד ואחד, לזכות לדביקות ולהשגה, כמו שאמרו: "ומלאה הארץ דעה את ה'", "ולא ילמדו עוד איש את רעהו, ואיש את אחיו, לאמר, דעו את ה', כי כולם ידעו אותי, למקטנם ועד גדולם".
חוץ מרשב"י ודורו, דהיינו בעלי הזוהר, זכו לכל קכ"ה המדריגות בשלימות, אעפ"י שהיו לפני ימות המשיח. שעליו ועל תלמידיו ז"ל, נאמר: "חכם עדיף מנביא". וע"כ, נמצא הרבה פעמים בזהר, שלא יהיה כדור הזה של רשב"י, עד דורו של מלך המשיח. ולפיכך עשה חבורו הגדול, רושם חזק כל כך בעולם. כי סודות התורה שבו, תופסים קומת כל קכ"ה המדריגות.

.....
("בעל הסולם". מאמר לסיום הזוהר")

10. אמרו בזוהר, שספר הזוהר לא יתגלה, אלא באחרית הימים, דהיינו בימות המשיח. כי אמרנו, שאם מדריגות המעיינים, אינן בכל השיעור של מדריגת, המחבר לא יבינו רמזיו, משום שאין לשניהם השגה משותפת. וכיון, שמדריגת בעלי הזוהר, היא בכל הגובה של קכ"ה מדריגות, אי אפשר להשיגם, מטרם ימות המשיח. נמצא, שבדורות שלפני ימות המשיח, אין השגה משותפת עם בעלי הזוהר. וע"כ, לא היה יכול הזוהר להתגלות בדורות, שקדמו לדורו של המשיח. ומכאן הוכחה ברורה, שכבר הגיע דורנו זה לימות המשיח. כי עיינו הרואות, שכל הביאורים על ספר הזהר, שקדמו לנו, לא ביארו אפילו עשרה אחוזים, מהמקומות הקשים בזהר. וגם באותו המקצת, שכן ביארו, סתומים דבריהם, כמעט כדברי הזהר עצמו. ובדורנו זה, זכינו לפירוש "הסולם", שהוא ביאור מלא על כל דברי הזהר. ומלבד זה, שאינו מניח דבר סתום בכל הזהר, בלי לפרשו, אף גם הביאורים מיוסדים על פי השכל העיוני הפשוט, שכל מעיין בינוני יכול להבינם. ומתוך, שנגלה הזהר בדורנו זה, הרי זו הוכחה ברורה, שאנחנו נמצאים כבר בימות המשיח, בתחילתו של אותו הדור, שעליו נאמר: "ומלאה הארץ דעה את ה'".

.....
(בעל הסולם. "מאמר לסיום הזוהר")

יום ירושלים

1. על ידי בית המקדש וירושלים נעשו כל ישראל כאיש אחד, לפי שהיה להם מזבח אחד ולא היו רשאים לבנות כל אחד ואחד במה לעצמו, עד שעל ידי בית המקדש היו ישראל עם אחד, וכאשר היה חלוק ביניהם נחרב המקום שנעשה לאחדות ישראל, ולפיכך על ידי שנאת חינם, נחרבה העיר והמקדש.

.....
("חידושי אגדות")

2. "ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו", עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים.

.....
(תלמוד ירושלמי. מסכת חגיגה)

3. ישראל עשה אותם הקב"ה, לב של כל העולם. וכך הם ישראל בין שאר האומות, כמו לב בין האיברים. וכמו שאיברי הגוף לא יכלו להתקיים בעולם אפילו רגע אחד בלי הלב, כך כל העמים אינם יכולים להתקיים בעולם בלא ישראל. וגם ירושלים היא כך בין שאר הארצות, כמו לב בין האיברים. וע"כ [ועל כן] היא באמצעו של כל העולם, כמו לב שהוא באמצע האיברים.

.....
("זהר לעם". פנחס. מאמר "למה ישראל בצער יותר משאר העמים", סעיף 152)

4. ירושלים נקרא לב-העולם, ובנפש נקראת "ירושלים" לב האדם, היינו הרצון של האדם, נקראת ירושלים, ושם יש מחלוקת. היינו, הרצוניות של האומות העולם שהאדם כלול מהם, ויש שם רצוניות של ישראלים, וכל אחד רוצה לשלוט על חבירו. נמצא שבתוך הלב, הנקרא ירושלים, רצונות מתקוטטות ומתנגדות זה לזה, ואז אין שליטה לאף אחד. וממילא אין אף אחד שיכול לקנות את שלימותו. [...] אבל "למען אחי ורעי", היינו משום שתכלית הבריאה היתה להיטיב לנבראיו, ובמקום שנאה אין ראוי שיתגלה אור ה', הנקרא אור האהבה, "אדברה נא שלום בך". ש"בך" היינו בתוך הלב, יהיה שלום.

.....
(הרב"ש. אגרת י"ח)

5. "לא חרבה ירושלים, אלא מפני שנאת חנם שהיתה, באותה הדור", כי אז נגועה האומה ומתה, ואבריה נתפזרו לכל רוח. לכן, תנאי מחויב לכל אומה, שתהיה מלוכדת יפה מפנימיותה, שכל היחידים שבה יהיו מהודקים זה בזה מתוך אהבה אינסטינקטיבית. ולא לבד, שכל יחיד ירגיש את אושרו באושר האומה והתנוונותו

בהתנוונות האומה, אלא שיהיה גם מוכן למסור כל ישותו לטובת האומה בעת הצורך. ולולא כן, הזכות קיום שלהם, בתור אומה בעולם, אבודה היא למפרע.

.....
(בעל הסולם. "האומה")

6. באמת כח האחדות גדול מאוד לעורר כח השורש מן השמים. אך שצריך להיות לשם שמים. וזה נמצא רק בבני ישראל, שהרי דור הפלגה התאספו כולם ולא עלתה בידם. רק לבני ישראל "חלק ה' עמו" ניתן כח האחדות, ובבני ישראל נתקיים אח"כ בבנין המקדש. כי ביהמ"ק לא היה בנין עצים ואבנים בלבד. רק שע"י התחברות בני ישראל, שכל איש ישראל יש בו איזה חלק, כמ"ש "ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו, עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים", ונעשה בנין למטה, ע"י נפשות בני ישראל, וע"י בנין המקדש נתעלו להיות דבקות לנפשות בני ישראל בעולם העליון, כמ"ש "ששם עלו", והרי זה ממש כמאמר "נבנה עיר וראשו בשמים", רק ע"י שהיה לשם שמים, נתקיים בידם.

.....
(שפת אמת. "בראשית")

7. נחרב הבית בשביל שנאת חינו, שנחלק לבבם, והיו מחולקים, ולא היו ראויים למקדש אשר הוא התאחדות ישראל.

.....
(נצח ישראל. "פרק ד")

8. גדול ענשה של שנאת חנם שהחריבה ירושלים ובית המקדש.

.....
(ראשית חכמה. "אור גדול")

9. ידוע, שמלכות נקראת "ירושלים". לכן כשאנו אומרים "חורבן ירושלים", הפירוש יהיה על בית המקדש, שנחרבה. היינו, שזה נקרא "שכינתא בעפרא" או "שכינתא בגלותא". כלומר, זה שהאדם צריך לקבל על עצמו עול מלכות שמים, ולהאמין שהקב"ה הוא מנהיג את העולם בהשגחה של בחינת טוב ומטיב. היות שזה נסתר מהאדם.

מלכות, היא המשפעת לנשמות ולבי"ע. שכל השפעות שבאות מלמעלה להנבראים, הן בחינת מלכות. נמצא לפי זה, שהמלכות אינה מכובדת אצל הנבראים, בגלל שלא רואים את חשיבותה, מה שהיא משפעת אלינו. וזה נקרא "ירושלים בחורבנה". היינו

כלומר, במקום שהיא היתה צריכה להשפיע טוב ועונג להנבראים, שכולם יראו את מעלתה, רואים שהכל אצלה חרב ואין לה מה לתת.

(הרב"ש. מאמר 39 "מהו" כל המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בשמחתה" בעבודה" 1990)

10. כתוב "כל המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בנחמת ירושלים", "כל המצטער עם הציבור, זוכה ורואה בנחמת הציבור".

ענין המתאבל, היינו שמתבונן בעצמו עד כמה שנחרב בית המקדש, זאת אומרת שכל דבר שבקדושה הוא נחרב ואי אפשר לבנות, היינו בכל דבר שהאדם רואה בו תועלת עצמו, הוא מוכן לבנות. מה שאין כן במקום שרואה, שלא יהיה לתועלת עצמו, רק לשם קדושה לבד, אז אין בכוחו לעשות שום תנועה לשם בנין הקדושה.

(הרב"ש. 718. "כל המתאבל על ירושלים")

11. אמרו חז"ל "לא נבנית צור אלא מחורבנה של ירושלים, וכן להיפך, כשזה קם, זה נופל". לכן עיקר עבודת האדם היא, שיתפלל לה, שיתן לו את הרצון להשפיע, שזהו עיקר התפלה, כמו שכתוב "הבא לטהר מסייעין אותו". והוא, שה' יתן לו את הרצון להשפיע. וזה הוא עיקר הנס. וזה מכונה "טבע שני", שזה הוא בידו של הקב"ה לתת לו טבע שני.

(הרב"ש. מאמר 21 "מהו שקוראים פרשת זכור לפני פורים, בעבודה" 1991)

12. וזה שרמז המשורר ז"ל ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו, שגמר התיקון נקרא ירושלים הבנויה, דהיינו שאין הנגאלים בונין אותה אלא מתפללים בהשגתם שכבר היא בנויה ומעולם לא היה בה שום פגם, כי כל שינוי מקום ושינוי מעשה ושינוי השם שזהו בעצמו רגעי הזמן שבגלות, כל אלו ההפכים נתחברו יחדיו, והוא פשיטות גמור כמו הכלל שמתגלה בהתקבץ עליו כל חלקיו ופרטיו.

(בעל הסולם. "אור הבהיר", נסתרות)

13. יום אחד בערב שבת, יצא האר"י הקדוש עם החברים לקבל שבת כמנהגו. אמר לחברים: "נלכה נא עתה לירושלים, ונבנה בית המקדש ונקריב קורבן שבת, כי רואה אני ששעה זאת הוא קץ אמיתי לגאולה. מקצת החברים אמרו: "איך נלך לירושלים בשעה זאת, והיא רחוקה ממנו יותר משלושים פרסאות?" וקצתם אמרו: "טוב הדבר, הננו מוכנים לילך, אלא נלך קודם ונודיע הדבר לנשותינו, שלא ידאגו לנו, ואחר כך נלך".

אז צעק הרב ובכה ואמר לחברים: "איך הועיל קטרוג השטן לבטל גאולתן של ישראל. מעיד אני עליי שמיים וארץ שמזמן רבי שמעון בר יוחאי עד היום לא הייתה שעה הגונה לגאולה כשעה הזאת. ואילו הייתם מודים בדבר זה, היה לנו בית המקדש ונידחי ישראל היו מתכנסים לתוך ירושלים. ועכשיו עברה אותה שעה ונכנסו ישראל בגלות מחדש. וכשמוע החברים דבר זה נתחרטו ממה שעשו ולא הועיל להם.

.....
("שבחי האר"י")

14. ירושלים אורו של עולם שנאמר "והלכו גוים לאורך", ומי הוא אורה של ירושלים? הקב"ה, שכתוב "והיה לך ה' לאור עולם".

.....
("בראשית רבה". נ"ט)

15. עתידה ירושלים לעשות פנס לאומות העולם והם מהלכים לאורה. שנאמר "והלכו גוים לאורך".

.....
("ילקוט שמעוני". ישעיהו)

16. עתידה ירושלים שיתקבצו בתוכה כל הגוים וכל הממלכות.

.....
("אבות דרבי נתן". פרק ל"ה)

17. משיח יושב בשער ירושלים ומחכה שיהיו בני האדם ראויים לגאולה. הוא אסור באזיקים ואנשים שלמים הוא צריך, שיתירוהו מכבליו. די לו מחסידים, די לו ברוחב, עכשיו הוא דורש בעומק באנשי אמת.

.....
("אין שלם מלב שבור")

שבועות

זמן מתן תורה

חג השבועות

1. הנה חג השבועות מממש ובא, שהוא זמן מתן תורתנו. ידוע ששבועות הוא בחינת מלכות בעולמות והלב בהאדם. כמו שפירש אאמו"ר זצ"ל על "מקדש שביעי", ששביעי הוא מלשון שְׁבִי-הוא.

דכוונתו, שה' יתברך מלביש בלב האדם, וזמן מתי יכולים לפרש, שהתורה מתלבש בנפש האדם, לכן נקרא שבועות - ונקרא מתן תורה, דהיינו שהתורה מתלבש אז בלבבות כל אחד ואחד מהכלל ישראל.

.....
(הרב"ש. אגרת נ"ב)

2. זמן הספירה מפסח עד שבועות הוא בחינת טהרת הכלים, שהוא בחינת טהרה בליבא ומוחא. וכשהכלים נגמרים זוכים אז לבחינת תורה.

ולכן, לפני פסח היה הכנה בטהרת הכלים על בחינת אמונה, הנקרא בחינת מצוה, ועל ידי יציאת מצרים זכו לבחינת אמונה בסוד "אנוכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". ואחר פסח, מתחיל העבודה לטהרה לבחינת הכנה לקבלת התורה. ובזמן כשהתורה מתלבשת בנפש האדם, אז נקרא שבועות זמן מתן תורתנו.

.....
(הרב"ש. אגרת נ"ב)

3. ימי ספירה מורים על האחדות, כמובא בספרים הקדושים. לכן בימי הספירה צריך האדם לתקן מידה זו של האחדות, ועל ידי זה זוכה להשגת התורה בחג השבועות, כמו שכתוב "ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר", והענין הוא, כי העיקר שהכל תלוי בו הוא, שיהיה אהבה ואחוה בתוך בני ישראל. וכמאמר חז"ל, שבמצות ואהבת לרעך כמוך תלוי כל התורה כולה. שבזמן שיש שלום בישראל, השכינה שרויה ביניהם.

.....
(מאור ושמש". רמזי שבועות)

4. בשעת מתן תורה, שחנו שם בלב אחד באהבה ואחוה, כמו שפירש רש"י, מפני זה זכו לקבלת התורה ולגילוי שכינתו ית' עליהם פנים בפנים. וזה אמרו "ויסעו מרפידים", הנה רפידים - אותיות פרודים, ורמז בזה שנסעו מהעצלות והפירוד והתחברו יחד באהבה לעבוד ה', ומפני זה נתן השי"ת התורה.

.....
(מאור ושמש". רמזי שבועות)

5. אנו סופרין מ"ט יום עד קבלת התורה. כי העומר הוא משעורים. שהכונה, שהוא בא משעורים, על ידי זה שהוא משער בליבא את גדלות ה', כמו שפירש הזהר הקדוש על פסוק "נודע בשערים בעלה", אומר הזהר הקדוש, "כל חד וחד לפום מאי דמשער בליבא" [כל אחד ואחד לפי מה שמשער בליבו], באותו שיעור שורה עליו האור של הקדוש ברוך הוא על האדם.

וזה נקרא בחינת אמונה. וכשהאדם זכה לאמונת ה' אז נקרא בחינת בהמה. וזה ענין שהעומר היה של שעורים, שהוא מאכל בהמה, שהכונה שעוד לא זכה לדעת התורה. מה שאם כן בשבועות, שזוכין לקבלת התורה, אז מקבלין את הדעת התורה, לכן מקריבים את מנחת חיטין שהוא מאכל אדם, שהוא בחינת מדבר.

.....
(הרב"ש. אגרת נ"ט)

כאיש אחד בלב אחד

6. כמו שכתוב, "ויחן שם ישראל נגד ההר", ופירשו חז"ל, "כאיש אחד בלב אחד", מפני שכל יחיד ויחיד מהאומה, סילק את עצמו לגמרי מאהבה עצמית, ונמצא, שנתלכדו יחד כל היחידים שבאומה, ונעשו ללב אחד ולאיש אחד, כי רק אז הוכשרו לקבלת התורה.

הרי אנו רואים, שהקב"ה עשה שעם ישראל יגיעו לשלמותן, היינו ע"י שיתן להם הכח להיות כולם בהשתוות הצורה, שהוא לעשות נחת רוח ליוצרו.

.....
(הרב"ש. מאמר 16 "כי יעקב בחר לו י"ה" 1986)

7. "ויחן שם ישראל נגד ההר". ופירש רש"י, "כאיש אחד בלב אחד". לכן כתוב, ויחן, לשון יחיד. אבל שאר כל החניות בתערומות ובמחלוקת, לכן כתוב שם, ויחנו, לשון רבים. ולפי זה יוצא, שענין יחיד הכוונה על השתוות הצורה.

ובהאמור יש לפרש, שה' עשה את עם ישראל, אף על פי שהם רבים, היינו, "כשם שאין פרצופיהן דומות זו לזו, כך אין דעותיהן דומות זו לזו", (ברכות נ"ח), ומכל מקום עשה אותם עם יחיד בעולם, שזהו חידוש גדול, זאת אומרת, אף על פי שהם עם, היינו רבים, ומכל מקום יש להם צורת יחיד, וזהו ע"י השתוות הצורה.

.....
(הרב"ש. מאמר 16 "כי יעקב בחר לו י"ה" 1986)

8. "ויחן העם, כאיש אחד בלב אחד", שפירוש, שלכולם היה מטרה אחת שהוא לתועלת הבורא.

ויש להבין, איך יכול להיות כאיש אחד בלב אחד, הרי ידוע מה שאמרו חז"ל "כשם שאין פרצופיהם דומים זה לזה, כך אין דעותיהם דומות זו לזו", ואיך יכול להיות כאיש אחד בלב אחד.

תשובה - אם אנו מדברים שכל אחד ואחד דואג לצורך עצמו, נמצא שאי אפשר להיות כאיש אחד, הלא אין הם דומות זו לזו. מה שאם כן שכולם בטלו את רשות עצמם, וכולם דאגו רק לתועלת הבורא, אם כן אין כבר דעותיהם הפרטים, שכל הפרטים יתבטלו, ונכנסו כולם לרשות היחיד.

.....
(הרב"ש. אגרת מ"ב)

9. מיום שישראל היו נמצאים בעולם, לא היו נמצאים לפני הקב"ה בלב אחד וברצון אחד, כמו באותו יום שעמדו בהר סיני.

.....
(זוהר לעם". קדושים. מאמר "אסור להסתכל במקום שהקב"ה מואס", סעיף 80)

10. "ויעשו כולם אגודה אחת" - אזי יהיה יותר בנקל "לעשות רצונך בלבב שלם". כי בזמן שאין אגודה אחת אזי קשה לעבוד בלבב שלם, אלא חלק מהלב נשאר לתועלת עצמו ולא לתועלת הבורא. כמו שמובא במדרש תנחומא: "אתם נצבים היום - מה היום מאיר פעמים ומאפיל פעמים, אף אתם כשאפילה לכם עתיד להאיר לכם אור עולם, שנאמר: והיה לך ה' לאור עולם. אימתי? בזמן שתהיו כלכם אגודה אחת, שנאמר: חיים כלכם היום.

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ד)

11. בנוהג שבעולם, אם נוטל אדם אגודה של קנים, שמא יכול לשברם בבת אחת? ואילו נוטלן אחת אחת אפילו תינוק משברן. וכן את מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת, שנאמר: בימים ההמה ובעת ההיא נאום ה' יבואו בני ישראל המה ובני יהודה יחדיו וכו'. כשהן אגודים מקבלין פני שכינה". הבאתי את לשון המדרש בכדי שלא תחשבו שענין "חבורה" שהוא אהבת חברים הוא ענין של חסידות, אלא זהו דרשת חז"ל, שהם ראו כמה נחוץ אגוד הלבבות שיהיו חבורה אחת לענין קבלת פני השכינה.

.....
(הרב"ש. אגרת ל"ד)

ויתייצבו בתחתית ההר

12. כתוב "ויתייצבו בתחתית ההר". וצריכים להבין מה זה "ההר". הנה הר הוא מלשון הרהורים, שהוא, שכל האדם, ומה שהוא בשכל הנקרא בכח, יכול אח"כ להתפשט בפועל ממש, ולפי זה יכולים לפרש, "וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר", שהוא המחשבה והשכל של האדם, כלומר, שה' הודיע לכל העם, שידעו כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ולאחר שה' הודיע להם בכח, היינו בראש ההר, אח"כ מה שהיה בכח מתפשט אח"כ בפועל.

ומשום זה בא העם לידי הרגשה בפועל, וכולם הרגישו עכשיו את הצורך לתורה, כמ"ש "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין", ואמרו עכשיו, ע"י הרגשה בפועל שהם נאלצים לקבל את התורה, היינו אין בחירה, כי ראו אם יקבלו את התורה יהיה להם טוב ועונג, "ואם לאו פה תהא קבורתכם".

(הרב"ש. מאמר 18 "הכנה לקבלת התורה - א" (1987)

13. כתוב "ויתייצבו בתחתית ההר", (הר פירוש הרהורים), שמשה הוליקן לסוף המחשבה, והבנה, ושכל, שאין מדרגה למטה הימנו. ורק אז, שהסכימו על מצב כזה, ללכת בו בלי שום נדנוד ותנועה, אלא להשאר במצב כזה, כאילו היה להם גדלות הכי גדולה, ולגלות על זה שמחה. שזה סוד "עבדו ה' בשמחה". היינו, כי בזמן הגדלות, לא שייך לומר, שנותן להם עבודה שיהיה בשמחה. כי בזמן הגדלות, השמחה בא מאליו. אלא על הזמן הקטנות ניתן להם עבודה של שמחה. ואז, בזמן הקטנות, שיהיה להם שמחה, אעפ"י שהם מרגישים קטנות. זהו עבודה גדולה.

וזה נקרא "עיקר אצילות של המדרגה", שהוא בחינת קטנות. ובחינה זו צריך להיות בקביעות. והגדלות הוא רק תוספת. וצריכים להשתוקק על העיקר, ולא על התוספות.

(בעל הסולם. "שמעתי". נ"ג. "ענין הגבלה")

14. לכל איש ישראל יש נקודה פנימית שבלב, שהיא בחינת אמונה פשוטה. והיא מירושת אבותינו, שעמדו על הר סיני. רק שמכסין עלי' הרבה קליפות, שהם הרבה מיני התלבשות משלא לשמה. וצריכין להסיר כל הקליפות. והיסוד שלו, יהיה נקרא, שהוא בבחינת אמונה בלבד.

(בעל הסולם. "שמעתי". קצ"ט. "לכל איש ישראל")

ערבות הדדית

15. וזהו דבר הערבות, אשר כל ישראל נעשו ערבים זה לזה. כי לא נתנה להם התורה, בטרם שנשאל כל אחד ואחד מישראל, אם מסכים לקבל עליו את המצוה של אהבת זולתו, בשיעור הכתוב "ואהבת לרעך כמוך" בכל שיעורו.

דהיינו, שכל אחד מישראל, יקבל על עצמו, לדאוג ולעבוד בעד כל אחד מחברי האומה, למלאות כל צרכיו, לא פחות ממה שהוטבע באדם, לדאוג בעד צרכיו עצמו.

.....
(בעל הסולם. "הערבות". אות י"ז)

16. ואחר שכל האומה הסכימו פה אחד, ואמרו: "נעשה ונשמע", הרי שכל אחד מישראל, נעשה ערב, שלא יחסר דבר מה לשום חבר מחברי האומה, אשר אז נעשו ראויים לקבלת התורה ולא זולת.

משום שבערבות הכללית הזאת, נפטר כל יחיד מהאומה, מכל דאגותיו לצרכי גופו עצמו, ויכול לקיים מצות "ואהבת לרעך כמוך" בכל שיעורו, וליתן כל מה שיש לו לכל המצטרך, היות שאינו מפחד עוד, בעד קיום גופו עצמו, כי יודע ובטוח הוא, ששש מאות אלף אוהבים נאמנים נמצאים בסביבתו, עומדים הכן לדאוג בשבילו.

.....
(בעל הסולם. "הערבות". אות י"ז)

17. אי אפשר לקיים התורה והמצוות כי אם ע"י הערבות, שכל אחד נעשה ערב בעד חברו. כי עקר קיום התורה שהוא בחינת הרצון הוא ע"י האחדות וע"כ כל מי שרוצה לקבל עליו עול תורה ומצוות [...] צריך להיכלל בכלליות ישראל באחדות גדול, וע"כ בשעת קבלת התורה בודאי נעשו מיד ערבים זה לזה, כי תכף כשרוצים לקבל התורה צריכים תכף להכלל יחד כולם כאחד, כדי להיכלל ברצון, ואזי בודאי כל אחד ערב בעד חברו, מאחר שהכל חשובים כאחד.

.....
(ליקוטי הלכות". חשן משפט הלכות ערב)

18. אם שש מאות אלף איש מסתלקים מכל עסקיהם לצרכי עצמם, ואין להם שום עסק בחייהם, רק לעמוד על המשמר תמיד, שלא יחסר שום צורך לחבריהם. ולא עוד, אלא שיעסקו בזה באהבה עצומה, בכל לבבם ונפשם, ככל גדרה של המצוה "ואהבת לרעך כמוך". אז ברור בלי שום ספק, שאפס כל צורך מכל יחיד מחברי האומה, לדאוג מה בשביל קיומו עצמו. ונעשה משום זה, מופנה גמור משמירת קיומו עצמו, ויכול לקיים בנקל את המצוה של "ואהבת לרעך כמוך". כי איך יפול לו איזה

פחד כרגע על קיומו עצמו, בה בשעה ששש מאות אלף איש אוהבים נאמנים, עומדים על המשמר הכן, בהשגחה עצומה, שלא יחסר לו כלום מצרכיו. ולפיכך, אחר שכל חברי האומה הסכימו לדבר, תיכף ניתנה להם התורה, כי עתה המה נעשו מוכשרים לקיימה.

.....
(בעל הסולם. "מתן תורה". אות ט"ז)

19. ישראל ערבים זה לזה, הן מצד הקיום, והן מצד השלילה. כי מצד הקיום, דהיינו אם מקיימים הערבות, עד שכל אחד דואג וממלא לכל מחסוריו של חבריו, הנה נמצאים משום זה, שיכולים לקיים התורה והמצוות בשלימות, דהיינו לעשות נחת רוח ליוצרו. [...]

והן מצד השלילה, דהיינו אם חלק מהאומה, אינם רוצים לקיים הערבות, אלא להיות שקועים באהבה עצמית, הרי הם גורמים לשאר האומה, להשאר שקועים בזוהמתם ובשפלותם, מבלי למצוא שום מוצא, לצאת מעמידתם המזוהמת.

.....
(בעל הסולם. "הערבות". אות י"ז)

20. הסביר התנא דבר הערבות, בדמיון לשנים, שהיו באים בספינה. והתחיל אחד קודר תחתיו, ולעשות נקב בהספינה. אמר לו חבירו: "למה אתה קודר?" אמר לו: "מאי איכפת לך. הלא תחתי אני קודר ולא תחתיך?" אמר לו: "שוטה, הרי שנינו נאבדים יחד בהספינה!".

.....
(בעל הסולם. "הערבות". אות י"ח)

21. גם אחר קבלת התורה, אם יבגדו מועטים מישראל, ויחזרו לזוהמת האהבה עצמית, מבלי להתחשב עם זולתם, הרי אותם שיעור הצטרפות המסור בידי המועטים, מטרידים לכל יחיד מישראל, לדאוג עליו בעצמו, כי אותם המועטים לא יחמלו עליו כלל. וממילא, שנמנע קיום המצוה של אהבת זולתו לכל ישראל כולם, כנ"ל. באופן, אשר אותם הפורקי עול, נמצאים גורמים לשומרי התורה, שישארו בזוהמתם בהאהבה העצמית, שהרי לא יוכלו לעסוק במצות "ואהבת לרעך כמוך", ולהשתלם באהבת זולתו בלתי עזרתם.

.....
(בעל הסולם. "הערבות". אות י"ז)

22. האדם יש לו להתפלל תמיד בעד חבירו, שלעצמו אין יכול לפעול כל כך, שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים. אבל על חבירו הוא נענה מהרה, וכל אחד יש לו

להתפלל בעד חבריו, ונמצא זה פועל לזה חפצו וזה לזה, עד שכולם נענים. וזהו שאמרו ישראל ערבים זה לזה פירוש עריבין, לשון מתיקות, מפני שממתיקין זה לזה בתפלתם שמתפללין, כל אחד בעד חבריו, ועל ידי זה הם נענים. ועיקר התפלה היא במחשבה מפני שבמחשבה יכול בנקל להתקבל תפלתו.

.....
("נועם אלימלך". ליקוטי שושנה)

23. צריך לומר בלשון רבים, חטאנו וכו', ולא חטאתי. והטעם, כי כל ישראל הם גוף אחד, וכל אחד מישראל הוא אבר אחד פרטי, כי זהו הערבות, שאדם ערב בעד חבריו אם יחטא, לכן אעפ"י שאין בו אותו עוון, עכ"ז ראוי הוא להתוודות עליו, כי כשעשוהו חבריו, הרי כאילו הוא עשהו בעצמו, לכן נאמר בלשון רבים. אפילו אם האדם מתוודה בביתו ביחיד, לומר כי מה שחטא, נחשב כאילו עשינו אני והוא חטאנו אותו ביחד, מצד ערבות הנשמות.

.....
("פרי עץ חיים". שער הסליחות)

נעשה ונשמע

24. אמרו במתן תורה, "נעשה ונשמע". היינו מקודם נעשה בלי שכל, ואחר כך נזכה לבחינת שמיעה, שנוכל לשמוע מה שאנחנו עושים הוא הטוב בשבילנו. מה שאין כן אם רוצים להבין מקודם שכדאי לנו לעשות להשפיע לה' ואחר כך נעשה, אף פעם לא נגיע לזה.

.....
("הרב"ש. 942. "בענין מוח שליט על הלב")

25. ניתן לנו את העבודה בתורה ומצוות בבחינת "נעשה ונשמע". היינו, שעל ידי זה שאנו נעשה ונקיים תו"מ בבחינת המעשה, נזכה לבוא גם לבחינת נשמע. כלומר, שהאדם צריך לקיים תו"מ אפילו בדרך כפיה. ואין צורך לחכות, מתי שיהיה לו רצון וחשק לקיים תו"מ, אז הוא יקיים. אלא שהאדם צריך להתגבר ולקיים בבחינת עשיה לבד. אלא שהעשיה יביא לו אח"כ בחינת שמיעה, היינו שישמע אח"כ את החשיבות, שיש בתו"מ. זאת אומרת, שיזכה להטוב ועונג, שישנו בתו"מ. וזה ענין שאמרו ישראל "נעשה ונשמע".

.....
("הרב"ש. מאמר 11 "מהו, שגר חנוכה מניחה בשמאל, בעבודה" 1990)

26. אמרו רז"ל: "האבות קיימו כל התורה, עוד בטרם שנתנה". שפירוש, שמתוך רוממות נשמתן, היה להם היכולת, להשיג ולבא בכל דרכי ה', בבחינת רוחניותה של התורה, הנובעת מדבקותו ית', בלי הקדם הסולם של המעשיות שבתורה, שלא היה להם האפשרות לקיימם כלל. [...]

שבלי ספק, הן הזיכוך הגופני, והן הרוממות הנפשית של אבותינו הקדושים, פעל הרבה מאד על בניהם ובני בניהם אלה. וזכותם זו עמדה להם, לאותו הדור, אשר כל אחד ואחד מחברי האומה, קבלו עליהם את העבודה הגבוהה הזאת, וכל אחד ואחד אמר בפה מלא: "נעשה ונשמע". ומטעם זה נבחרנו, מתוך הכרח, לעם סגולה מכל העמים.

.....
(בעל הסולם. "הערבות", אות י"ט)

27. בזמן שהאדם מקבל על עצמו בחינת המעשה, נמצא שכבר אינו נוגע בדבר, כי מקבל על עצמו מה שאומרים לו לעשות. ואז אין לו בחינת השוחד שיעזור אותו. לכן יכול לבוא לבחינת נשמע, היינו שישמע שהצדק הוא עם המצוה. וזה נקרא נשמע, היינו שמבין אותו. ששמיעה נקרא בחינת הבנה בשכל ובהרגש. כי דווקא לאחר שאין לו פניה עצמית, אז הוא יכול להבין שהצדק הוא מה שהמפקד מצוה לו לעשות. מה שאין כן מטרם שמקבל עליו את העשיה, שאז עדיין הוא מקבל שוחד, לכן הוא מבין שאין המפקד מדבר להענין. וזה "נעשה", ואחר כך "נשמע".

.....
(הרב"ש. 294. "נעשה ונשמע - א")

28. ענין הביטול נקרא בחינת עשיה, ולא שמיעה. כי ענין שמיעה נקרא בחינת הבנה, וענין עשיה הוא רק בחינת כוח בלי דעת. וזה "נעשה ונשמע", היינו אם יש לו כוח של בחינת עשיה, אזי יוכל לקבל בחינת שמיעה, משום שהבסיס שלו הוא בחינת אמונה, ולא ידיעה.

.....
(הרב"ש. 821. "נעשה ונשמע - ב")

29. וזה ענין "נעשה ונשמע", כי על ידי מעשי ידינו נזכה לבחינת שמיעה, כמו שכתוב "וכל העם רואים את הקולות", היינו ששומעים קול ה'.

וענין ראייה נקרא בחינת ראייה חושית, שהיא בחינת הרגשה בלב, שכל אחד ואחד במעמד הר סיני הרגיש בלבו שקול ה' מדבר אליו, ולא היה להם שום ספיקות בדבר. זה נקרא "ראייה". בדומה כשהאדם רואה איזה דבר הוא לא מסופק, מה שאין כן אם הוא שומע, יכול להיות שהוא לא שמע היטב. לכן לא סומכין בעדות על שמיעה אלא על ראייה. לכן במתן תורה שלא היה להם שום ספק שזהו קול ה', נקרא זה "ראייה".

.....
(הרב"ש. 940. "נקודה שבלב")

30. בשעה ששומעים את קול ה' המדבר אל הלב, בסוד "הבא לטהר מסייעין אותו". ופירשו בזהר הקדוש, שמסייעין אותו בנשמתא קדישא, היינו שהלב שומע קול ה', אז מקבל השליטה על כל הרצוניות דווקא קול הקדושה, היינו הרצון להשפיע. וממילא לא ישובו לכסלה, היינו שלא יחטא עוד, משום שכל הרצוניות של הקבלה נכנעו תחת רצון להשפיע.

ואז מתגלה על הלב כל נועם הטוב, שאז כבר יש מקום בתוך הלב להשראת השכינה, והעידון והעריבות והנעימות והידידות מתפשט וממלא את כל האיברים של האדם. וזה דווקא כששומעין את קול ה', אז כל הגוף נכנע ומשעבד את עצמו להקדושה.

.....
(הרב"ש. אגרת י"ח)

הכנה לקבלת התורה

31. בכדי לקבל את התורה, האדם צריך להכין עצמו, שיהיה לו חסרון, הנקרא "כלי", שהתורה ימלא את הכלי הזה. וזה נוהג דווקא בעת שהוא רוצה לעבוד לשם שמים, שאז יש לו התנגדות מצד הגוף, שצועק "מה עבודה הזאת לכם". והאדם מאמין באמונת חכמים, שאמרו, שרק התורה היא יכולה להוציא את האדם משליטת יצר הרע. וזה שייך לומר רק באלו שרוצים להיות בחינת "ישראל", שהוא ישר-אל. והם רואים, שהיצר הרע לא נותן להם לצאת משליטתם, אז יש להם צורך לקבלת התורה, בכדי שמאור התורה יחזיר אותם למוטב.

.....
(הרב"ש. מאמר 29 "מהו הכנה לקבלת התורה, בעבודה - ב"י" 1989)

32. התורה ניתנה דוקא למי שיש לו חסרון. והחסרון הזה נקרא "חושך". וזה שכתוב "התורה נתנה מתוך החושך". כלומר, שמי שמרגיש חושך בחיים שלו, בזה שאין לו כלים דהשפעה, אז הוא מוכשר לקבלת התורה, בכדי ש"י התורה" המאור שבה מחזירו למוטב, אז הוא ישיג כלים דהשפעה, ועל ידם יהיה מוכשר לקבל את הטוב והעונג.

.....
(הרב"ש. מאמר 21 "מהו שהתורה נתנה מתוך החושך בעבודה" 1988)

33. התורה ניתנה דוקא לאלו, הנמצאים במצב, שמרגישים, שהרצון לקבל שולט עליהם. והם צועקים מתוך החושך, שהם צריכים תורה, בכדי להוציאם מתוך החושך,

שהוא שליטת הכלי קבלה, שעליהם היה צמצום והסתר, שלא יזרח במקום הזה שום אור, והמקום הזה הוא הגורם והצורך לקבלת התורה.

(הרב"ש. מאמר 21 "מהו שהתורה נתנה מתוך החושך בעבודה" 1988)

34. אמרו חז"ל "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה". ויש להבין את מילה "מתקיימת", מה משמיענו זה. יש לפרש זה על דרך שאמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". כלומר, שהתורה תהיה בחינת תבלין. במי מתקיים זה. הלא "אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון". לכן אמרו, אלו אנשים שרוצים להמית את עצמותם, כלומר שרוצים להמית את הרצון לקבל לתועלת עצמם, אלא שרוצים לעשות הכל לשם שמים, והם רואים, שאינם יכולים לעשות זאת בכוחות עצמם, להם אמר הקב"ה "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין".

(הרב"ש. מאמר 29 "מהו הכנה לקבלת התורה, בעבודה - ב" 1989)

35. כתוב, דעת בעלי-בתים הפוכה מדעת תורה. כי דעת תורה הוא ביטול הרשות, כמו שאמרו חז"ל, אדם כי ימות באהל, אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה. היינו, שממית את עצמו, היינו התועלת עצמו, והכל מה שעושה הוא רק לשם שמים. וזה נקרא הכנה לקבלת התורה.

(הרב"ש. אגרת מ"ב)

36. יש ג' בחינות תורה:

א. הנקרא תושיה, שמתשת כוחו של אדם,

ב. הנקרא תורה תבלין,

ג. אור התורה.

ב' בחינות הראשונות הם בחינת הכנה לקבלת התורה. ורק בחינת הג' נקרא בחינת תורה, שהוא בחינת עצם, היינו מבחינת להטיב לנבראיו. וב' בחינות הראשונות הם בחינת תיקוני הבריאה.

(הרב"ש. 943. "ג' בחינות תורה")

מתן תורה

37. עניין מתן תורה, שהיה במעמד הר סיני. אין הפירוש, שאז נתנה התורה פעם אחת, ואחר כך נפסקה הנתינה. אלא, אין העדר ברוחניות, כי רוחניות זה עניין נצחי, שאינו נפסק. רק מפני שמצד הנותן אין אנו מוכשרים לקבל התורה, אנו אומרים, שהפסק הוא מצד העליון.

מה שאין כן אז, במעמד הר סיני, היו הכלל ישראל מוכנים לקבלת התורה, כמ"ש: "ויחן העם תחת ההר, כאיש אחד בלב אחד". שהיה אז הכנה מצד הכלל, שהיה להם רק כוונה אחת, שהיא מחשבה אחת על קבלת התורה. אבל מצד הנותן אין שינויים והוא תמיד נותן, כמ"ש בשם הבעל שם טוב, שהאדם מחויב כל יום לשמוע את עשרת הדברות על הר סיני.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ס"ו. "עניין מתן תורה - א'")

38. אם האדם עדיין לא זכה לקבלת התורה, אז הוא מקווה שיזכה לקבלת התורה בשנה הבאה. אבל לאחר שהאדם זכה לבחינת השלמות של לשמה, כבר אין לו עוד מה לעשות בעולם הזה, כיון שתיקן את הכול, שיהיה בשלמות הלשמה. ולכן, בכל שנה ושנה יש זמן קבלת התורה, מטעם שהזמן הוא מוכשר לאתערותא דלתתא (התערורות מלמטה), משום שאז מתעורר הזמן, שהיה מגולה אצל התחתונים האור של מתן תורה. לכן יש התערורות למעלה, שנותנת כוח לתחתונים, שיוכלו לעשות פעולת ההכשרה לקבלת התורה, כמו שהיו אז מוכנים לקבלת התורה.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ס"ו. "עניין מתן תורה - א'")

39. "היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך". ופירש רש"י, בכל יום יהא בעיניך חדשים, כאילו בו ביום נצטוו עליהם.

ויש להבין, איך אדם יכול לעשות שיהיו חדשים, כאילו בו ביום נצטוו, הלא מושבע ועומד מהר סיני. ובכדי להבין זה צריכים להקדים לדעת את הכלל, שכל דבר נמדד לפי גודל המצוה. היינו לפי גודל וחשיבות של נותן התורה, כך גודלה של התורה. לכן כל יום שהאדם מקבל עליו מלכות שמים, ולפי גודל האמונה בו יתברך, כך גדלה מעלת תורה. לכן לפי מה שהאדם משיג בגדלות ה', כך מתחדשת התורה אצלו.

נמצא לפי זה, שכל פעם יש לו תורה חדשה, היינו שיש לו כל פעם נותן אחר. וממילא התורה, הנמשכת ממנו יתברך, נבחנת לתורה חדשה.

.....
(הרב"ש. 468. "היום הזה ה' אלקיך מצוך")

40. הנה במתן תורה (דף מ"ב אות כ') מביא שם "והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ". ושואל מהו הקשר של סגולה ל"כי לי כל הארץ". ומפרש שם, שאתם תהיו לי סגולה, שעל ידיכם יעברו ניצוצי הזדככות וצירוף הגוף אל כל העמים, כי סגולה הכוונה על רצון להשפיע.

.....
(הרב"ש. 895. "ענין חנוכה")

ט' באב

חורבן כהזדמנות לתיקון

שבירת הכלים

1. שבירת הכלים: ענין תיקון הבא ע"י הקדם השבירה הזאת, באופן שהשבירה עצמה היא תיקון גדול. ויש שפרשו שהוא קלקול ע"מ לתקן, אמנם הלשון אינו נכון, שיש להקשות על לשון זה, למה לו לקלקל ואח"כ לתקן? לא יקלקל ולא יהא צריך לתקן. אלא הענין הוא, אשר כל עיקר התיקון והריווח הגדול אשר חשב הבורא ית' בתחילת הבריאה, כל זה לא היה בא לעולם, זולת ע"י קלקול הכלים באופן הזה, ואשר כל תיקונם הוא בסוד אגלאי מלתא [מתגלה העניין] למפרע, שלא היו מקולקלים מעולם.

.....
(בעל הסולם. "אור הבהיר". שבירת הכלים)

2. "שבירה" ברוחניות הוא, כדוגמת שבירת כלי בגשמיות, כמו שכלי הגשמי, אם הוא שבור ואתה נותן בתוכו איזה משקה, אז המשקה יוצא לחוץ, כמו כן ברוחניות, אם נכנס בהכלי מחשבה של רצון לקבל לעצמו, אז השפע יוצא לחיצוניים, היינו לחוץ מהקדושה.

"קדושה" נקראת "לשם שמים" וחוץ מלשם שמים נקרא "סטרא אחרא", שהוא צד השני של הקדושה. לכן אומרים, שהקדושה נקראת "להשפיע" וטומאה נקראת "לקבל". ומשום זה, שאנחנו נולדנו אחרי השבירה, וממילא הרצון שלנו הוא רק לקבל, לכן לא יכולים לתת לנו שפע, שבטח הכל ילך לצד הסטרא אחרא.

.....
(הרב"ש. מאמר 19 "בא אל פרעה - א" 1985)

3. ענין שבירת הכלים. שהיה התערבות הרצון לקבל לעצמו בקדושה, שמסיבה זו הכלים נשברו. והיה גם ענין חטא של עץ הדעת, שזה גרם, שניצוצין קדושים נפלו לתוך הקליפות. נמצא, ששבירת הכלים וחטא של עץ הדעת גרמו בזה, שהנבראים הבאים אחרי זה, שהרצון לקבל, מקבל חיותו מאבי"ע דקליפה.

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו שעל ידי יחוד קוב"ה ושכינתה כל העוונות מתכפרים" 1990)

4. אנו צריכים להאמין, במה שאמרו לנו חז"ל, במה שאמרו, שכל התענוגים שנמצאים בתענוגים גשמיים, אינם אלא נהירו דקיק בערך התענוגים הנמצאים ברוחניות. כמו שכתוב בהסולם (הקדמת ספר הזוהר דף קע"ג) וזה לשונו, "והנה גם זה סוד שבירת הכלים, שהיתה קודם בריאת העולם. כי ע"י שבירת הכלים דקדושה ונפילתם לבי"ע דפרודא, נפלו עמהם ניצוצין קדישין לקליפות, שמהם באו עניני תענוגות ואהבות

מכל המינים לרשותם של הקליפות, שהם מעבירים אותן לקבלת האדם ולהנאתו".
נמצא לפי זה, כי עיקר התענוגים נמצאים בקדושה.

.....
(הרב"ש. מאמר 7 "חשיבותה של תפילת רבים" 1986)

5. הנבראים, לאחר חטא אדם הראשון, נבחנים לכלים שבורים ומתים, היינו הכלים שלהם הם רק בקבלה עצמית, שנפרדו מהחיי החיים. רק יש בהם ניצוץ, שהוא מהרשימות דאור חוזר, שנשאר וירד להחיות הכלים, שיוכלו על ידו לקום לתחית המתים.

והניצוץ הזה הוא ניצוץ דקדושה, שהוא שיריים מהאור חוזר. וצריכים להעלות אותו, היינו לקבל אותו בעל מנת להשפיע, שזהו נקרא "העלאה", היינו עלית מ"ן. שעל ידי זה נעשה בחינת מסך ועביות, שיוצא על זה מילוי, שהאור חוזר ממלא את הכלים בשיעור שילביש את האורות (אור ישר).

.....
(הרב"ש. 179. "עיבור-א")

6. ידוע, שע"י השבירה נפלו נצוצין דקדושה לבי"ע. ושם בבי"ע אין הם יכולים להתקן. לכן צריכין להעלותם לאצילות. ועל ידי זה שעושים מצות ומעשים טובים בכוונה עמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו ולא לעצמו, מתעלים הנצוצין הללו לאצילות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". פ"א. "ענין העלאה מ"ן")

7. בסוד שבירת הכלים, נעתקו כל האותיות, להנהגות ובריות הגשמיים, שבהיות האדם משתלם ומגיע אל שורשו, מוכרח מעצמו ללקטם, אחת לאחת, ולהמציאם לשורשם לקדושה, שז"ס "מכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות".

.....
(בעל הסולם. אגרת י"ט)

8. האדם מסוגל לעבוד ולתת יגיעה, אם מזה לא יהיה תיקון. אבל בדבר קטן, היינו שלא צריך לתת יגיעה גדולה, אבל אם הוא על דרך התיקון, אין כוח. משום שענין הקלקולים באים משבירת הכלים ומחטא עץ הדעת.

והיות שזה עדיין לא מתוקן, ממילא ענין קלקולים עדיין נמשכת שליטה זו. השליטה הזו נותנת כח. מה שאין כן על דרך התיקון, לזה צריכים שליטה אחרת, הנקרא שלום.

.....
(הרב"ש. 867. "שליטת השלום")

9. הכלי הזה, הנקרא "לקבל בעל מנת להשפיע", הוא ממש ההפכי להכלי, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", שהכלי הזה אנו מיחסים להבורא, שהוא ברא את זה יש מאין. לכן, אם אנו רוצים לעבוד רק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, זוהי עבודה קשה, היות שאנו צריכים להילחם נגד הכלי שהבורא ברא. ומעבודה הזו יצאו לנו כל החסרונות, מה שאנו לומדים. לדוגמא, הסתלקות האורות, שבירת הכלים, קדושה, טומאה, ס"א וקליפות. וכל מיני השמות, שאנו רואים המבוארים בזה"ק ובספרי קבלה, הכל נמשך רק מבחינת תיקון הבריאה. וזהו מסיבת שהכלים דתיקון הבריאה אנו מיחסים להנבראים, כמו שכתוב ב"עץ חיים" בתחילתו. וכפי שמבאר בתע"ס, שהרצון לקבל הראשון, הנקרא "מלכות דאין סוף", היא אמרה, שאינה רוצה לקבל בעל מנת לקבל, אלא בעל מנת להשפיע.

(הרב"ש. מאמר 26 "מהו מי שמטמא עצמו, מטמאים אותו מלמעלה, בעבודה" 1989)

10. עיקר אצל האדם הוא הלב. ש-"לב" הוא הכלי המקבל את הקדושה מלמעלה. וזהו כמו שאנו לומדים בשבירת הכלים, שעניינו הוא, שאם הכלי שבור, כל מה שנותנים בתוכו, הכול הולך לחוץ.

כמו כן, אם הלב שבור, היינו שהרצון לקבל הוא השולט על הלב, נמצא, שלא יכול שם ליכנס שפע, מסיבת שכל מה שהרצון לקבל מקבל, הכול יוצא להקליפות. וזה נקרא "שבירת הלב". לכן כשהאדם מתפלל לה', ואומר, אתה מוכרח לעזור לי, כי אני יותר גרוע מכולם, מסיבת שאני מרגיש, שהרצון לקבל שולט בלבי, ובגלל זה אין שום דבר שבקדושה יכול ליכנס בתוך לבי, ואיני רוצה שום מותרות, אלא פשוט שאני אוכל לעשות משהו לשם שמיים, ואין לי שום אפשרות לזה, לכן רק אתה יכול להושיע לי. ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהילים, ל"ד): קרוב ה' לנשברי לב. פירוש, אלו אנשים, שמבקשים מה' שיעזור להם, שהלב שלהם לא יהיה שבור, אלא שיהיה שלם.

(הרב"ש. מאמר 2 "שובה ישראל עד ה' אלוקיך, בעבודה" 1991)

11. מאמר חז"ל שאמרו. פזור נאה לרשעים וכנוס נאה לצדיקים, והוא על פי מ"ש האר"י ז"ל בעולמות העגולים שאין עגול נוגע בחבירו, ושם היה השבירה עד שניתקן בעולם היושר. ופירוש הענין והמשל, שהשכל של העגולים פירוש, כמי שסובב את עצמו ומתעגל ונפרד מקונו ונדמה לו שברצון עצמו ינהיג את עצמו, וזה שמתנשא לומר "אני אמלוך" וזה היה השבירה. וכן הרשעים כל אחד מתנשא בלבו "אני אמלוך" ולכן הם בעולם הפירוד ואינם יכולים להתחבר כמו העיגולים, כמו שנראה בחוש, כי לא יכלו לשבת יחדיו, ולהם נאה הפזור. מה שאין כן הצדיקים, הגם שכל אחד עובד

בוראו בסגנון אחר, מכל מקום כולם מכוונים לדבר אחד - לאביהם שבשמים, והם מתקבצים ומתאספים אחד לאחד, כאיש אחד בלב אחד, שכל אחד מקטין את עצמו ומהדר העבודה להשי"ת, שנותן בו כח ושכל לעובדו, ולכן לא יתגאה על חבריו והם בעולם היושר ומתיחדים זה עם זה.

.....
("עבודת ישראל". פרשת שלח)

תיקון השבירה

12. כוונת הבריאה היתה שיהיו כולם אגודה אחת לעשות רצונו ית', כאמרם ז"ל בזה"ק, שהיה אדה"ר אומר לכל הנבראים, בואו נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו, אבל מפני החטא נתקלקל הענין, עד שאפילו הטובים שהיו בדורות ההם, לא היה אפשר להם להתאגד יחד לעבודת ה', אלא היו יחידים בודדים, כי דבר זר אחד שבאגודה מקלקל את כל האגודה. והתיקון לזה התחיל בדור הפלגה, שנעשה פירוד במין האנושי, היינו שהתחיל התיקון, שתהיה התאספות ואגודת אנשים לעבודת ה', שהתחילה מאברהם אבינו וזרעו, שתהיה קהילה מקובצת לעבודת ה'. והיה אברהם הולך וקורא בשם ה', עד שהתקבצו אליו קהילה גדולה, שנקראו "אנשי בית אברהם", והיה הדבר הולך וגדול, עד שנעשה קהל עדת ישראל. וגמר התיקון יהיה לעתיד, שיעשו כולם אגודה אחת, לעשות רצונך בלבב שלם.

.....
("שם משמואל". פרשת האזינו)

13. אין בעולם יותר מנשמה אחת, כמ"ש, (בראשית ב, ז) "וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נֶשְׁמַת חַיִּים". ואותה נשמה מצויה בכל בני ישראל, אצל כל אחד ואחד בשלמות, כמו אצל אדה"ר. כי הרוחני לא יבא בחיתוכים וחילוקים, שזה דווקא מַגְדִּירי הגשמיים. אלא מה שאמר שיש ששים רבוא נשמות וניצוצי נשמות, נראה שזה מתחלק בכח גופו של כל אחד ואחד. דהיינו, בתחילה הגוף חוצץ ומונע זוהר הנשמה ממנו מכל וכל, ובכח התורה והמצווה נזדכך הגוף, ולפי המדה שנזדכך, באותו השיעור מאירה הנשמה כללית עליו.

.....
("בעל הסולם". ששים רבוא נשמות)

14. נעשה בערך הגוף הגשמי ב' בחינות:
בחינה א', שמרגיש את נשמתו לפרט מיוחד, ואינו מבין כי זהו כלל ישראל.

בחינה ב', שאינו מאיר עליו באמת אור נשמת ישראל בכללות כח הארתה, אלא בחלק הימנה, פירוש, לפי המדה והשיעור שזיכך את עצמו, בבחינת השבתו אל הכלל. והסימן אם נתתקן הגוף בשלמות, בשעה שמרגיש שנשמתו נמצאת בכל כלל ישראל, בכל אחד ואחד מהם, ולכן אינו מרגיש ג"כ את עצמו לבחינת פרט, כי זה תלוי בזה, ואז הוא תמים בלי מום, ושופע עליו באמת הנשמה בכל כחה, כמו שהופיעה באדה"ר.

.....
(בעל הסולם. "ששים רבוא נשמות")

15. עיקר החיות, והקיום, והתיקון של כל הבריאה. ע"י שבני אדם, שמשונים בדעותיהם, נכללים יחד באהבה ואחדות ושלוה.

.....
(ליקוטי הלכות". ברכות הראיה וברכות פרטיות)

16. כל עסקינו בתפלות ומצות מעשיות הוא, לחזור ולברר ולהעלות לכל אלו הנשמות שנשרו מאדה"ר ונפלו לקליפות, עד להביאן לשורשן הראשון, כמות שהיו בו, מטרם שחטא בעצה"ד.

.....
(בעל הסולם. "תלמוד עשר הספירות". חלק ח', אור פנימי, אות פ"ח)

17. ולא חסר לך כלום, אלא לצאת בשדה אשר ברכו ה', וללקט כל אלו האיברים המדולדלים שהתדלדלו מנשמתך, ולצרף אותם לגוף אחד. ובגוף השלם הזה ישרה ה' שכינתו בתוכו בקביעות בלי הפסק כלל. והמבוע של תבונה רבה, ונחלים עליונים של אור, יהיו כמעין שלא פסק. וכל מקום שתתן עיניך בו, יתברך. וכולם יתברכו בגינך, משום שיהיו מברכים אותך בקביעות.

.....
(בעל הסולם. אגרת ד')

18. כל דבר שישנו במציאות, הן טוב והן רע, ואפילו היותר רע ומזיק שבעולם - יש לו זכות קיום, ואסור להשחיתו ולבערו כליל מן העולם, אלא שמוטל עלינו רק לתקנו, ולהביאו למוטב. כי התבוננות כלשהי במלאכת הבריאה, דיה, להשכילנו על גודל שלימות פועלה ויוצרה. ולכן, עלינו להבין להיזהר מלהטיל דופי בשום פרט מהבריאה, ולומר שהוא מיותר, ואין בו צורך. שבזה יש ח"ו משום הוצאת שם רע על פועלה.

.....
(בעל הסולם. "השלום בעולם")

19. יש ב' ממשלות הפועלות בדרכי ההתפתחות:
אחת היא: "ממשלת השמים", המבטיחה לעצמה להחזיר כל רע ומזיק - לטוב ומועיל. אלא שבא בעתו. כדרכו בכבדות ובאריכות הזמן. וכאשר "הדבר המתפתח" הוא בעל חי ומרגיש, נמצא שסובל כאבים ויסורים נוראים, בזמן שנמצא תחת מכבש ההתפתחות, מכבש, הכובש דרכו באכזריות רבה.
ולעומת זה, "ממשלת הארץ", שהם בני אדם שלקחו את חוקי ההתפתחות האמורה תחת ממשלתם עצמם, שכחם יפה להשתחרר לגמרי מכבלי הזמן, ונמצאים ממהרים מאד את הקץ, כלומר, את גמר בישולו ותיקונו של הדבר, שהוא קץ ההתפתחות שלו.
.....
(בעל הסולם. "השלום בעולם")

20. הרצון לקבל לעצמו, שבו, לא נברא, אלא רק למחותו ולהעבירו מהעולם, ולהפכו לרצון להשפיע. והיסורים, שאנו סובלים, אינם אלא גילויים, לגלות האפסיות וההזק הרובצת עליו.
ובוא וראה, בעת שכל בני העולם, יסכימו פה אחד, לבטל ולבער את הרצון לקבל לעצמם, שבהם, ולא יהיה להם שום רצון, אלא להשפיע לחבריהם, אז היו מתבטלים, כל הדאגות וכל המזיקים מהארץ, וכל אחד היה בטוח, בחיים בריאים ושלמים, שהרי כל אחד מאתנו, היה לו עולם גדול, שידאג בעדו וימלא את צרכיו.
אמנם, בזמן, שכל אחד, אין לו אלא הרצון לקבל לעצמו, מכאן כל הדאגות היסורים והמלחמות והשחיטות, שאין לנו מפלט מהם. שהם מחלישים גופינו, בכל מיני מחלות ומכאובים. והנך מוצא, שכל אלו היסורים, המצויים בעולמנו, אינם אלא גילויים, מוצעים לעינינו, בכדי לדחוף אותנו, לבטל את קליפת הגוף הרעה, ולקבל צורה השלמה, של רצון להשפיע. והוא אשר אמרנו, שדרך היסורין בעצמו, מסוגל להביאנו אל צורה הרצויה.
.....
(בעל הסולם. "הקדמה לספר הזוהר". אות י"ט)

21. אין אדם חי לצורך עצמו, אלא לצורך השלשלת כולה, באופן שכל חלק וחלק מהשלשלת, אינו מקבל את אור החיים לתוך עצמו, אלא רק משפיע אור החיים, לכללות השלשלת.
.....
(בעל הסולם. "הקדמה לספר פנים מאירות ומסבירות", אות כ"ב)

22. האדם הרוצה לעבוד ה' באמת, צריך לכלול עצמו עם כל הנבראים וכן צריך לחבר עצמו עם כל הנשמות ולכלול עצמו עמהם והם עמו, היינו שלא תשאיר לך,

רק מה שצריך לחיבור השכינה כביכול. ולזה צריך קירוב ורבוני אנשים, כי לפי רבוי האנשים העובדים את ה', יותר מתגלה אליהם אור השכינה, ולזה צריך לכלול עצמו עם כל האנשים ועם כל הנבראים, והכל לעלות לשורשן, לתיקון השכינה.

.....
("דגל מחנה אפרים". פרשת שלח)

23. כתוב "בתוך עמי אנכי יושבת", שהזה"ק אומר "ועל כן אין אדם צריך לפרוש מן העם לעולם, כי רחמי הקב"ה נמצאים תמיד על העם כולו ביחד". והפירוש הוא, שאם האדם מבקש מה, שיתן לו כלים דהשפעה, כמו שאמרו חז"ל "מה הוא רחום אף אתה רחום", אז האדם צריך להתפלל עבור הכלל כולו, כי אז ניכר שכוונתו היא, שהקב"ה יתן לו כלים דהשפעה טהורה, כי רחמי הקב"ה נמצאים תמיד על העם כולו ביחד. כידוע, "משמאי פלגא לא יהבין", שפירושו, שמשמים שנותנים שפע למטה הוא בשביל הכלל כולו.

.....
(הרב"ש. מאמר 15 "תפלת רבים" 1986)

24. צריך האדם, שיתפלל תפילתו בציבור, משום שלא בזה את תפילתם, אע"פ שאינם כולם בכוונה וברצון הלב. וכמ"ש, פנה אל תפילת הערער, שרק לתפילת יחיד פונה להסתכל בה, אבל את תפילת רבים לא בזה, אע"פ שאינם רצויים. פנה אל תפילת הערער. שמקבל תפילתו, אלא שזה יחיד שנכלל ברבים. ע"כ תפילתו כתפילת רבים.

.....
("זוהר לעם". "יוחי". מאמר "היאספו ואגידה לכם", סעיפים 515-516)

25. התפילה, שאנו מתפללים, היא תיקון השכינה הקדושה, להמשיך לה שפע, למלאה מכל חסרונותיה. כי ע"כ, כל הבקשות הן בלשון רבים. כמו, וחוננו מאיתך דעה, השיבנו אבינו לתורתך. כי התפילה היא בעד כלל ישראל, שכל שיש בשכינה הקדושה, יש בכלל ישראל. והחסר בה, חסר בכלל ישראל. ונמצא, כשאנו מתפללים בעד כלל ישראל, אנו מתפללים לצורך השכינה הקדושה, כי היינו הך.

.....
("זוהר לעם". הקדמת ספר הזוהר. מאמר "תורה ותפילה", סעיף 183)

26. אין יכולים לקבל שום דבר בלתי השתוות, אלא תמיד צריך להיות בחינת השואה. לכן כשהוא מעורר רחמים על עצמו, נמצא שעוסק אז בחינת קבלה לעצמו. וכל כמה שהוא מרבה בתפילה, לא די שלא מכין כלי דהשואה, אלא אדרבא, שנצוצי קבלה מתרקמים אצלו.

נמצא שהוא הולך בדרך הפוך, היינו שהוא צריך להכין כלי דהשפעה, אך הוא הכין כלי דקבלה. ו"הדבק במדותיו" הוא דווקא "מה הוא רחום אף אתה רחום".
לכן כשהוא מתפלל עבור הכלל, נמצא שעל ידי התפילה הזו, הוא עוסק בבחינת השפעה. וכל כמה שהוא מתפלל, בשיעור כזה הוא מרקם כלי דהשפעה, שיכול להתגלות על זה אור דהשפעה.

.....
(הרב"ש. ש. 217. "ברח דודי")

27. הזהיר מורי [האר"י] ז"ל לי, ולכל החברים שהיינו עמו בחברה ההיא, שקודם תפלת שחרית, נקבל עלינו מצוות עשה של "ואהבת לרעך כמוך", ויכוון לאהוב לכל אחד מישראל כנפשו, כי ע"ז תעלה תפלתו כלולה מכל ישראל, ותוכל לעלות ולעשות תיקון למעלה. ובפרט אהבת החברים שלנו, צריך כל אחד ואחד ממנו לכלול עצמו כאלו הוא אבר אחד מן החברים האלו. ולמאד הזהירני מורי ז"ל בענין זה.
(מרח"ו. "שער הגלגולים". הקדמה ל"ח)

28. אין לך איבר הנמצא באדם, שלא תהיה כנגדו ברייה בעולם. כי כמו שגוף האדם מתחלק לאיברים, וכולם עומדים מדרגות על מדרגות, המיתקנות אלו על אלו, וכולן הן גוף אחד, כן העולם, כל אלו הבריות שבעולם, כולם הם איברים-איברים, ועומדים אלו על אלו. וכאשר כולם ייתקנו, יהיו לגוף אחד ממש.

.....
(*"זוהר לעם". תולדות. מאמר "ואלה תולדות יצחק", סעיף 3*)

29. על כל פשעים תכסה אהבה, הינו אהבה דקדושה ששורה אצל הנקודה מכסה על כל הפשעים ונתבטלין כל השבירת לב.

.....
(*"ליקוטי הלכות". ברכת המזון ומים אחרונים*)

צער השכינה

30. כל הבחינות האלו, החל ממלכות שהיא שורש בריאת העולמות, עד הנבראים, נקראת בשם שכינה. שהתיקון הכללי הוא, שהאור העליון יאיר בהם בתכלית השלימות. והאור המאיר בהכלים, נקרא בשם שוכן. והכלים נקראים באופן כללי שכינה. כלומר, שהאור שוכן בתוך שכינה. זאת אומרת, שהאור נקרא שוכן, מטעם שהוא שוכן בתוך הכלים. היינו, שכללות הכלים נקראים בשם שכינה.

ומטרים שהאור מאיר בהם בתכלית השלימות, אז מכנים הזמן זה בשם "זמן של תיקונים". היינו, שאנו עושים תיקונים, בכדי שהאור יאיר בהם בשלימות. ועד אז נקרא המצב הזה בשם שכינתא בגלותא. כלומר, שבעולמות עליונים אין עדיין השלימות.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ב'. "ענין שכינתא בגלותא")

31. למטה בעולם הזה היא מצב, שצריך להיות לשרות אור העליון בתוך הרצון לקבל, שהתיקון הזה הוא בחינת מקבל בע"מ להשפיע. ובינתיים הרצון לקבל ממולא עם דברים שפלים ושטותיים, שאין נותנים מקום שיהיה שם מגולה עם כבוד שמים. זאת אומרת, במקום שהלב צריך להיות משכן לאור ה', נעשה הלב מקום לפסולת וטינופת. היינו, שהשפלות לקח את כל הלב. וזה נקרא "שכינתא בעפרא".

זאת אומרת, שהיא מושפלת עד לעפר. וכל אחד ואחד מואס בדברים של קדושה, ואין שום רצון וחשק להרים אותה מהעפר, אלא שבוחרים בדברים שפלים, שזה גורם צער השכינה, בזה שלא נותנים לה מקום בהלב, שיהא משכן לאור ה'.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". ב'. "ענין שכינתא בגלותא")

32. בזמן שאין הקב"ה יכול להשפיע להתחתונים, מסיבת שינוי צורה שיש ביניהם, זה נקרא "צער השכינה". היינו, מצד המקבל, שאינה יכולה לקבל שפע, מטעם שאם היא תקבל שפע עבור התחתונים, ילך הכל לקליפות, הנקראות "מקבל בעל מנת לקבל". וגם זה נקרא "צער", מטעם הנותן, היות שמחשבת הבריאה היא להטיב לנבראיו, ועתה הוא לא יכול לתת להם את הטוב ועונג, מטעם שכל מה שיהיה ביד הנבראים, ילך הכל לקליפות.

לכן יש צער להנותן, שאינו יכול לתת. כדוגמת האם, שרוצה לתת לאכול להתינוק, והתינוק חולה, ואינו יכול לאכול. אז יש צער מצד הנותן.

.....
(הרב"ש. מאמר 14 "מהו, שברכת האדם היא ברכת הבנים, בעבודה" 1991)

33. צער השכינה היא בזה שהיא צריכה להסתיר את הטוב והעונג שהיא רוצה להשפיע להנשמות, ואינה יכולה, מסיבת שזה יהיה לרעתם. כי ע"י השפע שהיא תשפיע להם בזמן שהם נמצאים בכלים דקבלה עצמית, הם יהיו יותר מרוחקים מהקדושה, היות שהשפע תלך להקליפות. נמצא, מה נקרא צער אצל העליון, זה שלא יכול להשפיע לתחתונים, וזה נקרא, צער השכינה.

לכן אנו מתפללים לה, שיתן לנו את הכח להתגבר על כלים דקבלה לעצמו, ונוכל לעבוד רק בעמ"נ להשפיע. ואז השכינה תוכל להראות את היקר והתפארת שבה,

בזה שתהיה יכולת לקבל את מה שהיא רוצה להשפיע. ויש כלל, "יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק". אלא הכל תלוי בהמקבלים.

(הרב"ש. מאמר 19 "מהו כסף, זהב, ישראל, שאר עמים, בעבודה" (1988))

34. האדם צריך להצטער על צער השכינה, כנ"ל, שיש צער להבורא כביכול, בזה שהוא לא יכול להשפיע טוב ועונג להנבראים, כנ"ל במשל המדרש, שאומר, שזה דומה למלך, שיש לו מגדול מלא כל טוב ואין לו אורחים. ולהבין את משל המדרש יכול לומר משל, שזה דומה לאדם, שעשה חתונה לבנו, והזמין באיזה אולם חמש מאות מנות, ואף אחד לא בא מאיזו סיבה שהיא. ובקושי קיבץ מנין להחופה. איזה צער האדם מרגיש, בזה שיש לו חמש מאות מנות עבור הקהל, והקהל לא בא. ועל סיבה זו צריך האדם לעבוד, לזכות לעשות נחת רוח להבורא, בזה שהוא מקבל ממנו טוב ועונג. והאדם שהגיע לדרגה זו, הוא האדם המאושר בעולם.

(הרב"ש. מאמר 5 "מהו בעבודה, ישראל שגלו - שכינה עמהם" (1988))

35. בזמן שהאדם מתחיל עבודתו, להיות בחינת צדיק, היינו שלא לקבל שום שכר לעצמו, ולעבוד הכל רק בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, אז הגוף לא מסכים, ונותן לו הפרעות. וכל, מה שהוא יכול לעשות, שיפריע לו מעבודתו, הוא עושה. ואז אדם הזה הוא תמיד בצער, ואין לו שלווה מהמצב שבו הוא נמצא. כי רואה, שעוד לא הגיע להיות משפיע לה, אלא כל מעשיו שהוא עושה, אין לו עוד היכולת לכוון אותם בעמ"נ להשפיע.

ועל זה הוא תמיד בצער, מטעם "צער השכינה", הנקרא "שכינתא בגלותא", שכואב לו, מדוע על אהבה עצמית יש לו כח לעבוד, ובמקום שהוא רואה, שלא יהיה שום דבר עבור הרצון לקבל שלו, הוא מתרשל בעבודה.

(הרב"ש. מאמר 29 "לשמה ושללא לשמה" (1986))

36. בזמן שהאדם מצטער על מה שהוא מרוחק מה, היינו שהוא נמצא בתוך הרצון לקבל רק לתועלת עצמו, כדוגמת בעלי חי, שזה לא מתאים לבחינת "אדם", הוא צריך לכוון את היסורים, שהם לא בשביל שהוא רוצה להיות אדם, שזה הוא היסורים שלו, אלא על צער השכינה.

והוא נותן על זה משל. לאדם שיש לו כאב באיזה אבר פרטי, והכאב מורגש בעקר בלב ומוח, שהוא כללות האדם. כמו כן האדם פרטי הוא חלק מהשכינה, הנקראת "כנסת ישראל". ועיקר הכאב הוא אצלה. ועל זה יש להצטער. וזה נקרא "יסורים בעבודה".

.....
(הרב"ש. מאמר 27 "מהו ענין יסורים בעבודה" 1989)

37. בזמן שהאדם מצטער על מה שאין הקב"ה מקרבו, צריך להזהר, שלא יהיה על חשבון עצמו, היינו מזה שהוא מרוחק מה', כי בזה הוא נעשה למקבל לתועלת עצמו. והמקבל הוא בפרודא. אלא, שיצטער על גלות השכינה. כלומר, שהוא גורם צער השכינה.

והאדם צריך לצייר לעצמו, כדוגמת שיש לאדם כאב באיזה אבר קטן שהוא, מכל מקום הכאב מורגש בעיקר במוח ולב, שהלב והמוח הם כללות האדם. ובטח שאין ערך דמיון הרגשת אבר פרטי, בערך כללות קומת האדם, ששם מורגש בעיקר הכאב. כמו כן הכאב שהאדם מרגיש מזה שהוא מרוחק מה'.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". א. "אין עוד מלבדו")

38. היות שהאדם נולד בכלי של קבלה עצמית, ואין אפשר לשנות את הטבע, ולומר שהוא לא דואג עבור עצמו לשום דבר, רק מה כואב לאדם, שהוא מצטער, זהו רק צער השכינה, שפירושו כנ"ל, מה שיש כביכול צער למעלה, בזה שאינו יכול למלאות רצונו.

כלומר, היות שרצונו יתברך הוא להטיב, ואינו יכול להוציא הטבה זו לפועל, כי אין להנבאים כלים מוכשרים שיוכלו לקבלו, והיות שע"י קיום תו"מ יהיה מסוגל לעשות כלים מוכשרים, כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין", זוהי הסיבה שהוא עובד בכל כוחו לקיים תו"מ, שע"י הקיום של תו"מ הוא יצא מאהבה עצמית ויזכה לכלים דהשפעה. ואז יהיה ביכולתו לעשות נחת רוח ליוצר, שהוא מקבל ממנו את הטוב והעונג.

.....
(הרב"ש. מאמר 5 "מהו בעבודה, ישראל שגלו - שכינה עמהם" 1988)

39. "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע" (תפלת יום כיפור). ויש לשאול, הלא כל עבירות באות על ידי יצר הרע. ויש לפרש שהחטא הוא בזה, שאומר שיש יצר הרע. אלא "אין עוד מלבדו". כי אם האדם אינו ראוי, משליכים אותו מלמעלה. וזה בא על ידי התלבשות ברצון לקבל, הנקרא יצר הרע.

וזהו "כי יצר לב האדם רע מנעוריו", כלומר שהבורא ברא אותו כך, כי הרצון לקבל הוא עיקר הכלי, אלא שצריכים לתקן אותו. ובזה יש לפרש מה שכתוב "ויתעצב אל לבו". כי האדם מרגיש שבזה שהולך אחר היצר יש לו מכך עצבות. וזה נקרא צער השכינה.

.....
(הרב"ש. ש. 890. "צער השכינה - ב")

40. "ישראל שגלו שכינה עמהם", שפירושו שאם האדם מגיע לידי ירידה, גם הרוחניות אצלו בבחינת ירידה. ולפי הכלל, "מצוה גוררת מצוה", מדוע הוא בא לידי ירידה. תשובה, שמלמעלה נותנים לו ירידה, בכדי שהוא ירגיש שהוא נמצא בגלות, ושיבקש רחמים שיוציאו אותו מהגלות, שזה נקרא גאולה. ואי אפשר להיות גאולה אם אין שם גלות קודם.

ומה זה גלות, זה שמונח תחת שליטת אהבה עצמית ולא יכול לעבוד לשם שמים. ומתי נקראת אהבה עצמית גלות, זה רק בזמן שרוצה לצאת משליטה זאת, משום שסובל יסורים, מזה שאינו יכול לעשות שום דבר לשם שמים.

.....
(הרב"ש. ש. 71. "ענין גלות")

41. האדם, בזמן שהוא מרגיש, שהוא נמצא בגלות, כלומר שטועם טעם בעבודה טעם של גלות, ורוצה לברוח מהגלות, יהיה הפירוש, שהאדם צריך להאמין, שבכל מקום שגלו "שכינה עמה". כלומר, שהשכינה נתנה לו לטעום טעם של גלות. "עמה" יהיה פירושו, שהשכינה דבוקה עמה, ואין הם חס ושלום בבחינת פירודא מהשכינה, שצריכים לומר, שזו בחינת ירידה. אלא להיפך, שהשכינה נותנת לו עכשיו דחיפה, שיעלה במעלות הקדושה, והיא מתלבשת עצמה בלבוש של ירידה.

וכשהאדם ידע זה, ויאמין שכך הוא, זה יתן לו עידוד, שלא יברח מהמערכה, שלא יאמר, שהעבודה דלהשפיע אינה בשבילו, משום שהוא רואה תמיד, שהוא נמצא תמיד במצב של עליות וירידות, ואינו רואה סוף למצבים האלו, ונופל לבחינת יאוש. מה שאם כן, אם הוא ילך בדרכי האמונה, ויאמין בדברי חז"ל, אז הוא צריך לומר להיפך.

.....
(הרב"ש. מאמר 5 "מהו בעבודה, ישראל שגלו - שכינה עמהם" (1988))

42. מהו ענין התפילה, שצריכים להתפלל על גלות השכינה. שביאור סטרא אחרא, שהיא בחינת ידיעה וקבלה, שולטת על השכינה הקדושה, שנבחנת לבחינת השפעה ואמונה. והבורא יתברך ברא העולם להטיב לנבראיו, ואין

התחתונים יכולים לקבל את ההטבה, כי אם בכלים דהשפעה, שנבחנו לבחינת כלים נצחיים, ואין אור העליון, שהוא בחינת נצחי, יכול להתלבש בכלים זמניים. והתחתונים, שהם מונחים תחת שליטת הסטרא אחרא, שהם רוצים דווקא בקבלה וידיעה, גורמים לפירוד ליחוד העליון, שנבחן, שיש בחינת ערלה על המלכות, שהערלה הזו מפסקת בין ז"א ומלכות, הנבחן לבחינת יחוד קוב"ה ושכינתיה. ונמצא, שיש צער השכינה, שאין היא יכולה ליחד עם בחינת קוב"ה, מסיבת הערלה הזו, שהתחתונים מחזיקים אותה, ולא עוזבים אותה, שתפרד מהמלכות. לכן צריכים להתפלל, שה' יתברך ישלח הארה ממרום, שהתחתונים ירצו לבטל את הערלה ולהסירה מבחינת מלכות. וזה נוהג בכלל ובפרט.

.....
(הרב"ש. 777. "תפילה על גלות השכינה")

43. "צער השכינה" פירושו, שיש צער להקב"ה, שהוא לא יכול לגלות את הטוב והעונג, מסיבת שאין הנבראים נותנים את המקום המוכשר לקבל. כי אם יתן להם את הטוב והעונג, הכל ילך להס"א. אי לזאת נמצא, שאינו יכול להשפיע את הטוב כמו שהוא חפץ.

ובזה נבין, שהאדם צריך להצטער על צער השכינה. ושאלנו, מדוע אין הקב"ה מקים אותה מעפרא, אלא הוא צריך שהתחתונים יכונו במעשיהם, כלומר מה שהם עושים, שהכל הוא צריך להיות על הכוונה "לאקמא שכינתא מעפרא". והתשובה היא, כי כל מה שהקב"ה נותן, הכל הוא טוב ועונג, שזהו מטרתו להטיב לנבראיו. מה שאין כן "לאוקים השכינה מעפרא", כלומר שיהיה בידי הקב"ה ליתן שפע, והשפע לא ילך להס"א, זה יכול להיות רק בזמן שאין התחתונים רוצים לקבל לתועלת עצמם, אלא בעמ"נ להשפיע.

.....
(הרב"ש. מאמר 5 "מהו בעבודה, ישראל שגלו - שכינה עמהם" (1988))

להקים שכינה מעפר

44. אם האדם מחליט, שהוא רוצה לעבוד בבחינת "עפר", היינו אפילו שהוא טועם טעם עפר בעבודה, הוא אומר, שזה חשיבות גדולה אצלו, אם הוא יכול לעשות משהו לטובת הבורא, ולעצמו לא חשוב לו איזה טעם הוא מרגיש, והוא אומר, שעבודה זו, בזמן שטועמים טעם עפר, היינו שהגוף צוחק מהעבודה הזאת, הוא אומר להגוף, שלפי דעתו נקראת עבודה זו בחינת "לאקמא שכינתא מעפרא".

כלומר, שהגם שהגוף טועם בעבודה זו טעם עפר, האדם אומר, שזה הוא קדושה, ואינו מודד כמה טעם שהוא מרגיש בעבודה, אלא שהוא מאמין, שהבורא כן נהנה מעבודה זו, היות שאין כאן שום עירוב של הרצון לקבל, היות שאין לו מה לקבל, כי אין שום טעם וריח בעבודה זו, כי רק טעם עפר יש כאן. לכן הוא מאמין, שזו היא עבודת הקודש, וממילא הוא שש ושמח.

(הרב"ש. מאמר 24 "מהו, שהאדם צריך להוליד בן ובת, בעבודה" 1991)

45. איך האדם יכול לקבל כח התגברות על הגוף, בזמן שהוא מרגיש בחינת "שכינתא בעפרא". איזו שמחה הוא יכול לקבל מעבודה זו. וביותר קשה, איך יש אפשרות לאדם, שיהיה לו צורך וחשק לעבוד עבודה, שאין אדם מרגיש בה טעם. כלומר, בשלמא שאין לו ברירה. יש להבין, שהאדם עובד בכפיה, אבל לחשוק לעבודה כזו, שאין בה טעם, איך אפשר. והיות שאין לו כח להתגבר, ושתהיה לו שמחה מעבודה כזו, ואיך אפשר לשמש את המלך בצורה שפלות כזו, היינו שמרגיש טעם עפר בעת שהוא משמש את המלך.

לכן על זה הוא מבקש מה', לא שיתן לו בחינת גילוי גדלות יתברך, שירגיש בזה טעם. אלא הוא מבקש מה', שיתן לו כח, שיוכל להתגבר על הגוף ולעבוד בשמחה, בזה שעכשיו הוא יכול לעבוד בלתי ה' לבדו, היות שאין הרצון לקבל נהנה מעבודה, שיש לה טעם עפר.

(הרב"ש. מאמר 40 "מהו כי אתם המעט מכל העמים, בעבודה" 1990)

46. "טעמים", היינו מי שרוצה לטעום טעם בחיים, אז הוא צריך לשים לב לנקודה שבלב שלו. שלכל אדם יש נקודה שבלב, אלא שהיא לא מאירה, שהיא כמו נקודה שחורה. כי הנקודה שבלב היא בחינת נפש דקדושה, שטבעה הוא כלי דהשפעה. אבל היא בבחינת שכינתא בעפרא, שאין האדם מחשיב אותה לכלום, אלא שאצלו היא בבחינת חשיבות כמו עפר. וזה נקרא "נקודות". והעצה שתעלה את חשיבותה ויעשה את חשיבותה כמו תגין, היינו כמו "תג על ראשו". זאת אומרת במקום שהיה מקודם בבחינת עפר, שיעלה את חשיבותה כמו כתר על ראשו.

ואז הנפש דקדושה מתפשטת באותיות, היינו בהגוף, שהגוף נקרא "אותיות", כידוע. היינו שהקדושה מתפשטת מבחינת כח לבחינת פועל, המכונה אותיות וגוף.

(הרב"ש. 34. "טנת"א")

47. במקום שצריך לעשות משהו לשם שמים ולא לתועלת עצמו, תיכף בא הגוף ושואל טענת "מה עבודה הזאת לכם", ולא רוצה לתת לו כח לעבודה, שזה נקרא "שכינתא בעפרא", היינו לטובת השכינה מה שהוא רוצה לעשות, הוא טועם בזה טעם עפר, ואין לו כח להתגבר על המחשבות והרצונות שלו. ואז האדם בא לידי הכרה, שלא חסר לו שום דבר, שיהיה לו כח עבודה, אלא שהקב"ה יתן לו את כח האמונה, כנ"ל (בתפלת רבי אלימלך) שצריכים להתפלל "ותקבע אמונתך בלבנו תמיד בלי הפסק", שבמצב הזה הוא בא לידי הכרה "אם אין הקב"ה עוזרו אין יכול לו".

.....
(הרב"ש. מאמר 13 "מהו, רועה העם הוא כל העם, בעבודה" 1988)

48. התפילה נקרא דרך התורה. לכן התפילה מועיל יותר להמתיק את הגוף מיסורים, לכן מצוה להתפלל על היסורים, מאחר שמזה באה תוספות טובה, להאדם בפרט ובכלל כולו.

ומשום זה, ההופכיות גורם להאדם כבידות והפסקות בעבודת ה'. ואינו יכול להמשיך בעבודה, ומרגיש את עצמו ברע. ונדמה בעיניו, שהוא אינו ראוי, שיוכל לקבל עליו את עול מלכות שמים "כשור לעול וכחמור למשא". ונמצא, שבזמן הזה הוא נקרא "אינו רצוי". אלא, מאחר שכל כוונתו הוא בזה, שרוצה להמשיך בחינת אמונה, הנקרא בחינת מלכות. היינו "לאקמא שכינתא מעפרא [להקים שכינה מעפר]", שכוונתו, שיתגדל שמו ית' בעולם, היינו גדלותו ית', שלא תהיה צורה של השכינה הקדושה בבחינת עניה ודלה, אזי "הקב"ה שומע תפילת כל פה". היינו אפילו מאדם שאינו רצוי כל כך, היינו שמרגיש בעצמו, שהוא עדיין מרוחק מעבודת ה'.

.....
(בעל הסולם. "שמעתי". קי"ג. "תפילת שמונה עשרה")

49. התחתון מוכרח להאמין קודם כל, שיש עליון במציאות, והוא לא מרגיש את העליון, מסיבת שהתחתון אינו רואה את גדלותו של העליון. וזה נקרא שכינתא בגלותא, היינו שהשכינה הקדושה היא אצלו בבחינת עפר ואינו מרגיש שיש טעם בעליון יותר מבחינת עפר.

לכן, כשהאדם מתחיל להתבונן בגדלות העליון, שזה מכונה, שהאח"פ דעליון נתעלו, אז גם התחתון עולה ומתחיל להשיג את הרגשת אלקות. וזה תלוי בשיעור שכואב לו, בזה שרואה חסרונות על העליון. כך בשיעור, נתעלה אצלו העליון, נמצא שזה תיקון לצורך התחתון.

.....
(הרב"ש. 557. "ענין אור חוזר")

50. כל היסוד הוא, שהאדם צריך לבקש מה שכל מחשבתו ורצונו יהיה רק לתועלת ה', אז בא תיכף ציור של שופלות, הנקרא שכינתא בעפרא. לכן אין להתפעל מהירידות, כי פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

וזוהו כמו שלמדנו, אין העדר ברוחניות אלא שנסתלק לפי שעה, מטעם שיהיה מקום עבודה ללכת קדימה. כי כל רגע שמבררין לתוך קדושה, זה כבר נכנס לרשות הקדושה, רק האדם יורד בכדי לברר עוד נצוצות של קדושה.

.....
(הרב"ש. אגרת ע"ז)

51. האדם צריך להתפלל על חורבן בית המקדש, שהקדושה, היא בחינת חורבן ונמצאת בשיפלות, ואין איש שם לב לשיפלות הזאת, שהקדושה מונחת בארץ וצריכים להרים אותה משיפלותה.

כלומר כל אחד ואחד מכיר בתועלת עצמו ויודע שזה דבר חשוב מאוד, וכדאי לעבוד בשביל זה, מה שאין כן להשפיע לא כדאי. וזה נקרא שהקדושה מונחת בארץ, כאבן שאין לה הופכין.

אבל אין לאדם לבקש מה' שיקרב אותו אליו, כי זו חוצפה מצד האדם, כי במה הוא יותר חשוב מאחרים. מה שאין כן כשהוא מתפלל על הכלל, שהיא המלכות, הנקראת כנסת ישראל, הכלל של הנשמות, ששכינתא בעפרא, ואז מתפלל שהיא תעלה, היינו שה' יאיר בה את חשכתה, ממילא כל ישראל יעלו בדרגה, וגם האדם המבקש, שהוא גם כן בתוך הכלל.

.....
(הרב"ש. 106. "חורבן דקדושה")

52. כשהאדם מתפלל על גלות השכינה, אל יתפלל על מה שרק שאצלו היא בעפרא. אלא האדם צריך להתפלל, מדוע היא כל כך בשפלות אצל כל העולם, בשיעור שכל העולם לא חושבים בכלל על רוחניות. והוא מתפלל עבור כל העולם, כמו שאנו מתפללים "ובנה ירושלים במהרה בימינו". שזה יהיה לכבוד לכל העולם [...] והיות שאין הכלל מרגיש את החסרון, איך הם יכולים להתפלל.

אלא האדם הזה, שהוא זכה להשיג על כל פנים בחינת חסרון, היינו שהוא השיג את הגלות, לכן הוא יכול לבקש על גאולה. מה שאין כן אלו אנשים, שהם לא מרגישים שיש גלות, איך הם יכולים לבקש שיוציאם מהגלות. נמצא, זה שהאדם מרגיש שהוא נמצא בגלות, כבר נקרא "עליה בדרגה". ועליו מוטל לבקש מילוי עבור הכלל כולו.

.....
(הרב"ש. מאמר 39 "מהו 'כל המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בשמחתה' בעבודה" (1990)

53. הזוכה בתשובה, השכינה הקדושה מתגלית אליו, כמו אם רכת לב, שלא ראתה את בנה ימים רבים, ועשו פעולות גדולות ומרובות, לראות זה את זה, ומחמת זה באו שניהם בסכנות עצומות וכו', ולסוף הגיע להם זה החופש המקווה בכליון עינים, וזכו לראות זא"ז אשר אז האם נופלת עליו ומנשקו ומנחמו ומדברת על לבו, כל היום וכל הלילה, ומספרת לו הגעגועין והסכנות בדרכים שעברו עליה עד היום, ואיך היתה עמו מעודו, ולא זזה שכינה, אלא שסבלה עמו בכל המקומות, אלא שלא יכל לראות א"ז. וזה לשון הזהרה: שאומרת לו, כאן לנו, כאן נפלו עלינו לסטים ונצלנו מהם. כאן מתחבאים היינו בבירא עמיקתא [בבור עמוק] וכו', ומי פתי לא יבין רבוי האהבה והנועם והעונג המתפרץ ויוצא מספורי נחמה האלו.

.....
(בעל הסולם. אגרת כ"ה)

54. "שומע תפילה". מקשים העולם מדוע כתוב תפילה כלשון יחיד, הלא הקדוש ברוך הוא שומע תפילות, כמו שכתוב, "כי אתה שומע תפילת כל פה עמך ישראל ברחמים". ויש לפרש, שאין לנו להתפלל אלא תפילה אחת, שהיא לאוקמא שכינתא מעפרא, שעל ידי זה יבואו כל הישועות.

.....
(הרב"ש. 36. "שומע תפילה")

בין המצרים

55. בג' שבועות אלו, הנה בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות, ובט' באב חרב הבית בראשונה, ובשנייה גלו ישראל. אבל באמת כל זה היה הכנה, שיזכו על ידי זה לאור גדול אחר כך. על שבירת הלוחות אמרו "ישר כחך ששברת" (שבת פ"ז), שעל ידי שבירת הלוחות זכו לאור תורה, ובט' באב נולד תיכף משיח, כמ"ש במדרש איכה, והיה חורבן הבית הכנה לבניין השלישי שיהיה, ואז יהיה גאולה שלימה, שלא יהיה אחריו גלות.

.....
(פרי צדיק. פרשת פנחס)

56. עם ישראל יצאו מארץ ישראל ונחרב בית המקדש. ועל דרך עבודה יש לפרש, שעם ישראל יצאו לחוץ, ואינם מרגישים טעם בתו"מ, והלב שלהם, שהיה מקום להרגשת הקדושה, המכונה "בית המקדש", המקום הזה נחרב.

.....
(הרב"ש. מאמר 5 "מהו בעבודה, ישראל שגלו - שכינה עמהם" 1988)

57. אמר הצעיר מעיר. הַדֵּל בְּאַלְפֵי, חיים ויטאל. בהיותי בן שלשים לַכֶּח, תָּשֶׁשׁ כָּחִי, ישבתי משתומם. ומחשבותי תִּמְהִימִים. כִּי עֲבַר קֶצֶר, כָּלָה קִיץ וְאַנְחָנוּ לֹא נוֹשָׁעָנוּ. רפואה לא עלתה לְמַחְלָתִינוּ. אֵין מְזוֹר לְבִשְׁרָנוּ. ולא עלתה אַרוּכָה [מִרְפָּא] לְמַכְתִּינוּ, לְחַרְבֵּן בֵּית מִקְדָּשִׁינוּ. הנחרב זה היום 1504 שנים. אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה [נגמר] הַיּוֹם, יוֹם אֶחָד שֶׁל הַקֶּבֶה, שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנִים, וגם נָטוּ צִלְלֵי עָרֵב, שֶׁהֵם 504 שנים יותר מחצי היום השני. וְכָלוּ כָל הַקְּצִין, ועדיין בן דָּוִד לֹא בָא. וְנוֹדַע אֶת אֲשֶׁר אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כָּל דּוֹר שֶׁלֹּא נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּימּוֹ, כָּאֵלּוּ נִחְרַב בִּימּוֹ. וְאַתָּנָה אֶת פָּנֶי לַחֲקוֹר וּלְדַעַת מֶה זֶה, וְעַל מֶה נִתְאַרַךְ קִיצֵנוּ וְגִלּוֹתֵנוּ. ומדוע לא בא בן ישי.

.....
(הקדמת מהר"ו על שער ההקדמות)

58. היה תנאי מותנה מתחילת קבלת התורה. אולם אחר כך מעת עשיית העגל נתפרדה החבילה, כי נעשה מלחמות, ובני לוי הרגו בדבר ה' ג' אלפי איש, ואחר כך התלונות על משה ואהרן והמרגלים, וכמובן שכל אלה לא הוסיפו אהבה ואחדות – ואחר כך בביאת הארץ גם כן לא שקטה זאת, ולפיכך לא היה אפילו מקום לרצות ממי שיקיים המצוה העיקרית הזאת. אולם כדי שלא תשכח התורה מִיִּשְׂרָאֵל, התחילו לעסוק בשאר מצוות אף על פי שהניחו את העיקר, כי לא היה להם עצה אחרת. ואולי על זה כיוונו חז"ל שהקשו על חורבן בית שני, שלא היה שם עבודה זרה והיה בקיאים בתורה, ועל מה נחרב? ואמרו בשביל שנאת חנם. יכול להיות שהכונה, על שלא יכלו לעסוק בעיקר בנין התורה, שהוא "ואהבת לרעך כמוך".

.....
(בעל הסולם. אגרת ס')

59. היות ובבית שני היתה שנאת חנם, כלומר שהם היו שונאים את הבחינת "חנם", שהכוונה הוא לעבוד בחינם בלי שום תמורה, אלא שלא עמ"נ לקבל פרס, לכן אפילו שהיו עוסקין בתורה ובמצות ובגמילות חסדים, מכל מקום, כיון שלא היתה להם הכוונה דעמ"נ להשפיע, אין אז מקום להקדושה, שתוכל להתיישב שם, מטעם הופכיות הצורה שיש ביניהם. ומשום זה היה המקדש מוכרח להיחרב. אלא סדר העבודה הוא, שאנו צריכים לתורה ומצות ולגמילות חסדים, בכדי שזה יביא לנו כח לעבוד בחינם, שזהו רק בחינת אמצעי להגיע להמטרה. והמטרה היא להגיע לידי דביקות בה', שהיא השתוות הצורה, כמו שכתוב "ולדבקה בו". וכדרשת חז"ל "מה הוא רחום, אף אתה רחום".

.....
(הרב"ש. מאמר 24 "שנאת חנם בעבודה מהו" 1987)

60. אמרו חז"ל (אבות פ"ד) שנאת הבריות מוציאה את האדם מן העולם, והנה שונא כביכול להקב"ה על שברא אותו. כתוב (יומא דף ט' ע"ב) בית שני היו בו צדיקים וחכמים גדולים, ולא נחרב אלא בעון שנאת חנם, ולא נתארך הקץ ולא נעלם, אלא לסיבת שנאת חנם, ולא עוד, ששאר העבירות אינו עובר עליהם אלא בשעתם, אבל שנאת חנם, בלב היא תמיד, ובכל רגע עובר על, לא תשנא וביטול מצות עשה "ואהבת לרעך כמוך", ולא עוד, אלא שעל מצוה זו אמרו שזה כלל גדול שבתורה, שכולה תלויה בה.

.....
(הרח"ו. "שערי קדושה")

61. עיקר הפגם של תלמידי רבי עקיבא, היה מחמת שלא היה ביניהם אהבת חסד, שעל ידי זה עיקר המשכת התורה, שהיו צריכים להמשיך מרבי עקיבא רבם, שהיה בחינת התגלות התורה. וע"כ אמר רבי שמעון בר יוחאי "אנן בחביבותא תליא" [אצלנו באהבה תלוי הדבר], שאנו צריכים שיהיה בינינו אהבה גדולה, שזהו העיקר. וכמובא בתלמידי האריז"ל, שהזהירם האר"י כמה וכמה פעמים, שיהיה ביניהם אהבה גדולה. ופעם אחת אמר, שהיה מוכן לבוא לירושלים ושתבוא הגאולה על ידם, אך שנתקלקל ע"י מעט המחלוקת שנעשה בין החברים, ע"י נשותיהם (כמבואר בשבחי האר"י). כי עיקר המשכת התורה הוא ע"י אהבה וחסד, שעל ידי זה זוכין לקבלת התורה ולכל טוב.

.....
(ל"קוטי הלכות". הלכות דם)

62. רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קודשי הקודשים, התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק, אמרו לו מפני מה אתה מצחק? אמר להם מפני מה אתם בוכים? אמרו לו מקום שכתוב בו "והזר הקרב יומת", ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להן, לכך אני מצחק כמ"ש "ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו" [...] עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת, ובלשון הזה אמרו לו, עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו.

.....
(תלמוד בבלי. מסכת מכות)

63. הדלות שהם הצרות, הם סיבות ההתרוממות וגורמות להיות יתרון אור ממה שהיה. ויתרון אור הזה יבוא מהחושך, כי במחשכים הושיבנו, כדי שיצא אור גדול מהחושך. כן ויהפוך ה' את הקללה לברכה, כי הקללה עצמה נתהפך לברכה. וחורבן בית המקדש היא בניינו.

.....
(השל"ה הקדוש. "שני לוחות הברית")

64. ע"י התענית והאבל באה השמחה, ומן הצרה עצמה באה הרווחה. כי מבחינת היראה, באה האהבה כמ"ש (ירמיהו ל, ז) "ועת צרה היא ליעקב וממנו יושע". רוצה לומר, ביום אשר השעה דחוקה מאד, אך אז מהרה קל יצמח הישועה ממנו, לגרום את היחוד. וזה שאמרו "כי ביום ט' באב נולד משיח", כי רק ביום שנחרב הבהמ"ק, כשהיו בני ישראל בשפל המדריגה, הנה אז העת להצמיח קרן הישועה של משיח צדקינו, שיבוא במהרה בימינו.

.....
(תפארת שלמה על מועדים". רמזי פורים)

65. בחודש אב, שצריכים להתאבל על חורבן בית המקדש, צריכים לעבוד על קו שמאל, היינו לתת בקורת על המעשים, שצריכים להיות בדרך הקדושה, שהוא עמ"נ להשפיע, ואין שהאדם מרוחק מענין השפעה. ובזמן שאדם חושב על זה, הוא נמצא במצב של התרחקות מהקדושה, והוא משוקע רק באהבה עצמית, שכל הבסיס שלו, שעוסק בתו"מ הכל על החשבון למלאות את הרצון לקבל, בכל מילוי שרק אפשר למלאות אותו. אי לזאת, בזמן שעוסק בחשבון של השפלות שלו, יש אז מקום לעורר הכאב של חורבן הקדושה שיש בכל אחד ואחד. ואז יקויים "כל המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בנחמת ירושלים".

.....
(הרב"ש. מאמר 19 "ענין שמחה" 1986)

66. ידוע, שמלכות נקראת "ירושלים". לכן כשאנו אומרים "חורבן ירושלים", הפירוש יהיה על בית המקדש, שנחרבה. היינו, שזה נקרא "שכינתא בעפרא" או "שכינתא בגלותא". כלומר, זה שהאדם צריך לקבל על עצמו עול מלכות שמים, ולהאמין שהקב"ה הוא מנהיג את העולם בהשגחה של בחינת טוב ומטיב. היות שזה נסתר מהאדם. [...] לכן אם האדם מתגבר, ומקבל על עצמו עול מלכות, אף על פי שלא רואה שום חשיבות, והוא מתאבל על זה, מדוע הוא כך, היינו למה כל כך נסתר מאתנו את חשיבותה של ירושלים, ומתפלל על זה, מדוע אין חשיבות למלכות, ומבקש מה,

שיקים את ירושלים מעפר הזה, שהיא נמצאת בה, ובשיעור שהאדם מצטער על חורבנה, הוא זוכה, שהקב"ה ישמע את תפלתו. והאדם זוכה לראות אותה בשמחתה, היינו שהיא כן משפיע לו טוב ועונג. (הרב"ש. מאמר 39 "מהו 'כל המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בשמחתה' בעבודה" (1990)

67. וזה שרמז המשורר ז"ל (תהלים קכב, ג) "ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו", שגמר התיקון נקרא "ירושלים הבנויה", דהיינו שאין הנגאלים בונים אותה, אלא מתפללים בהשגתם שכבר היא בנויה, ומעולם לא היה בה שום פגם, כי כל שינוי מקום ושינוי מעשה ושינוי השם, שזהו בעצמו רגעי הזמן שבגלות, כל אלו ההפכים נתחברו יחדיו, והוא פשיטות גמור, כמו הכלל שמתגלה בהתקבץ עליו כל חלקיו ופרטיו.

.....
(בעל הסולם. לקוח מכתבי יד)

68. כל האותיות של גאולה אנו מוצאים בגולה, חוץ מאות אל"ף, אשר אות זו מורה על אלופו של עולם. והוא ללמדנו, שצורתו של ההעדר, אינו אלא בחינת השלילה של ההויה.

והנה צורת ההויה, שהיא הגאולה, מודעת לנו בכתוב "ולא ילמדו עוד איש את רעהו, כי כולם ידעו אותי, למקטנם ועד גדולם". ואם כן, יהיה צורתו של ההעדר הקודמתו, דהיינו צורתו של הגולה, רק בבחינת השלילה של דעת השי"ת, שזהו חסרון באל"ף, שחסר לנו בגולה, והמקווה לנו בגאולה, שהיא הדביקות באלופו של עולם כאמור. שזהו כל פדות נפשינו בדיוק, לא פחות ולא יותר. והוא שאמרנו, שכל האותיות של גאולה נמצא בגולה, חוץ מאל"ף, שהוא אלופו של עולם. והבן מאד.

.....
(בעל הסולם. "וזאת ליהודה")

69. ובדור כזה, כל בעלי החורבן שבאומות העולם, מרימים ראש, ורוצים בעיקר להשמיד ולהרג את בני ישראל, דהיינו כמ"ש ז"ל (יבמות ס"ג): "אין פורענות באה לעולם, אלא בשביל ישראל". דהיינו, כמ"ש בתיקונים, שהם גורמים, עניות וחרב ושוד והריגות והשמדות, בעולם כולו. ואחר שבעונותנו הרבים, נעשינו עדי ראייה, לכל האמור בתיקונים. ולא עוד, אלא שמדת הדין, פגעה דוקא בהטובים שבנו, כמ"ש ז"ל (ב"ק ס'): "ואינה מתחלת, אלא מן הצדיקים תחילה". ומכל הפאר, שהיה לכלל ישראל, בארצות פולין וליטא וכו', לא נשאר לנו, אלא השרידים שבארצנו הקדושה.

הנה מעתה, מוטל רק עלינו, שארית הפליטה, לתקן את המעוות החמור הזה. וכל אחד ואחד מאתנו, שרידי הפליטה: יקבל על עצמו, בכל נפשו ומאודו, להגביר מכאן ואילך, את פנימיות התורה, וליתן לה את מקומה הראוי, כחשיבותה על מעלת חיצוניות התורה.

ואז יזכה, כל אחד ואחד מאתנו, להגביר מעלת פנימיותו עצמו, דהיינו בחינת "ישראל" שבו, שהיא צרכי הנפש, על בחינת חיצוניותו עצמו, שהיא בחינת "אזה"ע" שבו, שהיא צרכי הגוף.

ויגיע כח הזה, גם על כלל ישראל כולו, עד ש"עמי הארצות" שבו, יכירו וידעו את השבח והמעלה של גדולי ישראל עליהם, וישמעו להם, ויצייתו להם. וכן פנימיות אזה"ע, שהם חסידי אומות העולם, יתגברו ויכניעו את החיצוניות שלהם, שהם בעלי החורבן.

וכן פנימיות העולם, שהם ישראל, יתגברו בכל שבחם ומעלתם, על חיצוניות העולם, שהם האומות.

ואז, כל אזה"ע, יכירו וידעו, במעלת ישראל עליהם.

ויקיימו הכתוב (ישעיה, י"ד): "וְלִקְחוּם עִמָּיִם, וְהִבְיָאוּם אֶל מְקוֹמָם, וְהִתְנַחֲלוּם בֵּית יִשְׂרָאֵל עַל אֲדַמַּת ה'". וכן (ישעיה, מ"ט): "וְהִבְיָאוּ בְנֵיךָ בְּחוּץ, וּבְנוֹתֶיךָ עַל כְּתֵף תְּנַשְׂאָנָה". וז"ש בזוהר, נשא, דף קכד ע"ב, וז"ל: "בהאי חיבורא דילך, דאיהו ספר הזוהר, יפקון ביה מן גלותא, ברחמי [בחיבור הזה שלך, שהוא ספר הזוהר, יצאו בו מן הגלות, ברחמים]".

(בעל הסולם. "הקדמה לספר הזוהר", אות ע"א)

70. דורנו זה, הוא הדור של ימות המשיח. ולפיכך, זכינו לגאולת ארצנו הקדושה, מידי הנכרים. גם זכינו להתגלות ספר הזוהר, שהוא תחילת קיום הכתוב "ומלאה הארץ דעה את ה'", "ולא ילמדו עוד איש את רעהו, ואיש את אחיו, לאמר, דעו את ה', כי כולם ידעו אותי, למקטנם ועד גדולם".

אבל, בשתי אלה זכינו, רק בבחינת נתינה מהקב"ה. אבל אנו לידינו עוד לא קבלנו כלום, אלא שניתנה לנו הזדמנות בזה, להתחיל בעבודת השי"ת, לעסוק בתורה ובמצוות לשמה, שאז נזכה להצלחה גדולה, ככל המובטח לדורו של המשיח, מה שלא ידעו כל הדורות שלפנינו. ואז נזכה לזמן הקבלה של שתי אלה: "שלימות ההשגה" ו"הגאולה השלימה".

(בעל הסולם. "מאמר לסיום הזוהר")

71. עומק הרע ורוממות שורשו הרי הוא עומק הטוב, נמצא שעומק השנאה הרי הוא עומק האהבה. ואם נחרבנו, ונחרב העולם עִמָּנו, על ידי שנאת חִינָם, נשוב להיבנות, והעולם עִמָּנו ייבנה, על ידי אהבת חִינָם.

.....
(הראי"ה קוק. אורות הקודש ג')

ט"ו באב
יום האהבה

ט"ו באב

1. אמרו בגמרא (תענית ד, ח) "אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים". בהגיע יום חמשה עשר, נתעורר הרחמים הגדולים עלינו, ומתחילים ימי הרצון. לכן לא היו ימים טובים כאלו מקודם. כן יהפוך הכל לטובה ולישועה ונחמה.

.....
("תפארת שלמה על התורה". פרשת דברים)

2. ט"ו באב הוא בחינת התיקון וההמתקה של תשעה באב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שבתשעה באב היתה הגזרה של מתי מדבר, שאז היו מתים בכל שנה במדבר, ובט"ו באב פסקו מתי מדבר. נמצא, שט"ו באב הוא בחינת התיקון וההמתקה של תשעה באב.

.....
("ליקוטי הלכות". הלכות גטין, הלכה ג')

3. ביום ט"ו באב, שמתחיל להתנוצץ ימי הרצון, להיות הכנה על רצון ה' הבא עלינו לטובה, צריך להיות ג"כ רצון כל איש כלול בחבירו, להיות עומד ומצפה לראות טובתו. וזה הרמז בגמרא, יום שהותרו השבטים לבא זה בזה. פירוש, שכל אחד מבני ישראל ישפיע מברכתו וטובתו גם על חבירו.

.....
("תפארת שלמה על התורה". פרשת דברים)

4. ענין החשוב שבחשובים, נקרא "אהבה" שהיא הקשר הרוחני בין ישראל לאביהם שבשמים, כמ"ש: "וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול סלה באמת באהבה", וכמ"ש: "הבוחר בעמו ישראל באהבה". וזו תחילת הישועה, וגמר התיקון, אשר הבורא ית' מגלה לבריותיו אשר ברא, כל האהבה שהיתה מקודם מוסתרת בלבו.

.....
(בעל הסולם. אגרת ב')

5. יש אהבה עצמית, ויש אהבת ה'. ויש בחינה ממוצעת, שהיא אהבת הזולת, שעל ידי אהבת הזולת באים לידי אהבת ה'. וזה שאמר ר' עקיבא "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה". וכמו שאמר הלל הזקן להגר, שאמר לו, "למדני כל התורה על רגל אחת. אמר לו, "מה ששנוא עליך, אל תעשה לחברך, והיתר, לך ולמד". משום שעל ידי אהבת הזולת באים לידי אהבת ה'. ואז כל התורה וכל החכמה נתונים בלבו.

.....
("הרב"ש. 410. "אהבה עצמית ואהבת ה'")

6. וזה ששיער הלל הנשיא, אשר "ואהבת לרעך כמוך" הוא המטרה האחרונה שבמעשיות. כי הוא האופי והצורה היותר ברורה לאדם. ואין לטעות במעשים, שהרי הם מסודרים לעיניו, ויודע שאם מקדים צרכי חברו על צרכי עצמו, הריהו במדת השפעה, ולפיכך אינו מגדיר המטרה - "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". כי באמת הם היינו הך, כי גם את חברו הוא צריך לאהוב בכל לבבו ובכל נפשו ומאודו. כי כן מתבטא במלה "כמוך". כי את עצמו ודאי שהוא אוהב בכל לבבו נפשו ומאודו, ובהשי"ת יכול לרמות את עצמו. ובחברו הדבר פרוש תמיד לנגד עיניו.

.....
(בעל הסולם. "אהבת ה' ואהבת הבריות")

7. עניין אהבת חברים, שבנויה על בסיס של אהבת הזולת, שע"י זה יכולים להגיע לאהבת ה', הוא עניין הפוך מה שמקובל באהבת חברים. שפירוש, שעניין אהבת הזולת, אין הפירוש, שהחברים יאהבו אותי. אלא, שאני צריך לאהוב את החברים.

.....
(הרב"ש. מאמר 30 "מה לדרוש מאסיפת חברים" 1988)

8. יש תפילה, היינו שה' יתברך יעזור לו בזה שירגיש את אהבת חברו ושחברו יהיה קרוב ללבבו.

.....
(הרב"ש. אגרת מ')

9. צריכים לזכור שהחברה נתיסדה על בסיס של אהבת הזולת; היינו שכל אחד ואחד יקבל מהחברה אהבת הזולת, ושנאת עצמותו. ובזה שרואה שחבירו משתדל בביטול את עצמותו, ובאהבת הזולת, זה גורם שכל אחד יהיה נכלל מכוונת חבירו. נמצא, שאם החברה מבוסס למשל על עשרה חברים, אז כל אחד יהיה נכלל מעשרה כוחות, שעוסקים בביטול עצמיותו ושנאה לעצמו, ולאהבת הזולת.

.....
(הרב"ש. מאמר 2 "בענין אהבת חברים" 1984)

10. על ידי שחיקת הלבבות, אפילו שיהיו של איתנים, כל אחד מוציא חמימות מקירות לבו, והחמימות גורמת לנצוצי אהבה, עד שמתרקם מזה לבוש של אהבה, ושניהם מתכסים בשמיכה אחת, היינו שאהבה אחת מסבבת ומקפת את שניהם, כי ידוע שדבקות מחברת שני דברים לאחד.

ובו בזמן שמתחילים להרגיש את אהבת חברו, תיכף מתעוררת בו בחינת שמחה ותענוג. כי זה שחברו אוהבו זה דבר חדש אצלו, כי תמיד הוא יודע שרק הוא לבדו

דואג עבור שלומו וטובתו, אבל ברגע שמגלה שחברו דואג עבורו זה מעורר בו שמחה שאין לשערה, וכבר אינו יכול לדאוג עבור עצמו.

.....
(הרב"ש. אגרת מ')

11. כל מתנה שנותן לחברו [...] הוא כמו כדור שעושה חלל באבן. הגם שהכדור הראשון אינו עושה באבן אלא שריטה בעלמא, אבל הכדור השני, כשפוגע באותו מקום, כבר עושה חריץ, והשלישי עושה נקב.

ועל ידי הכדורים שהוא מרבה לקלוע, אזי הנקב מתפתח ונעשה מקום חלל בלב האבן של חברו, שבו מתקבצים כל המתנות, ומכל מתנה ומתנה נעשה ניצוצי אהבה, עד שמתקבצים כל ניצוצי האהבה בחלל לב האבן, ונעשה מזה שלהבת. כי ההבדל בין ניצוץ לשלהבת הוא בזה, כי במקום שיש אהבה, יש שם גילוי לחוץ, היינו גילוי לכל העמים שאש האהבה בוערת בו. ואש האהבה שורפת את כל הפשעים שפוגשים על אם הדרך.

.....
(הרב"ש. אגרת מ')

12. איעצך, לעורר בקרבך יראה מקרירות אהבה שבינינו, והגם שהשכל מכחיש ציור כזה. אבל הגע עצמך, אם יש תחבולה להוסיף באהבה, ואינו מוסיף גם זה לפגם תחשב: בדומה לאיש הנותן מתנה גדולה לרעהו, האהבה המתגלה בלבו בשעת מעשה, אינה דומה לאהבה הנשארת בלב, לאחר מעשה, אלא היא הולכת ומתקררת יום יום, עד שאפשר לבא לכלל שכחה בברכת האהבה, ומחויב מקבל המתנה להמציא תחבולה בכל יום להיות בעיניו כחדשות.

וזהו כל עבודתנו, לגלות אהבתנו בקרבנו, בכל יום ויום ממש, שוה בשוה כמו בשעת הקבלה, דהיינו, להרבות ולהפרות השכל בתוספות מרובות על העיקר, עד שהתוספות ברכה דהשתא [של עכשיו], יהיה נוגע בחושים שלנו, כמו מתנה העיקרית בפעם הראשונה, ולזה צריכים תחבולות גדולות, וערוכות לעת הצורך.

.....
(בעל הסולם. אגרת ב')

13. ואחר שכבר השגתי את הלבוש של אהבה, תיכף מתחילים לזרוח בי ניצוצי אהבה, והלב מתחיל להתגעגע ולהתאחד בחבריי, ונדמה לי שעיניי רואות את חברי, וכמו כן אוזני שומעות את קולם, פי מדבר אתם, הידיים מחבקות, והרגליים רוקדות באהבה ובשמחה יחד עימם במעגל, ואני יוצא מגבולי הגשמיים ואני שוכח שיש מרחק רב ביני לבין חבריי, והקרקה השטוחה של כמה פרסאות לא תבדיל בינינו, וכאילו חבריי

עומדים בתוך לבי ורואים את כל מה שמתרחש שמה, ואני מתחיל להתבייש ממעשי הפעוטים נגד חבריי, ואני פשוט יוצא מכלים הגשמיים, שמתדמה לעיניי שאין שום מציאות בעולם, רק אני וחבריי. ואח"כ גם "האני" מתבטל ונבלע ונכלל בחבריי, עד שאני עומד ומכריז שאין שום מציאות בעולם - רק החברים.

.....
(הרב"ש. אגרת ח')

14. ידוע שהעיקר הוא התחברות ואהבה וחיבה באמת בין החברים, זה גורם כל הישועות והמתקת הדינים. שתתאספו ביחד, באהבה ואחווה וריעות. ועל ידי זה מסולקים כל הדינים, ונמתקים ברחמים, ונתגלה בעולם רחמים גמורים וחסדים מגולים, על ידי התחברות.

.....
(מאור ושמש". פרשת דברים)

15. אימתי מוצאת הבריאה חן בעיני הקב"ה, בזמן שכלל ישראל אגודים יחד ואין ביניהם שום קנאה ושנאה ותחרות, וכל אחד חושב בתקנת וטובת חבריו, ואז הקב"ה שמח בבריאתו, ועל זה נאמר ישמח ה' במעשיו. ובדרך רמז נוכל לבאר בזה את הכתוב "ואהבת לרעך כמוך אני ה'", רוצה לומר, אם תהיה אוהב לרעך כמוך, אז אני ה' בתוכם ואוהב אני את שניכם.

.....
(החפץ חיים". זכור למרים)

ארבע מידות של אהבה

16. כשנתבונן במדות האהבה, שבין איש לרעהו, נמצא בהן, ד' מדות של אהבה, זו למעלה מזו. כלומר, שתיים, שהן ארבע.

הא' - היא אהבה התלויה בדבר. שפירושה, אשר מרוב טובה ותענוג ותועלת, שקיבל מחברו, דבקה בו נפשו בו באהבה נפלאה. ובזה ב' מדות:

מידה א' - שבטרום, שהכירו ונתאהבו זה בזה, גרמו רעות אחד לחברו, אלא שאינם רוצים לזכור אותו, משום שעל כל פשעים תכסה אהבה.

ומידה ב' - היא, שמעודם עשו טובות ותועלת זה לזה, ושום זכר של נזק ורעה כלשהם, איננו ביניהם מעולם.

הב' - היא אהבה שאינה תלויה בדבר. שפירושה, שהכיר מעלת חברו, שהיא מצוינת ועולה בהפלגה גדולה, על כל המשוער והמדומה, שמתוך כך, דבקה נפשו בו, באהבה רבה לאין קץ.

וגם כאן, יש ב' מידות:

מידה א' - היא בטרם שמכיר, כל הליכותיו ועסקיו של חברו, עם אחרים, שאז נבחנת אהבה זו, ל"אהבה בלתי מוחלטת", משום, שנמצא לחברו, אילו עסקים עם אחרים, שבשטחיות נדמה, כמי שגורם להם רעות ונזק, מתוך התרשלות, באופן, שאם היה האהוב רואה אותם, היתה נפגמת כל מעלתו של חברו, והיתה האהבה מתקלקלת ביניהם. אלא שעדיין, לא ראה עסקיו אלה, ולכן עדיין אהבתם שלימה וגדולה בהפלאה יתירה.

מידה ב' - ב"אהבה שאינה תלויה בדבר", היא המידה הד' של האהבה בכללה. היא באה ג"כ מהכרת מעלה שבחברו כנ"ל. אלא, נוסף על זאת, עתה מכיר הוא, כל עסקיו והליכותיו עם כל אדם, אף אחד מהם לא יחסר, ובדק ומצא, שלא לבד שאין בהם שמץ דופי, אלא, טובתו מרובה עליהם לאין קץ, ועולה על כל המשוער והמדומה. ועתה היא "אהבה נצחית ומוחלטת".

והנה כל אלו, ד' המידות של האהבה, הנוהגות בין איש לרעהו, המה נוהגות ג"כ, בין האדם למקום.

(בעל הסולם. "הקדמה לתלמוד עשר הספירות". אותיות ס"ט-ע"ד)

ספר הזוהר על אהבה

17. כמה יש לאדם לאהוב את הקב"ה, כי אין עבודה לפני הקב"ה אלא אהבה. וכל מי שאהב אותו ועושה עבודה באהבה, קורא לו הקב"ה, אוהב.

(*"זוהר לעם". בשלח. מאמר "עוזי וזמרת יה", סעיף 245*)

18. כתוב, מדוע באתי ואין איש. כמה אהובים ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שהם שורים הקב"ה נמצא ביניהם, משום שאינו מסיר מהם האהבה שלו. כמ"ש, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

(*"זוהר לעם". נשוא. מאמר "מדוע באתי ואין איש". סעיף 105*)

19. כל אלו החברים שאינם אוהבים אלו את אלו, מסתלקים מן העולם טרם שמגיע זמנם. כל החברים בימיו של רבי שמעון, אהבת נפש ורוח הייתה ביניהם. ומשום זה בדורו היו סתרי התורה בגלוי. והיה אומר, כל החברים שאינם אוהבים זה את זה, גורמים לעצמם, שלא ללכת בדרך הישר. ועוד שעושים פגם בתורה.

כי התורה, אהבה ואחוה ואמת יש בה. אברהם אהב את יצחק, יצחק את אברהם, שהיו מתחבקים זה עם זה. יעקב, שניהם היו אחוזים בו באהבה ובאחוה, ונותנים רוחם זה בזה. החברים צריכים להיות כמוהם, ולא לעשות בהם פגם. שאם יחסר בהם האהבה, פוגמים בערכם למעלה, באברהם יצחק יעקב, שהם חג"ת.
.....
("זוהר לעם". כי תישא. מאמר "ועתה הניחה לי", סעיף 54)

20. לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכַח תוכיח את עמיתך ולא תישא עליו חטא. מצווה זו היא להוכיח אותו שחוטא, ולהראות לו אהבה רבה, שאוהב אותו, כדי שהמוכיח לא ייענש. כי בהקב"ה כתוב, את אשר יֶאֱהֵב ה' יוכיח. וכמו שהקב"ה עושה ומוכיח למי שאוהב אותו, כך ילמד האדם מדרכו זו, ויוכיח את חברו שאוהב אותו. הקב"ה מוכיח את האדם באהבה, בסתר. אם מקבל תוכחתו, טוב, ואם לא, הוא מוכיח אותו בין אוהביו. אם מקבל, טוב, ואם לא, הוא מוכיח אותו בגלוי לעיני כל. אם מקבל, טוב, ואם לא, עוזב אותו ואינו מוכיח אותו יותר, כי עוזב אותו שילך ויעשה רצונו.
.....
("זוהר לעם". קדושים. מאמר "הוכַח תוכיח את עמיתך". סעיף 100)

21. אהבה שלמה, היא אהבה בשני צדדים, בין בדין, בין בחסד ובהצלחת דרכיו. שיאהב את הקב"ה, שאפילו הוא לוקח ממנו את נשמתו. זוהי אהבה שלמה, שהיא בשני צדדים, בחסד ובדין. וע"כ, האור של מעשה בראשית יצא, ואח"כ נגנז. וכשנגנז, יצא דין הקשה. ונכללו ב' הצדדים, חסד ודין יחד, שיהיו שלמות, שניתן מקום להתכללות ב' הקצוות כאחת.
כי עתה תצויר האפשרות לגלות שלמות אהבתו, גם בשעה שנוטל את נפשו ממנו. וניתן מקום להשלמת האהבה. באופן, שאם לא היה נגנז, והדין הקשה לא היה נגלה, הייתה אהבה רבה זו חסרה מהצדיקים, ולא הייתה לה שום אפשרות לבוא פעם לכלל גילוי.

.....
("זוהר לעם". הקדמת ספר הזוהר. מאמר "המצווה השנייה", סעיף 201)

22. כמה מדורים על מדורים יש לצדיקים בעולם ההוא, והמדור העליון מכולם הוא לאותם שאהבת אדונם נקשרת בהם, כי המדור שלהם נקשר בהיכל העולה על הכול, משום שהקב"ה מתעטר בזה באהבה.
היכל זה, העליון על הכול, נקרא אהבה, ועל אהבה עומד הכול. כמ"ש, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. והכול עומד באהבה.
.....
("זוהר לעם". ואתחנן. מאמר "ואהבת את ה' אלקיך", סעיפים 145-146)